

REGISTER VAN BESCHERMDE GEMEENTELIJKE MONUMENTEN

Inhoud gemeentelijke monumenten

adres	monument	datum besluit
1. Peperstraat 58	kleine Leijenhuijsinge	31 maart 1981
2. Dorpsstraat 49	langevelboerderij	28 april 1981
3. Dorpsstraat 51	dorpsraadhuis	28 april 1981
4. Dorpsstraat 74	langevelboerderij	5 oktober 1999
5. Dommelseweg 141	woonhuis	5 oktober 1999
6. Bergstraat 3	molenaarswoning	5 oktober 1999
7. Hofstraat 2 en Bakkerstraat 1	villa Den Hoek	9 maart 1999
8. Markt 31a-33	herenhuis	9 maart 1999
9. Markt 5	villa van stichter de Hofnar J. Heesterbeek	9 maart 1999
10. Keersop 32	langevelboerderij	5 oktober 1999
11. Maastrichterweg 23	dorpswoning met bedrijfsruimte	5 oktober 1999
12. Markt 3	voormalige pastorie v.d. hervormde kerk	9 maart 1999
13. Markt 20	In de sleutel	9 maart 1999
14. Oranje Nassaustraat 8	Carolus voormalig congregatieklooster	30 november 1999
15. Markt 13	woonhuis	4 februari 2003
16. Markt 9	woning van sigarenfabrikant P. Moonen	17 mei 2005
17. Kerkhofstraat	Oude begraafplaats	22 mei 2007
18. Leenderweg 36	villa	9 oktober 2007
19. Bakkerstraat 57	'het fabriekske' voormalig sigarenfabriek	9 oktober 2007
20. Mgr. Smetsstraat 29	T-boerderij	29 januari 2008
21. Leenderweg 7	villa Zonnekant	29 januari 2008
22. Dorpsstraat 50A	molenaarswoning met bedrijfsruimte	29 januari 2008
23. Markt 31	voormalige hotel de Valk	9 maart 2010
24. Leenderweg 42	voormalige herberg	31 mei 2011
25. Molenstraat 210	theehuisje	31 mei 2011
26. Brakenstraat 10 en 12	woonhuis met linnenfabriek	21 augustus 2012
27. Leenderweg 44	bakkerij Hoekx	21 augustus 2012
28. Leenderweg 46	vrijstaand woonhuis	21 augustus 2012
29. Leenderweg 75	voormalige winkelpand in ijzerwaren	21 augustus 2012
30. Markt 45	winkelpand	21 augustus 2012
31. Warande 8 en 10	Mariakerk en pastorie	12 november 2013
32. Maastrichterweg 51a	brandweertoren	10 december 2013
33. Bergstraat 15 en 17	Sint-Martinuskerk en pastorie	26 augustus 2014
34. Mgr. Kuijpersplein 20	Sint-Servatiuskerk	6 januari 2015
Dorpsstraat 72	pastorie	6 januari 2015
35. Kromstraat 4	woning, voorheen sigarenfabriek	8 september 2015
36. Dommelseweg 19-19A	patriciërswoning	8 september 2015
37. Bakkerstraat 4	stadsvilla	7 augustus 2018
38. Brouwerijplein 84	voormalige fabrikantenvilla "De Berg"	7 augustus 2018
39. Brouwerijplein 87	Dommelsche bierbrouwerij	7 augustus 2018
40. Brouwerijplein 88	voormalige fabrikantenvilla "De Ruif"	7 augustus 2018
41. Bergstraat 71	voormalige raadhuis Dommelen	14 augustus 2018
42. Dommelseweg 23	stadsvilla	14 augustus 2018
43. Karel Mollenstraat Noord 6	voormalige sigarenfabriek	14 augustus 2018
44. Dorpsstraat 22	woonboerderij	13 november 2018
45. Kerkweg 21-21A	voormalige sigarenfabriek	13 november 2018
46. Julianastraat 12	ontmoetingskerk	13 november 2018
47. Leenderweg 26	dorpsvilla	13 november 2018
48. Leenderweg 89	voormalige sigarenfabriek	13 november 2018

49. Maastrichterweg 3	dorpsvilla	13 november 2018
50. Maastrichterweg 5	dorpsvilla	13 november 2018
51. Markt 49-49A-49B	horecapand	12 februari 2019
52. Markt 51	horecapand	12 februari 2019
53. Merellaan-Eksterlaan	beschermd dorpsgezicht	18 april 2019
54. Bergeijksedijk 26	langgevelboerderij	22 oktober 2019
55. Scene leven St. Willibrordus	wandkleed	12 mei 2020
56. Twee muzikanten	wandkleed	12 mei 2020
57. Achterste Brug	beschermd dorpsgezicht	24 september 2020
58. Eindhovenseweg 73	kerk Antonius van Padua	5 april 2022

Monumentnummer: 1

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 31 maart 1981
Besluitnummer: 62

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Peperstraat
Huisnummer: 58
Monument: kleine Leijenhuijsinge

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 51

OMSCHRIJVING

Beschrijving

Valkenierswoning, bouwjaar ca. 1664.

De oorspronkelijke opzet van dit pand is uit de 17^e of 18^e eeuw. In 1988 is het huis herbouwd in zijn oorspronkelijke vorm en tot kantoor bestemd. Het pand is met nummer 57 verbonden door een korfboogpoort en een glazen loopbrug. De bouwtrant en de wijze van inrichting demonstreren vrij duidelijk de eisen waaraan de woning in eerste instantie moet voldoen: het uitoefenen van het valkeniersbedrijf.

Waardering

Cultuurhistorische betekenis voor Valkenswaard.

Gebouw, waarbij met name de herinneringswaarde en karakteristiekiteit een grote rol spelen.

Monumentnummer: 1

Monumentnummer: 2

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 28 april 1981
Besluitnummer: 58

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Dorpsstraat
Huisnummer: 49
Monument: langgevelboerderij

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: D
Nummer: 91

OMSCHRIJVING

Beschrijving

Een langgevelboerderij met dwarsdeel uit 1846 en einde 19^e eeuw die nu in gebruik is als woonhuis. Het is het geboortehuis van Mgr. Kuijpers die apostolisch vicaris van Suriname is geweest. Dit pand is een gaaf voorbeeld van een deftige langgevelboerderij, met motieven van het Kempense dorpshuis.

Deze boerderij verkeert in een vrij gave en nagenoeg authentieke staat.

Aantasting van dit pand zou betekenen dat het beeldbepalend karakter van een boeiend onderdeel van het dorpsplein in Borkel en Schaft teniet zal worden gedaan.

Waardering

Cultuurhistorisch en architectonisch.

Monumentnummer: 2

Monumentnummer: 3

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 28 april 1981
Besluitnummer: 59

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Dorpsstraat
Huisnummer: 51
Monument: dorpsraadhuis

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: D
Nummer: 163 (in het dossier uit 1981 is sprake van nummer 152)

OMSCHRIJVING

Beschrijving

Hier gaat het om het voormalige raadhuis uit 1857 en het is een goed voorbeeld van een eenvoudig dorpsraadhuis. Het pand werd gerestaureerd in 1982.

Dit pand verkeert in een vrij gave en nagenoeg authentieke staat. Dit geldt voor de bouwmassa en specifiek voor de voorgevel met bakgoot-beëindiging.

Aantasting van dit pand zou betekenen dat het beeldbepalend karakter van een boeiend onderdeel van het dorpsplein in Borkel en Schaft teniet zal worden gedaan.

Waardering

Ctuurhistorisch en architectonisch.

Monumentnummer: 3

Monumentnummer: 4

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 5 oktober 1999
Besluitnummer: 9

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Dorpsstraat
Huisnummer: 74
Monument: langgevelboerderij

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: D
Nummer: 238

OMSCHRIJVING

Inleiding

De aan de zuidkant van - en evenwijdig aan de Dorpsstraat, nabij de oostelijke entree van Borkel, gelegen **langgevelboerderij** dateert uit het midden van de 19e eeuw. In 1972 en 1974 heeft de boerderij verbouwingen ondergaan waarbij de indeling van het woonhuis gewijzigd is en de stal- en deelruimten bij de woning zijn getrokken. Daarbij is de achtergevel geheel vernieuwd, deels verhoogd en anders ingedeeld. Als gevolg van de gevelverhoging is het onderste dakdeel enigszins geknikt. Juist boven deze knik is een dakkapel met lessenaarsdak geplaatst. Nog vóór de omschreven verbouwingen is in de rechter zijgevel een lichtvenster bijgeplaatst en een zesruiter vervangen door een afwijkend lichtvenster. De bescherming geldt vooral de oorspronkelijke massavorm met de voor- en zijgevels die het oorspronkelijk aanzien grotendeels hebben behouden. Derhalve wordt de achtergevel niet nader beschreven.

Beschrijving

De eenlaagse langgevelboerderij heeft een met blauwe oud-Hollandse pannen gedekt zadeldak dat wordt opgesloten door de twee (enigszins boven het dakvlak doorgemetselde) tuitgevels. De voor- en zijgevels zijn opgetrokken in veldovensteen; zij zijn voorzien van schietankers en gemetseld in kruisverband.

De **voorgevel** heeft zes assen met van rechts naar links twee zesruits vensters, een deur, een zesruitsvenster, een staldeur en een deeldeur.

Monumentnummer: 4

De vensters hebben vierruits schuiframen met gedeeld bovenlicht; zij zijn voorzien van luiken en geplaatst op houten waterdorpels. De deur heeft een bossing-paneelverdeling en is geplaatst onder een kalf en gedeeld bovenlicht. Het met duivejagers geprofileerde deurkozijn rust op hardstenen neuten met dito dorpel. De metselwerkontlastingen boven voornoemde gevelopeningen zijn uitgevoerd in rechte strekken.

Onder een halfronde gemetselde ontlastingsboog bevindt zich een dubbele opgeklampte staldeur met een kleine vierkante lichtopening. De rechtgesloten deeldeuren bevinden zich onder een rechte koppenrollaag. De voorgevel begint met een gecementeerde plint en eindigt met een uitgemetselde strekse laag met muizentand waarboven een zinken mastgoot. Voor de volle gevellengte bevindt zich een stenen stoep. Na de bouwtijd is in de **rechterzijgevel** het oorspronkelijke zesruits venster vervangen door een verticaal in drieën gedeeld horizontaal gericht venster; daarboven is een vierruits draaivenster geplaatst. Rechts in deze gevel bevindt zich het opkamervenster, onderverdeeld in een vierruits schuifraam met tweerruits bovenlicht; het geheel met houten waterdorpel en onder rechte strek; onder het opkamervenster een dichtgemetseld kelderraam en op zolderhoogte nog een klein vierruits venster onder rechte strek. De tuitgevel eindigt in boerenvlechtwerk dat is opgesloten tussen kleine schouders en een smalle hals.

De **linkerzijgevel** heeft een gesloten karakter en eindigt als beschreven bij de rechterzijgevel.

Waardering

Het pand is van belang wegens de architectonische gaafheid van belangrijke delen van het gebouw en als uitdrukking van een landschappelijke- en typologische ontwikkeling. Eveneens van betekenis wegens de beeldbepalende situering binnen het dorp en de historisch ruimtelijke relatie met het landschap nabij de rivier de Dommel.

Monumentnummer: 4

Monumentnummer: 5

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 5 oktober 1999
Besluitnummer: 9

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Dommelseweg
Huisnummer: 141
Monument: woonhuis

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: E
Nummer: 3188

OMSCHRIJVING

Inleiding

Het aan de zuidkant van de Dommelseweg/hoek Barentszstraat gelegen **woonhuis** is in 1923 gebouwd. Het na de bouwtijd tegen de achtergevel van de hoofdbouw bevestigde afdak, alsmede de tegen de achtergevel van de aanbouw gebouwde garage onder lessenaarsdak worden niet nader beschreven.

Beschrijving

Het eenlaagse woonhuis heeft een samengestelde bouwmassa en kapvorm. De hoofdvorm van het pand heeft een rechthoekige plattegrond onder wolfdak waarbij de nok evenwijdig aan de rooilijn loopt. Een risalerend bouwmassadeel links tegen de hoofdvorm heeft een in- en uitzwenkende topgevel en is afgedekt met een haaks op de nok liggend over de volle wolfdakhoogte ingeschoten zadeldak. Links tegen de achtergevel van de hoofdbouw bevindt zich een rechthoekige aanbouw met zadeldak en op de muren rustende bakgoten. De dakvoeten van de hoofdvorm eindigen eveneens in bakgoten; aan de voorgevel op gootklossen bevestigd, aan de achterkant op de gevel dragend die daarvoor middels uitgemetselde lagen is verdikt. De onder de wolfseinden, eveneens op klossen bevestigde bakgoten, stroken met de windveren en waterborden van de topgeveloverstekken. Alle dakvlakken zijn belegd met rode tuile du Nord-pannen met twee pironen op de nokeinden van het hoofddak. De gevels zijn opgetrokken in rode baksteen; de achter- en zijgevels van de hoofdvorm in

Monumentnummer: 5

halfsteens-, de overige gevels in kruisverband. Centraal in de **voorgevel**, aansluitend tegen de risaliet, bevindt zich een ondiep portiek met een niet originele deels beglaasde deur op hardstenen dorpel en

onder een zesruits bovenlicht. Rechts van de deur twee ongedeelde schuifvensters onder zesruits bovenlichten en op de hardstenen afzaten. Ook twee vensters in het risalerende geveldeel zijn uitgevoerd als hiervoor beschreven. Op zolderhoogte en centraal in de topgevel van de gevelrisaliet rust op een trechtersvormige uitmetseling een samengesteld erkervenster. Het middendeel daarvan bevat een ongedeelde draaivenster, de beide eenruits zijvensters zijn schuin op de gevel geplaatst. In de nok is nog een klein rondvenster geplaatst. De voorgevel heeft diverse metselwerkversieringen t.w.:

- een uitgemetselde strek waarop een rollaag rust die de in- en uitzwenkende gevelbeëindiging afsluit;
- een uitgemetselde koppenstrook, geaccentueerd door een afwijkende kleur voeg, ingebracht op afstand van, en evenwijdig aan de gevelzwenkingen en vervolgens aansluitend om het bovenste deel van het rondvenster;
- een horizontale koppenlaag, eveneens met een afwijkende voegkleur, strokende met de bovenkant van de gevelopeningen en aansluitend om de ontlastingsstukken die een segmentvormige bovenbeëindiging hebben.

De van schietankers voorziene **linkerzijgevel** heeft links een schuifvenster met bovenlicht zoals de voorgevelvensters. Rechts in deze gevel een smaller schuifvenster met drieruits bovenlicht. De vier gevelvensters zijn geplaatst onder rechte strekken en op gemetselde waterdorpels. De aanbouwgevel heeft een klein verticaal venster alsmede een later ingebracht horizontaal venster. Ook de **rechterzijgevel** heeft schietankers en op zolderhoogte twee vensters zoals bij de linkerzijgevel beschreven. De aanbouw gevel heeft twee deels beglaasde deuren afgewisseld met twee zesruits vensters. In de **achtergevel** van de hoofdvorm is op de plaats van een verwijderd glasvenster een beglaasde dubbele tuindeur ingebracht. Op zolderhoogte twee kleine verticale drieruits vensters. De aanbouw heeft in de top een vierkant zolderluik.

Waardering

Het pand is architectuurhistorisch van belang wegens de gaaf gebleven esthetische kwaliteit van het ontwerp. Verder van betekenis vanwege het aanzien van de plaats.

Monumentnummer: 5

Monumentnummer: 6

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 5 oktober 1999
Besluitnummer: 9

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Bergstraat
Huisnummer: 3
Monument: molenaarswoning

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: G
Nummer: 1201 (voorheen 4543)

OMSCHRIJVING

Inleiding

In 1843 werd nabij de Dommelse watermolen, in opdracht van molenaar J.E. Keunen, een **molenhuis** annex boerderij gebouwd. Het op dezelfde plaats staande, uit de 17e eeuw daterende molenhuis moest daarvoor worden afgebroken. Een verbouwing rond 1900 heeft het woongedeelte het karakter gegeven van een dorpssherenhuis. Door de toen uitgevoerde gevelbehandeling met gepleisterde gevelgeleding, bloklisenen en fries heeft het pand een enigszins classicistisch accent gekregen. In 1962 is de agrarische bedrijfsruimte, rechts van het woonhuis, gesloopt. Tegen de nieuw gemetselde rechterzijgevel is aan de binnenzijde het oorspronkelijke kopsant gehandhaafd. Tot 1980 is het pand behalve door een boerenfamilie ook door verschillende molenaarsgezinnen bewoond geweest.

Beschrijving

Het eenlaagse pand heeft een rechthoekige plattegrond onder een rieten wolfdak met blauwe opnieuw verbeterde Hollandse pannen op beide dakvoeten. Aan de voorzijde heeft het huis een geprofileerde houten bakgoot; de achterdakvoet loopt uit op een mastgoot van zink. Beide kopgevels zijn enigszins boven de dakvoeten doorgemetseld en afgedekt met rollagen van baksteen. De symmetrische **voorgevel** van het huis heeft vijf vensterassen met zij- of hoeklisenen die zijn geaccentueerd en doorgezet in het geprofileerde fries en de boeiplanken. In de middenas is een paneeldeur geplaatst met smeedijzeren raamroosters, bronsbeslag en een door het kalf gescheiden ongedeelde bovenlicht. Het

Monumentnummer: 6

deurkozijn rust op een hardstenen dorpel die aansluit op een voor de gehele gevel liggende hardstenen stoep.

De deur wordt geflankeerd door tweemaal twee eenruits schuifvensters met eenruits bovenlichten. De kozijnen van de voorgevelvensters zijn voorzien van duivejagers en toognagels; de schuifvensterkozijnen hebben bovendien nog luikspinningen, luikpennen en duimsporen. Rond de deur- en vensteropeningen zijn gestucte geprofileerde lijsten aangebracht die aan de bovenzijde worden afgesloten en bekroond door kuiven met florale motieven. Naast het genoemde stucwerk is ook het overige geveloppervlak van bewerkt stucwerk voorzien met name:

- het gevelbasement tot onderkant schuifvensters waarop accoladevormige motieven onder, en ter breedte van de schuifvensterdorpels zijn aangebracht;
- een architraaf met fries waarop, strokende met plaats en breedte van de gevelopeningen, geprofileerde rechthoekige lijstwerken zijn gezet;
- een vlakke gevelbezetting tussen basement en fries, die op regelmatige afstand is geleed door middel van brede horizontale schijnvoegen welke zich doorzetten om de hoeklisenen waardoor deze een blokstructuur vertonen;
- de blokken op de lisenen die binnen vlakke randen beurtelings een schilddakvormige, respectievelijk rusticastructuur hebben.

De **linkerzijgevel** heeft op de begane grond twee, later ingemetselde, eenruits schuifvensters met ongedeelde bovenlichten alsmede een eenruits venster. Op zolderhoogte twee originele dubbele draaivensters met gedeelde bovenlichten en rustend op hardstenen dorpels; ook deze kozijnen zijn geprofileerd en getoogd zoals bij de voorgevelvensters beschreven. De gevel is vlak gestuct en voorzien van schietankers.

De in 1962 gemetselde **rechterzijgevel** heeft een eenruits schuifraam met ongedeelde bovenlicht. Op zolderhoogte is een halfroond venster ingebracht met een vierruits radiaalverdeling. De **achtergevel** heeft nog een drietal originele vensters t.w. een eenruits schuifvenster met ongedeelde bovenlicht in een kozijn voorzien van biljoen-profielen; een radvenster uitgevoerd als gietijzer tuimelraam en een klein keldervenster.

De gestucte gevel heeft schietankers. Het woonhuis **-interieur** laat nog een aantal originele details zien waaronder paneeldeuren en gefigureerde wandtegels. Op zolder zijn nog in gave staat aanwezig vier, van telmerken voorziene, eikenhouten kapspanten. Eveneens zijn op zolder nog zichtbaar de zich in de linkerzijgevel bevindende metselsporen van een klein rond venster en daarboven een fors gedimensioneerd zolderluik.

Waardering

Het object is van architectuurhistorische waarde (vanwege bouwstijl, elementen van classicisme) en van belang vanwege de zeldzaamheid van het interieur. Het molenhuis is van betekenis vanwege de sociaal-economische ontwikkeling van het dorp en als onderdeel van een groter geheel met cultuurhistorische waarde en beeldbepalende kwaliteiten.

Monumentnummer: 6

Monumentnummer: 7

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 9 maart 1999
Besluitnummer: 22

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Hofstraat / Bakkerstraat
Huisnummer: 2 / 1
Monument: villa Den Hoek

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 1922

OMSCHRIJVING

Inleiding

In 1936 werd aan de Hofstraat hoek Bakkerstraat, in opdracht van huisarts A. van Rooy, villa "DEN HOEK" gebouwd.

Dit woonhuis annex praktijkruimte kwam tot stand onder architectuur van de Valkenswaardse architect Jos Renders. Met onder meer zijn typerende hoekoplossing is het, nu als dubbel woonhuis in gebruik zijnde pand, een gaaf voorbeeld van een villa die Amsterdamse-schoolmotieven en traditionele bouwvormen vermengt.

Beschrijving

De hoofdvorm van de in rode baksteen opgetrokken villa is tweelaags met een L-vormig schilddak. Het risaliserende voormalig praktijkgedeelte aan de Bakkerstraat heeft, evenals de tijdens de bouwtijd ontwikkelde uitbouw langs de Hofstraat, een zadeldakafdekking. Zowel het schilddak als de zadeldaken overkragen de gevels middels gootklossen, gordingeinden, geprofileerde gootlijsten en -windveren.

De dakbedekking bestaat uit blauwgesmoorde verbeterde Hollandse pannen. De eenlaagse aanbouw aan de achterzijde is afgedekt met een plat dak.

De voordeurkozijnen van het omschreven pand zijn in hout uitgevoerd, de raamkozijnen zijn samengesteld van stalen profielen.

Monumentnummer: 7

De risaliserende **westgevel** aan de Bakkerstraat bevat op de begane grond de vroegere praktijkentree en een erker. De verdieping heeft twee vleugelramen terwijl de in boerenvlechtwerk gemetselde topgevel een zolderraam bevat.

De met ijzerbeslag voorziene entree deur wordt geflankeerd door twee smalle gekoppelde vensters. Het deurkozijn vormt de achterwand van een portiek waarvan de zijwanden worden gevormd door segmentvormig metselwerk. Het portiek wordt naar boven toe beëindigd met een segmentvormige horizontale betonnen luifelplaat. Centraal boven de luifel wordt het deurkozijn "verlengd" met een houten segmentboog met vulling van glas in lood.

Het erkerkozijn bestaat uit een driedeling middels een recht middendeel zonder roeden en twee schuin naar de gevel geplaatste zijlichten met roedeverdeling. De erkerafdekking bestaat uit een betonnen plaat ter hoogte van de entree luifel.

De twee vensters op etagehoogte hebben geen roedeverdeling.

Het enigszins terugliggende deel van de westgevel heeft zowel beganegronds als op de verdieping een driedelig venster bestaande uit een eenruits middendeel en twee, van roede indeling voorziene, zijlichten.

Centraal boven de twee gevelkozijnen bevindt zich op het schilddak een plat afgedekte houten dakkapel waarvan de kozijnindeling is uitgevoerd overeenkomstig de eronder aanwezige vensters.

De hoekoplossing tussen de westgevel en de aan de Hofstraat gelegen noordgevel wordt gevormd door een half-cirkelvormige erker met balkon en luifel.

De erkerwand bestaat uit zeven als cirkelkoorden geplaatste stalen kozijndelen met roedeverdeling op een cirkelvormige gemetselde borstwering waarvóór een gemetselde bloembak is aangebracht.

De opengewerkte gemetselde balkonmuur heeft een 40 cm. grotere cirkelstraal dan de erker en draagt op een betonnen plaat die op haar beurt steun vindt op twee buiten de erker geplaatste ronde kolommen van beton.

Tegen de balkonmuur is van smeedijzeren letters de villa naam DEN HOEK aangebracht. De in de bouw tijd vervaardigde luifel bestaat uit een betonnen plaat met randbalk waarop een opengewerkte muur is gemetseld; het geheel rust weer op twee ronde betonnen kolommen die centraal geplaatst zijn boven de begane grond kolommen.

De toegang naar het balkon bestaat uit twee van glas in lood voorziene vleugeldeuren.

De aan de Hofstraat gelegen **noordgevel** bevat de hoofdtoegang van de woning die in principe dezelfde vormgeving heeft als de praktijkingang doch groter en qua detaillering rijker is uitgevoerd. De voordeur is als paneeldeur gedetailleerd met een glas in lood raam en wordt geflankeerd door twee smalle verticale kozijnstroken waarin eveneens glas in lood is geplaatst. Elk van de twee portiekwanden is segmentvormig, bestaande uit een kozijn dat drie als cirkelkoorden geplaatste kozijndelen met roedeverdeling bevat. De bovenafsluiting van het portiek wordt gevormd door een horizontale, aan twee smeedijzeren trekstangen opgehangen, luifel die segmentvorming buiten het gevelvlak uitsteekt. Het boven de luifel verlengde voordeurkozijn is segmentvorming en bezet met glas in lood.

Centraal boven de entree is een rond tuimelvenster geplaatst met een glas in lood-bezetting.

Tussen het ronde raam en het balkon bevindt zich een vleugelraam met roedeverdeling. Aan de andere zijde van de entree-as bevindt zich zowel op de begane grond als op de verdieping een driedelig venster bestaande uit een eenruits middendeel en twee van een roede-indeling voorziene zijramen.

De zijramen van het venster op de begane grond zijn enigszins naar binnen geknikt. Op het schilddak is een tweedelige plat afgedekte dakkapel geplaatst.

De **oostgevel** heeft een enkeleurs rondboog-achteringang. De oorspronkelijke in deze gevel geplaatste dubbele terrasdeuren zijn vervangen door een eigentijds keukenkozijn. Ook de oorspronkelijke twee vensters in de tegen de achtergevel aangebouwde bijbouw zijn vervangen door kozijnen met eigentijdse materialen en indeling. De gevel van de bijbouw is als borstwering boven het platte dak doorgemetseld.

Monumentnummer: 7

De verdieping heeft een slaapkamerraam met verticale as en rondboog bezet met glas in lood en blank glas. Op zolderhoogte heeft de in boerenvlechtwerk gemetselde topgevel een met roedeverdeling voorzien venstertje.

Boven het plat dak van de aanbouw bevindt zich in de hoofdbouwgevel een groep van drie vensters; een breed geflankeerd door twee smalle vensters.

Het **interieur** van het woonhuis aan de Hofstraat is sinds de bouw nauwelijks gewijzigd. Rond de centrale hal waarin zich de houten bordestrap met twee armen bevindt zijn diverse vertrekken en de vestibule gerangschikt. De hal heeft een parketvloer, een deurhoge houten lambrisering, paneeldeuren en een samengesteld rondboog-vestibulekozijn met glas in loodvullingen. Ook de diverse vertrekken hebben nog veel van de originele afwerkingsmaterialen.

Met de bestemmingswijziging van de vroegere praktijk (nu woonhuis) aan de Bakkerstraat is ook het interieur qua indeling en materiaalbehandeling gewijzigd.

Waardering

Het pand is van belang wegens de architectuur en gaafheid van zowel exterieur als interieur, wegens de relatie met de visuele gaafheid van de omgeving en de sociale ontwikkeling van het dorp.

Monumentnummer: 7

Monumentnummer: 8

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 9 maart 1999
Besluitnummer: 22

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Markt
Huisnummer: 31a-33
Monument: herenhuis

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 3565

OMSCHRIJVING

Inleiding

Na afbraak van het op de ondergrond staande huis met looierij kon schoenfabrikant P. Bots in 1913 overgaan tot de bouw van een herenhuis.

Dezelfde P. Bots liet in 1938 het huis verbouwen tot twee woonhuizen. Daartoe maakte het toegangspoortje links van het huis plaats voor de voordeur van 31A en werd boven deze deur een raampje aangebracht.

In 1978 werd het gebouw door de Nederlandse Credietbank verbouwd; het interieur en de achtergevel van het dubbele woonhuis werd omgebouwd tot kantoorbestemming. Momenteel is in

Bij de verbouwingen is, behoudens het hiervoor genoemde, niets aan de voorgevel veranderd.

De bescherming geldt dan ook vooral de massavorm met voorgevel die het oorspronkelijke aanzien grotendeels behouden heeft.

Beschrijving

Het tweelaagse pand op een rechthoekige plattegrond, met eenlaagse aanbouwen aan de achterzijde, heeft een wolfdak met rode tuile-du-Nord-pannen en geprofileerde bakgoten en windveren.

De asymmetrische voorgevel is vervaardigd van rode verblendstenen verlevendigd met speklagen van groen geglaazuurde baksteen en een hardstenen band als overgang van de enigszins naar voren geplaatste bakstenen plint naar de bovengevel.

De overige gevels zijn van baksteen.

Monumentnummer: 8

De stenen waarvan de speklagen zijn vervaardigd zijn ook toegepast bij de overige gevelversieringen, onder andere de koppen in de toogstrekken en de muizentand in het rechter deel van de gevelbeëindiging.

De gevel heeft tot goothoogte zes assen; daarvan bevinden de linkse vier zich in een risaliserend geveldeel.

De meest linkse as wordt gevormd door een van hardsteen vervaardigd portiek en dito traptreden, die leiden naar een houten paneeldeur. In het gevelvlak wordt het portiek beëindigd met een half rond bovenlicht waarin een radiale tracering met glas in lood-vulling omgeven door hardstenen platen. Centraal boven het portiek is (later) een klein venster met kalf geplaatst.

In de centrale as van de overige vensterassen is de hoofdtoegang opgenomen welke bestaat uit een gemetseld portiek ontlast door een halfronde boog met hardstenen geboorte- en sluitstenen. De paneeldeur achter een hardstenen stoep heeft een kozijn met half rond bovenlicht waarin glas in lood is geplaatst.

Centraal boven de toegang bevindt zich een rijk bewerkt, op hardstenen consoles rustend bordes met houten balustrade en hoekbalusters.

Het bordes krijgt toegang via een stel stolpglasdeuren met een verticaal in vieren gedeeld en van glas in lood voorzien bovenlicht onder een met tegels gevuld segment-boogveld.

Boven het omschreven bordesvenster wordt de gevel beëindigd door een gemetselde borstwering waarin vijf nissen zijn gespaard.

De hoofdas wordt aan beide zijden, zowel op de begane grond als op de verdieping geflankeerd door twee schuifraamvensters met hardstenen respectievelijk gemetselde raamdorpels; de schuifdelen van de vensters zijn eenruits, daarboven een in drieën gedeeld, met glas in lood bezet bovenlicht onder segmentboog met betegelde boogvulling. De gevel boven de twee linker vensterassen eindigt in een gemetselde topgevel uitgevoerd als risaliet en uitlopend naar twee lisenen.

De topgevel heeft in het terugliggende veld drie verticale kozijntjes met half rondboog; het middelste kozijn is hoger en heeft hardstenen aanzetstenen. De topgevel vindt zijn bekroning in een kantelenvormige gevelverhoging waarin de jaartalsteen is opgenomen.

Waardering

Het object is van belang vanwege het materiaalgebruik, de ornamentiek en de gaafheid van de massavorm met marktgevel. Verder is het pand, deel uitmakende van een cultuurhistorisch groter geheel, van betekenis voor het aanzien van het dorp.

Monumentnummer: 8

Monumentnummer: 9

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 9 maart 1999
Besluitnummer: 22

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Markt
Huisnummer: 5
Monument: villa van stichter de Hofnar J. Heesterbeek

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 2045

OMSCHRIJVING

Inleiding

De aan de zuidzijde van de zogeheten "kleine Markt" (hoek Bakkerstraat) gelegen villa werd in 1917 gebouwd door J. Heesterbeek, stichter van de hofnar-sigarenfabriek. De eenlaagse aanbouw tegen de westgevel van het vroegere woonhuis is gebouwd in 1921. Na de dood van de hofnar-grondlegger kwam de vroeger geheten "Villa Antonet" in handen van sigarenfabrikant P. Gijrath. Sinds 1968 heeft het pand diverse bestemmingen gekregen.

Beschrijving

Het tweelaagse pand op onregelmatige rechthoekige plattegrond met een enkele hoekafschuining is afgedekt met een zadeldak evenwijdig aan de Bakkerstraat en een haaks daarop staand schilddak met gelijke nok en dakvoet.

Het samengestelde dak overkraagt de gevels middels gootklossen, gordingeinden, geprofileerde gootlijsten en windveren.

De gevels met raamdorpels zijn van baksteen en later wit geverfd. De daken zijn belegd met rode tuile-du-Nordpannen; op het schilddak nog een oorspronkelijke piron.

Het aan de achterzijde gesitueerde trappenhuis is afgedekt met een plat dak. De bovenlichten van de vensters hadden oorspronkelijk een verticale roedeverdeling met glas in lood-vullingen die nergens bewaard zijn gebleven. Het risaliserende linker deel van de asymmetrische **noordgevel** heeft twee

Monumentnummer: 9

vensterassen met zowel op de begane grond als verdieping een schuifvenster met bovenlicht, een segmentboogontlasting en boogvulling van metselwerk.

De topgevel heeft een rechthoekige vakwerkindeling waarin opgenomen drie ramen; de overige vullingen zijn van gestuct metselwerk.

In het terugliggende deel van de voorgevel is aansluitend aan de risaliet de hoofdtoegang bestaande uit een portiek met rondboog waarachter een samengesteld voordeurkozijn met zij- en bovenlichten. Centraal boven de toegang bevindt zich een betegeld naamplateau waarboven drie smalle vensters van gelijke vorm en grootte met rondboogbeëindiging.

In het resterende deel van de gevel zijn symmetrisch boven elkaar twee samengestelde kozijnen geplaatst met ongetoogde strekken. Het venster op de begane grond heeft twee schuiframen met bovenlichten; het kozijn op de verdieping heeft een glasdeur alsmede zij- en bovenlichten.

De glasdeur geeft toegang tot een houten balkon ondersteund door twee houten schoren die op geprofileerde hardstenen kraagstenen rusten; het balkonhek is van smeedijzer. De overgang van noord- naar westgevel wordt vorm gegeven door een hoekafschuining waarin zich twee boven elkaar geplaatste vensters bevinden met schuif- en bovenramen, segmentboog en boogveld. Op het dak bevindt zich een dakkapel met zadeldak, twee vleugelramen en betimmerde topgevel.

In de **oostgevel** aan de Bakkerstraat is op de begane grond een gemetselde erker gebouwd met afgeschuinde hoeken en een licht hellend dak van zink; in elk van de drie erkervlakken is een raam met rechte strek geplaatst. Naast de erker bevat de hoofdbouw een samengesteld kozijn onder rechte strek. Op etagehoogte heeft de gevel twee T-vensters en een smaller kozijn, allen onder getoogde strek en boogveld.

De aanbouw heeft een T-venster alsmede een smaller kozijn, beiden onder rechte strek.

De ramen in de oostgevel zijn deels draaibaar respectievelijk schuifbaar of vast.

De **zuidgevel** van de villa heeft diversiteit van gevelopeningen bestaande uit een tiental al dan niet samengestelde kozijnen onder rechte strekken.

De **westgevel** heeft geen gevelopeningen.

De erfafscheiding met de openbare weg bestaat uit een ijzeren hek dat is geplaatst op een laag, met een ezelsrug afgedekt, muurtje.

De hoofdstructuur en afwerking van het **interieur** is grotendeels behouden w.o. een centrale hal met rechte houten steektrappen, gestucte plafonds met profiellijsten, tochtportaaldeuren en zijlichten van gefigureerd glas, betegelde halvloer van klein formaat gebakken tegels in zwart en wit.

Waardering

Het pand is architectuur-historisch van belang wegens de esthetische kwaliteit en van cultuur-historische waarde als uitdrukking van sociaal-economische ontwikkelingen van een plaats. Het object vormt een essentieel deel van een groter, cultuurhistorisch belangrijk deel van het dorp dat structureel, architectonisch en visueel gaaf is gebleven.

Monumentnummer: 9

Monumentnummer: 10

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 5 oktober 1999
Besluitnummer: 9

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Keersop
Huisnummer: 32
Monument: langgevelboerderij

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: G
Nummer: 640

OMSCHRIJVING

Inleiding

De in de zuid/oosthoek van de aansluiting Keersop met de Loonderweg gelegen **langgevelboerderij** is gebouwd in 1763. Het met de linkerzijgevel naar de Keersop gesitueerde pand heeft een aantal verbouwingen ondergaan. Bij de laatste bouwwerkzaamheden in 1985 is de indeling van het woongedeelte gewijzigd en is de oorspronkelijke stal/deel-ruimte bij de woning gevoegd; daarbij is de achtergevel geheel vernieuwd en gewijzigd ingedeeld. De getoogde gietijzeren stalramen van de boerderij zijn toen vervangen door gelijkvormige houten vensters; in de enigszins verlaagde halfronde staldeuropening in de voorgevel is een vast lichtvenster geplaatst. De bescherming geldt vooral de nog oorspronkelijke massavorm en de voor- en zijgevel(s) die het originele aanzien grotendeels behouden hebben. Derhalve wordt de achtergevel niet nader beschreven.

Beschrijving

Het eenlaagse pand heeft een wolfdak met blauwe oud-Hollandse pannen gedekt en voorzien van een zinken mastgoot aan de lange gevel. De gevels zijn voorzien van rechte- en gekrulde schietankers en zijn opgetrokken van veldovensteen in kruisverband. De voorgevel eindigt met een muizentand; de kopgevels zijn voorzien van boerenvlechtwerk dat middels een cementen zoom op de dakbedekking aansluit.

Monumentnummer: 10

Rechts in de **voorgevel** bevindt zich een opgeklampte deur met gedeeld bovenlicht onder een koppenrollaag. De deur wordt aan beide zijden geflankeerd door een vierruits schuifvenster met

gedeeld bovenlicht, geplaatst onder een dubbele koppenrollaag en op gecementeerde waterdorpels. Oude rollagen boven de met luiken uitgeruste vensters duiden er op dat de twee zesruiters oorspronkelijk wat hoger en breder zijn geweest. Verder naar links in de gevel op de plaats waar de oorspronkelijke staldeuren zich bevonden, een halfrond, verticaal in drieën gedeeld, lichtvenster. Aan weerszijden van dit venster een houten getoogd zesruits venster op een gemetselde waterdorpel. De meest linkse as in de gevel wordt gevormd door een tot de muurplaat reikende dubbele rechtgesloten deel deur. De gevel heeft over de volle lengte een cementen zoom. In de **rechtergevel** is middels ingemetselde zwarte jaartal-stenen de bouw tijd vastgelegd. Nagenoeg centraal in de gevel bevindt zich een schuifvenster als in de voorgevel. Rechts daarvan het eenruits opkamervenster op een gemetselde waterdorpel. Daaronder het oorspronkelijke, zij het nu dichtgemetselde, kelderraam onder een strekse rol. Boven het schuifraam op zolderhoogte een venster identiek aan het opkamervenster. De **linkerzijgevel** heeft een gesloten karakter. **Inwendig** heeft het pand nog enkele originele spantconstructies en de enigszins gewijzigde rookschouw.

Waardering

Het pand is van belang wegens de architectonische gaafheid van delen van het gebouw. In cultuurhistorisch opzicht heeft het object waarde als uitdrukking van een landschappelijktypologische ontwikkeling. Eveneens is het geheel van betekenis wegens de historisch ruimtelijke relatie met- en het beeldbepalend aanzien van het "Keersop" gebied.

Monumentnummer: 10

Monumentnummer: 11

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 5 oktober 1999
Besluitnummer: 9

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Maastrichterweg
Huisnummer: 23
Monument: dorpswoning met bedrijfsruimte

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 2978

OMSCHRIJVING

Inleiding

Het aan de oostzijde van de Maastrichterweg gelegen **woonhuis met bedrijfsruimte** is tussen 1720 en 1730 gebouwd als langgevelboerderij in het toen geheten "Heuvelmenneke".

Met betrekking tot dit pand blijken de volgende eigendomswisselingen te hebben plaatsgevonden: Op 21 november 1748 en 2 januari 1749 wordt een helft respectievelijk de andere helft van het pand met boomgaard en dries door Jacobus van Beerenbroeck overgedragen aan Jacobus Verhoeven.

Op 11 januari 1788 wordt het gehele pand c.a. in de "Maastrichter Straat" verkocht door de zoon van Jacob, zijnde Hendrik Verhoeven, valkenier te Kopenhagen aan Hendrik Jaspers, burgemeester ter plaatse, zulks voor een bedrag van 202 gulden en 10 stuivers. De nieuwe eigenaar gebruikte het pand als winkel/woonhuis en handelde voornamelijk in granen.

In 1869 begint een lid van de familie Jaspers in het pand een leerlooierij.

Veertien jaar later, in 1873, wordt het woonhuisgedeelte van het honderdvijftig-jaar oude pand afgebroken en wordt tegen de gehandhaafde bedrijfsruimte een nieuwe woning gebouwd.

De leden van de familie Jaspers die het pand bijna twee eeuwen hebben bewoond waren door de jaren heen bekend als dorpsbestuurders, winkeliers, kooplieden, graan- en meelhandelaren, leerlooiers, herbergiers, houtzagers, wagenbouwers en fruittelers.

De bescherming geldt vooral de massavorm van woonhuis en bedrijfsgedeelte met voor- en zijgevels die het oorspronkelijk aanzien van 1873 respectievelijk ± 1725 grotendeels behouden hebben.

Monumentnummer: 11

De 'gewijzigde' achtergevel met de daar tegenaan gebouwde plat afgedekte tuinkamer wordt niet nader beschreven.

Beschrijving

De bedrijfsruimte vormt met het aan de linkerkant gebouwde woonhuis één lange rechthoekige éénlaagse bouwmasse met zadeldaken evenwijdig aan de straat gesitueerd. De bouwmasse bestaat uit twee onderdelen die zich van elkaar onderscheiden door een verspringende rooilijn, een verschil in goot- en dakhooft en dakhelling. Het voormalige bedrijfsgebouw is gedekt met blauwe kruispannen waaronder zinken mastgoten. Het wat hoger gebouwde minder steile woonhuisdak is belegd met blauw gesmoorde oud-Hollandse pannen en voorzien van houten bakgoten; het geheel wordt opgesloten tussen twee enigszins boven het dakvlak doorgemetselde topgevels. De rollaagbeëindigingen hiervan beginnen tegen de kleine schouders en eindigen bij de schoorstenen. De van schietankers voorziene gevels zijn opgetrokken van handvormbaksteen in kruisverband en met uitzondering van de rechterzijgevel, voorzien van gecementeerde plinten.

De symmetrische **voorgevel** van het woonhuis heeft vijf vensterassen waaronder een enigszins risaliserende middenas.

In de middenrisaliet is een paneeldeur geplaatst onder een ongedeelde bovenlicht dat is bezet met glas in lood met bloemmotieven. Het deurkozijn rust op hardstenen neuten met dorpel waarop gemetselde stoep treden aansluiten. De deur wordt geflankeerd door tweemaal twee eenruits schuifvensters met bovenlichten als boven de deur en geplaatst op hardstenen dorpels. De middenrisaliet en de aanwezige hoek- of zijlisenen zetten zich door in de geprofileerde fries met gootlijsten. Verder zijn zij gestuct, geschilderd en op regelmatige afstanden voorzien van horizontale V-vormige groeven waardoor een blokstructuur is ontstaan.

Alle rechthoekige deur- en vensteropeningen zijn voorzien van geprofileerde gestucte en geschilderde omlijstingen die aan de bovenzijde worden afgesloten en bekroond door kuiven met florale motieven. De gevel eindigt onder de houten bakgoot met een gestucte architraaf en fries. De bedrijfsgevel heeft vier assen met van links naar rechts: een later ingezette deels beglaasde deur met ongedeelde bovenlicht

en gestucte omlijsting; een getoogde dubbele staldeur, een tot muurplaat hoogte afgehangen dubbele deel- en staldeur hebben een visgraatvormige beschieting; de gehengduimen dragen op, in het metselwerk geplaatste, hardstenen blokjes.

De **rechterzijgevel** van de bedrijfsruimte heeft een gesloten karakter en sluit op de panbedekking aan middels een cementen zoom.

De **linkerzijgevel** van het woonhuis heeft op zolderhoogte twee eenruits vensters onder rechte strek en geplaatst op hardstenen dorpels.

Waardering

Het pand is architectuurhistorisch van belang wegens de gebruikte bouwstijl en ornamenten van het ontwerp. Cultuurhistorische waarde heeft het object wegens de sociaal-economische ontwikkelingen van de plaats. Daarnaast is het geheel van betekenis voor het historisch dorpsbeeld.

Monumentnummer: 11

Monumentnummer: 12

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 9 maart 1999
Besluitnummer: 22

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Markt
Huisnummer: 3
Monument: voormalige pastorie van de hervormde kerk

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 2478

OMSCHRIJVING

Inleiding

Nabij de Nederlands Hervormde kerk aan de oostzijde van de zogeheten "kleine Markt" hoek Hofstraat werd in 1907 de PASTORIE VAN DE NEDERLANDS HERVORMDE KERK gebouwd op de ondergrond van het eerste predikantenwoonhuis.

In 1974 is tegen de noordzijde van het pand een eenlaagse, plat afgedekte kantooruimte met dubbele garage gebouwd welke niet verder in de beschrijving wordt vermeld. De villa draagt elementen van de chalet-stijl.

Beschrijving

De hoofdbouwmassa van het pand is samengesteld uit twee rechthoekige, in L-vorm op elkaar aansluitende tweelaagse massadelen. Het aan de zuidkant gelegen dwarse massadeel steekt uit voor het aan de Markt gelegen deel en heeft aan de west- en oostzijde een plat afgedekte erker, respectievelijk tuinkamer. De nokken en dakvoeten van de twee in T-vorm op elkaar aansluitende met singels gedekte zadeldaken stroken onderling in hoogte; ook de op geprofileerde klossen dragende houten bakgoten aan de west- en zuidgevel liggen op dezelfde hoogte. Aan de oostzijde heeft het pand een over de gevel kragend dakoverstek met lagere mastgoot en steunend op vier consoles met uitgezaagde vlakvullingsversiering in chalet-motief. Alle gevels inclusief de erker zijn opgetrokken in baksteen. Doordat het pand wit is geschilderd zijn de oorspronkelijke in het gevelvlak aangebrachte horizontale siermetselwerkgeledingen nagenoeg niet meer waarneembaar.

Monumentnummer: 12

Wel zichtbaar zijn de twee horizontale hardstenen cordonlijsten in de westgevel. De in de gevels geplaatste vensters zijn, met uitzondering van die in het trappenhuis, alle voorzien van bovenlichten met kleine roedeverdeling. Op de gevels bevinden zich ijzeren sierankers.

De erker tegen de **westgevel** van het dwarse bouwmassadeel heeft een overstekend dakterras en smeedijzeren balustrade. Symmetrisch in de erker geplaatst een dubbele tuindeur met bovenlicht; in elk van de twee afgeschuinde erkerhoeken een venster met eenruits schuifraam en bovenlicht. Symmetrisch boven de erker een dubbele terrasdeur met bovenlicht, geplaatst onder een getoogde strek met betegeld boogveld. In de topgevel is een kozijn geplaatst met twee tussenstijlen onder korfboogstrek met betegeld boogveld. De gevel wordt afgesloten met een uitgezaagde topgevelversiering van hout, voorstellende twee pelikanen, welke zouden kunnen verwijzen naar het christelijke symbool van de naastenliefde. Het overige terugliggende deel van de westgevel heeft op de begane grond een venster met eenruits schuifraam en bovenlicht ontlast door een segmentboog waaronder een betegeld boogveld. De hoofdtoegang van het pand wordt gevormd door een portiek met segmentboog en geprofileerde hardstenen aanzetstenen, waarachter een kozijn met vleugeldeuren en bovenlicht. De deuren met achtruits roedeverdeling zijn niet origineel. De twee vensters op de etage hebben een tweeruits schuifraam met bovenlicht; boven beide kozijnen een korfboogontlasting en betegeld boogveld.

Centraal op het dak een houten dakkapel onder overstekend zadeldak; het middendeel van het vertikaal in drieën gedeelde kozijn is wat hoger dan de beide andere delen; de topgevel van de dakkapel is voorzien van verticale houten deeltjes.

De **zuidgevel** aan de Hofstraat heeft twee identieke vensterterrassen; de vensters op de begane grond hebben een eenruits schuifraam met bovenlicht, segmentboog en boogveld zoals eerder omschreven; de etagevensters hebben een tweeruitsschuifraam met bovenlicht onder een rechte strek. De vier vensters zijn voorzien van louvre-luiken over de volle kozijnhoogte. Op het dak twee dakkapellen zoals omschreven bij de westgevel.

De **noordgevel** heeft twee vensters op etagehoogte die identiek zijn aan de etagevensters in de zuidgevel, zij het dat in de noordgevel de luiken ontbreken. De topgevel is asymmetrisch en heeft een vakwerkindeling met vullingen van metselwerk en houten deeltjes. Centraal onder de nok is een tweeruits schuifraam met bovenlicht geplaatst.

De rechthoekige tuinkamer aan de **oostgevel** heeft platdakoversteken die ondersteund worden door geprofileerde klossen. Evenwijdig aan de oostgevel is de tuinkamerwand in zes gelijke verticale traveeën verdeeld. In twee traveeën zijn tuindeuren geplaatst met bovenlichten in negenruits roedeverdeling waarin okerkleurig kathedraalglas. De overige vier traveeën hebben ieder een met baksteen gevulde borstwering; daarboven een zes-ruitsraam en het hiervoor omschreven bovenlicht. De beide zijwanden van de tuinkamer zijn elk opgebouwd uit drie gelijke traveeën, ingedeeld als hiervoor omschreven. Symmetrisch boven de tuinkamer een venster met eenruits raam en bovenlicht, segmentboog en boogvulling.

De topgevelbehandeling is qua kozijnvorm, beëindiging en dakoverstek identiek aan het beschrevene bij de westgevel met dien verstande dat de topgevelversiering bestaat uit verticale deeltjes. Ter plaatse van het trappenhuis bevindt zich op de begane grond een dubbele deur, met segmentboogontlasting en gemetselde boogvulling. Daarboven ter hoogte van de trapborden twee tweeruits vensters met segmentboog en gemetselde vulling. Het resterende geveldeel heeft op de begane grond een later aangebracht afwijkend venster en op de verdieping een tweeruits schuifraam met bovenlicht onder een rechte strek.

Het pand is aan de straatzijde omheind door een smeedijzeren hek geplaatst op een gemetselde muur met ezelsrug waartussen hardstenen blokken ten behoeve van de hekstaanders. In de voortuin staan drie monumentale bomen (beuken).

Monumentnummer: 12

De hoofdstructuur van het **interieur** is na de verbouwingen grotendeels behouden t.w. een centrale gang met trappenhuis met aan weerszijden daarvan de kamerindelingen.

Waardering

Het pand is architectuur-historisch van belang vanwege de detaillering en van cultuurhistorische waarde wegens de oorspronkelijke functie. Het object vormt een essentieel deel van een groter cultuurhistorisch belangrijk deel van het dorp dat structureel- en visueel gaaf is gebleven.

Monumentnummer: 13

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 9 maart 1999
Besluitnummer: 22

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Markt
Huisnummer: 20
Monument: Café in de Sleutel

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: D
Nummer: 4773

OMSCHRIJVING

Inleiding

De oudste bebouwing van het aan de westzijde van de Markt, hoek Waalreseweg, gelegen horecabedrijf IN DE SLEUTEL dateert uit de 17e eeuw. In de 18e eeuw en rond 1900 heeft het pand verbouwingen ondergaan.

Deze zeer oude herberg herinnert aan de oude schaal van het marktplein en is bekend als voormalige waag en vergaderplaats van regenten.

Beschrijving

Het eenlaagse pand op een L-vormige plattegrond is opgetrokken in gepleisterde witgeverfde baksteen met grijs geschilderde plint. De hoofdvorm heeft evenals de haakse aanbouw een zadeldak gedekt met zwarte tuile-du-Nord- respectievelijk muldenpannen, voorzien van bak- en mastgoten en smeedijzeren sierankers. In de hoofdbouw is de oorspronkelijke kelder met opkamer nog aanwezig alsmede delen van de eiken kap en zolderbalklaag. De aanbouw is diverse malen verbouwd en heeft onder een vernieuwde kap met mastgoot een woonhuisbestemming met zolderslaapkamers.

De aan de markt gelegen **oostgevel** telt zes traveeën.

Het linker geveldeel heeft een kozijn met twee glasdeuren voorzien van borstwering en roedeverdeling.

Dit kozijn wordt geflankeerd door samengestelde schuifraamvensters met bovenlicht en roedeverdeling; de bovenlichten hebben een glas in lood-vulling.

Monumentnummer: 13

Het rechter geveldeel bevat eveneens een samengestelde venster zoals hiervoor omschreven. Links hiervan bevindt zich een deels beglaasde deur met ongedeeld bovenlicht. De zesde travee is een schuifraamvenster met roedeverdeling en een gedeeld bovenlicht met glas in lood vulling.

De **noordgevel** aan de Waalreseweg heeft in de hoofdbouw zowel op de begane grond, als op opkamer- en zolderhoogte een venster.

Eerst genoemd venster heeft geen raamindeling meer; de opkamer heeft een dubbel raam met roedeverdeling terwijl het zoldervenster een zesruits schuifraamindeling heeft.

De aanbouw begint en eindigt met een vierkant raamkozijn met kruisroedeverdeling.

Daartussen bevinden zich twee oorspronkelijke staldeurkozijnen; het hoogste kozijn gaat tot muurplaathoogte en is behoudens twee kleine vierkante raampjes, dichtgeplankt, het lagere kozijn bevat een stel opgeklampte deuren met hangwerk.

De achterplaats is ontsloten middels een toegang met dubbele houten poort achter de aanbouw.

De aan de achterplaats grenzende **westgevel** van de hoofdbouw heeft nog een viertal kleinere en nagenoeg vierkante raamkozijntjes uit de vroegere bouwtijd terwijl de aanbouwgevel eigentijdse kozijnvormen heeft.

Waardering

Het pand sluit aan op een essentieel deel van een groter cultuurhistorisch belangrijk deel van het dorp dat structureel en visueel gaaf is. Het object heeft belang als herinnering aan de oude schaal van het plein en als uitdrukking van een sociale ontwikkeling; eveneens van belang wegens de redelijke gaafheid van de beeldbepalende gevels.

Monumentnummer: 13

Monumentnummer: 14

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 30 november 1999
Besluitnummer: 10

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Oranje Nassaustraat
Huisnummer: 8
Monument: Carolus voormalig congregatieklooster

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: E
Nummer: 3830

OMSCHRIJVING

Inleiding

In opdracht van de zusters van de H. Carolus Borromeus, bekend als de zusters “onder de bogen” uit Maastricht, werd in 1929 aan de noordzijde van de Oranje Nassaustraat een **congregatieklooster met kapel en ziekenhuis** gebouwd. De ontwerper van het toen genaamde Carolusgesticht was de Maastrichtse architect A. Boosten. Op 2 februari, respectievelijk 25 maart 1930 werden het klooster en ziekenhuis door de zusters in gebruik genomen.

Door de groei van de Eindhovense ziekenhuisaccomodaties nam in ± 1950 de behoefte aan een plaatselijk ziekenhuis af. De ruimte in de oostvleugel werd toen bestemd voor de verzorging van ouden van dagen en het houden van pensiongasten. Vanuit het Carolusklooster legde de zusters zich verder toe op medische verzorging, wijkverpleging, onderwijs en jeugdwerk. Voor het jeugdwerk deed het patronaat boven het klooster in de westvleugel dienst. Als gevolg van het teruglopend aantal intredingen in de zestiger jaren, werden vele taken van de zusters door leken overgenomen en is de exploitatie van het Carolusgasthuis overgegaan naar de plaatselijke stichting Taxandria. Na de realisering van een nieuw verzorgingstehuis op het belendende perceel werd het carolusgebouw ontruimd en op 26 januari 1975 verkocht aan het Gemeente Valkenswaard die in hetzelfde jaar een deel van het bejaardenhuis heeft laten verbouwen tot muziekschool. Na een hoofdzakelijk interne verbouwing is het overige deel van het gebouw, inclusief de kapel, op 20 januari 1979 in gebruik genomen als ontmoetingscentrum en gemeenschapshuis “Carolus”.

Monumentnummer: 14

Laatst genoemde bestemmingen hebben geduurd tot oktober 1999, op welk tijdstip het nieuw gebouwde cultureel centrum “de Hofnar” in gebruik is genomen.

Van het centraal in de zuidgevel aanwezige daktorentje is de steile spits in 1960 omgebouwd tot een piramidedakje. De op de daken aanwezige dakkapellen zijn niet origineel. Naast vorengenoemde verbouwingen heeft het pand sinds de bouwtijd nog enkele, voornamelijk interne, verbouwingen ondergaan. Het voormalige klooster met ziekenhuis heeft een gevarieerde detaillering in een menging van expressionistische nieuw zakelijke en Amsterdamse schoolvormen. Het geheel is een goed voorbeeld van een congregatieklooster annex ziekenhuis uit de dertiger jaren.

De bescherming geldt vooral de massavorm met gevels aan de straat en de erachter gelegen voormalige kapel. De overige plat afgedekte bouwmassadelen zijn, evenals de dakkapellen, niet beschreven.

Beschrijving

De bouwmassa bestaat in hoofdzaak uit twee, met de oost west lengteassen evenwijdig aan de straat gesitueerde, overwegend tweelaagse, hoofdvleugels met een daarachter gelegen kapel. Alleen een gedeelte van de meest oostelijke vleugel beëindiging is éénlaags. De in elkaars verlengde gelegen twee vleugels zijn onderling verbonden door een erker met verdieping, welke in plattegrond de vorm heeft van een afgeknotte gelijkbenige driehoek. Tussen de hoofdvleugels en de kapel bevinden zich de niet nader beschreven éénlaagse, platafgedekte massadelen.

De rechthoekige hoofdvleugels liggen in dezelfde rooilijn doch de lengte- en dieptematen van de oostvleugel zijn nagenoeg dubbel zo groot als die van de westvleugel. Beide vleugels hebben een steil hoog zadeldak, gedekt met blauwgesmoorde opnieuw verbeterde Hollandse pannen. Aan de randen van het dak zijn gevelpannen toegepast en de nokafwerking wordt gevormd met zadelvorsten. De westvleugel is geheel overkapt. Het dak boven de oostvleugel daarentegen overkapt slechts de achterste helft van de daar gelegen bouwmassa; de voorste helft van deze massa is met een plat gedekt, evenals het meest oostelijk deel van de éénlaagse bouwmassa. Boven de erker bevindt zich een vierkant torentje met piramide dak waarop een metalen kruis is geplaatst; de wandbekleding en dakbedekking zijn van leisteen in maasdekking.

De op het achterterrein in noordelijke richting gebouwde rechthoekige kapel ligt met haar lengteassen evenwijdig aan de oost west assen van de hoofdvleugels. De kapel heeft een zadeldak dat qua vorm, hoogte, overspanning en materiaaltoepassing strookt met de eerder beschreven dakvormen. In beide dakvlakken bevinden zich een drietal, haaks op- en tot halve hoogte in de hoofdkap geschoten, zadeldaken waarvan de nokken eindigen op topgevels welke op de noord- en zuidgevel zijn doorgemetseld. Tegen de korte oostgevel is een priesterkoor gebouwd onder een zadeldak met gelijkvormige kap doch met lagere nok en dakvoeten dan bij de hoofdkap. De dakvoeten van de hoofdkap lopen uit op houten bakgoten. De dakvoeten van de kap boven het priesterkoor gaan over in platte daken van twee kleine bijruimten welke op de noordoosthoek respectievelijk de zuidoosthoek van de kapel zijn aangebouwd. Op de noordwesthoek bevindt zich een uitgebouwd rond trappentorentje met kegelvormige spits en opgewipte dakvoet; alles in leibedekking.

De middels gemetselde stenen trappen toegankelijke hoofdingang van het gebouw bevindt zich excentrisch in de **zuidgevel** van de westvleugel en bestaat uit een kettingboogvormig portiek waarin een gedeelde vlakke deur met kleine verticaal gerichte glasopeningen is geplaatst. De beide zijwanden van de gemetselde portiekboog monden uit in uitgemetselde bloembakken; in een van de wanden is de eerste steen gemetseld vervaardigd van blauwe arduin en voorzien van de tekst: A F DIEPEN EP 3-6-1929. Het portiek wordt geflankeerd door twee verticaal gerichte uitgebouwd vensters die dragen op gemetselde basementen waarvan de hoogte strookt met de bloembakken. Beide vensters hebben zwaar gedimensioneerde houten stijlen en dorpels; vier tussendorpels verdelen het venster in horizontaal gerichte raamopeningen. De portiekboog wordt omgeven door siermetselwerk. Boven de ingangspartij is een beeldje van de H. Carolus ingemetseld.

Monumentnummer: 14

Links en rechts van de hoofdingang heeft de zuidgevel op de begane grond vier- respectievelijk twee kruiskozijnen met bovenlichten van glas in lood en iets bredere, enigszins uitspringende, onderlichten. De kozijnen staan op regelmatige afstanden en rusten op een over de gehele gevel doorlopende rollaag. Op verdiepingshoogte zijn, eveneens op regelmatige afstanden, twaalf vensters met dubbele draairamen geplaatst. Deze vensters zijn onderling gekoppeld middels een doorlopende lateistrook van gewassen grindbeton en een eveneens doorlopende waterdorpel van twee lagen rode plavuizen. De bovenbeëindiging van de gevel bestaat uit een houten bakgoot. De zuidgevel van de oostvleugel heeft zes vensterassen in het deel met verdieping en twee vensterassen in het meest oostelijke laagbouwdeel. Elk van de genoemde zes assen wordt op de begane grond ingenomen door drie gekoppelde eenruits vensters met glas in lood bovenlicht; de onderlichten zijn evenals in de westvleugel wat breder enigszins uitspringend uitgevoerd. De zes ramen op verdiepingshoogte bestaan elk uit drie gekoppelde vensters met glas in lood bovenlicht. Tussen de verdiepingvensters en het overstekende platte dak is over de volle gevallengte een horizontale geleding aangebracht door middel van een uitkragende en met de dakrand strokende houten band. De twee vensterassen in het laagbouwdeel worden elk ingenomen door vier gekoppelde gevelhoge vensters met eenruits boven- en onderlicht. Boven het plat van de laagbouw zijn in de gevel van de verdiepingbouw nog drie verticaal gedeelte vensters aangebracht.

De erker tussen de beide hoofdvleugels heeft zowel op de begane grond als de verdieping een uit zeven gelijke delen samengesteld kozijn met onder- en bovenlichten. De zeven kozijndelen zijn over de erkergevels verdeeld in de verhouding drie een drie. De hoogtematen van de erkerkozijnen stroken met de kozijnmaten van de oostvleugel. Het plat boven de erker rust op de bovendorpel van het verdiepingkozijn; de overstekende dakrand strookt met de boeiplank van de westvleugel.

De **westgevel** heeft op verdiepingshoogte drie naast elkaar geplaatste, vierkante eenruits vensters. De overige, uit de bouwtijd daterende gevelopeningen, zijn gedicht dan wel aan het oog onttrokken door een aangebouwd plat afgedekt toegangsportaal.

Het eenlaagse deel van de **oostgevel** wordt tussen de gemetselde plint en de platdaklijst ingenomen door een zesdelig gekoppeld venster met onder- en bovenlichten. Aansluitend hieraan bevindt zich in de tweelaagse gevel een dubbele glasdeur waarvan de toegang mogelijk wordt via een gemetselde trap. De deuroplijsting bestaat uit een dubbele rij uitgemetselde koppen. Naast de deurpartij twee dubbelruits openslaande vensters met glas in lood bovenlicht. Een soortgelijk venster bevindt zich op verdiepingshoogte waar ook nog een kleiner gedeeld venster is ingemetseld. De dagverlichting van het souterrain vindt plaats middels twee kleine venster met klepraam.

De **noordgevel** van de oostvleugel heeft op verdiepingshoogte een vluchtdeur met bovenlicht. Links daarvan bevindt zich één venster; rechts van de deur heeft de gevel elf dubbelruits openslaande vensters met glas in lood bovenlicht; allen van hetzelfde type als beschreven in de oostgevel. Op de begane grond bevinden zich nog eens vijf van de beschreven vensters welke worden afgewisseld met vier kleinere- en twee grotere vensters die qua verhoudingen en detaillering van de eerder genoemde vensters zijn afgeleid. De gevel eindigt aan de westzijde, ter plaatse van het trappenhuis met drie verticaal gerichte hoge glas in lood vensters welke onderling zijn gescheiden door smal metselwerk; elk van de drie vensters wordt middels tussendorpels in vijf vierkanten onderverdeeld.

De noordgevel van de westvleugel heeft op verdiepinghoogten, boven de platte daken van de belendende aanbouwen, een vluchtdeur en negen gedeelde openslaande vensters.

Kapelgevels.

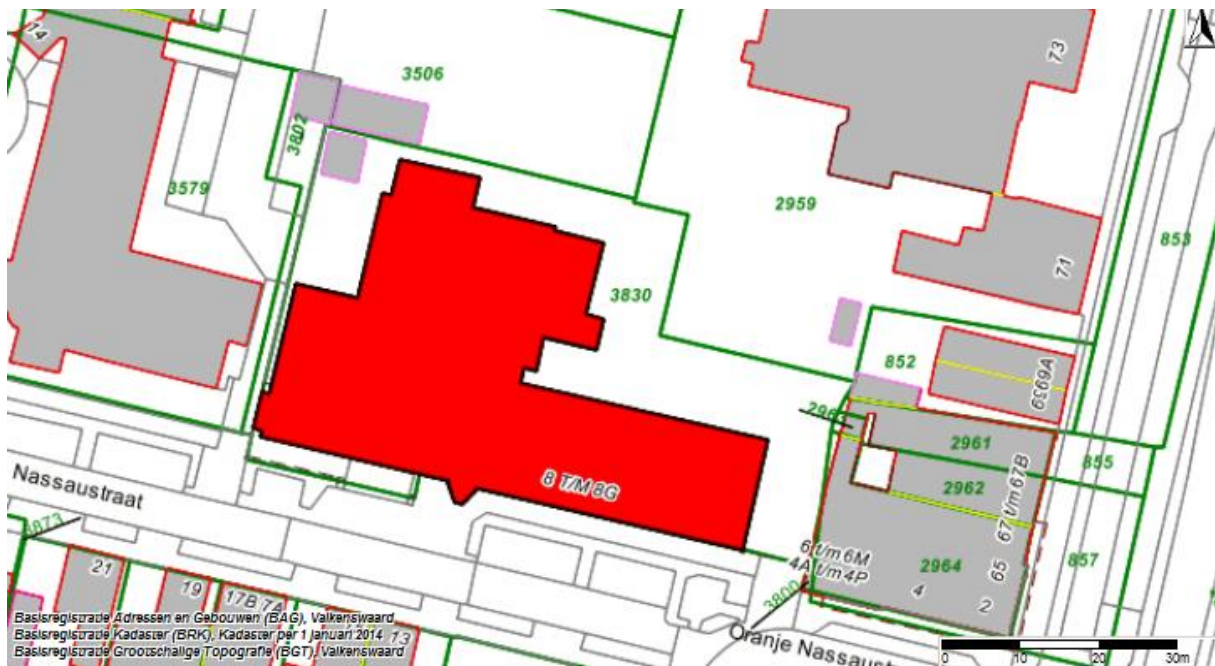
In elk van de drie topgevel assen van zowel de noord- als de zuidgevel van de kapel bevinden zich, boven de aansluitende platte daken, drie rondboogvensters. In de as van de westgevel is een gelijkvormig doch groter venster gemetseld. De rondboogvensters zijn gevuld met glas in lood en middels een gemetselde koppenomlijsting enigszins buiten de gevels geplaatst. De oostelijke priesterkoorgevel heeft een venster samengesteld uit drie rondboogvensters met glas in lood en onderling gescheiden door smal metselwerk. In de gevels van de aanbouw op de zuidoosthoek

Monumentnummer: 14

bevinden zich vier kleine vensters; de noordgevel van de aanbouw op de noord oost hoek, heeft een halfronde gesloten dubbele deur, voorzien van klampen en geprofileerde delen. In elk van de beide dakvlakken van de priesterkoorkap is een lage dakkapel opgenomen.

Waardering

Het object is architectuurhistorisch van waarde wegens de gaaf gebleven esthetische kwaliteiten van het exterieur en vanwege de plaats binnen het oeuvre van de architect. Cultuurhistorisch is het object van belang als uitdrukking van een sociaal-maatschappelijke ontwikkeling en als representant in de ontwikkeling van het dorp. Daarnaast is het geheel van betekenis voor het historisch dorpsbeeld.

Monumentnummer: 15

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 4 februari 2003
Besluitnummer: 14

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Markt
Huisnummer: 13
Monument: woonhuis

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 4141

OMSCHRIJVING

Inleiding

Het woonhuis bevindt zich aan de zuidzijde van de zogeheten 'Kleine Markt' en maakt deel uit van bebouwing die hoofdzakelijk dateert van omstreeks de eeuwwisseling. Het pand werd samen met nr. 11 gebouwd in 1892.

Beschrijving

Een eenlaags woonhuis met symmetrische gevel onder mansardedak, aan de bovenzijde gedekt met muldenpannen, aan de onderzijde met lei in Rensdekking. Aan de onderzijde van het dak een geprofileerde bakgoot. In voor- en zijgevel steekankers. In de voorgevel, met gecementeerde plint, centraal een deels beglaasde paneeldeur met getoogd en gedeeld bovenlicht. Aan weerszijden van de deur een getoogd T-vensters. Deur en vensters bezitten hardstenen dorpels en een stucdecoratie met kuif rond de met glas in lood gevulde bovenlichten. De gevel heeft een fries met rechthoekige gestucte velden.

Als afscheiding met pand nr. 11, een risaliserend diep portiek met twee paneeldeuren, waarvan één, leidend naar nr. 11, vernieuwd.

Boven de deur een met een fronton bekroonde dakkapel onder zadeldak, bekleed met zink en zijkanten met lei in Maasdekking. In de dakkapel een T-venster. De dakkapel heeft geschubde wangen waarvan de aanzet reeds ter hoogte van het fries begint. Onder deze wangen een kopse balk getooid met diamantkop. Deze dakkapel wordt geflankeerd door twee kleinere dakkapellen, geheel met zink bekleed en met een tweeruits openslaand venster.

Monumentnummer: 15

Aan de rechterzijde wordt de gevel begrensd door een gecementeerde pilaster welke een paar vormt met die aan de linkerhoek van pand nr. 11. De blinde zijgevel is voorzien van steekankers. Voor het huis een smeedijzeren hek tussen hardstenen palen.

Waardering

Het pand is onderdeel van een groter geheel dat een cultuurhistorische waarde heeft en is van belang wegens de architectonische en visuele gaafheid van de omgeving.

Monumentnummer: 16

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 17 mei 2005
Besluitnummer: 5

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Markt
Huisnummer: 9
Monument: woning van sigarenfabrikant P. Moonen

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 3567

OMSCHRIJVING

Inleiding

Het woonhuis (nr. 9) gelegen aan de zuidzijde van de zogeheten 'Kleine Markt' dateert in zijn huidige vorm uit 1905. Eigenaar was de sigarenfabrikant P. Moonen. De naast het huis gelegen schuur (nr. 9a) fungeerde als pakhuis voor de tabak. Vervolgens is in het pand een filiaal van de Amsterdamsche Bank N.V. gevestigd geweest. Thans is het hele complex in gebruik als woonhuis met aanhorigheden.

Beschrijving

Een kubusvormig, tweelaags pand onder geknikt schilddak gedekt met lei in Maasdekking. In de symmetrische voorgevel, vervaardigd uit machinale baksteen met gecementeerde plint, vijf vensterassen met centraal een portiek waarin een paneeldeur met smeedijzeren deуроoster en hardstenen dorpel. De deur wordt aan beide zijden geflankeerd door twee tweeruits schuifvensters (indeling gedeeltelijk gewijzigd) onder segmentbogen met in het boogveld tegels. De bovenlichten hebben een glas in lood vulling. De hardstenen dorpels gaan aan de onderzijde over in een stucdecoratie. Op de etage vijf identieke T-vensters. Onder de geprofileerde bakgoot op klossen een strook verglaasde bakstenen in ruitmotief.

De linkerzijgevel, opgetrokken uit handvorm bakstenen, is asymmetrisch en heeft op de begane grond een T-venster en deels beglaasde paneeldeur met ongedeeld bovenlicht. Op de etage twee T-vensters met in de bovenlichten glas in lood vulling. Boven de vensters en de deur segmentbogen met gecementeerde velden. In de muur enkele steekankers.

Monumentnummer: 16

De uit handvorm bakstenen opgetrokken eenlaagse schuur op rechthoekige plattegrond en met mansardedak gedekt met oudhollandse pannen, is gedeeltelijk aan het woonhuis aangebouwd. In de asymmetrische voorgevel op de begane grond een deels beglaasde, opgeklampte vleugeldeur met vier-ruits bovenlicht onder een licht getoogde strek. Rechts daarvan één, op de etage twee zesruits schuifvenster onder strek. Langs de gevel windborden.

Waardering

Het pand vormt een essentieel deel van een groter, cultuurhistorisch belangrijk deel van het dorp dat structureel en visueel gaaf is. Architectonisch is het pand nog zeer gaaf bewaard gebleven.

Monumentnummer: 17

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 22 mei 2007
Besluitnummer: A6

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Kerkhofstraat
Huisnummer: ongenummerd
Monument: Oude begraafplaats

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: E
Nummer: 19, 20 en 1014 ged.

OMSCHRIJVING

Inleiding algemeen

Aan de Kerkhofstraat ligt de oude begraafplaats van Valkenswaard. In zijn huidige omvang is de begraafplaats tot stand gekomen door het terrein waarop na 1497 de middeleeuwse kerk van Valkenswaard werd gebouwd in diverse periodes uit te breiden. In 1887 vond een eerste uitbreiding plaats in zuidelijke richting. Vanaf 1900 kwam aan de oostzijde een afzonderlijke katholieke begraafplaats tot stand en werd er een deel afgesplitst ten dienste van de protestantse gemeenschap. In 1922 volgde aan de noordzijde de aanleg van een afzonderlijke begraafplaats ten behoeve van de in 1920 gestichte Antoniusparochie. Na de algehele overname door de gemeente in 1965 kwam aan de noordzijde nog een kleine uitbreiding tot stand. Door de aanleg van de huidige Kerkhofstraat werd aan de zuidzijde in de jaren zeventig van de vorige eeuw nog een klein deel aan de begraafplaats onttrokken. Omtrent de voorgeschiedenis tot 1497 tasten we nog in het duister omdat er een tweetal ontwikkelingsscenario's voor mogelijk worden gehouden.

Monumentnummer: 17

Omschrijving

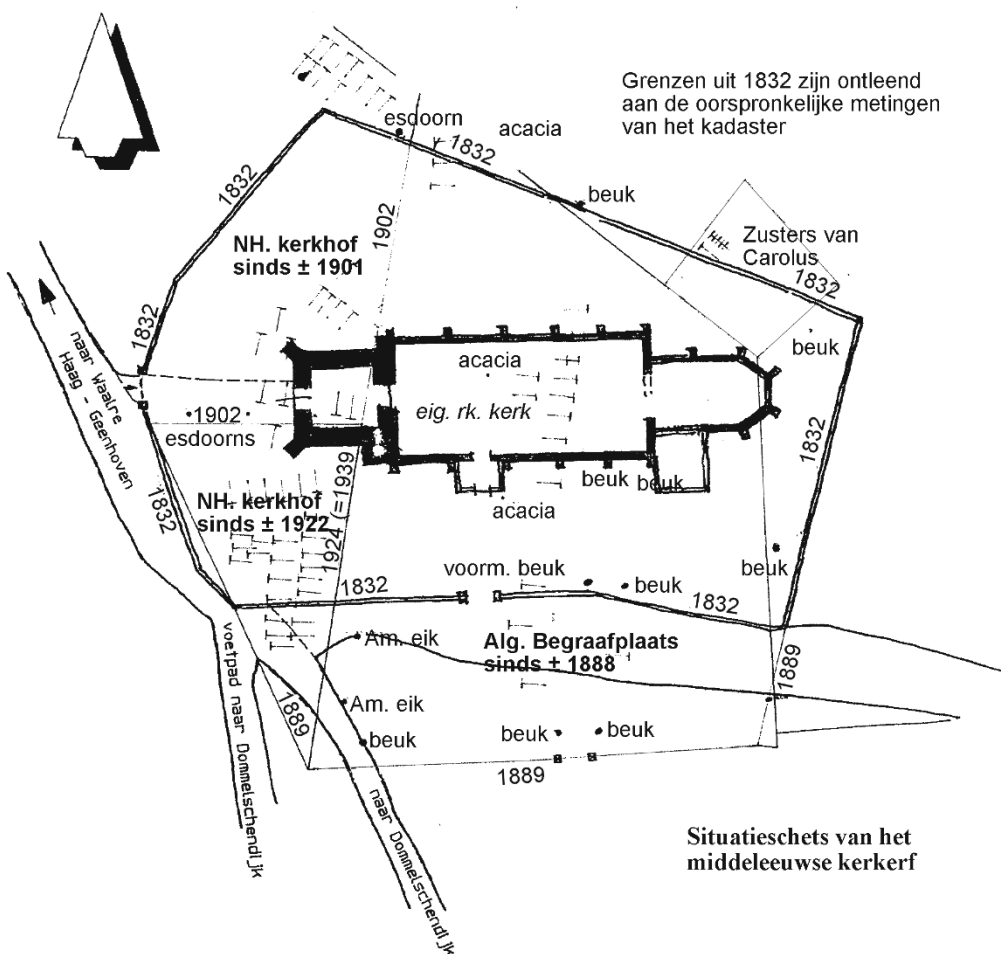
Het terrein dat op grond van de Monumentenwet 1988 op gemeentelijk niveau wordt beschermd wordt gevormd door de volgende onderdelen:

1. Het middeleeuwse kerkerf met zuidelijke uitbreiding uit 1887
2. De protestantse begraafplaats
3. Het Nicolaaskerkhof
4. De Calvarieberg
5. Monumentaal groen

1. Het middeleeuwse kerkerf met zuidelijke uitbreiding uit 1887

Inleiding

Het oudste deel van de begraafplaats wordt gevormd door het middeleeuwse kerkerf waarop omstreeks 1497 de dorpskerk in baksteen is gebouwd. Het terrein is sinds 2001 gemarkeerd door een bakstenen rand die op de hoeken als muuruïne is opgetrokken. De kerkplattegrond is sinds die tijd ook in de vorm van een klinkerbestrating aangegeven. In de jaren 1860-1887 is de kerk successievelijk gesloopt. Het terrein wordt verder gekenmerkt door de aanwezigheid van grote monumentale bomen. Omstreeks 1887 is de begraafplaats in zuidelijke richting uitgebreid.

Monumentnummer: 17

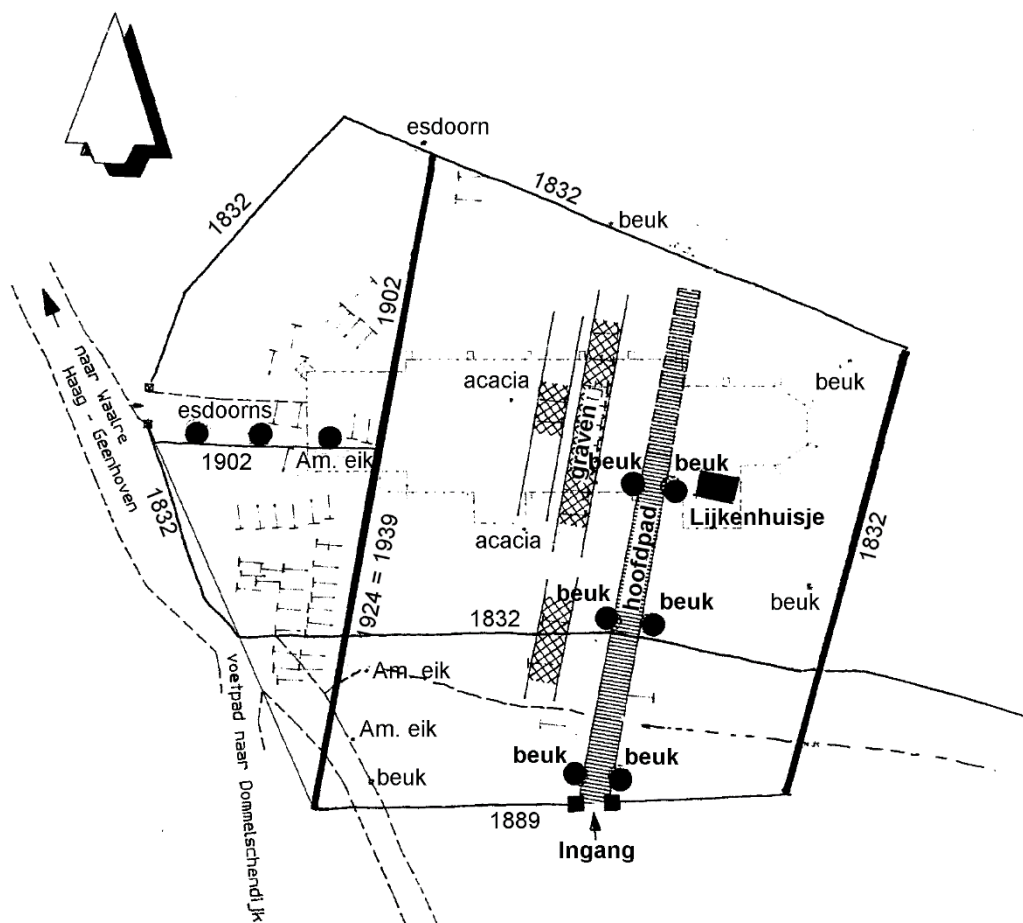
Structuur

Van de diverse structuurelementen is slechts weinig tastbaars overgebleven.

Aan de westzijde treffen we een poort aan die sinds jaar en dag niet meer wordt gebruikt. Deze poort bevindt zich nagenoeg op de plaats waar het verlengde van de as van de kerk de westelijke terreingrens snijdt. Mogelijk bevond zich hier in de middeleeuwen de toegang tot het kerkerf. Dit blijft een aannemelijke veronderstelling omdat een bewijs vooralsnog niet te geven is. In elk geval vormde deze poort de toegang tot het NH-deel van de begraafplaats en is tot 1965 in functie geweest.

De prent van De Beyer uit 1738 laat een poort zien aan de zuidzijde en op de tekening van Verhees zien we een deur aan de zuidzijde van het kerkschip in de tweede travee gerekend vanaf het westen. In de 18e eeuw werden kerk en kerkhof dus kennelijk aan de zuidzijde ontsloten.

Voor de uitbreiding uit ± 1887 was de terreingrens naar het zuiden verlegd. Waarschijnlijk is op het

Veronderstelde structuur van de begraafplaats
op het einde van de 19e eeuw

einde van de 19e eeuw de aanlegstructuur veranderd waarbij deze poort is aangebracht. Vanaf de poort vond ontsluiting plaats via een hoofdpad nagenoeg evenwijdig aan de oostgrens van het terrein. De graven lagen waarschijnlijk in rijen evenwijdig aan dit pad hetgeen kan worden afgeleid uit de positie van de nog aanwezige rij graven van de familie Van Best. Op de kaart uit 1968 staat nog een tweetal posities vermeld die deze hypothese ondersteunt. De positie van de gietijzeren kruisen is hiermee eveneens in overeenstemming. Hieruit zou ook de ligging van de grens met de NH-begraafplaats, die

Monumentnummer: 17

dateert uit 1900 en die in 1922 werd verlengd, kunnen worden verklaard. Ook deze grens ligt namelijk nagenoeg evenwijdig aan het pad. Oorspronkelijk werd het pad begeleid door een zestal beuken waarvan er nog vijf resterend.

Het lijkenhuisje

Passend binnen deze structuur is ook de positie van het lijkenhuisje. Het werd waarschijnlijk meteen bij de herinrichting gebouwd, dus kort voor 1890. Zekerheid bestaat hierover vooralsnog niet. In 1928 was het zodanig in verval dat het moest worden opgeknapt waarbij het "in zoo goed als nieuwe toestand" gebracht werd.

Bij de renovatie van 2001 verkeerde het weer in bouwvallige staat en moest het ingrijpend worden gerestaureerd. De westgevel kon daarbij worden behouden, maar de andere gevels en het dak zijn vernieuwd.

Aanwezige graven

Bovengronds bevinden zich een aantal grafmonumenten die om hun historische, culturele en funerair-typologische eigenschappen bijzonder waardevol zijn.

Richard Hamond

Het oudste nog aanwezige graf is dat van Richard Hamond. Het is ook tegelijk één van de meest interessante graven op de oude begraafplaats (U-15-04). Het is een graf met een wapen in de grafsteen en omheind door een ijzeren hek. Deze Richard Hamond was een vermogend man die tot de Engelse landadel behoorde met als landgoed Westacre High House te Swaffham in het Graafschap Norfolk. Hij werd in 1773 geboren als zoon van Antonie Hamond en Amalia Polly. Kort na zijn geboorte stierf zijn moeder en zijn vader hertrouwde. Hamond kende diverse Valkenswaardse valkeniers en het is waarschijnlijk daaraan te danken dat hij na een ruzie met zijn vader in 1820 naar Valkenswaard is gekomen. Boze tongen beweren overigens nog in 1926 dat hij gevlucht zou zijn omwille van een bedreven moord! Hij trok in bij de valkenier Hendrik Daems, die een woonhuis had op de Markt. Nadat het huis gekocht werd door de koopman Jan van Best, een kleinzoon van Hendrik Daems, blijft Hamond daar wonen. Op 73-jarige leeftijd overlijdt hij op 10 oktober 1845 en laat een groot deel van zijn vermogen na aan de familie Van Best die daardoor tot de zeer vermogenden gaat behoren. Zodoende werd het de zonen van Jan van Best mogelijk gemaakt in Valkenswaard de eerste sigarenfabriek op te richten. Als zodanig symboliseert Richard Hamond dus de overgang van de valkerij naar de voor Valkenswaard eveneens zo karakteristieke sigarenindustrie.

Op de steen staat de volgende tekst:

*SACRED TO THE MEMORY
OF
RICHARD HAMOND ESQ^{re}
SON OF ANTHONY HAMOND ESQ^{re}
OF WESTACRE HIGH HOUSE IN THE
COUNTRY OF NORFOLK IN ENGLAND
AND AMALIA HIS FIRST WIFE
HE DEPARTED THIS LIFE ON THE 10th DAY OF
OCTOBER 1845
IN THE 73rd YEAR OF HIS AGE
AFTER A RESIDENCE OF 25 YEARS IN THIS
VILLAGE
THIS TABLET IS PLACED HERE
IN SISTERLY AFFECTION, BY
SARA HAMOND, HIS ONLY REMAINING
SISTER
AND NEAREST SURVIVING RELATIVE*

Er is nog een tweetal door smeedijzeren hekken omgeven graven:

U-16-04: de weduwe Boot-de Ligt;

U-16-07: Holzenbosch +1913 en v.d. Berg +1930.

¹ Zijn testament was op 19 augustus 1829 opgemaakt door notaris J.F. van der Heijde in Eindhoven. Het bedrag was f 24.000,- groot.

Monumentnummer: 17

Er is een drietal gietijzeren kruisen, waarvan geen gegevens bekend zijn. Gelet op de plaats van de graven moet het echter de periode 1887-1915 betreffen. Aan de hand van de uitvoering van het gietwerk zijn ze mogelijk nog nauwkeuriger te dateren.

In de nabijheid bevindt zich een graf met betonnen kruis van 1928.

Op rij 2 van vak T bevinden zich de graven van de fabrikantenfamilie Van Best; een 8-tal klassegraven waarvan 7 met groot uitgevoerde monumenten. Het oudste dateert van 1871; het jongste van 1959 met bijzetting van 1982. Ze behoren tot de meest prestigieuze monumenten op het kerkhof.

Op locatie U-11-04 bevindt zich het graf van Pieter van de Elst. Hij was predikant van de Hervormde Gemeente van Valkenswaard en is overleden op 31 juli 1943. De eenvoud van dit graf staat in schril contrast tot de laatste rustplaats van de RK priesters in en bij de Calvarieberg.

Ook op locatie U-16-01 bevindt zich het graf van een predikant. Het is Hendrik Gerardus Oudegeest, echtgenoot van Aaltje Alida van der Breggen. Hij was geboren te Schelluinen op 1 augustus 1846 en overleed op 15 april 1922 in Valkenswaard. Hij werd 75 jaar.

Op U-13-01 ligt een wat 'rijker' graf van een predikant. Onder deze tombe ligt ds. Willem Beekhuis. Op de bovenzijde staat vermeld: "Willem Beekhuis, in leven predikant alhier, geb. te Oosterhaule, 26 juli 1845, overl. te Valkenswaard 21 juli 1908."

Het graf van Jonkheer Johan Hendrik Puisseau de Waubert is gelegen op de positie U-15-03. Hij was geboren te Sneek als zoon van Jonkheer Charles Louis Waubert de Puisseau en Vrouwe Henriette Margaretha Taetske Beuckers-Andreae.

Familie Boot

U-16-02: François Marie Boot * Asten 20 febr. 1860 + 1 dec. 1934.

U-16-03: Wilhelmina Cornelia Boot * Asten 7 maart 1851 + 13 aug. 1934.

U-16-04: Mevr. de weduwe Francisca Maria Boot-de Ligt * Rotterdam
+ 15 jan. 1910 te Valkenswaard (88 jaar).

U-16-05: Hendrik Boot * Asten 26 jan. 1858 # 28 juni 1923.

U-16-06: Gerardus Wilhelmus Boot * Asten 12 dec. 1847 + 12 nov. 1914.

Buitengewoon fraai is de compositie van dit vijftal graven: in het midden het met een hek omgeven graf van moeder omringd met de graven van haar vier kinderen. Tot in de dood is het gezin rond moeder verenigd.

Waardering

Dit deel van het terrein is zowel onder- als bovengronds buitengewoon waardevol. Onder de grond bevinden zich nog delen van de funderingen van de voormalige middeleeuwse kerk. Het gebied moet als archeologisch zeer waardevol worden aangemerkt.

2. De protestantse begraafplaats

Beschrijving

Aan de westzijde bevindt zich de voormalige protestantse begraafplaats. Zij is in drie fasen tot stand gekomen.

Het meest noordelijke deel is het jongst en pas tot stand gekomen na een grondruil in 1938. De graven liggen in vier evenwijdige rijen gerangschikt aan de noord-oostzijde. Afzonderlijk liggen er twee rijen kindergraven haaks gepositioneerd op de westgrens van het terrein.

Monumentnummer: 17

In de zuid-westhoek van het terrein ligt aansluitend op een deel van het middeleeuwse kerkerf en de uitbreiding van 1887 het oudste deel van de protestantse begraafplaats. De graven liggen per rij gegroepeerd in drie verschillende richtingen.

Door het geringe aantal protestanten onder de bevolking van deze streken is bijgevolg ook het aantal protestantse graven in vak U betrekkelijk gering. Daardoor is er nauwelijks sprake van gelijkvormigheid door standaardisatie en zodoende zijn er in dat vak meerdere betrekkelijk zeldzame grafmonumenten te vinden.

De graven in dit vak liggen zeer rommelig; ook weinig chronologisch. Er resteert circa 56%.

Hoewel de monumenten op de protestante graven soberder zijn dan die op de rooms katholieke, zijn ook hier prestigieuze monumenten die getuigen van de welgesteldheid van de overledene.

Waarschijnlijk moeten ook de door smeedijzeren hekken omgeven graven tot de prestigieuze monumenten gerekend worden.

In de protestantse traditie komen geen afbeeldingen van kruisbeelden, kruisen en dergelijke voor. Zeker op het oudste deel wordt hieraan sterk vastgehouden. Bij de jongere graven zien we echter ook enkele uitzonderingen. Een paar grafmonumenten met een 'katholieke' vormgeving springen in het oog; het zijn uitingen van assimilatie van de kleine protestantse gemeenschap in een overwegend katholieke samenleving.

Bovengronds bevinden zich een aantal grafmonumenten die om hun historische, culturele en funerair-typologische eigenschappen bijzonder waardevol zijn.

Waardering

De begraafplaats heeft funerairhistorische waarde als voorbeeld van assimilatie van een kleine protestantse gemeenschap in een overwegend katholieke samenleving. Daarnaast heeft de begraafplaats een ensemblewaarde vanwege de visuele en functionele samenhang tussen de diverse onderdelen van het complex.

3. Het Nicolaaskerkhof

Beschrijving

Omstreeks 1900 werd het kerkhof grootscheeps uitgebreid, maar begraven werd er pas vanaf 1906. Van meet af aan werd er begraven in een grote dichtheid. De graven liggen rij na rij gegroepeerd. Slechts enkele, betrekkelijk smalle paden verzorgen de toegankelijkheid. De zg. Calvarieberg neemt een centrale plaats in. Vanaf de hoofdingang aan de Kerkhofstraat loopt een hoofdtoegangspad naar de Calvarieberg. Dit pad wordt als enige door buxusheggen begeleid en geaccentueerd. Het pad en de Calvarieberg vormen samen een duidelijke hoofdas. In chronologische zin werd globaal gezien van zuid naar noord begraven.

Oriëntatie

Alle graven op het RK-deel van de begraafplaats zijn noord-west gericht. Heel opvallend is dat in vak D een afwijking van dit principe te vinden is. De eerste 6 graven van rij D-2 en alle graven van rij D-3 zijn namelijk 180° gedraaid! De reden hiervan is vooralsnog onduidelijk.

Chronologie van nog bestaande graven

De vakken D,N,O,R en U zijn onafgebroken gebruikt, hoewel er niet uit alle tussenliggende jaren graven geweest zijn of resteren.

De graven in de vakken A,B,C en R liggen weinig chronologisch. Ofwel waren veel graven gereserveerd, ofwel heeft men geen logische inrichting aangehouden omdat er nog voldoende ruimte was. Het is bovendien denkbaar dat de chronologie is verstoord door het ruimen en opnieuw bezetten van grafposities. Met name zou dat het geval geweest kunnen zijn in de tweede klas vakken.

Monumentnummer: 17

Na de samenvoeging van de katholieke begraafplaatsen in 1926 ontstond er zoveel ruimte dat vanaf dat ogenblik naar alle waarschijnlijkheid geen graven meer voor de tweede keer zijn gebruikt. Dat verklaart ook de 'golfbeweging' in dichtheid van de graven.

De klasse graven in de vakken D en O liggen weinig chronologisch; waarschijnlijk waren de meeste lang tevoren gereserveerd.

De kindergraven in vak N liggen weinig chronologisch.

In vak E zijn de meeste graven chronologisch ingericht:

rij 1 (1942) t/m rijen 15 en 15a (1951) (Slechts de rijen 1 t/m 10 vallen binnen het gemeentelijk monument)

rij 17 (1952) t/m rij 19 (1954) (vallen buiten bescherming)

rij 16 (1966-1967) (vallen buiten bescherming)

rij 20 en 21 (1967) (vallen buiten bescherming)

De verschillende vakken die met letters zijn aangeduid zijn volgens onderstaande tabel in de tijd gebruikt.

vak	begraven		opmerking
	van:	tot:	
A	± 1907	1939	
B	± 1907	1939	
C	± 1907	1956	vanaf rij 4 1e klasse graven
D	1928	1991	uitsluitend 1e klasse graven; D-01-01:± 1914
S	1939	1944	
O en P	1935	1962	vak O uitsluitend 1e klasse graven, in vak P zijn slachtoffers van het oorlogsgeweld begraven
E	1942	1954	
N	1922	1967	uitsluitend kindergraven
M1			Calvarieberg
M2			liefdezusters van Maastricht
R	1928	1969	rij 5 zijn 1e klasse graven

Karakteristieken van de graven

De vakken A en B zijn merendeels oude graven, waarvan nog slechts weinige resteren (respectievelijk 7 en 9%). Ze worden chronologisch gevolgd door de vakken C en R waarvan nog circa een derde van het aantal graven resteert en vak S waarvan nog 23% resteert.

In vak D bevinden zich vrijwel uitsluitend 1e klasse graven; er is geen duidelijke chronologie herkenbaar. Er resteert circa 85%. Hier bevinden zich meerdere prestigieuze monumenten, waaronder de kapel van de familie Maas-Leën met haar status als rijksmonument een bijzondere plaats inneemt. Vak C heeft vermoedelijk voor bijna de helft uit 1e klasse graven bestaan: de noordelijke rijen. Van deze 1e klasse graven resteren de meeste, terwijl van de gewone graven al bijna de helft geruimd is. Waarschijnlijk waren alle graven in de vakken K en O 1e klasse graven; in R resteert één 1e klasse graf. De meerderheid van de 1e klasse graven is onderkelderd.

Opvallend is dat in vak E de frequentie van uniforme standaardgraven betrekkelijk hoog is.

Vak M2: Liefdezusters van de H. Carolus Borromeus / Zusters onder de Bogen.

Monumentnummer: 17

Er bevindt zich één, betrekkelijk moderne grafzerk met een reeks van namen. Oorspronkelijk waren alle individuele graven voorzien van een eigen grafteken.

Vak N: kindergraven. Aanvankelijk geen herkenbare chronologie; na ± 1945 logischer ingericht. Er resteert 19% merendeels relatief jonge graven. In ongeveer 1 op de 6 graven liggen 2 kinderen.

Vak P: oorlogsgraven; er resteren 9 van de 12 graven.

Waardering

De begraafplaats heeft waarde als uiting van de sociaal-maatschappelijke ontwikkeling die kenmerkend is voor de eerste helft van de 20^e eeuw en die algemeen als 'verzuiling' wordt aangeduid.

De begraafplaats is van waarde om de aldaar voorkomende diverse grafmonumenten die de weerspiegeling vormen van katholieke funeraire cultuur in de 20^e eeuw.

De begraafplaats heeft ensemblewaarde vanwege de visuele en functionele samenhang tussen de diverse onderdelen van het complex.

4 De Calvarieberg

Inleiding.

De Calvarieberg² of Golgotha (= schedelplaats) is een verwijzing naar de gelijknamige heuvel bij Jeruzalem waar Christus samen met twee misdadigers werd gekruisigd. Het is een bij uitstek rooms-katholiek element. De Valkenswaardse Calvarieberg bevat een bovengrondse grafkelder waarin de pastoors van de Nicolaas- en de Antoniusparochie werden bijgezet. Daarnaast zijn er nog drie andere priesters bijgezet.

Bij de aanleg van dit deel van de begraafplaats werd een bescheidener Calvarieberg opgericht dan die welke we thans aantreffen. De berg was waarschijnlijk kleiner en niet voorzien van een grafkelder. De beide graven voor de berg dateren van die eerste aanleg. Het betreft de graven van de eerwaarde heren Aarts en Van Sluivsveld die naar hier zijn overgebracht.

Achter de oude Calvarieberg, gedeeltelijk nog onder het huidige altaar, lag nog een graf. Het betreft het graf van Deken Franken die op 21 juli 1931 overleed.

In 1932 werd door het kerkbestuur besloten de bestaande berg te laten vervangen door de huidige. Aan architect Antoon L. Bogers, wiens bureau gevestigd was aan de Boshdijk 36 te Eindhoven, werd opdracht gegeven een ontwerp te maken, de aanbesteding te regelen en het toezicht op de uitvoering te houden.

In juli 1932 was het bouwwerk gereed.

Beschrijving

Het exterieur

De kelder bestaat uit een in baksteen gemetseld spitsboogvormig gewelf dat aan de bovenzijde ten behoeve van voldoende lichtinval is voorzien van een opening met draadglas. De inwendige afmetingen bedragen 4 x 5 m². Vervolgens is de kelder aangeaard en aan de buitenzijde voorzien van brokstukken van kunradersteen³ die in willekeurig en rotsachtige vorm zijn opgestapeld. De tussenruimten zijn opgevuld met puinstukken.

De zijkanten welke naar de ingang leiden zijn in onregelmatig verband gemetselde steenstukken kunradersteen. De ingang wordt afgesloten door een dubbele ijzeren poort. Boven de ingang staat de tekst: "Begraafplaats van Priesters".

² Dit is de latijnse vertaling die werd gehanteerd sinds het moment dat het latijn de voertaal werd binnen de Kerk .

³ Kunradersteen is een mergelachtige steen die in zuidlimburgse groeven wordt gewonnen

Monumentnummer: 17

Op de berg vinden we, geheel in de katholieke traditie, de beeltenis van Christus aan het kruis met ter linkerzijde Maria en ter rechterzijde Johannes de Evangelist. Het kruisbeeld is van gietijzer terwijl de flankerende beelden zijn gemaakt van gewapend beton.

Het kruis en de beide beelden zijn thans nog de oorspronkelijke van de vorige berg en dateren van 1926.

Het interieur

In het interieur bevinden zich zowel links als rechts vier nissen ten behoeve van de bijzetting van stoffelijke overschotten. Aan de bovenzijde zijn de nissen voorzien van gewelfjes. De graven welke nog niet in gebruik zijn genomen, zijn dichtgemetseld. Op analoge wijze is links achter een kastje gemaakt dat is voorzien van een ijzeren deurtje. Tegen de achterwand is op een trede een altaar gemaakt in baksteen. De bovenzijde is afgedekt met plavuizen. Op het altaar bevindt zich een gepolychromeerd beeld in gips, voorstellend de gestorven Christus in de armen van Maria. Op de voorzijde twee gedenkplaten voor resp. deken Manders en deken Franken. Boven het altaar tegen de achterwand bevindt zich een natuurstenen plaat met daarop de tekst:

Herdenk Heer Uw dienaren en dienaressen

Die ons zijn voorgedaan in het teken des geloofs

En rusten in de slaap des Vredes

Onze Vader en Weesgegroot.⁴

De vloer bestaat uit in blokvormig motief gelegde baksteen. In de vloer is met rode tegels (10 x 10 cm²) een latijns kruis gelegd met aan de voet de aanzet van een bidbankje dat thans verdwenen is.

Waardering

De Calvarieberg is van algemeen belang. Het bouwwerk heeft cultuurhistorisch en funerairhistorisch belang als bijzondere uitdrukking van de ontwikkeling van het katholicisme in het zuiden. Het bouwwerk heeft architectuurhistorische waarde als onderdeel van het oeuvre van architect Bogers. Het is bovendien van belang vanwege de architectuurhistorische en typologische zeldzaamheid. Ook is hij van belang als centraal element in de aanlegstructuur van het Nicolaaskerkhof.

5. Monumentaal groen

Op het terrein is in de loop der tijd een aantal bomen geplant die thans gerekend kunnen worden tot het monumentale groen. Een aantal van die bomen kunnen daartoe worden gerekend als onderdeel van de aanlegstructuur, andere door hun zeldzaamheid en weer andere door hun leeftijd en algehele verschijningsvorm.

Voor de codering en positie wordt verwezen naar bijgaande kaart.

⁴ Uit de Canon van de H. Mis

Monumentnummer: 17

1 a t/m g. *Tilia Europaea* (lindebomen).

Zij begeleiden het hoofdpad als structurelement. Zij zijn pas later (na 1947) aangeplant. Waarschijnlijk zijn meer bomen aanwezig geweest met name in het middenstuk.

Waardering:

Van betekenis als structurelement.

2 a t/m f. *Betula pendula* (berkenbomen).

Ze werden aangeplant op de achtergrens van het Nicolaaskerhof.

Waardering:

Van betekenis als structurelement.

3. *Fagus Sylvatica* 'Atropurpurea' (bruine beuk)

Waardering:

Van betekenis door de combinatie van soort, leeftijd en omvang.

4. *Libocedrus decurrens* (wierookceder)

Zeer zeldzame boom. Komt oorspronkelijk uit Amerika (Sierra Nevada) . Is in Nederland slechts twee maal geregistreerd.

Waardering:

Van betekenis als soort door zeldzaamheid en afmetingen.

5 en 7. *Robinia pseudoacacia* (valse acacia)

Waardering:

Van betekenis als onderdeel van een ensemble.

6. *Acer platanoides* (Noorse esdoorn)

Waardering:

Van betekenis door de combinatie van soort, leeftijd en omvang en als onderdeel van een ensemble.

8 t/m 12. *Fagus sylvatica* 'Atropunicea' (bruine beuk)

Waardering:

Van betekenis door de combinatie van soort, leeftijd en omvang en als onderdeel van een ensemble.

13 a t/m e. *Fagus sylvatica* 'Atropunicea' (bruine beuk)

Oorspronkelijk zes stuks in paren van twee ter begeleiding van het hoofdpad uit ca. 1887.

Waardering:

Van betekenis als structurelement. Leeftijd: plantjaar ca. 1887. Verder van betekenis door de combinatie van soort, leeftijd en omvang en als onderdeel van een ensemble.

14 en 15. *Quercus rubra* (zomereik)

Amerikaanse eik uit de beukenfamilie. Komt oorspronkelijk uit het oostelijk deel van Noord-Amerika.

Waardering:

Van betekenis als soort in combinatie met leeftijd, omvang en als onderdeel van een ensemble.

16 a t/m c. Drie stuks *Acer pseudoplatanus* (gewone esdoorn)

Markeren de zuidgrens van de in 1900 afgesplitste Nederlands Hervormde begraafplaats.

Waardering:

Als groep van belang als structurelement . Individueel van betekenis door de combinatie van soort, leeftijd en omvang. Bovendien van belang als onderdeel van een ensemble.

Monumentnummer: 17

Waardering bomen als geheel

De beschreven bomen zijn van belang om hun bovenomschreven individuele waarden maar bovendien als ensemble van monumentaal groen met een historische verwijzing en belangrijk als flora in de directe nabijheid van het centrum.

Waardering begraafplaats als geheel

Het historische deel van deze begraafplaats met bijbehorende grafmonumenten is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische, funerairhistorische, architectuurhistorische en situationele waarde.

- de archeologische waarde van de ondergrond;
- de betekenis als spiegel van de ontwikkelingsgeschiedenis van het dorp;
- de begraafplaats heeft cultuurhistorische waarde als een bijzondere uitdrukking van een typologische ontwikkeling in de geschiedenis van de grafcultuur in Nederland;
- de funeraire waarde van het terrein als geheel en op het niveau van de graven omwille van hun:
 - Historische waarde: welke betekenis hebben de begravenen gehad in en voor de Valkenswaardse gemeenschap;
 - Typologische waarde: funerair-typologische waarde;
 - Kunsthistorische waarde: een kunsthistorische kwalificatie van het graf als zodanig; aspecten als vormgeving, esthetica en materiaalgebruik vormen de belangrijkste criteria;
 - Symbolische waarde: sommige graftekens zijn voorzien van symbolische voorstellingen die verwijzen naar bv. het beroep van de overledene of hebben een funerair-symbolische decoratie zoals bv. een paar gevouwen handen.

Waardering van individuele graven

naam	locatie	overleden	hist.	typ.	ksth.	symb.
-----waarderingsscore-----						
Sluivsveld v H.	Calvarie	11/03/96	*	*	*	*
Manders Petrus J.C.	Calvarie	21/07/31	*	*	*	
Brocken P.H.A.	Calvarie	2/10/79	*	*	*	
Franken Franciscus J.M.	Calvarie	21/07/31	*	*	*	
Vencken Henricus J.F.	Calvarie	29/03/53		*	*	
Vroonhoven v Wilhelmus	Calvarie	23/10/39		*	*	*
Heerkens Joannes	Calvarie	27/08/70	*	*	*	
Heuvel vd Alphonsus	Calvarie	13/07/37		*	*	
Aarts H.F.	Calvarie	29/07/80	*	*	*	*
Sak	a-01-14	03/06/25		*		
Leijsten	a-04-18	28/12/27		*		
Peels	a-04-19	26/07/38		*		
Daal, van	a-08-16	08/07/30		*		
Gruijthuizen	a-11-16	26/01/33		*		
Onbekend: twee gietijzeren kruisen	a-----	--/--/--		*	*	
Verhoeven	b-01-21	14/07/38	*	*		
Hirtum	b-02-07	15/04/38		*		
Hamers	b-05-11	08/01/20		*		
Compen	b-08-09	26/03/17		*		
Baken	b-08-10	20/02/37		*	*	*

Monumentnummer: 17

naam	locatie	overleden	hist. typ.	ksth.	symp.
			-----waarderingsscore-----		
Adams	b-08-15	26/03/37	*		
Camp, op de	b-08-16	31/03/37	*		
Stammen	b-09-10	14/02/51	*		
Maas, Maria	b-11-03	10/06/14	*	*	
Dielis	b-12-04	08/04/36	*		
Kivits	b-14-04	14/04/11	*		
Schijvens	b-19-12	21/08/33	*		
Kennis	b-19-13	09/10/33	*		
Bakx	c-01-11	16/12/26	*		
Verhoeven	c-04-05	23/02/21	*	*	
Gijrath	c-06-02	04/02/00	*	*	*
Andregg	c-06-07	27/11/50	*	*	
Rooijakkers	c-07-07	05/01/52	*		
Natris, de	c-08-01	15/07/52	*		
Maas-Leen	d-01-01	--/--/--	Rijksmonument		
Maas	d-02-01	03/03/36	*	*	
Best, van	d-02-02	04/08/40	*		
Stappers	d-02-07	20/04/53	*		
Dagevos	d-02-08	22/09/53	*		
Gijrath	d-03-01	03/12/28	*		
Rohof	d-03-02	02/05/31	*	*	
Winters, Helena	e-03-16	20/12/43	*	*	
Didden	e-01-07	02/10/42	*		*
Riet, van	e-08-17	24/08/46	*		
Maas	e-09-02	07/09/51	*		*
Peeters	e-09-10	21/12/46	*		
Schutjens	e-10-02	03/01/52	*		
Hout, van	e-10-09	18/07/47	*		
Verbunt	e-10-10	28/07/47	*		
Smulders	e-10-11	06/08/47	*		
Palen, van de	n-01-08	16/08/37	*		
Palen, van de	n-01-30	15/02/39	*	*	
Hout, van	n-02-14	29/11/35	*		
Wijnen	n-02-17	22/03/36	*		
Palen, van de	n-04-09	22/04/32	*		
Jansen	n-05-15	05/11/48	*		
Daems	n-06-11	27/04/29	*		
Boer, van de	n-09-06	21/02/42	*		
Gerven, van	n-09-28	27/01/27	*		
Brevet	n-10-01	21/03/48	*		
Hoogmoet	n-11-01	07/12/57	*		
Driessen	n-11-02	15/10/47	*		
Didden	n-14-11	27/04/50	*	*	
Verdonk	n-14-12	27/05/50	*	*	
Tegenbosch	n-14-14	18/06/50	*		
Banken	n-14-15	19/06/50	*		
Vaassen	n-14-16	06/07/50	*		
Wijnen	n-14-20	02/04/51	*		
Esch, van	n-14-21	16/04/51	*		
Neutkens Dianneke(1)	n-14-23	09/12/51	*	*	

Monumentnummer: 17

naam	locatie	overleden	hist. typ.	ksth.	symp.
-----waarderingsscore-----					
Geenen	n-15-29	14/12/56	*		
Dooren	n-15-30	08/03/57	*		
Waterschoot	n-15-31	03/04/57	*		
Caris	n-15-32	16/09/59	*		
Berben	n-17-01	22/01/50	*		
Besselaar, van de	n-17-02	11/07/41	*		
Vos	n-17-03	22/02/22	*		
Loop, van de	n-17-04	05/03/29	*		
Kuijper	n-17-06	21/10/28	*		
Verhoeven	n-17-07	14/06/46	*		
Vencken	n-18-01	06/10/46	*		
Verschuuren	n-18-02	23/12/47	*		
Vos	n-18-03	02/08/48	*		
Werde, van	n-18-05	27/08/48	*		
Versteegden	n-19-01	17/11/49	*		
Koning, de	n-19-02	07/10/48	*		
Onbekend: twee gietijzeren kruisen	n-----	--/--/--	*	*	
Hoek, van	o-02-06	26/08/40	*		
Vos	o-02-07	20/01/40	*		
Janknecht	o-04-01	16/09/60	*	*	
Heeswijk, van	o-04-05	28/07/41	*	*	
Panken	o-05-02	17/01/35	*	*	
Bots	o-05-03	--/--/--	*		
Mandt, de	o-05-04	16/06/36	*	*	
Son, van	o-05-07	16/03/45	*		
Baken	o-06-12	16/09/46	*		
Soest, van	o-06-13	31/03/48	*		
Aarts	p-00-14	17/09/44	*		
Rijnders	p-00-19	18/10/44	*		*
Herk, van	r-02-05	14/02/35	*		
Mierlo, van	r-03-08	17/06/32	*		
Boom, van den	r-03-18	03/12/48	*	*	
Swinnen	s-02-06	01/10/39	*		
Veldhoven, van	s-03-11	02/04/40	*		
Gerven, van	s-04-03	19/09/44	*		
Maas	s-04-06	22/08/22	*		
Swevels	s-05-04	27/01/41	*		
Lemmens	s-11-01	25/05/42	*		
Louw, de	t-02-01	09/08/28	*		
Onbekend	t-02-02	--/--/--	*	*	*
Onbekend	t-02-03	--/--/--	*	*	*
Best, Frans van	t-02-04	30/07/59	*	*	
Best, Antonius van	t-02-05	01/08/26	*	*	
Pompen, Maria	t-02-06	11/08/83	*	*	
Brussel, Maria van	t-02-07	26/07/39	*	*	
Best, Jan van	t-02-08	15/04/86	*	*	*
Best, J.M.F. van	t-02-09	20/01/86	*	*	
Best, Jan van	t-02-10	21/08/71	*	*	
Best, Jasper van	t-02-11	20/04/03	*	*	

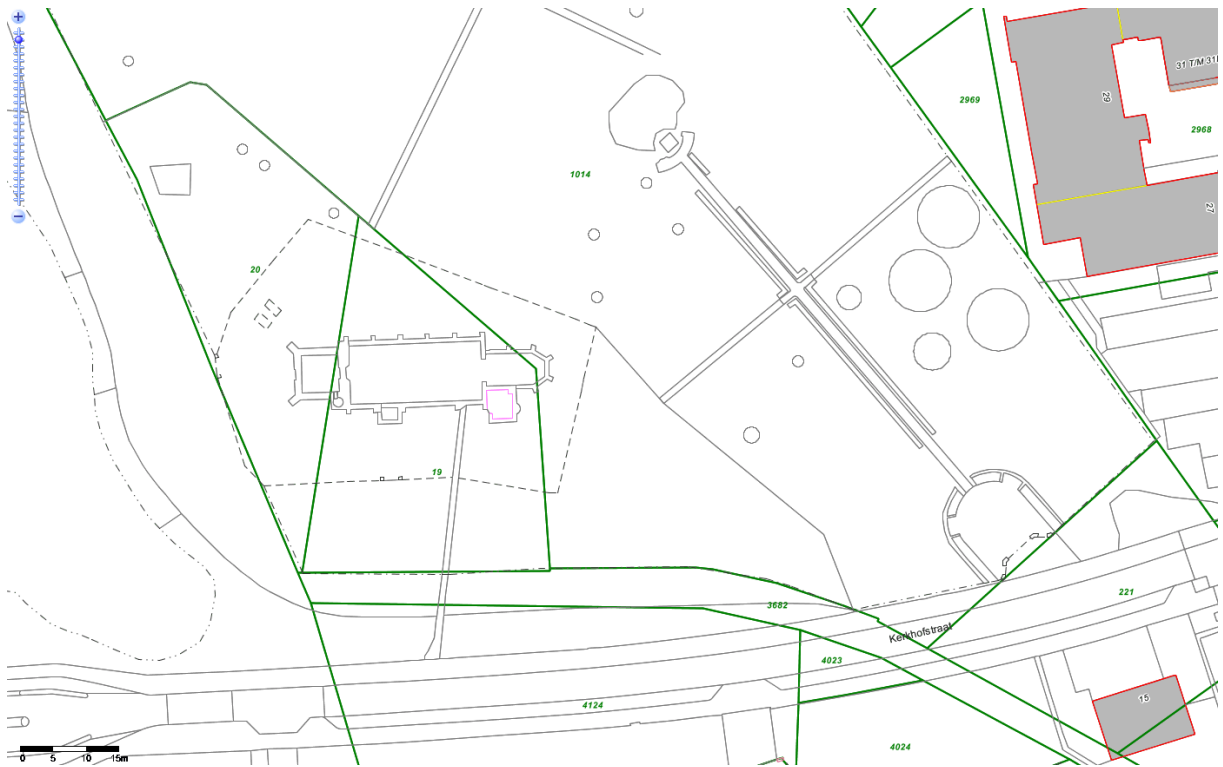
Monumentnummer: 17

naam	locatie	overleden	hist. typ.	ksth.	symp.
-----waarderingscore-----					
Wiel, van de	u-01-04	08/04/68	*		
Gerven, van	u-01-05	21/04/68	*		
Hendrikk	u-01-06	04/05/68	*		
Walther	u-01-07	24/05/73	*		
Palen, van de	u-01-08	20/06/68	*		
Wijk, van	u-03-09	13/07/44	*		
Buiter	u-03-17	19/08/53	*		
Jonge, de	u-04-01	20/05/48	*		
Hemert, van	u-04-10	28/03/54	*	*	
Zeeuw, de	u-04-16	05/04/49	*		
Roekel, van	u-04-17	09/03/49	*		
Boertjes	u-04-18	19/10/48	*		
Pruis	u-05-01	28/12/59	*		
Meijer	u-05-14	14/03/64	*		
Male, van	u-06-01	20/10/65	*		
Diephuis	u-06-02	09/07/67	*		
Wisman	u-06-03	26/02/66	*		
Jansen, Marianne	u-08a-0	04/03/42	*		
Antonetta Mathilda	u-08a-02	14/08/41	*		
Meulenberg, Adriana	u-08a-03	30/08/42	*		
Dijk, van	u-08-02	22/06/36	*		
Spierings	u-08-05	08/12/33	*		
Visser	u-08-06	28/10/33	*		
Kahler	u-08-08	30/03/33	*		
Prins	u-08-09	23/01/32	*		
Bönker	u-09-02	02/01/29	*		
Zandbergen	u-09-03	01/06/25	*		
Lammertse	u-09-04	07/12/26	*		
Ketelaars	u-10-01	27/11/49	*		
Mulder Hahn	u-11-01	28/01/34	*		
Hahn	u-11-02	22/05/34	*		
Biegen, Clara	u-11-03	08/10/38	*		
Elst, Pieter van de	u-11-04	31/07/43	*		
Prins, Catharina	u-12-01	23/08/19	*		
Ju, Nicolaas	u-12-02	24/02/14	*		
Beekhuis, Willem	u-13-01	21/07/08	*		
Arntzenius, Ida J	u-14-01	14/05/33	*	*	
Wielinck, Cornelis	u-14-02	11/05/32	*	*	
Richard, F.F.C.	u-14-03	18/02/27	*		
Willemsen, JE..	u-14-04	30/12/21	*		
Wessem, Petronella v	u-14-05	25/02/05	*		
Koops, Cornelis G.	u-15-01	22/10/50	*		
Krol	u-15-02	26/01/24	*		
Puiseau de Waubert	u-15-03	17/02/90	*		
Hamond, R. (GB)	u-15-04	10/10/45	*	*	
Oudegeest	u-16-01	15/04/22	*		
Boot, François	u-16-02	01/12/34	*		
Boot, Wilhelmina	u-16-03	13/08/34	*		
Boot-de Ligt, wed.	u-16-04	15/01/10	*	*	
Boot, Hendrik	u-16-05	28/06/23	*		

Monumentnummer: 17

naam	locatie	overleden	hist. typ.	ksth.	symp.
			-----waarderingsscore-----		
Boot, Gerardus	u-16-06	12/11/14	*		
Holzenbosch	u-16-07	08/03/13	*	*	
Hanewinkel vd Schars	u-16-08	12/04/99	*		
Hanewinkel	u-16-09	03/08/13	*		

Monumentnummer: 17

Monumentnummer: 18

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 9 oktober 2007
Besluitnummer: A1

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Leenderweg
Huisnummer: 36
Monument: villa

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 4175

OMSCHRIJVING

Inleiding

Nadat op 20 juli 1866 de spoorlijn door Valkenswaard was geopend kreeg het deel van de uitvalsweg naar Leende dat de Markt en het nieuwe station verbond, een extra ontwikkelingsimpuls. De straat won aan importantie en aanzien en trok daardoor ook notabelen aan die daar hun woning wilden bouwen. Burgemeester Jasper van Best (1879-1903) liet er in 1881 op de splitsing van de Stationsstraat en de Achterstraat (thans Leenderweg resp. Hofstraat) een woonhuis bouwen uitgevoerd in één bouwlaag en vermoedelijk voorzien van een zadeldak. Aan de zijde van de Stationsstraat werd een aanbouw gerealiseerd waarin een winkel werd ondergebracht. Deze winkel werd nog eens verbouwd en uiteindelijk vervangen door een serre.

In 1898 kreeg het pand zijn huidige aanzien toen Jasper van Best het met een verdieping liet verhogen en voorzien van een met leien gedekte Franse kap. De aldus ontstane majestueuze villa in de toen gangbare eclectische stijl was een ontwerp van Ant. Van Hinsbergen (Nijmegen 1862-1926). De hoofdaannemer was Joannes Franciscus van Dooren die op het werk inschreef voor een bedrag van f 1793,-

In 1934 werd het perceel dat inmiddels was verenigd met een westelijk belendend en onbebouwd perceel voorzien van erfafscheidingen onder begeleiding van de plaatselijke architect P. Hertroijs. Het pand bleef in de familie tot 1996 toen de laatste ongetrouwde dochter er op ruim 100-jarige leeftijd overleed. De toenmalige koper heeft het pand opgeknapt zonder wezenlijke veranderingen door te voeren. Tot op heden is het pand als woonhuis in gebruik gebleven.

Monumentnummer: 18

Beschrijving

Tweelaags blokvormig gepleisterd pand op een rechthoekige plattegrond met op de begane grond aan de achterzijde een tweetal plat afgedekte aanbouwen waarvan de zuidelijke gedeeltelijk nog oorspronkelijk is en de noordelijke, in de vorm van een serre, een vroegere aanbouw vervangt.

Het pand is voorzien van een alzijdig mansardedak dat is gedekt met blauwe Franse leien in schubbedekking met op de einden van de noklijn een tweetal pironen. Op het dak bevindt zich aan zowel de noord- als de zuidzijde een centraal geplaatste en in de gootlijn aangezette gemetselde schoorsteen.

De voorgevel

Op het dak bevinden zich drie kleine dakvensters op een symmetrische positie. De symmetrische voorgevel heeft vijf vensterassen op regelmatige afstanden. De voorgevel is vlak gepleisterd en wordt bekroond door een pseudo-kroonlijst welke bestaat uit een horizontale gepleisterde lijst en uitkragende houten bakgoot welke is voorzien van een geprofileerde lijst.

De gevel heeft horizontale geledingen in de vorm van gepleisterde lijsten ter hoogte van het tussenkalf van de vensters op de verdieping en een dubbele lijst onder de vensters op de verdieping. Deze lijst heeft op de vensterassen risalieten met cassettes in tandmotief. De bovenste lijst is aan de bovenzijde om de gevelopeningen heen geleid en symmetrisch boven de gevelopeningen voorzien van een kuif.

Een tweetal lijsten onder de vensteropeningen op de begane grond markeren een plint welke is voorzien van risalerende elementen onder de vensteropeningen die op hun beurt tussen de lijsten zijn voorzien van rechthoekige cassettes.

De vensters op de begane grond zijn tweeledig en omgeven met een gestucte lijst met kuif. De kuiven zijn uitgevoerd in cementsteen en vervaardigd door de fa. Van Glabeek uit Tilburg.

De vensters op de verdieping zijn vormgegeven als zogenaamd T-venster. Alle bovenlichten zijn voorzien van glas in lood.

Op de uiterste vensterassen bevinden zich op maaiveldhoogte liggende rechthoekige kelderramen.

Ter hoogte van de eerste verdiepingvloer op regelmatige afstanden een zestal ijzeren schootankers.

Op de centrale as van de gevel bevinden zich van boven naar beneden een balkondeur, een uitkragend balkon de hoofdtoegang en een stoepje. Het stoepje bestaat uit twee treden uitgevoerd in hardsteen om de verhoogde ligging van de begane grondvloer te kunnen bereiken (het pand is gedeeltelijk onderkelderd).

Een derde trede wordt gevormd door de dorpel van de toegangsdeur welke is uitgevoerd als paneeldeur met twee ruiten in glas in lood welke zijn voorzien van een ijzeren hekwerk in krullend motief. Boven de deur bevindt zich een bovenlicht met glas in lood. De deur heeft een gestucte omlijsting die identiek is aan de raamlijst maar van een afwijkende kuif is voorzien. Boven de deur een balkon in de vorm van een hardstenen plaat (fa. Hanique uit Eindhoven) met geprofileerde rand en decoratieve motief aan de onderzijde. Het geheel wordt gesteund door twee prefab consoles in empirestijl. De consoles zijn uitgevoerd in cementsteen en vervaardigd door de fa. Van Glabeek uit Tilburg.

Op het balkon een niet origineel ijzeren hekwerk. Op de verdieping balkondeuren met bovenlicht in een uitvoering die identiek is aan de flankerende ramen.

De vormgeving van de voorgevel is over de dikte van de voorgevel omgezet in de zijgevels.

De noordgevel

De gepleisterde noordgevel is op de begane grond voorzien van een blokmotief in halfsteens verband en op de verdieping met dezelfde lagenmaat alleen lintvoegen. Boven de gevelopeningen op de begane grond zijn blokmotieven in de vorm van een strek aangebracht. Centraal boven de gevelopeningen bevindt zich een cementstenen kuif. Op het gevelvlak bevinden zich zeven smeedijzeren schootankers: vier ter hoogte van de zoldervloer en drie ter hoogte van de verdiepingvloer waarvan de middelste een halve blokhoogte is verlaagd.

De bakgoot is gevat in een geprofileerde houten lijst zonder overstek.

De gevel is voorzien van drie vensteropeningen: twee op de begane grond en een op de verdieping. De oostelijke opening op de begane grond is uitgevoerd als zogenaamde blinde nis en voorzien van terugliggend egaal pleisterwerk.

Monumentnummer: 18

De beide vensters zijn op één as geplaatst. Het venster op de verdieping is uitgevoerd als zg. T-venster en op de begane grond bevindt zich een identiek venster, echter zonder middenroede.

De zuidgevel

De gepleisterde zuidgevel is, evenals de noordgevel, op de begane grond voorzien van een blokmotief in halfsteens verband en op de verdieping met dezelfde lagenmaat alleen lintvoegen. Boven de gevelopeningen op de begane grond zijn blokmotieven in de vorm van een strek aangebracht. Op het gevelvlak bevinden zich zes smeedijzeren schootankers: vier ter hoogte van de zoldervloer en twee ter hoogte van de verdiepingsvloer waarvan er een wordt gemaskeerd door een uitgemetseld kanaal op de begane grond.

De bakgoot is gevat in een geprofileerde houten lijst zonder overstek.

De gevel is voorzien van een vensteropening op de begane grond welke in zijn huidige gedaante niet oorspronkelijk is maar dateert van de verbouwing uit 1934.

De westgevel

De westgevel (achterzijde van het pand) is in zijn geheel gestuct. Op de verdieping twee originele T-vensters en een balkondeur met zij- en bovenlicht welke is geplaatst met de bouw van de serre in 1934. Bij diezelfde verbouwing werd de aanbouw aan de zijde van de Hofstraat die oorspronkelijk een nagenoeg vierkante plattegrond had, ingrijpend gewijzigd.

Het interieur

De plattegrondstructuur op de begane grond bestaat uit een centrale gang met ter weerszijden de vertrekken. De trap met decoratieve balustrade bevindt zich naast deze gang aan de zuidzijde. Op de verdieping een overloop in L-vorm waaraan de diverse vertrekken zijn gelegen.

Erfafscheidingen

Het pand werd in 1934 door architect P. Hertroijs voorzien van erfscheidingen: aan de voorzijde en aan de Leenderweg bestaande uit een voetsmuurtje met ijzeren spijlenhek en dito poortje en aan de zijde van de Hofstraat bestaande uit een gemetselde muur met penanten en afgedekt met een ezelsrug.

Waardering

Het object dat van belang is voor de historie en het aanzien van het dorp, is daarnaast ook van belang wegens de architectuur, het materiaalgebruik, de ornamentiek en de gaafheid. Het is eveneens van belang als onderdeel van de dorpsuitbreiding ten gevolge van de totstandkoming van de spoorwegverbinding.

Monumentnummer: 18

Monumentnummer: 19

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 9 oktober 2007
Besluitnummer: A1

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Bakkerstraat
Huisnummer: 57
Monument: 'het fabriekske' voormalig sigarenfabriek

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 3681

OMSCHRIJVING

Inleiding

De sigarenfabriek bevindt zich aan een breder gedeelte van de Bakkerstraat en is gesitueerd te midden van hoofdzakelijk 19e en vroeg 20e eeuwse bebouwing. Het gebouw, dat in de volksmond bekend staat als 'het fabriekske', huisvestte vanaf 1904 de sigarenfabriek van de Gebroeders Neijns die het merk 'Willem Buys' voerden. Na een periode van verval werd het in 1998 onder begeleiding van architect Keeris uit Eersel gerestaureerd, uitgebreid en tot woning bestemd.

Beschrijving

Het eenlaags pand op rechthoekige plattegrond is opgetrokken in handvorm baksteen en heeft een mansardedak gedekt met kruispannen. Aan voor- en achterzijde een schoudergevel met gecementeerde plint. De zij- en achtergevel zijn opgetrokken uit veldovenstenen, de zijgevels met tandlijst. Alle gevels zijn voorzien van steekankers. Boven alle venster- en deuropeningen zijn segmentbogen aangebracht. De asymmetrische voorgevel heeft op de begane grond twee rechthoekige T-vensters waartussen een beglaasde paneeldeur met bovenlicht met hardstenen dorpels. Op de etage twee licht getoogde negenruits metalen lichten met bakstenen dorpels. In de nok een rondvenster.

De asymmetrische noordgevel had oorspronkelijk vier assen waarvan drie met rechthoekige vensters en een opgeklampte deur met gedeeld bovenlicht. Deur en ramen hebben hardstenen dorpels. Bij de verbouwing is een van de vensters vervangen door een strook glazen bouwstenen en werd er een toiletraam toegevoegd.

Monumentnummer: 19

De asymmetrische zuidgevel heeft vier assen waarin oorspronkelijk twee deuren en twee dichtgemetselde vensters. Op de muur sporen van een latere, nu verdwenen aanbouw. Bij de verbouwing van 1998 werden de deuropeningen vervangen door ramen.

Ten behoeve van de verbouw tot woonhuis werd de achtergevel gewijzigd: op de begane grond werd een moderne aanbouw gerealiseerd met daarop een balkon.

De indeling van het interieur is ten dienste van de ombouw tot woning ingrijpend gewijzigd. Op enkele plaatsen zijn oorspronkelijke elementen opnieuw toegepast of herkenbaar gemaakt.

Waardering

Het object heeft belang als voorbeeld van een sociaal-economische ontwikkeling; maakt onderdeel uit van een groter geheel met cultuurhistorisch belang; is wegens de redelijke gaafheid en zeldzaamheid van belang.

Monumentnummer: 20

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 29 januari 2008
Besluitnummer: A4

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Mgr. Smetsstraat
Huisnummer: 29
Monument: T-boerderij

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: H
Nummer: 190

OMSCHRIJVING

Inleiding

Aan de zuidgrens van het dorp Dommelen gelegen, uit ca. 1900 daterende T-boerderij met de voorgevel parallel aan de straat. Oorspronkelijke achtruits bovenlichten gewijzigd. In de zuidgevel van het bedrijfsgedeelte kleine wijzigingen in aantal ramen en deuren.

Beschrijving

T-boerderij bestaande uit eenlaags woonhuis onder zadeldak gedekt met kruispannen en eenlaags bedrijfsgedeelte. De gevels zijn opgetrokken in machinale en handvorm bakstenen.

Het woonhuis heeft een symmetrische voorgevel waarin vijf vensterassen met centraal een paneeldeur met gedeeld bovenlicht in een ondiep portiek. Aan weerszijden van de deur en in de zuidgevel twee tweeruits schuifvensters met gedeeld bovenlicht en tegels in het boogveld. In de noordgevel drie drieruits schuifvensters. In beide zijgevels op de etage twee openslaande tweeruits vensters en een tandlijst. De vensters en deur hebben hardstenen dorpels en zijn geplaatst onder keperbogen met hardstenen geboortestenen. In speklagen en keperbogen gele verblendsteen. Het woonhuis heeft een gecementeerde plint.

Het bedrijfsgedeelte op rechthoekige plattegrond heeft een gewolfd zadeldak met aan de noordzijde een ongelijke voet, dat deels wordt gedekt door kruispannen, deels door riet met op de voet oudhollandse pannen. In de deels gepleisterde zuidgevel getoogde zesruits metalen stalvensters, een opgeklampte deur met drieruits bovenlicht en een opgeklampte vleugel deur met geheng waarvoor het zadeldak gedeeltelijk is opgetild.

Monumentnummer: 20

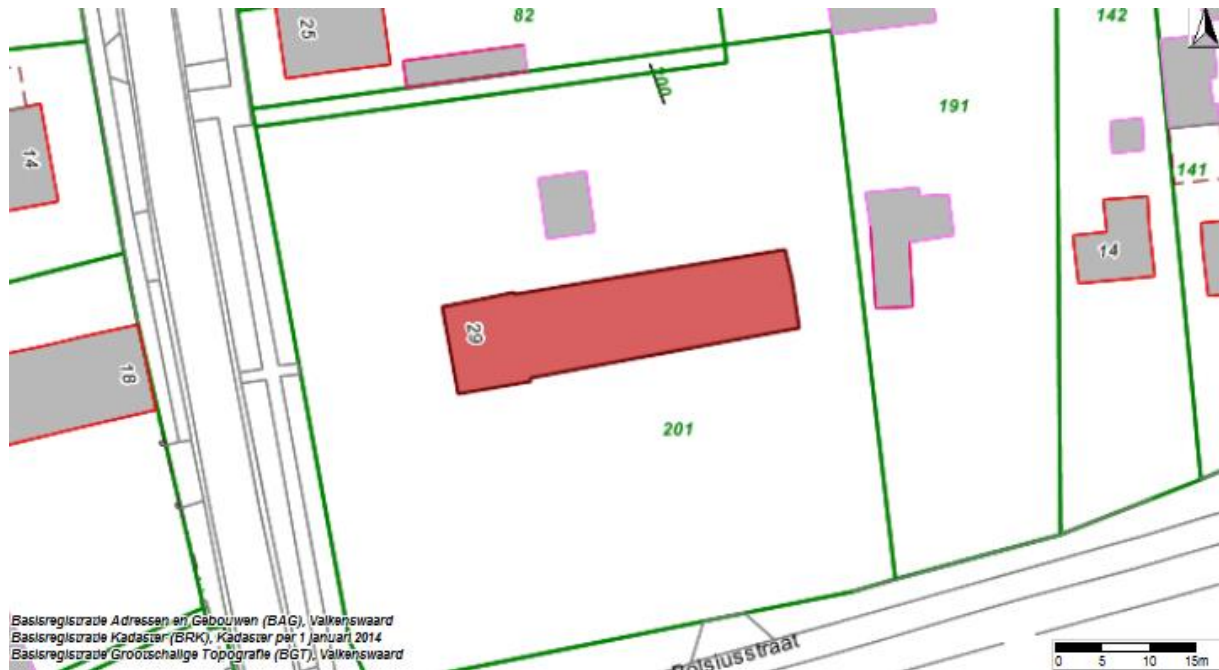
In de noordgevel een deels beglaasde paneeldeur, een tweeruits openslaand venster en getoogde zesruits metalen stalvensters. De achtergevel is blind.

In de voorgevel van het woonhuis en de zijgevels van het bedrijfsgedeelte steekankers.

Bij het woonhuis snoeilinden, wilgen en een ligusterhaag.

Waardering

Het pand is van belang als uitdrukking van een landschappelijke en typologische ontwikkeling; wegens de kwaliteit van de bebouwing en de historische-ruimtelijke relatie; wegens de architectonische gaafheid.

Monumentnummer: 21

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 29 januari 2008
Besluitnummer: A4

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Leenderweg
Huisnummer: 7
Monument; villa Zonnekant

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: B
Nummer: 4295

OMSCHRIJVING

Inleiding

Aan de Leenderweg, nabij de villa Robijnenhof, staat de villa Zonnekant, gebouwd in opdracht van de Valkenswaardse sigarenfabrikant F. van Best. De villa werd gebouwd in 1928 in Engelse landschapsstijl naar een ontwerp van de Leidse architecten L. en J.A. van der Laan. De tuinmuur werd geplaatst in 1938.

Beschrijving

Het eenlaags pand op onregelmatige, kruisvormige plattegrond heeft zadeldaken met ongelijke nok en voet, gedekt door daktegels in Maasdekking.

De hoofdmassa, met rechthoekige plattegrond, staat evenwijdig aan de straat. Aan de zuidzijde een portiek, van de tuin gescheiden door een lage bakstenen muur waarop, gesteld op een hardstenen afdekplaat, vier samengestelde houten stijlen. In het portiek een rondbogige opgeklampte deur en drie openslaande vensters. Voor het portiek enkele bakstenen treden. Boven het portiek in het dakschild een loggia.

Het portiek gaat gedeeltelijk op in een loodrecht op het centrale deel aangebouwde vleugel met aan de westzijde een lagere dakvoet dan aan de oostelijke zijde. Aan de westzijde drie gekoppelde openslaande vensters en een overstek op consoles. In de asymmetrische topgevel op de begane grond een openslaand venster onder balk met opschrift ZONNEKANT en een kruisvenster, op de etage een dubbel openslaand venster. De vensters zijn onder een al dan niet getoogde strek geplaatst. In de oostelijke zijgevel een uitgemetselde erker waarin op beide hoeken een hoekvenster onder houten consoles. De erker gaat naar boven toe over in een uitgemetselde schoorsteen. Rechts daarvan een beglaasde vleugel deur waarboven een smeedijzeren lantaarn.

Monumentnummer: 21

Het centrale deel, met rechts in de zuid- en noordgevel twee openslaande vensters, gaat aan de oostzijde op de begane grond over in een halfronde erker met negen gekoppelde openslaande vensters met bovenlichten onder overstek, waarop, boven een gepleisterd fries, een op klossen gestelde latei met balkonhek. In de topgevel een deels beglaasde vleugel deur met gekoppelde openslaande vensters en in de nok een openslaand venster.

Aan de achterzijde een loodrecht aangebouwde vleugel met beglaasde paneel deur en kruisvenster aan de oostzijde. In de topgevel een samengesteld venster op de begane grond en een kruisvenster op de etage. Aan de westzijde een evenwijdig aan de hoofd massa geplaatste vleugel onder zadeldak met ongelijke voet dat via een dakgoot aansluit op het hoofddak. In het dakschild een loggia. Op de begane grond aan de noordzijde een openslaand venster, aan de westzijde in de topgevel een deels beglaasde paneel deur met rondboogig drieruits bovenlicht in rond portiek, geflankeerd door een dubbel en twee enkelvoudige openslaande vensters. Op de etage een openslaand venster. In de westelijke topgevel van de centrale massa een rondboogvenster en een uitgemetselde schoorsteen geflankeerd door twee openslaande vensters. Aan deze gevel een schuin geplaatste garage onder zadeldak met aan noord- en zuidzijde een opgeklampte vleugel deur met geheng en hardstenen stootstenen. Daarboven in de zuidgevel drie, in de noordgevel twee gekoppelde vensters.

Rondom de tuin een bakstenen tuinmuur met vorstpannen.

Waardering

Het object is vanwege de architectuurhistorische waarde en de gaafheid van belang. Het vormt bovendien een belangrijk voorbeeld uit het oeuvre van de architect.

Monumentnummer: 21

Monumentnummer: 22

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 29 januari 2008
Besluitnummer: A4

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Dorpsstraat
Huisnummer: 50A
Monument: molenaarswoning met bedrijfsruimte

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: D
Nummer: 346

OMSCHRIJVING

Inleiding

In het centrum van Borkel, ten zuiden van de Dorpsstraat is tussen 1867 en 1869 een ronde stenen bergkorenmolen gebouwd. Deze molen die in 1966 op de Rijksmonumentenlijst is geplaatst werd rond 1900 in oostelijke richting uitgebreid met een **bedrijfsruimte** ten behoeve van maalderij, graan- en meelopslag. In 1913 vond wederom een uitbreiding aan de oostkant plaats. In genoemd jaar liet mulder J. Theeuwes de **molenaarswoning** aanbouwen. Sinds de realisering van een vrijstaande woning in 1970 voor het gezin van de toenmalige molenaar P. Vossen, is de woning uit 1913 als opslagruimte in gebruik. De bedrijfsruimte naast de molen is in 1953 aan de achterzijde uitgebreid met een plat afgedekt magazijn; deze uitbreiding wordt hierna niet verder beschreven.

Beschrijving

De bouwmassa van het object wordt gevormd door twee rechthoekige, in L-vorm op elkaar aansluitende eenlaagse bouwdelen. De bedrijfsruimte met mansardedak ligt met de lange as evenwijdig aan de Dorpsstraat gesitueerd. Het links daarvan, dwars tegen de bedrijfsruimte en eveneens onder mansardedak aangebouwde woonhuis, staat met de voorgevel enigszins voor de straatgevel van de bedrijfsruimte. De goten en nok van het woonhuis liggen wat hoger dan de respectievelijke bouwdelen van de bedrijfsruimte. Het mansardedak van de bedrijfsruimte is tot breekpunthoogte ingeschoten in het woonhuisdak. Het dak op het achterste halve deel van de woning heeft weer een lagere goot- en nokhoogte dan het voorste deel. Alle daken zijn belegd met blauwe muldenpannen. Het woonhuis heeft op de muren dragende houten bakgoten; de andere massadelen

Monumentnummer: 22

zijn voorzien van zinken mastgoten. Het gehele pand heeft schietankers en is in harmonie met de molen gebroken wit geschilderd met grijze plint.

De **voorgevel** van het woonhuis heeft een trapeziumvormige topgevel. De met betonplaten afgedekte schuine gevelbeëindigingen zetten aan op kleine schouders en eindigen op twee, enigszins overkragende vierkante muurkolommen waartussen zich een opengemetselde balustrade-vormige gevelafsluiting bevindt. De twee eindkolommen zijn nog een aantal lagen in verkleinde vorm boven de gevelafsluiting doorgezet. Rechts in de gevel bevindt zich een ondiep portiek waarin een paneel deur met ongedeeld bovenlicht en hardstenen dorpel. Verder naar links in de gevel twee T-vormige draaivensters op hardstenen waterdorpels. Op zolderhoogte twee dubbele draaivensters; elke van de raamvleugels heeft een vierkant ruitje waaronder een langvormige glasbezetting. Alle gevelopeningen hebben segmentboogvormige ontlastingen met diamantkopvormige sluitstenen en gecementeerde boogvelden. De gevel heeft horizontale geledingen die stroken met de aanzetten van de segmentbogen en uitgevoerd als smalle gestucte banden. De voorgevel van de bedrijfsruimte heeft drie assen waarin van links naar rechts een getoogd vierruits schuifraam met gedeeld bovenlicht, een opgeklampte deur onder getoogde ontlastingsboog met gestuct boogveld en een vierkante rechtgesloten schuif deur. In de rechter topgevel heeft de bedrijfsruimte een zesruits venster zoals in de linkse voorgevelas.

De hogere **linkerzijgevel** van het woonhuis heeft een venster met een driedelige verticale onderverdeling en een tweeruits bovenlicht onder segmentboog met gestuct boogveld; de waterdorpel is van hardsteen. In het steile kopdeel is links tegen de schoorsteen en onder het plaatselijk doorgetrokken vlakkere kapdeel een dakkapel geplaatst met twee dubbele draairamen. In het lagere deel van de linker zijgevel bevindt zich van rechts naar links een deels beglaasde deur boven een hardstenen dorpel onder een gedeeld bovenlicht, een dubbel draaivenster zoals de zoldervensters in de voorgevel, een gietijzeren "spinnepkop"- stalraam en op de plaats van een dichtgemetselde getoogde staldeuropening een klein rechthoekig venster.

De **achtergevel** is gecementeerd heeft een klein topgevelvenster.

Waardering

Het object heeft architectuurhistorische waarde vanwege de zeldzaamheid van het bouwtype, met name de voorgevel. Verder is het van betekenis als onderdeel van het cultuurhistorisch waardevolle molencomplex. Eveneens van belang voor het beeldbepalende aanzien van het dorp.

Monumentnummer: 22

Monumentnummer: 23

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 9 maart 2010
Besluitnummer: A11

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Markt
Huisnummer: 31
Monument; voormalig hotel De Valk

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 3564

OMSCHRIJVING

Inleiding

Het voormalige HOTEL de Valk, dat in zijn huidige vorm dateert uit 1902, werd ontworpen door architect Grambeek. Op de begane grond werd oorspronkelijk het grote venster bekroond door een segmentboog naar analogie van de bogen boven de overige vensters op de begane grond maar reeds vroeg vervangen door een stalen balk.

In februari 1948 werd het pand betrokken door F. Bedaux die er een apotheek met woning in vestigde. In 1959 werd het verbouwd door architect Th.J. Verhappen uit Valkenswaard in opdracht van de toenmalige eigenaar Kieft. De verbouwing betrof een uitbreiding van het pand op de begane grond. (Toevoeging aan de achtergevel van een kantoor en een laboratorium). Waarschijnlijk werden toen ook de houten vensters vervangen door metalen kozijnen. In 1975 werd de aanbouw ter linkerzijde van het pand toegevoegd. In 1991 werd een bouwvergunning afgegeven om de begane grond aan de achterzijde grondig te wijzigen. De bescherming geldt vooral de voorgevel met neogotische en neorenaissance elementen, die het oorspronkelijke aanzien grotendeels behouden heeft.

Beschrijving

Tweelaags pand op een oorspronkelijk rechthoekige maar door latere verbouwingen nu onregelmatige plattegrond onder zadeldak met muldenpannen.

De asymmetrische gevel is vervaardigd uit baksteen met hardstenen plint en heeft links een over de volle hoogte van de gevel lopende risaliet bekroond door een getrapte topgevel onder zadeldak gedekt met muldenpannen. Dit risalerende gedeelte wordt begrensd door lisenen. Op de gevel stroken geglazuurde baksteen en sierankers.

Monumentnummer: 23

De gevel heeft vijf vensterassen met in de risaliet op de begane grond een groot vierruits venster met vijfruits bovenlicht. In het rechterdeel van de gevel een paneeldeur waarvan het bovenste deel is beglaasd, met bovenlicht en hardstenen opstap. Daarnaast twee drieruits openslaande vensters.

Op de etage vijf drieruits openslaande vensters. Alle bovenlichten van vensters zijn voorzien van glas in lood. De vensters op de begane grond zijn allen onder een segmentboog met blauw geglazuurde geboorte- en sluitstenen geplaatst met in het boogveld gele verblendsteen. Op de etage boven de vensters op dezelfde wijze korfbogen. Alle vensters hebben een hardstenen dorpel die zowel op de begane grond als de etage zijn verbonden door een hardstenen dorpellijst. De gevel wordt beëindigd door een bakgoot op geprofileerde klossen.

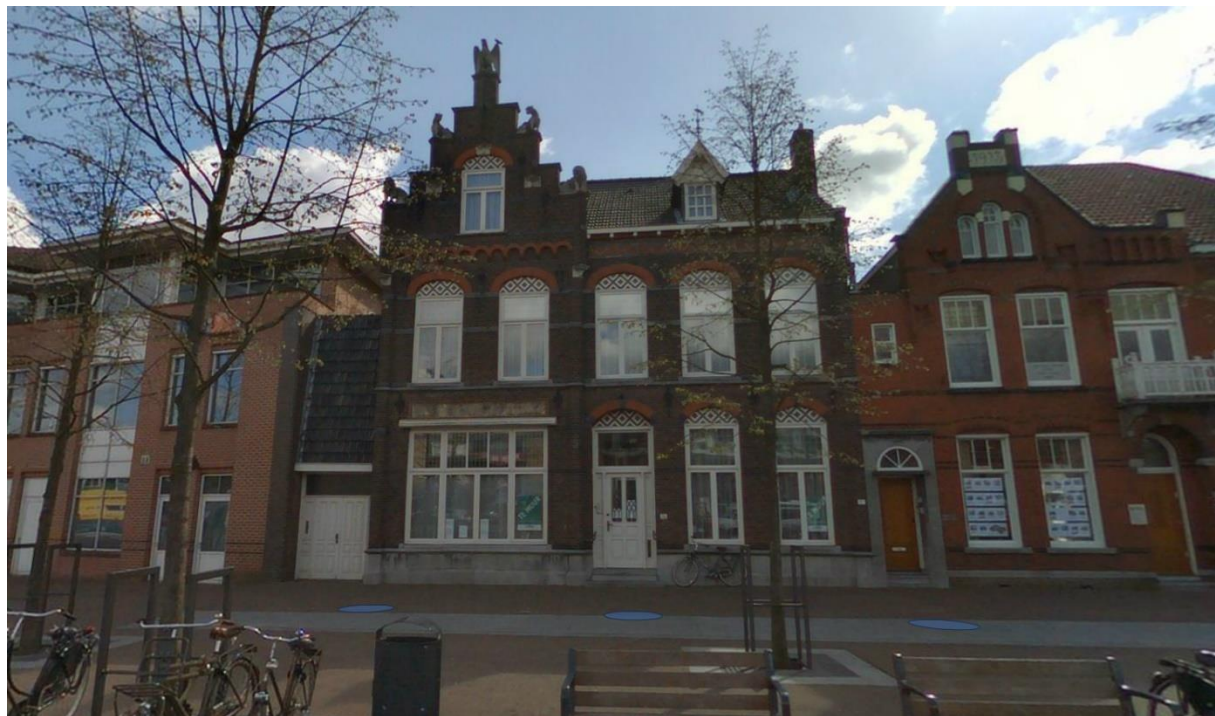
De topgevel wordt van de etage gescheiden door een rondboogfries van rode verblendsteen. In de topgevel eenzelfde venster als op de etage met in de korfboog een hardstenen sluitsteen die tevens dient als console voor de toppilaster in de trappilasters op hardstenen consoles. Op de treden hardstenen dieren (leeuwen, fantasiedieren (griffioenen?) en een valk).

Op het dak een dakkapel met steekkap, met leien beklede wangen en negenruits openslaand venster.

Waardering

Het object, dat deel uitmaakt van een cultuurhistorisch groter geheel en van betekenis is voor het aanzien van het dorp, is daarnaast ook van belang wegens het bijzondere materiaalgebruik, de ornamentiek en de gaafheid. In alle gevallen wordt verwezen naar de nauwe band tussen Valkenswaard en de valkerij.

Monumentnummer: 23

Monumentnummer: 24

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 31 mei 2011
Besluitnummer: A8

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Leenderweg
Huisnummer: 42
Monument: voormalige herberg

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 2481

OMSCHRIJVING

Beschrijving

Van oudsher vormt het deel van de Leenderweg tussen de Markt en de Europalaan, die het vroegere spoortracé volgt, een onderdeel van de verbinding met Leende. In 1832 wordt de weg op het kadastrale minuutplan Leenderdijk genoemd.

Met de komst van de spoorlijn werd het eerste deel vanaf het Marktpllein omgedoopt tot Stationstraat. Nadat het station in 1958 was verplaatst, werd in 1960 dit weggedeelte ook Leenderweg genoemd.

Volgens de kadastrale minuutkaart uit 1832 stond westelijk van het huidige cafépand een huis van landbouwer Jacobus de Natris. Ten oosten van zijn huis lag toen een tuin. Tegenwoordig vinden we hier de adressen Leenderweg 42, 44 en 46. Rond 1916 kocht M. Kievits het oude pand van de toenmalige herbergierster Maria Jaspers. In 1919 heeft Kievits plannen om de herberg te vernieuwen, want in 1919 wordt via de krant de aanbesteding gepubliceerd van een café met een verdieping en de nieuwbouw van een concertzaal. Op de bouwtekening uit 1920 wordt het nieuwe café met daarachter een zaal getekend. De tekeningen zijn door architect Ant. Peels uit Valkenswaard vervaardigd. Ten westen van het nieuwe café stond de keuken van de oude herberg. De keuken en het café werden met elkaar verbonden. Rond 1924 werd de keuken echter gesloopt in verband met de bouw van een nieuw winkelhuis. Circa 1947 en daarna in 1954, worden de panden van Leenderweg 38 tot 42 kadastraal samengevoegd en is er sprake van 3 winkelhuizen met een schuur, magazijn en erf. Kievits blijft tot aan zijn overlijden eigenaar van de panden.

Monumentnummer: 24

Bouwkundige beschrijving

Leenderweg 42 is een langwerpig blokvormig volume, bestaande uit een voorbouw met café en een achterbouw met zaal. De voorbouw dateert uit circa 1923 en heeft twee bouwlagen met een platdak. De voorgevel van de voorbouw is traditioneel van opzet en heeft elementen in zich van zowel de Neorenaissance (speklagen) als Art Nouveau (gemetselde borstwering en materiaalgebruik). De gevel is opgetrokken in kruisverband van zalmkleurige baksteen met daarin horizontale dubbelsteens imitatie-speklagen van gele baksteen. De kozijnen waren oorspronkelijk van hout, maar allemaal vervangen door kunststof kozijnen welke donkerblauw zijn geschilderd en de ramen zijn crème van kleur.

De begane grond van de gevel van de voorbouw bestaat uit een centrale toegangsdeur met aan weerszijden een rechthoekig venster. De acht onderste metsellagen staan licht vooruit ten opzichte van de overige metsellagen. De achtste metsellaag bestaat uit modelstenen met afgeschuinde bovenkant. Onder de voordeur ligt een gemodelleerde kunststenen dorpel die vermoedelijk nog authentiek is. Het deurkozijn is van kunststof en voorzien van een dito paneeldeur met bovenpaneel waarin een ventilatierooster is opgenomen. De rechthoekige vensters, links en rechts van de deur, hebben mogelijk authentieke houten kozijnen, maar de enkele ruiten en bovenramen zijn modern en hebben witte kunststof omlijstingen. Onder de vensters bevinden zich hardstenen dorpels. Boven de deur en vensters ligt over nagenoeg de volle gevelbreedte een donkerblauw geschilderde stalen constructiebalk met aanduiding INP 20 en rozetankers, welke constructie geheel in het zicht is.

Onder de balk bevindt zich een rollaag en direct boven de constructiebalk ligt over de gehele breedte van het pand een bakstenen rollaag van afgewisseld zalmkleurige en gele bakstenen. In deze rollaag zijn symmetrisch ten opzichte van de entree en het middelste kozijn op de verdieping de koppen nog waarneembaar van de inmiddels verwijderde, uitkragende INP balken die oorspronkelijk dienden om een balkon te dragen.

Op de verdiepingslaag bevinden zich drie rechthoekige vensters, waarvan het middelste het breedste is. Dit venster heeft nu zes ruiten, maar was oorspronkelijk voorzien van een deur met klein balkon. De twee andere vensters hebben slechts één ruit met een bovenraam. Onder de vensters zijn hardstenen dorpels aangebracht. Omdat het balkon met deur is vervallen is het onderste deel van het kozijn voorzien van een dicht paneel. Boven de vensters bevinden zich houten boogvelden. Hierboven loopt over de gehele breedte van het pand een dubbele speklaag. Ter hoogte van de vensters wordt de speklaag onderbroken door een bijzondere oplossing. De zalmroze stenen vormen getoogde strekken als overspanning, terwijl de gele stenen, die er tussen zijn gemetseld, segmentbogen vormen. Tevens bevinden zich in deze dubbele speklaag vier sierlijke gietijzeren muurankers. Boven deze laag is een langwerpige donkerblauw geschilderde band aangebracht. In de top van de gevel bevindt zich een laag met een gemetselde borstwering. Hierin zijn rechthoekige terug liggende vlakken uitgespaard waarin blauwe tegeltjes zijn aangebracht. De top van de gevel is aan de bovenzijde afgedekt met dunne hardgebakken tegels.

De concertzaal achter het café had volgens de originele bouwtekeningen twee bouwlagen. De bovenverdieping is voorzien van een platdak met twee schilden en een centrale lichtkoepel. Door diverse verbouwingen van het pand is van de oorspronkelijke achterbouw niets overgebleven. Het interieur van het pand is op de begane grond vaak veranderd en naar mode en smaak van de tijd aangepast.

Op de verdieping van het pand bevinden zich nog de oorspronkelijke woonvertrekken. Het gehele interieur vertegenwoordigt geen beschermenswaardige cultuurhistorische elementen.

Monumentnummer: 24

Waardering

Het pand Leenderweg 42 is alleen vanaf de straat zichtbaar. De waardering heeft ook enkel betrekking op de voorgevel en de massa-verschijningsvorm van het pand naar de straatzijde.

Aanwijzing van het pand tot gemeentelijk monument wordt gemotiveerd door:

- De voorgevel van het pand is in zijn vorm en kleur uniek voor Valkenswaard.
- Panden die elementen van de Jugendstil/Art Nouveau bevatten, zijn schaars.

Het pand vormt samen met de belendende panden Leenderweg 38-46 en het tegenover liggende hotel De Valk een fraai ensemble.

Monumentnummer: 25

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 31 mei 2011
Besluitnummer: A8

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Molenstraat
Huisnummer: 210
Monument: theehuisje

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: K
Nummer: 510

OMSCHRIJVING

Inleiding

Het landgoed waar anno 2010 het tuin- of theehuisje ligt, was in 1832 een weiland tussen de Venbergse Molen en de Postelse Hoef (of Postelhoef). Het behoorde toe aan de brouwers Jan en Adriaan Snieders uit Dommelen. Het gehele terrein werd 'De Hoef' genoemd, naar een boerderij met dezelfde naam. Volgens onderzoek van bouwhistoricus Dick Zweers zou het hier gaan om de Postelse Hoef. Jan en Adriaan Snieders waren eveneens eigenaren van die boerderij.

Rond 1900 was de bekende Valkenswaardse fabrikantenfamilie Van Best eigenaar van de Postelhoef. Op het eind van de 19e eeuw lieten de Van Bests op dit terrein een tuin- of theehuisje bouwen, zoals dat bij rijkere families wel vaker gebeurde. Op een topografische kaart uit 1901 is het huisje herkenbaar. Mevrouw Ety van Best-Wiegersma, de vrouw van de sigarenfabrikant Frans van Best, heeft jarenlang gebruik gemaakt van dit theehuisje. Later verkocht Van Best de boerderij, maar het theehuisje bleef nog lang in zijn bezit. Het onderhoud van de boomgaard op het terrein van het theehuisje werd gepleegd door een zekere heer Lemmens. Bij de opvolgende eigenaren kreeg het theehuisje nadien een heel andere functie. Het werd een soort vakantiewoning, waar familieleden jaarlijks een paar weken doorbrachten. Ook vonden er enkele verbouwingen plaats aan het huisje, dat daardoor meer 'gerief' kreeg om het ook voor langere tijd te bewonen.

Enkele jaren geleden is het huisje overgegaan naar de familie Staals, of eigenlijk de dochters Staals. Zij hebben in 2010 het plan opgevat om het theehuisje en de oude boomgaard op te knappen.

Monumentnummer: 25

Beschrijving

Het tuin- of theehuisje aan de Molenstraat is geheel opgetrokken uit roodbruin metselwerk. De steense muren zijn in kruisverband gemetseld en hebben gesneden voegwerk. In het gehele metselwerk bevinden zich op gelijkmatige afstand twee wit geschilderde imitatie-speklagen met een enkele baksteenlaag in schoon metselwerk ertussen. De speklagen van de ingangspartij springen licht uit. De speklagen van de overige wanden liggen op gelijke hoogte als de overige bakstenen. Boven de ramen en dubbele toegangsdeuren zijn anderhalfsteens strekken aangebracht. De aanzet- en sluitstenen zijn wit geschilderd.

Vóór het huisje ligt een hardstenen stoepje. De gepleisterde plint, die ca. 50 centimeter hoog is, steekt ca. 6 centimeter uit buiten het metselwerk en is mogelijk als klamp gebouwd.

De toegangspartij steekt ruim 60 centimeter vooruit ten opzichte van de voorgevel. Hij vormt daardoor een duidelijke entree, die voorzien is van dubbele tuindeuren met roedeverdeling. Hieronder ligt een hardstenen dorpel met hoge hardstenen neuten onder de kozijnstijlen. Aan de bovenzijde van de neuten is een aanzet gemaakt voor de kraalafwerking die doorloopt in de kozijnen.

Op het timpaan van het fronton bevindt zich een driehoekige, donker geschilderde kraal. De beide vensterkozijnen in de voorgevel hebben naar binnen draaiende ramen met toognaalden en espagnoletsluitingen.

Even boven de strekken begint een brede houten fries met daarop een donker geschilderde, geprofileerde cordonlijst. De fries eindigt onder een goot met profielafwerking. Boven de ingangspartij wordt het gebouw gesierd door een fronton. De goot steekt uit, wordt gedragen door gootklossen en is afgewerkt met een zinken kraal.

Boven het fronton in de ingangspartij is een zadeldakje aangebracht dat aansluit op het zadeldak met schilden van het gebouw. Het dak dat voorheen bestond uit een zinken roevendak van afdekplaatjes is onlangs vernieuwd opnieuw met zinken platen belegd. De achtergevel en zijgevels zijn blind.

Het theehuisje heeft twee vertrekken die gescheiden zijn door een schuifdeur, bestaande uit drie panelen. Daarboven bevindt zich een bovenlicht. De deur kan in de wand worden geschoven met behulp van een vloerrail.

De binnenvloer heeft zeshoekige tegels met kubusmotief (M.C. Escher) in grijs, zwartblauw en beige. De binnenwanden zijn voorzien van pleisterwerk, waarop de voorgaande schilderlagen nog af te lezen zijn. Ze zijn met opzet niet vernieuwd of overschilderd.

Het plafond van riet en stucwerk heeft een plint van 12 centimeter en vertoont duidelijk sporen van restauratie.

Algemene opmerkingen en voordracht

De tuinaanleg rondom dit huisje is geheel verfraaid. Een tuinarchitect heeft de indeling van de tuin weer teruggebracht naar het eind 19e-eeuwse Engelse modebeeld.

Het gebouwtje is in 2010 eveneens geheel gerestaureerd. Het bekende uiterlijk van het theehuisje is geheel intact gebleven, met uitzondering van de dakbedekking en de indeling van ramen en toegangsdeuren. Op een schilderij uit ongeveer 1945, waarvan een fotokopie op ware grootte in het huisje aanwezig is, valt te zien, dat de dakbedekking momenteel weer identiek is aan de bedekking uit die tijd. De dakhoogte is ongewijzigd gebleven en ook de renovatie van gevels, dorpels en kozijnen en de hardstenen dorpels en de neuten is met de nodige zorg uitgevoerd. De kozijnen van de toegangsdeuren en de ramen zijn geschilderd en de vensters zijn niet voorzien van dubbel glas, zodat het beeld van het huisje ongewijzigd is gebleven.

Het interieur was op vele plaatsen (wanden, plafond) in een slechte conditie. De eigenaar heeft bewust gekozen om de restanten van een verflaag (bruinrood en groen), die op de muren was aangebracht, intact te laten. Op enkele plaatsen is een volledig kaal muurdeel op onopvallende wijze voorzien van een identieke kleur. Het huidige stucplafond met plint is op enkele plaatsen gerestaureerd.

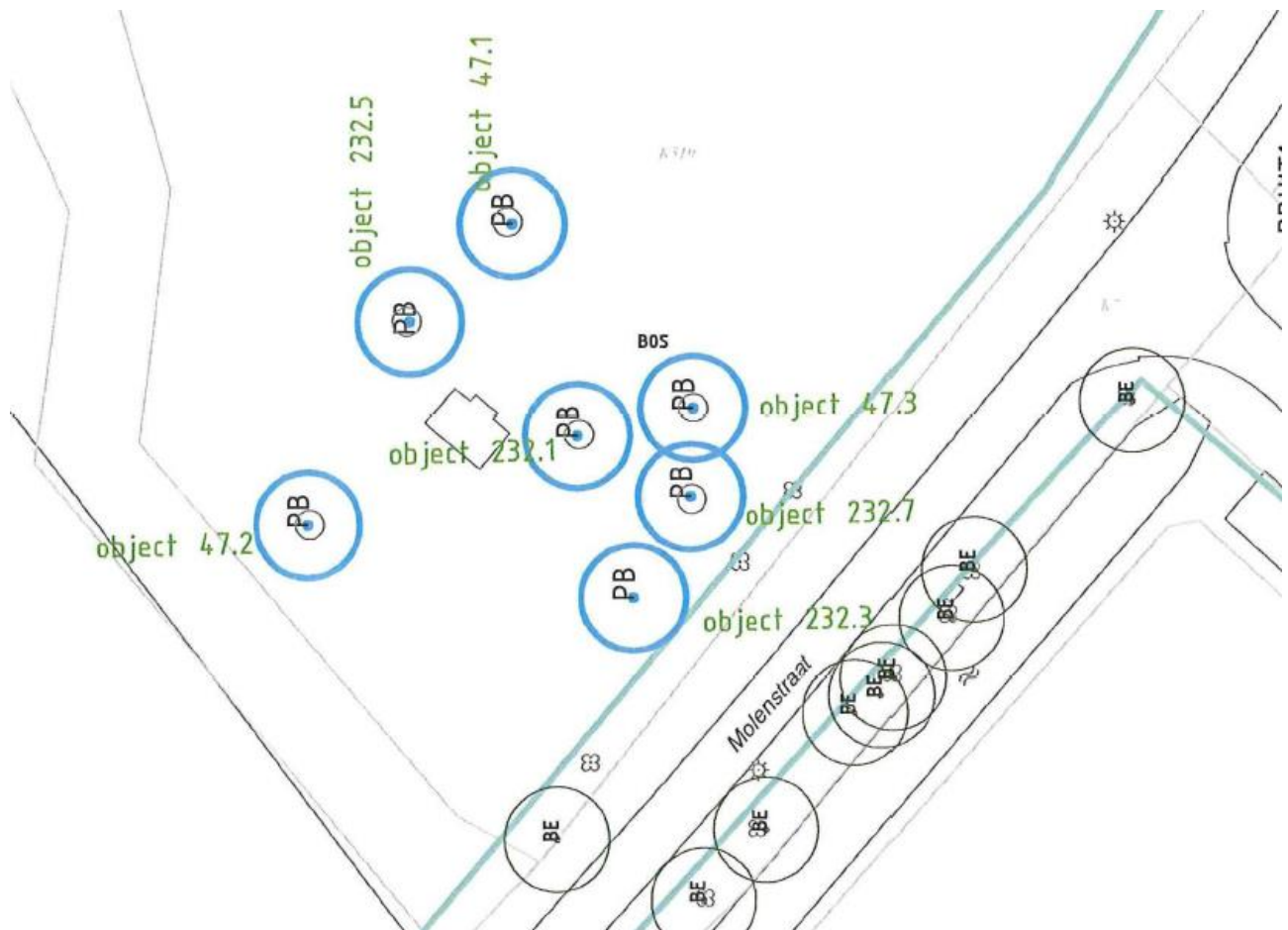
Monumentnummer: 25

De restauratieplekken zijn bewust zichtbaar gelaten. De zeshoekige vloertegels glimmen weer en zijn een versiering voor het nieuwe interieur.

Het tuin- of theehuisje aan de Molenstraat is wat betreft vormgeving uniek in Valkenswaard en staat op het historische grondgebied van de oude Postelse Hoeve.

Het huisje geeft op sociaal en cultuurhistorisch gebied een mooi beeld van de vrijetijdsbesteding van de vermogende Valkenswaardse industriëlen van de 19e eeuw. Daarbij is ook de natuurlijke omgeving, met daarbij de parkaanleg en boerderijen in de directe nabijheid beeldbepalend. Nu het huisje gerestaureerd is en de omliggende tuin volledig nieuw is ingericht, is het gewenst om zowel het huisje als de resterende monumentale bomen in de tuin als beschermd gemeentelijk monument aan te wijzen.

Met blauwe cirkels zijn de monumentale bomen in de tuin aangegeven. Twee bomen, de objectnummers 232.3 en 232.7, zijn inmiddels (november 2011) gekapt.

Waardering

Architectonische waarde

Het huisje is tussen 1880 en 1900 tot gebouwd. De toen in zwang zijnde neo-renaiassancestijl, gekenmerkt door de lichtkleurige horizontale "speklagen" overheerst het beeld. Het fronton boven de ingangspartij vertegenwoordigt echter de classicistische bouwstijl. Ook het gebruik van zinken dakbekleding was tussen 1800 en 1880 zeer gebruikelijk, zodat hier gesproken mag worden van een eclectisch geheel. Na 1850 kwam het gebruik van zink in zwang en werd tijdens deze eclectische periode veelvuldig toegepast.

Monumentnummer: 25

Het huidige gebouw (metselwerk, dak) is in vergelijking met het weinige beeldmateriaal uit het verleden nagenoeg ongewijzigd. De beide houten toegangsdeuren hadden oorspronkelijk aan de bovenzijde een glasraam. De vensters hadden stolpramen met een bovenlicht. Zowel de deuren als de vensters zijn (lang geleden) vervangen door 14- c.q. 10-ruits vensters.

Het huidige interieur is zeer sober. Vermoedelijk waren de oorspronkelijke wanden feller (roodbruin en groen) geschilderd. Die kleuren zijn in het huidige interieur nauwelijks te herkennen. De zeshoekige vloertegels zijn origineel en goed onderhouden. De fraaie schuifdeur in het gebouwtje functioneert weer volledig. De oude tuin die bij het huisje hoort is inmiddels vernieuw maar straalt nog steeds de "rust van vroeger" uit.

Het landgoed van de familie Van Best ligt/lag op de grens tussen Valkenswaard en Dommelen. De hoeve en de landerijen lagen in een landelijke omgeving, op grote afstand van de Valkenswaardse dorpskern.

In de directe omgeving bevinden zich behalve de uitgestrekte tuin ook nog de Postelse Hoeve en de Venbergse Molen. Een ware agrarische rijkdom uit de periode tussen 1300 en 1900.

Cultuurhistorische waarde

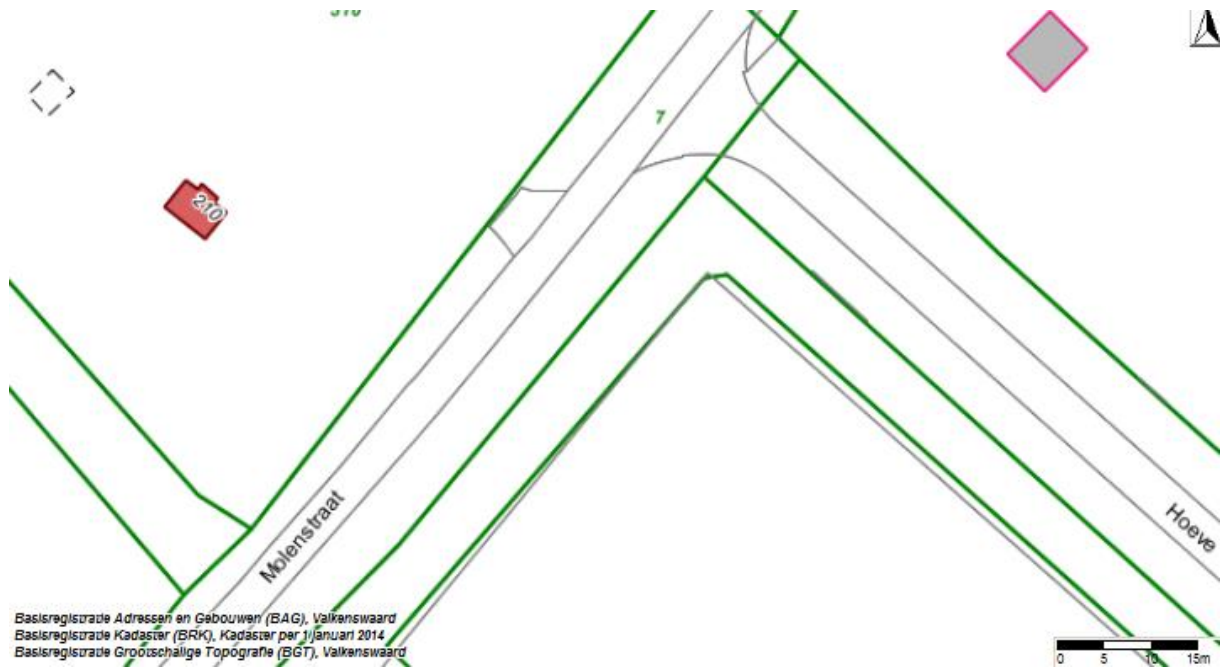
Valkenswaard telde aan het eind van de 19e eeuw vele fabrieken. Naast leerlooierijen betrof dat vooral de tabaksfabricage. Deze zou uitgroeien tot de belangrijkste industrietak van Valkenswaard. De rijke fabrikanten waren in staat luxe herenhuisen en villa's te bouwen. Door middel van een buitenhuis met daarbij een thee- of tuinhuis en een grote fraai vormgegeven tuin verhoogden zij hun aanzien.

Valkenswaard telde rond 1900 bijna 2.500 inwoners. De enorme toename van het aantal arbeiders zorgde voor de bouw van vele eenvoudige woningen. Deze werden altijd gebouwd in een plaatselijke, algemene stijl. De landelijke bouwstijlen (neo-classicisme en eclecticisme) vinden we in Valkenswaard alleen in villa's en grotere panden. Vanaf ongeveer 1880 verandert dat beeld. Op een vrij eenvoudige wijze kunnen neo-rennaissance stijlkenmerken aan een bouwwerk worden toegevoegd (trapegeveltjes, rolwerk, speklagen en versieringen met mens- en dierkoppen). Het thee- of tuinhuisje is hiervan een prachtig voorbeeld.

Buitenplaatsen met theehuisjes en villa's voor de rijke handelslieden en fabrikanten werden in het verleden in Noord-Nederland vaak gebouwd. De theehuizen langs de Vecht en Linge zijn daar mooie voorbeelden van. In Valkenswaard zijn deze huisjes in de 19e eeuw wellicht vaker gebouwd. De statige villa's zijn bewaard gebleven, de theehuisjes met fraaie tuinen zijn - op dit unieke exemplaar na - verdwenen.

De ontspanning voor vermogende dorpingen was rond 1900 in hoofdzaak aan de randen van het dorp in hun privé-tuinen te vinden. De rust van het buiten-leven is ook tegenwoordig nog goed voelbaar in de nabijheid van de Venbergse Molen. Dit gebied is (begrijpelijk) nog steeds bestemd voor de ontspanning van de bevolking.

Monumentnummer: 25

Monumentnummer: 26

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 21 augustus 2012
Besluitnummer: B2

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Brakenstraat
Huisnummer: 10 en 12
Monument: woonhuis met linnenfabriek

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: B
Nummer: 3029 en 4050

OMSCHRIJVING

Beschrijving

De fabriek was strategisch gelegen in de inmiddels verdwenen 'Stationswijk', aan de huidige Europalaan. Het treinstation van Valkenswaard lag op steenworpafstand van de fabriek. In de jaren '60 is het zogenaamde 'Bels Lijntje' verdwenen en in 1961-1963 werden de stationsgebouwen gesloopt. De Europalaan werd vervolgens op de plaats van het oude stationstracé aangelegd. De huidige Brakenstraat bestond in 1832 reeds en vinden we op de kadastrale minuut uit dat jaar terug in het gebied De Braken. Aan deze straat stonden in 1832 nog slechts twee gebouwen met de naam De Braken. Het gebied bestond verder uitsluitend uit bouwgrond. In 1920 werd een bouwvergunning aangevraagd om het zuidelijke deel van het complex, de linnenfabriek, te "verbouwen van een fabrieksgebouwtje tot woonhuis". Deze linnenfabriek "gebroeders Boot" was operationeel tussen 1899 en ca. 1921. In de bouwvergunning staat vermeld dat het zadeldak van de fabriek ongewijzigd blijft. Op een foto uit 1921 is te zien dat de fabriek toen nog geen topgevel had. Deze is bij de verbouwing ca. 1921 toegevoegd.

Bouwkundige beschrijving

Het complex Brakenstraat 10-12 is in bezit van twee verschillende eigenaren, maar bestaat uit drie bouwkundige onderdelen. Het linker-, noordelijke gedeelte, is een eenlaags volume met een mansardekap. Het centrale gedeelte is een smal, tweelaags volume met een zadeldak dat haaks op de straatzijde staat. Het rechter- of zuidelijke volume is een tweelaags volume met een zadeldak. Centraal staat een topgevel met een zadeldakje dat eveneens haaks op de straatzijde is gesitueerd.

Monumentnummer: 26

Het gehele complex is in latere jaren wit geschilderd, met uitzondering van de noordelijke zijgevel. Achter nummer 10 bevindt zich een langwerpige, losstaande achterbouw. Deze dateert uit een latere bouwperiode.

Het noordelijke volume

De voorgevel van het noordelijke volume heeft een hardstenen plint. Hierboven zijn enkele ventilatiegaten aangebracht die de aanwezigheid van een kelder of kruipruimte doen vermoeden. Centraal in de voorgevel zijn twee vensters en een toegangsdeur aangebracht. Boven de deur bevindt zich een segmentboog ter overspanning. De voordeur staat een weinig terug van de voorgevel in een portiek. Aan de onderzijde van de vensters loopt over de gehele breedte een hardstenen cordonlijst als verlenging van de onderdorpels. De vensters hebben houten kozijnen. De middenroeden van deze vensters zijn in de loop van de jaren verwijderd en vervangen door een grote ruit. Boven de bovenramen bevinden zich gemetselde spaarboogvelden en segmentbogen daarboven. Zowel de kozijnen als de spaarboogvelden zijn grijs geschilderd.

Ter hoogte van de segmentbogen zijn enkele sierlijke smeedijzeren muurankers in de muur bevestigd. De fries van de voorgevel heeft eenzelfde diagonaal baksteenpatroon als de spaarboogvelden. De gevel wordt beëindigd door een houten bakgoot met voluten. Het mansardedak is belegd met platte bruine bitumen singels. In het dakschild bevinden zich twee spitse dakvensters die aan de bovenzijde versierd zijn met houten topgevelbeschot, gedragen door consoles. Aan de onderzijde van dit beschot is sierlijk snijwerk aangebracht.

Linker zijgevel

De linkerzijgevel is niet geschilderd. Deze gevel laat een benedenverdieping zien en een zolderverdieping onder mansardedak. Centraal in de gevel is een licht uitstekend rookkanaal aangebracht. In beide bouwlagen bevinden zich twee vensters die recht onder elkaar staan. De vensters zijn vrijwel gelijk aan de vensters in de voorgevel van dit volume, echter deze vensters in de noordelijke zijgevel hebben een middenroede. Doordat de gevel niet geschilderd is, vallen enkele details op die verwijzen naar de Jugendstil/Art Nouveau periode. Zo is het gebruik van gele bakstenen in de hoogvelden zichtbaar. Tevens is een aantal dubbele speklagen zichtbaar. Deze speklagen zijn afgewerkt in groen geglaazuurde bakstenen en lopen ter hoogte van de boventussen- en onderdorpels van de vensters. Ter hoogte van de segmentbogen bevinden zich enkele eenvoudige staafankers. Ook ter hoogte van de vensters in de zolderverdieping zijn staafankers aangebracht. De zijgevel wordt beëindigd met een overstek met windveren.

Detail van de noordelijke zijgevel met Jugendstilversieringen (1899)

Monumentnummer: 26

Het centrale volume

Het centrale en het noordelijke volume behoren feitelijk bij elkaar, omdat ze gelijktijdig gebouwd zijn en dezelfde eigenaar hebben. Het centrale gedeelte heeft diverse overeenkomsten met het noordelijke deel, maar omdat dit gedeelte een afwijkende hoogte en kap heeft, zullen we het hier apart beschrijven. Allereerst valt op dat dit een smal volume is, dat twee bouwlagen heeft met daarboven een topgevel en een zadeldak dat haaks op de straatzijde staat. De gevel springt circa 75 centimeter vooruit ten opzichte van de gevels van het linker- en rechtervolume. Evenals het noordelijke volume heeft dit gedeelte een hardstenen plint, een cordonlijst ter hoogte van de onderdorpels van de vensters op de begane grond en sierlijke smeedijzeren muurankers die in de topgevel de functie van strijkankers hebben. Op de begane grond is één groot venster aangebracht, dat bestaat uit drie verticale openslaande ramen, gescheiden door roeden met klappaampjes daarboven. Het venster wordt ontlast door een grijs geschilderd bakstenen hoogveld en een segmentboog. Tussen de twee verdiepingen is een tweede hardstenen cordonlijst aangebracht. Op de eerste verdieping bevindt zich een zelfde soort venster als op de begane grond, maar dit venster heeft een rondboog ter overspanning. Boven het venster op de eerste verdieping is een klein rechthoekig klappaampje aangebracht. Het zadeldak is belegd met rode bitumen singels en heeft een overstek met windveren. De onderzijde van deze windveren is decoratief afgewerkt in de vorm van een sleutelstuk. Onder de kap zijn zinken bakgoten aangebracht. Op het dak staat een langwerpige bakstenen schoorsteen, uitgevoerd in schoon metselwerk.

Het zuidelijke volume

Het zuidelijke volume wijkt qua uiterlijk af van de twee noordelijke volumes. Het heeft twee bouwlagen met een zadeldak. De eerste verdieping bestaat gedeeltelijk uit een mezzanine. Daartussen, links van het midden, bevindt zich een topgevel die in het fabrieksgedeelte van vóór ca. 1921 niet voorkwam.

De voorgevel heeft een gepleisterde, licht uitspringende plint. De begane grond is eveneens gepleisterd. De begane grond heeft een indeling van twee segmentboogvensters aan de linkerzijde, één segmentboogvenster aan de rechterzijde en een toegangsdeur ertussen. De vensters hebben houten kozijnen en zijn enkelruits. De bovenramen hebben een roedenverdeling met twaalf ruitjes. De bovendorpels zijn getoogd. Onder de vensters zijn eenvoudige bakstenen lekdorpels aangebracht. Boven de vensters zijn strekken in de vorm van hanenkammen aangebracht. Omdat dit gedeelte van de voorgevel gepleisterd is, zijn de hanenkammen als getrapte inkervingen in het voegwerk zichtbaar. De voordeur bevindt zich in een portiek en is in latere jaren gemoderniseerd. Het getoogde bovenlicht van deze deur is authentiek en heeft een roedenverdeling van achttien ruitjes. Boven de voordeur bevindt zich eveneens een hanenkam.

Een eenvoudige rollaag en kleine cordonlijst scheiden de twee bouwlagen in de voorgevel. Op de eerste verdieping bevinden zich links en rechts een klein getoogd venster met stolpramen. Het formaat en de indeling van de vensters in de topgevel is gelijk aan de vensters op de begane grond. De vensters in de topgevel hebben hun middenroeden echter behouden. Deze zijn op de begane grond verdwenen en vervangen door enkele ruiten zonder roedenverdeling. Boven de voorgevel is een overstekende, houten bakgoot aangebracht. Boven de vensters in de topgevel bevindt zich nog een klein vierkant raampje dat op een punt staat. Het dak van het topgevelgedeelte heeft een overstek. Het dak is belegd met moderne betonnen dakpannen.

In de zuidelijke zijgevel bevinden zich op de begane grond twee vensters die qua formaat en indeling identiek zijn aan de vensters in de voorgevel. Ze hebben echter segmentbogen als overspanning. In de plint bevinden zich drie ventilatiegaten. Circa 50 centimeter boven de plint loopt een gepleisterde speklaag. In de zuidwestelijke hoek van de gevel is een zuil met bol ingemetseld. Mogelijk was dit voorheen een toegangspoort ten behoeve van de fabriek. Geheel rechts in de zijgevel bevindt zich nog een klein vierkant venster. Op de eerste verdieping is een eenvoudig T-stolpraam met een driedelig bovenraam aangebracht. Boven het venster zijn reparaties aan het metselwerk te zien die erop duiden dat hier voorheen een segment- of rondboog heeft gezeten. Het dak steekt iets over.

Monumentnummer: 26

Historische achtergrond

In mei 1879 kwam de familie Boor uit Asten in Valkenswaard wonen. Vader Boot (1805-1878) was predikant in Asten geweest en inmiddels overleden. Er werden daar vier kinderen geboren, Gerardus Wilhelmus (1847-1914), Wilhelmina Cornelia (*1851), Hendrik (*1858) en Francois Marie (1860-1934). Samen met hun moeder Francina Maria de Ligt (1821-1910) kwamen de oudste twee en het jongste kind naar Valkenswaard. Gerardus stichtte een textielbedrijf.

In januari 1899 werd in de Meierijsche Courant melding gemaakt van de aanbesteding van een woonhuis en een linnenfabriek. Opdrachtgever was de al genoemde protestantse linnenfabrikant Gerardus Wilhelmus Boot Hzn. Architect Jos. Grambeek uit Eindhoven wordt als architect aangesteld. Deze Grambeek was chef de bureau van P.J.H. Cuypers. In juni van dat jaar lezen we dat de weduwe Boot (de moeder van Gerardus en Francois) een woonhuis laat bouwen. Op 12 augustus 1899 vermeldt de Meierijsche Courant dat het woonhuis de voltooiing nadert. Het woonhuis werd gebouwd in een vereenvoudigde vorm van een stijl die circa 1900 in de mode was, namelijk de Jugendstil / Art Nouveau.

Gerardus werd in 1879 gekozen als kerkvoogd en bleef dit tot zijn dood in 1914. In 1890 legde hij de eerste steen van het Weerderhuys, het Nederlands-Hervormde kerkje aan Markt 2. Deze steen boven de deur vermeldt: "DE EERSTE STEEN VAN DIT KERKGEBOUW / IS GELEGD DEN 13 JULI 1890 DOOR DEN / WEL EDELEN HEER G.W. BOOT HZN / KERKVOOGD DER HERVORMDE GEMEENTE / TE VALKENSWAARD E.N."

Inmiddels was zijn jongere broer Hendrik ook in Valkenswaard komen wonen en deze werd vervolgens kerkvoogd van 1914 tot 1923 toen hij overleed. De jongste broer Francois Marie werd al op 24-jarige leeftijd gekozen als diaken en hij bleef dit tot aan zijn overlijden in 1934. Het gezin Boot ligt op de oude begraafplaats van Valkenswaard naast elkaar begraven in vak U. In het midden ligt mevrouw Boot- De Light, de moeder (rij 16 nr. 4) met naast haar aan de ene zijde Francois Marie (16-2) en Wilhelmina Cornelia (16-3) en aan de andere zijde de kinderen Hendrik (16-5) en Gerardus Wilhelmus (16-6).

Waardering

Architectonische waarde

Het woonhuis uit 1899 is een voorbeeld van de eenvoudige Jugendstil-architectuur. Dit komt tot uiting in de kenmerken: asymmetrische opbouw, grote bogen in raampartijen, groen geglaazuurde speklagen, bichrome bakstenen hoogvelden en spitse dakvensters, versierd met houten topgevelbeschoot, sierlijke muurankers. Het dubbelpand valt op door zijn speelsheid in architectonische vormgeving die ontstond door een asymmetrische opbouw en de aanwezigheid van grote bogen in raampartijen. In de voorgevel bevinden zich twee topgevels en er is een verschil in dakvorm tussen het noordelijke deel (mansardedak) en het zuidelijke pand (zadeldak). Deze vormgeving is voor een deel ontstaan door de bouw in twee verschillende bouwperiodes (1899 en ca. 1921).

Van de oorspronkelijke linnenfabriek in het zuidelijke volume is niets meer te herkennen. Het exterieur van de bouw van 1899 en de verbouwing van de fabriek uit ca. 1921 zijn nagenoeg authentiek gebleven. Van een aantal vensterruiten op de begane grond is de middenroede verwijderd. De dakbedekking van beide woonhuizen is wellicht modern.

Behalve dit dubbelwoonhuis is er in deze omgeving geen architectuur meer te vinden die betrekking heeft op het oude stationskwartier en industriële verleden. Architect Grambeek ontwierp tevens het herenhuis Markt 31 (nu Apotheek Valkenswaard) in 1902 en het Weerderhuys aan Markt 2.

Cultuurhistorische waarde

De fabriek en woonhuis heeft cultuurhistorische waarde vanwege de sociaal-economische en sociaalmaatschappelijke ontwikkeling van de industriële ontwikkeling van Valkenswaard. De voormalige linnenfabriek betreft een van de weinig resterende voorbeelden van de industriële ontwikkeling aan het einde van de 19e eeuw in Valkenswaard, niet zijnde sigarenindustrie.

Monumentnummer: 26

Tot het begin van de twintigste eeuw stond Valkenswaard bekend om de aanwezigheid van vermaarde valkeniers en de sigarenindustrie.

De eerste niet tabaksgerelateerde industrie was de linnenfabricage van de gebroeders Boot. De fabriek stond op een strategische plaats, namelijk in de directe nabijheid van het treinstation van Valkenswaard. Zo was de afzet van fabrieksgoederen in een gebied tussen Hasselt en Eindhoven gegarandeerd. Gerardus Boot en zijn broers hebben zich als zonen van een predikant ingezet als kerkvoogd resp. diaken voor de Hervormde gemeente in Valkenswaard.

De ornamentiek van het noordelijke woonhuis uit 1899 is een voorbeeld van de eenvoudige Jugendstilarchitectuur die op het eind van de 19e en het begin van de 20e eeuw in zwang was. De kenmerken van de Jugendstil- / Art Nouveau-periode betreffen: asymmetrische opbouw, grote bogen in raampartijen, groen geglazuurde speklagen, bichrome bakstenen hoogvelden en spitse dakvensters, versierd met houten topgevelbeschot, sierlijke muurankers. Het complex werd in 1899 gebouwd naar een ontwerp van Jos. Grambeek, de chef de bureau van Pierre Cuypers.

Van de aanwezigheid van de spoorweg en het treinstation van Valkenswaard herinneren in deze omgeving slechts de open ruimte van de Europalaan, de parkeerplaatsen aan de Frans van Beststraat (vroeger heette deze straat 'Spoorstraat') en de naam van uitgaanscentrum 'De Statie' aan de Leenderweg.

Vóór 1866, toen de spoorbaan werd aangelegd, liep de Brakenstraat over de Leenderweg door in de Hofstraat. De Frans van Beststraat liep over de Leenderweg door in de Hazestraat. De Brakenstraat en de Frans van Beststraat kruisten elkaar op de plaats waar later het spoorwegemplacement kwam te liggen. Vanaf dat moment werd de verbinding tussen deze straten verbroken. De industrie, die voorheen in de dorpskern van Valkenswaard gevestigd was, is op die locatie bijna volledig verdwenen en verhuisd naar de buitengebieden en industrieterreinen.

Monumentnummer: 26

Monumentnummer: 27

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 21 augustus 2012
Besluitnummer: B2

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Leenderweg
Huisnummer: 44
Monument: bakkerij Hoekx

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 3115

OMSCHRIJVING

Beschrijving

Historische beschrijving

In 1921 werd aan de Leenderweg aan Alphons Hoekx (1894-1981) een hinderwetvergunning voor een bakkerij afgegeven. In datzelfde jaar huwde A. Hoekx met Petronella Elisabeth Roberscheuten. In 1924 vroeg bakker Hoekx een vergunning aan voor de bouw van een nieuwe bakkerij aan de Leenderweg 44. Het ontwerp was van architect Jan Luijten uit Aalst.

In 1981 lezen we in de krant dat de bakkerswinkel 60 jaar bestaat en dan inmiddels drie generaties bakkers heeft voortgebracht. Tegenwoordig is de bakkerswinkel van de familie Hoekx nog steeds in het pand gevestigd. Op een uithangbord op de gevel staat "ANNO 1921" te lezen, het jaar van oprichting van de bakkerij.

In 1985 vindt er een aanrijding plaats waarbij de winkelpui wordt beschadigd. De winkelpui wordt dan als bestaand hersteld. Architectenbureau De Kok & Geerts uit Middelbeers voorzien in hun plan in een aanpassing van het metselwerk van de borstwering en een omkadering van de winkelpui met klassieke pilasters en een kroonlijst. Het interieur wordt bij deze gelegenheid eveneens voorzien van een vormgeving in dezelfde klassieke stijl.

In het achterste gedeelte van het huidige winkel woonhuis staat een nog een in bedrijf zijnde bakkerij.

Bouwkundige beschrijving

Het pand aan de Leenderweg 44 is een tweelaags winkel woonhuis met een tentdak uit ca. 1921-1925. Centraal tegen de achterzijde van dit volume ligt een langwerpige vleugel onder zadeldak.

Monumentnummer: 27

Dit volume dateert wellicht eveneens uit ca. 1925 en is altijd in gebruik geweest als bakkerij. In 1999 werd de bakkerij verder naar achter uitgebreid.

Voorgevel (noordgevel)

De voorgevel van het winkel woonhuis bestaat uit metselwerk van machinale vormbaksteen en gesneden voegwerk in kruisverband. De gevel is op de begane grond bij het herstel in 1985 gereinigd en opnieuw gevoegd, waardoor er een kleurverschil is ontstaan met de gevel op de verdiepingslaag. In de gevel zijn twee rollagen aangebracht. Op de begane grond bevindt zich een winkelpui. Het westelijke deel wordt voor bewoning gebruikt. Hier bevindt zich een venster. Op de verdieping bevinden zich vier vensters in de gevel.

Over de gehele breedte van de voorgevel is een smalle hardstenen plint aangebracht. In het oostelijke en centrale deel van de voorgevel bevindt zich een winkelpui met etalageramen aan weerszijden van de donkerblauw geschilderde houten winkel deur die terug staat. Tussen de plint en de hardstenen drempel van de voordeur ligt een bakstenen stoepje. Het kalf boven de deur is versierd met snijwerk in de vorm van sleutelstukken. De zijramen van de portiek zijn rond in een hoek van 90 graden, uitgevoerd in enkel glas. Boven de deur en de vensters van de etalageramen zijn gekleurde glas in loodvensters aangebracht. Ook deze vensters zijn gedeeltelijk gebogen. Zoals bij al het houtwerk van het pand het geval is, zijn ook de houten kozijnen van de winkelpui geschilderd in wit en beige combinatie. De winkelpui wordt aan de bovenzijde beëindigd met een donkerblauw geschilderde geprofileerde kroonlijst. Hierin staat de tekst "BAKKERIJ HOEKX". Achter deze lijst bevindt zich de constructiebalk en een rollaag die over de gehele breedte van de gevel loopt.

Aan beide zijkanten van de winkelpui bevinden zich geprofileerde houten pilasters die onderdeel uitmaken van de winkelpui. De onderzijde van de winkelpui is voorzien van baksteen, verticaal gemetseld in een halfsteens verband met een gesneden voeg.

Rechts van de winkelpui bevindt zich een origineel houten stolpraam waarin dezelfde kleurschakering voorkomt als bij de winkelpui. Erboven is tevens een glas in lood bovenraam aangebracht dat bestaat uit vier ruitjes.

In de gevel van de bovenverdieping bevinden zich links en rechts twee hangende erkers op een driehoekige basis. De erkers worden ondersteund door uitkragende bakstenen steunconstructies. De erkers bevatten nog functionerende schuifvensters met daarboven tweeledige bovenramen. De bovenzijden van de erkers zijn afgewerkt met houten beschot en eindigen tegen de onderzijde van de bakgoot. Centraal in de gevel op de verdieping bevinden zich nog twee vensters van verschillende afmetingen. Het linkervenster is het kleinste van de twee en bevat een enkele ruit met een tweeledig bovenraam. Het rechtervenster is een stolpraam. Erboven bevindt zich een vierledig bovenraam. Beide vensters hebben eenvoudige bakstenen dorpels. Over de gehele breedte van de gevel zijn op de verdiepingslaag twee rollagen aangebracht. De onderste ervan loopt door in de erkers. In de bovenste stenenlaag zijn nog juist de onderzijden van enkele eenvoudige staafankers zichtbaar.

Boven de verdiepingslaag is een brede, overstekende houten bakgoot met zinken kraal aangebracht. Vanaf de rechterzijde van de goot loopt een kunststof regenpijp langs de gevel. Tevens loopt er een dergelijke regenpijp langs de oostelijke zijgevel naar beneden. Het tentdak is gedekt met blauw gesmoorde, opnieuw verbeterde Hollandse pannen.

De hoekkepers zijn voorzien van halfronde vorsten en deze zijn blauw gesmoord. In het westelijke dakschild is een klein dakraampje aangebracht, terwijl in het oostelijke dakschild een fors dubbel dakraam is geplaatst.

Monumentnummer: 27

Linker zijgevel (oostgevel)

Ter hoogte van de balklaag bevinden zich in de oostelijke zijgevel enkele eenvoudige staafankers. Ook zijn in deze zijgevel de drie bakstenen rollagen van de voorgevel voortgezet. Op de eerste verdieping is een smal, enkelvoudig houten venster aangebracht in dezelfde kleurschakeringen als de overige vensters in de voorgevel. Dit venster heeft een tweeledig bovenraam en een eenvoudige bakstenen dorpel.

Waardering

Architectonische waarde

Het pand heeft architectonische en kunstzinnige waarde, vanwege de verwijzing naar de 20^e eeuwse bouwkunst met een dorpskarakter. Het pand kenmerkt zich door de typische Amsterdamse schoolstijl met bijzondere detailleringen, zoals:

- detailleringen in de metselverbanden;
- de entree van de winkel;
- de gebogen ramen;
- winkelpui met glas in lood bovenramen;
- de sierlijke houten omlijsting;
- twee erkers met houten beschot op de bovenverdieping met uitkragende bakstenen steunconstructie.

Het exterieur van dit pand is nagenoeg volledig authentiek. In de kap zijn 2 dakvensters aangebracht, (indifferent) omdat ze vanaf de straat niet zichtbaar zijn.

Het interieur van het woonhuis, de winkel en de bakkerij is niet opgenomen in de beschrijving.

Het pand heeft een belevingswaarde als onderdeel van een historische straatwand aan een doorgaande ontsluitingsweg.

Het pand Leenderweg 44 en 46 passen in het beeld van deze straatzijde. Samen met Hotel de Valk aan de overzijde van de straat is het beeld van het vooroorlogse Valkenswaard hier goed te herkennen.

Cultuurhistorische waarde

Het pand is cultuurhistorisch waardevol vanwege sociaal-economisch en sociaal maatschappelijke ontwikkelingen van de lokale ondernemers in Valkenswaard.

Het pand geeft een beeld van de woon- en werksituatie van de middenstand in Valkenswaard in het beging van de 20^e eeuw.

Het pand is een typisch beeld van een vroeg 20^e-eeuwse winkel met woning. In het vooroorlogse Valkenswaard was dit soort winkels niet uniek, maar in deze luxe uitvoering toch niet veel voorkomend

De vormgeving van het pand geeft dan ook de welstand van de eigenaar aan. Voor een deel heeft de winkel destijds geprofiteerd van de aanwezigheid van het nabij gelegen spoorwegstation.

In dit geval is ook het verhaal van de bakkersfamilie Hoekx van belang. De eigenaar van de bakkerij is tot op heden een familiebedrijf; de familie Hoekx woont en werkt hier ruim 85 jaar!

De Amsterdamse Schoolstijl is in dit pand duidelijk te herkennen in de opvallende baksteendetailering van de erkers. De traditionele bouwtechniek, gekenmerkt door de "eerlijke materialen" (hout, baksteen en gebakken pannen) overheerst het uiterlijk van het pand.

Dit pand met een eenvoudig dorps karakter werd deels als winkel en deels als woning gebruikt. Vooral de aanwezigheid en de constructie van de winkelpui met zijn etalages aan weerszijden van de entree is bijzonder. De erkers met de uitkragende consoles laten zien, dat dit pand met veel vakmanschap is gebouwd. Het ontwerp van dit pand is geen bijzonder werk in het oeuvre van een bekende vooraanstaande (Brabantse) architect.

Monumentnummer: 27

Het interieur, de achtergevel en uitbouw van 1999 valt niet binnen de bescherming.

Gedurende het grootste deel van de vorige eeuw lag dit deel van de Leenderweg (evenals de Markt) in het meest levendige deel van Valkenswaard. In de directe omgeving vond toen veel bedrijvigheid plaats. De vier panden die hier nu staan, (Leenderweg 38-46) hebben hun ontstaan en uiterlijk aan die economische bedrijvigheid te danken. Samen vormen zij bovendien een historisch ensemble.

De stedenbouw- en verkeerskundige wijzigingen in dit gebied hebben tot gevolg dat de panden aan dit deel van de Leenderweg enigszins geïsoleerd lijken te staan. De Leenderweg werd hier lange tijd "Stationstraat" genoemd, omdat de straat direct aan het stationemplacement grensde. Het station en alle bedrijvigheid daaromheen had een prominente plek binnen Valkenswaard. De prominente plek is vervaagd door de nieuwe verkeerskundige situatie. De historische kleinschalige bebouwing en de infrastructurele lijn zijn nog enige verwijzingen naar de historische situatie tot 1961.

Monumentnummer: 27

Monumentnummer: 28

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 21 augustus 2012
Besluitnummer: B2

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Leenderweg
Huisnummer: 46
Monument: vrijstaand woonhuis

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 293

OMSCHRIJVING

Beschrijving

Historische beschrijving

Hendricus Moonen had sedert 1892 een sigarenfabriek aan de Blindestraat, een parallelweg van de huidige Europalaan. Deze fabriek lag feitelijk achter het huidige pand aan Leenderweg 46. Rond 1900 had de fabriek zijn maximale aantal werknemers van circa 35 bereikt. In 1920 kocht Moonen van de buurman, bakker Alphonsus Hoekx, een deel van diens tuin met een oppervlakte van 430 m² en in 1926 vroeg hij een vergunning aan voor de bouw van een woonhuis op die plaats. Het huis werd in 1927 gebouwd, maar Hendricus Moonen overleed al in 1928. Het *Eindhovens Dagblad* berichtte daarover onder andere op 4 april 1928: 'De overledene was een der pioniers van onze bloeiende sigarenindustrie, en tevens bestuurslid van de Harmonie U.N.A. Een bescheiden, stille en tevens harde werker'. Dochter Maria Aldegonda Moonen (1902-1962) was tot circa 1960 eigenares van het pand. Tegenwoordig wordt het pand bewoond door de familie Hoekx, die eigenaar is van de naburige bakkerij op nummer 44.

Bouwkundige beschrijving

Leenderweg 46 is een blokvormig tweelaags woonhuis met schilddak uit circa 1927. Het pand ligt op de hoek Leenderweg-Europalaan en heeft een kleine aanbouw die uit dezelfde bouwperiode dateert.

Voorgevel (noordgevel)

De voorgevel ligt aan de Leenderweg. De gevel van het pand is opgetrokken met roodbruine machinale vormbaksteen. Het gesneden voegwerk ligt gelijk aan het metselwerk.

Monumentnummer: 28

De bakstenen zijn gemetseld in een kruisverband. De bovenste metsellagen bestaan uit geelbruine en grijszwarte bakstenen. Met uitzondering van één, zijn alle vensters in het pand origineel en hebben houten kozijnen die wit geschilderd zijn. Boven alle vensters zijn rollagen aangebracht. Aan de onderzijde bevinden zich hardgebakken lekdorpels.

Nagenoeg centraal in de voorgevel op de begane grond bevindt zich in een ondiepe portiek de voordeur van het pand. Men bereikt de voordeur via een hardstenen stoepje. De deur oogt authentiek uit de jaren '20. Rond de voordeur is het metselwerk vooruitspringend met een voeg die lichter van kleur is. Het bovenste gedeelte van deze 'omlijsting' is uitgevoerd als een tweeënhalfsteeën rollaag. De bakstenen in de portiek verspringen trapsgewijs, waardoor de portiek zich licht versmalt. Links van de voordeur bevindt zich een rechthoekig venster met een eenvoudig glas in lood bovenraam. Hierboven is een anderhalfsteeën rollaag gemetseld. Rechts van de entree is een ondiepe staande gestapelde erker gebouwd. In dit geval gaat de erker van de begane grond op de eerste verdieping over in een balkon met borstwering. De erker op de begane grond is driedelig en heeft eveneens eenvoudige glas in lood bovenramen.

Links in de voorgevel op de eerste verdieping is een breed venster aangebracht. De kozijnen zijn verdeeld in drie gelijke delen met elk twee horizontale roeden. De balkonborstwering die zich boven de ondiepe erker bevindt, heeft rechthoekige uitsparingen en een licht vooruitspringende rollaag. Hierboven staat een ijzeren leuning. Achter deze borstwering bevindt zich een dubbele deur die naar een slaapkamer leidt. Links en rechts van de dubbele deur is een langwerpige verticaal ruitje aangebracht.

De gevel wordt aan de bovenzijde beëindigd met een forse overstekende houten bakgoot met zinken kraal. Het schilddak is gedekt met rode kloosterplannen en halfronde vorsten op de hoekkepers. Op de linkerhoek loopt, tegen de muur een regenpijp van de bakgoot recht naar beneden. Een deel van het houten beschot van de dakgoot boven de zijgevel is verdwenen. Op de oorspronkelijke bouwtekeningen zijn hoge schoorstenen getekend. Ze zijn niet meer aanwezig, of eventueel nooit uitgevoerd.

Linker zijgevel (oostgevel)

De linker zijgevel, gelegen aan de Europalaan, heeft op de begane grond vier vensters. In het midden staan twee kleine vierkante venstertjes. Links hiervan bevindt zich een tweeledig venster met bovenramen. Rechts in de zijgevel bevindt zich een enkel rechthoekig venster met bovenraam. Op de verdieping bevinden zich drie vensters. Het middelste is niet origineel en bestaat uit een enkele rechthoekige ruit met ondiepe kozijnen. Links van dit venster bevindt zich een venster met zes ruiten. Rechtsboven in de zijgevel staat een rechthoekig venster met drie ruiten.

Rechter zijgevel (westgevel)

De rechterzijgevel is blind.

Achtergevel (zuidgevel)

De aanbouw aan de achterzijde (west en zuidgevel) heeft een plat dak met een gemetselde borstwering waarin uitsparingen zijn aangebracht en die afgewerkt is met een rollaag.

Monumentnummer: 28

Waardering

Architectonische waarde

Het pand heeft architectonische en kunstzinnige waarde, vanwege de verwijzing naar een combinatie van meerdere 20^e eeuwse bouwstijlen. Het pand kenmerkt zich door invloeden van zowel, de

- Amsterdamse school (1910-1930);
- Rationalisme (1900-1920);
- Delftse school (1925-1960).

Invloeden van de Amsterdamse Schoolstijl zijn aanwezig:

- De baksteenarchitectuur;
 - De baksteen wordt niet alleen als bouw materiaal, maar ook als versierend element gebruikt;
 - Detailleringen in de metselverbanden;
 - Portiek met omlijsting en trapsgewijs verspringende bakstenen, alsmede de horizontale benadrukking van de geelbruine en grijszwarte bakstenen.
- De horizontale geleidingen in de vensters wijzen in de richting van deze bouwstijl.

Kenmerken uit de Delftse School, zijn:

- voorkeur voor baksteenbouw;
- hoog opgaande pannendaken.

Het rationalisme vinden we terug in:

- de "eerlijke materialen";
 - hout, baksteen en gebakken pannen.

Het exterieur van dit pand is nagenoeg volledig authentiek. Het interieur van het woonhuis is niet opgenomen in de beschrijving. Het pand heeft een belevingswaarde als onderdeel van een historische straatwand aan een doorgaande ontsluitingsweg.

Het pand Leenderweg 44 en 46 passen in het beeld van deze straatzijde. Samen met Hotel de Valk aan de overzijde van de straat is het beeld van het vooroorlogse Valkenswaard hier goed te herkennen.

Cultuurhistorische waarde

Het pand is cultuurhistorisch waardevol vanwege sociaal-economisch en sociaal maatschappelijke ontwikkelingen van de lokale ondernemers in Valkenswaard.

Het pand geeft een beeld van de woon- en werksituatie van de hogere stand in Valkenswaard in het begin van de 20e eeuw. De welstand van de eigenaar komt tot uiting in de vormgeving, detailleringen en de prominente locatie van het pand.

Eigenaar Hendricus Moonen was een tabaksfabrikant van aanzien in Valkenswaard. Zijn fabriek stond sinds 1892 aan de Blindestraat, een parallelweg van de huidige Europalaan en in de directe nabijheid van het stationsgebied. Moonen liet zijn nieuwe woonhuis in 1927 direct naast zijn fabriek bouwen.

Het pand is een typisch resultaat van een combinatie van meerdere vooroorlogse bouwstijlen. Enkele invloeden van de Amsterdamse Schoolstijl (1910-1930), het rationalisme (1900-1920), maar ook het opkomende traditionalisme, ook wel Delftse School, (1925-1960) zijn aanwezig. Dit komt met name tot uiting in de materiaaltoepassingen en detailleringen.

Zowel de oostelijke als de zuidelijke gevel heeft een detaillering door baksteenversiering en afwisseling in vorm en grootte van de vensters. Dit is welbewust gedaan, omdat de beide gevels destijds en ook nu nog, in het zicht lagen.

De portiek versmalt zich in de richting van de voordeur door het trapsgewijs verspringen van de koppen van de bakstenen.

Monumentnummer: 28

De bakstenen borstwering van de erker aan de straatzijde en die van de bijkeuken aan de achterzijde zijn op een zelfde manier vorm gegeven. Deze ondiepe staande gestapelde erker is typerend voor een alleenstaand woonhuis uit het eind van de jaren '20.

Het interieur is niet onderzocht en de uitbouw valt niet binnen de bescherming.

De architect heeft optimaal rekening gehouden met de stijl van de bestaande naastgelegen bakkerij. De architect is onbekend.

Gedurende het grootste deel van de vorige eeuw lag dit deel van de Leenderweg (evenals de Markt) in het meest levendige deel van Valkenswaard. In de directe omgeving vond toen veel bedrijvigheid plaats. De vier panden die hier nu staan, (Leenderweg 38-46) hebben hun ontstaan en uiterlijk aan die economische bedrijvigheid te danken. Samen vormen zij bovendien een historisch ensemble

De stedenbouw- en verkeerskundige wijzigingen in dit gebied hebben tot gevolg dat de panden aan dit deel van de Leenderweg enigszins geïsoleerd lijken te staan. De Leenderweg werd hier lange tijd "Stationstraat" genoemd, omdat de straat direct aan het stationemplacement grensde. Het station en alle bedrijvigheid daaromheen had een prominente plek binnen Valkenswaard. De prominente plek is vervaagd door de nieuwe verkeerskundige situatie. De historische kleinschalige bebouwing en de infrastructurele lijn zijn nog enige verwijzingen naar de historische situatie tot 1961.

Monumentnummer: 28

Monumentnummer: 29

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 21 augustus 2012
Besluitnummer: B2

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Leenderweg
Huisnummer: 75
Monument: voormalig winkelpand in ijzerwaren

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: B
Nummer: 2451

OMSCHRIJVING

Beschrijving

Historische beschrijving

Vanaf circa 1875 vormt de Leenderweg de verbindingsweg tussen Valkenswaard en Leende, lopende vanaf het Marktplaats naar Leende. Met de komst van de spoorlijn werd het eerste deel vanaf het Marktplaats omgedoopt tot Stationstraat. Nadat het station in 1958 was verplaatst, werd in 1960 dit weggedeelte ook Leenderweg genoemd.

Leenderweg 75 is rond 1900 gebouwd in de stijl van de neorenaissance. Op een oude foto is te zien dat daar toen de familie Lemmens- van Lieshout een winkel in ijzerwaren en rijwielen exploiteerde en waar ook gedestilleerd werd verkocht ('De Roode Valk').

Bouwkundige beschrijving

Tweelaags winkelpand met vierkant oppervlak onder gecombineerd mansardedak en platdak. Mansardekap achter winkeldeel van het pand belegd met blauwgesmoorde holle pannen. Gevels met rode machinale bakstenen in een kruisverband.

Voorgevel (westgevel)

Voorzijde met rijk versierde rechthoekige brede lijstgevel met gele verblendsteenbanden. Twee traveeën, ingedeeld met drie lisenen. Linkertravee smal, rechtertravee breed met winkelpui. De onderzijden van de lisenen hebben versierde gesmeerde voet die lijkt op een steunbeertje. Gesmeerde plinten. Symmetrische winkelpui met twee etalageramen en terug liggende deur. Deur is dichtgezet met vast glas. Gesmeerde raamdorpels. Enig profielwerk in de deurkozijnen.

Monumentnummer: 29

Originele stalen balk boven de etalage die zich mogelijk uitstrekt tot in de linkerzijde. Boven de stalen balk een rollaag met segmentboog met deels gele verblendstenen en gepleisterde imitatie-sluitstenen.

Linkertravee met op de begane grond één ongedeeld venster met houten kozijnen. Daarboven een segmentboog.

Verdiepingslaag met links één ongedeeld venster met segmentboog. Rechts een groot centraal geplaatst venster met deels gepleisterde en versierde omlijsting. Daarboven segmentboog. Links en rechts van dit venster twee kleine smalle vensters in de vorm van sleutelgaten. Deze zijn afgewerkt met rollagen en dorpels. Uitkragende muizentandfries. Hierboven een gestucte latei met verfraaiingen zoals velgkanten.

Leenderweg75 op een foto uit circa 1910

Linker zijgevel (noordgevel)

Linkerzijgevel op verdieping is blind, heeft een borstwering en bevat één muuranker dat verbonden is met het plattendak.

Rechter zijgevel (zuidgevel)

Rechterzijgevel met gesmeerde plint, toegangsdeur en twee vensters. Gesmeerde aanzeten sluitstenen.

Bijgebouw

Eenlaags schuur aan achterzijde, belegd met blauwgesmoorde oude holle pannen.

Interieur

Het interieur is niet in de beschrijving opgenomen.

Waardering

Architectonische waarde

De winkel met woonhuis, Leenderweg 75, gebouwd omstreeks 1900, heeft architectonische en kunstzinnige waarde, vanwege de verwijzing naar de vroeg 20e eeuwse bouwkunst; te weten de populaire neorenaissancestijl met een dorps karakter.

De stijl wordt gekenmerkt door traditionele versieringen, zoals:

- De cementen vensteromlijsting op de verdieping
- De stalen latei, die altijd zichtbaar is geweest, laat zien dat de 19e eeuw verleden tijd is.
- De aanzet- en sluitstenen in de segmentbogen, die bestaan uit imitatiesluitstenen (bakstenen met gesmeerd cement ertegen).
- De voorgevel, verfraaid met motieven, zoals segmentbogen en sierbanden in verblendsteen, die vooral de breedte van het pand benadrukken.
- De omlijste voorgevel, die de indruk wekt dat daarachter een zeer fors pand schuil gaat.

Traditionele versieringen, zoals de cementen vensteromlijsting op de verdieping en de cementen afwerking van de daklijst verraden de oude bouwtradities.

Monumentnummer: 29

In opzet was het pand gebouwd als winkel met daarnaast (en daarboven) een woonhuis. De oorspronkelijke etalageramen en voordeur zijn verdwenen.

Het exterieur van Leenderweg 75 is qua architectuur in hoofdzaak nog in originele staat. Het pand heeft enkele wijzigingen ondergaan zoals een aanpassing aan de winkelpui.

Het interieur is niet beschreven. Het is niet bekend of dit (ingrijpend) is gewijzigd.

Het pand heeft een hoge belevingswaarde omdat het onderdeel vormt van een historische straatwand aan een doorgaande ontsluitingsweg.

De panden Leenderweg 75 en het naastgelegen pand Leenderweg 73 passen in het beeld van deze straatzijde. Ze benadrukken samen het kleinschalige karakter en tonen als ensemble de overgang van de 19e naar de 20e-eeuwse bouwkunst in Valkenswaard. De beide panden vormen samen een ineengeschakeld ensemble en versterken door de koppeling zowel het individu als het samengestelde kleinschalige karakter. De twee bouwstijlen zijn hier als het ware gekoppeld in één pand.

Cultuurhistorische waarde

Het winkelpand is cultuurhistorisch waardevol als een schakel in de sociaal-economische en sociaalmaatschappelijke en culturele ontwikkelingen van de lokale bevolking in Valkenswaard. Het pand geeft een mooi beeld van de woon- en werksituatie van de (kleine) middenstand in Valkenswaard in de periode aan het eind van de 19e en het begin van de 20^e eeuw.

Leenderweg 75 geeft verder een typisch beeld van een vroeg 20e-eeuwse winkel met woning. In het vooroorlogse Valkenswaard was dit soort winkels niet uniek, maar in deze uitvoering toch niet veel voorkomend. De vormgeving van het pand geeft dan ook de welstand van de eigenaar aan. Voor een deel heeft de winkel destijds geprofiteerd van de aanwezigheid van het nabij gelegen spoorwegstation.

De familie Lemmens- van Lieshout had hier in het begin van de twintigste eeuw een fietsenwinkel met een "rijwielherstellerij". Daarbij een winkel in ijzerwaren en geëmailleerde goederen. Op de stalen latei staat de naam van de winkel geschilderd: "De Roode Valk". Na het sluiten van deze winkel was in dat pand poelier Nellie (van Gerwen) gehuisvest. Het is bekend dat Harrie Lemmens ook een tijd bioscoopeigenaar is geweest. Pas vanaf circa 1930 werden aan de noordelijke zijde van de Leenderweg nieuwe woningen gebouwd (Bunderstraat en Valkenierstraat).

Het pand is in een herkenbare stijl gebouwd. In samenhang met de naastgelegen woning kunnen we hier zien welke architectonische ontwikkeling heeft plaatsgevonden tussen 1893 en 1910. Vooral de rechthoekige (schijn)gevel is een opvallende verschijning.

Hoewel de bouwstijlen van het winkelpand en de naastgelegen woning niet uitzonderlijk zijn, is het toch bijzonder, de deze zeer verschillende panden in elkaar zijn gebouwd en zo één geheel vormen; fysiek en in beeld.

De bebouwing aan de Leenderweg kende in het verleden maar weinig variatie omdat veel huizen slechts één woonlaag hadden. De daken stonden vaak evenwijdig aan de straat. Die eenvormige bewoning is tegenwoordig nog slechts in enkele delen van de straat te herkennen. Veel pandjes zijn gesloopt en vervangen door moderne winkelpanden.

De Leenderweg was sedert 1875 de verbindingsweg tussen het station en de gemeente Leende. De komst van het station heeft in de 19e eeuw voornamelijk zijn invloed uitgeoefend op de gebieden tussen het station en het gemeentecentrum.

Monumentnummer: 29

De Leenderweg werd circa 1900 nog gekenmerkt door zijn lintbebouwing: aan beide zijden van de weg stonden over een afstand van 100 meter een vijftiental vrijstaande woningen. Even verderop lagen de landbouwgronden. De lintbebouwing (woningbouw) aan deze straat werd steeds dichter en werd afgewisseld (of vervangen) door winkels. Die zijn op hun beurt al weer vaak door nieuwbouw vervangen, omdat nieuwe bewoners steeds meer ruimte en luxe wensen.

Monumentnummer: 30

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 21 augustus 2012
Besluitnummer: B2

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Markt
Huisnummer: 45
Monument: winkelpand

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 1331

OMSCHRIJVING

Beschrijving

Aan de Markt in het centrum van Valkenswaard staat een goed geconserveerd eenlaags winkelwoonhuis met zadeldak uit circa 1890. Het pand is aan de linkerzijde deels afgebroken ten behoeve van de bouw van het ernaast gelegen woonhuis Markt 43. Het pand ligt op de hoek met de Peperstraat en heeft als adres Markt 45. Het winkelgedeelte is in het linkerdeel van het pand ondergebracht, recent nog een levensmiddelenwinkel. De winkelpui dateert uit circa 1930. Dit kruidenierswinkeltje heeft een authentiek karakter. Het rechterdeel van het pand is het woongedeelte. Op het dak liggen sneldek cementpannen die vermoedelijk een van de eerste in deze soort zijn. Het pand herinnert aan de oude schaal van het marktplein met een dorpskarakter.

Bouwkundige beschrijving:

Het pand aan de Markt 45 grenst met de noordelijke zijde aan het buurpand Markt 43. De zuidelijke zijgevel staat op de hoek van de Peperstraat. Achter het pand bevindt zich een tuin met een gemetselde tuinmuur. De asymmetrische voorgevel van het pand is opgetrokken uit handgevormde baksteen in een kruisverband en bestaat grofweg uit twee gedeelten. Een winkelpui met toegangsdeur in het noordelijke deel en een woonhuisindeling met twee vensters in het zuidelijke deel. De voorgevel wordt op de hoek met de Peperstraat beëindigd door hoeklisenen.

Monumentnummer: 30

Voorgevel

De voorgevel heeft een grijs gepleisterde plint. In het woongedeelte van het pand zijn twee getoogde, wit geschilderde zesruits-schuifvensters met hardstenen lekdorpels aangebracht. Ter hoogte van de onderdorpels zijn smeedijzeren stangen met scherpe pinnen aangebracht ter voorkoming van vandalisme en inbraak. Boven de vensters zijn bakstenen segmentbogen met grijs geschilderde, ornamentele hardstenen of gipsen sluitstenen aangebracht. Tussen de twee vensters bevindt zich een ijzeren raamwerk waarvan de functie onduidelijk is. Wellicht heeft men dit raamwerk vroeger gebruikt voor reclamedoeleinden.

De rechthoekige, wit geschilderde winkelpui bestaat uit een grote etalageruit met zijraam en een terug liggende toegangsdeur in een portiek. Deze toegangsdeur geeft toegang tot de winkel en tot het woonhuis. De portiek is belegd met dubbel hardgebakken tegels van 10 x 10 cm die aansluiten aan een hardstenen dorpel. De rechterzijkant van de portiek is geheel betegeld met geglazuurde tegeltjes van 10x10 cm. De bovenzijde van de etalage en de toegangsdeur bestaat uit een horizontaal houten raamwerk met zes vierkante glas in loodvensters. De stalen ontlastingsbalk is weggewerkt achter een inrolbare luifel.

Boven de etalage en de vensters is een aantal eenvoudige staafankers in de muur en in de balklaag bevestigd. De voorgevel wordt aan de bovenzijde beëindigd door een wit geschilderde, geprofileerde fries en een geprofileerde kroonlijst met dakgoot. De fries en de kroonlijst lopen ter hoogte van de hoekliseen iets door in de zuidelijke zijgevel. De kroonlijst wordt op de liseen ondersteund door een grijs geschilderde, ornamentele kraagsteen (console). Deze heeft eenzelfde vormgeving als de sluitstenen in de segmentbogen en is eveneens van hardsteen of gips vervaardigd.

Rechterzijgevel

De rechterzijgevel is een topgevel met schouder. Een plint ontbreekt. De gevel is opgetrokken uit handgevormde bakstenen in kruisverband. De begane grond heeft een blinde gevel. Ter hoogte van de schouder bevinden zich twee rechthoekige schuifvensters met middenroeden. Hierboven zijn eenvoudige bakstenen strekken aangebracht. De zijgevel is tegen de balklaag op de eerste verdieping bevestigd door eenvoudige staafankers. Op de zolderverdieping zijn strijkspant-ankers in de muur bevestigd.

Het zadeldak is belegd met grijze sneldek cementpannen en halfronde vorsten. In de nok van de zuidelijke zijgevel is een schoorsteen gemetseld. Deze is afgewerkt met een pijp van asbestcement. De voet van het dak eindigt in de houten bakgoot met zinken kraal. De zuidelijke topgevel is hoger opgetrokken dan de daklijn en is afgewerkt met afdekplaten.

Achtergevel

De achtergevel van het pand is opgebouwd met handgevormde bakstenen en gemetseld in kalkspecie. In deze gevel bevinden zich enkele rechthoekige vensters met bovenramen met smalle/kleine roedenverdeling. De bovenzijde van de kozijnen is voorzien van een rolluik. De achtergevel wordt eveneens beëindigd door een getimmerde bakgoot met kraal.

Waardering

Architectonische waarde

Het pand heeft architectonische en kunstzinnige betekenis vanwege de verwijzing naar de laat 19^e eeuwse eenvoudige bouwkunst voor de middenstand, met bijzondere detailleringen, zoals:

- de geprofileerde fries;
- geprofileerde kroonlijst met dakgoot;
- forse kraagsteen;
- ornamentele sluitstenen;
- zesruits-schuifvensters.

Monumentnummer: 30

De winkeletalage is een latere toevoeging uit ca. 1930.

Het exterieur met alle bijhorende detailleringen van het pand zijn in hoofdzaak nog geheel authentiek. Dit is bijzonder voor het centrumgebied. Het winkel- woonpand met tuinmuur heeft een hoge belevingswaarde en beeldkwaliteit in de straatgevelwand aan het 'markt' plein.

Het winkel- woonpand heeft als onderdeel van de straatgevelwand op de hoek van het 'markt' plein een bijzondere ruimtelijke waarde. Daarmee wordt het onderdeel van de enkele nog aanwezige historische eenlaagse panden aan het plein: Markt 20, 28, 45 en 51.

Cultuurhistorische waarde

Het pand heeft cultuurhistorische waarde vanwege de sociaal-maatschappelijke en economische aspecten. Markt 45 geeft een goed beeld van de dorpse eenlaagse bebouwing die op het einde van de 19e eeuw aan de Markt in Valkenswaard gebruikelijk was. Verder geeft het pand een beeld over de leef- en werkomstandigheden van de middenstand in deze eeuw. In het pand is altijd een winkelfunctie (kruidenierswinkel) en bijhorende woonfunctie ondergebracht. De Markt van Valkenswaard is nog steeds een belangrijke locatie voor de detailhandel.

Het pand geeft in haar opzet een goed beeld van de dorpse eenlaagse bebouwing die op het einde van de 19e eeuw aan de Markt in Valkenswaard gebruikelijk was. Het pand heeft als een van de weinige panden in Valkenswaard nog een vooroorlogse winkeletalage met daarboven een fors horizontaal geleed raamwerk met zes glas-in-loodramen. De detailleringen met de geprofileerde fries, kroonlijst met bakgoot, forse kraagsteen en ornamentele sluitstenen en blinde gevel, zijn een verwijzing naar de 19e eeuwse architectuuropvatting en stralen een bepaalde welstand uit van de eigenaar.

Het winkel- woonpand heeft als onderdeel van de straatgevelwand op de hoek van het 'markt' plein een bijzondere ruimtelijke waarde en heeft het samenhang met de enkele nog aanwezige historische eenlaagse panden aan het plein: Markt 20, 28, 45 en 51.

De schaal en hoogte van de panden aan de Markt is in de loop der jaren groter en hoger geworden. De vroegere dorpse schaal is grotendeels aangetast en uitsluitend herkenbaar in de panden Markt 20, 28, 45 en 51. Het pand heeft als hoekpand met een blinde gevel en gemetselde erfafscheiding (tuinmuur) aan de Peperstraat en ze vormen een belangrijke bijdrage aan de wegenstructuur en pleinvorming

Monumentnummer: 30

Monumentnummer: 31

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 12 november 2013
Besluitnummer: A1

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Warande
Huisnummer: 8 en 10
Monument: kerk en pastorie

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 2574

OMSCHRIJVING

Beschrijving

De Heilige Mariakerk met pastorie is in de jaren 1951-1954 gerealiseerd naar ontwerp van Jos Bedaux.

Jos. H.A. Bedaux (1910-1989) was een autodidact en leerde het vak voornamelijk bij zijn vader, die aannemer was in Tilburg. Tijdens de crisis van de jaren dertig moet hij vroeg aan de slag en ontwerpt hij al in 1932 een klooster in Tilburg. De eerste jaren bouwt hij in een aan de Delftse School verwante stijl. Daarin ontwikkelde hij een eigen romantisch traditionalisme. Na de oorlog haalt hij classicistische elementen in zijn architectuur, o.a. het gemeentehuis in Hilvarenbeek (1949) en het verzorgingscomplex St. Josefzorg in Tilburg (1954). Eind jaren vijftig pakt hij een modernistische stijl op, die gekenmerkt wordt door een tijdloze ingetogenheid. Hoogtepunten zijn het gebouw van de Katholieke Economische Hogeschool (1962), de GGD (1967) en het kantongerecht (1968), alle in Tilburg. Bedaux bouwde in totaal ongeveer 500 werken in een grote diversiteit: huizen, woningbouwcomplexen, maar ook gebouwen voor onderwijs en gezondheidszorg. Bedaux heeft ook een grote reeks religieuze werken gerealiseerd. Daarbij valt vooral de hoeveelheid kapellen op. Het aantal kloosters en kerken is kleiner, maar valt op door de hoge kwaliteit.

De Mariaparochie te Valkenswaard is opgericht bij besluit van de bisschop van 's Hertogenbosch Mgr. W. Mutsaerts op 23 februari 1951. De inzegening van de nieuwe kerk vond plaats op 14 juni 1953. De oprichting van de parochie was noodzakelijk wegens de uitbreiding van Valkenswaard aan de oostkant en daarmee de toename van de katholieke bevolking.

Monumentnummer: 31

De Mariakerk ligt aan het Warandeplein, op de hoek van de Warande en Den Haas, ten midden van groen, en is als zodanig een duidelijk herkenbaar element in de wijk. Bedaux' oorspronkelijke idee was om een kerk te bouwen voorzien van een zeer lang transept, een klokkentoren in de oksel van het schip en het transept en een vrijstaande doopkapel. Uiteindelijk kreeg de kerk alleen het transept waarvan de noordelijke transeptarm aanzienlijk langer is dan de zuidelijke transeptarm. Het heeft schijnbaar wel in de bedoeling gelegen de klokkentoren en de doopkapel te bouwen. Het kerkgebouw is niet georiënteerd: het priesterkoor ligt op het westen en de hoofdingang op het oosten.

De kerk heeft een basilicale opzet, dat wil zeggen dat de kerk een middenschip heeft dat hoger is dan de zijbeuken waardoor hoog in het middenschip een lichtbeuk kon worden aangebracht. Het transept is veel lager dan het schip, De kerk is voorzien van een rechte koorsluiting zonder vensters.

De vormgeving van het gebouw is traditioneel en sober. De vormtaal is hoofdzakelijk geïnspireerd op het zeventiende-eeuwse classicisme en barok en de inwendige opzet van het koor grijpt enigszins terug op de romaanse en vroegchristelijke bouwkunst. De gevels van zowel de kerk als pastorie zijn opgetrokken in schoon metselwerk, de gevels zijn van gele baksteen en de plinten donkerder, voorzien van een terugliggende voeg. De schilddaken zijn gedekt met leien en voorzien van een aantal dakkapellen en schoorstenen, het schip en de rechter dwarsbeuk zijn voorzien van een dakruiter. De gevels worden geleed door lisenen en beëindigd door een fries.

De voorgevel van het gebouw is voorzien van een eenvoudige entree met daarboven een lantaarn en een groot rechthoekig venster. Beide zijn voorzien van een natuurstenen omlijsting. De gevel wordt verlevendigd door lisenen. In de fries staat het opschrift 'DEI GENITRICI'. De overige gevels zijn voorzien van eveneens rechthoekige vensters, o.a. in het middenschip en transept. Daarnaast bevinden zich in de zijbeuken kleine vierkante vensters met een omlijsting van natuursteen. Tevens bevinden zich nog enkele entreepartijen in de overige gevels, telkens verschillend van vorm.

Bedaux heeft zelf enkele uitbreidingen voor de kerk ontworpen, zoals de uitbreiding van de zijbeuk met ruimte voor 252 plaatsen. Deze is gerealiseerd in jaren 1960-1963.

Het interieur van de kerk is erg sober, maar wel indrukwekkend, vooral door de hoogte van het schip. De muren zijn witgepleisterd. Door de sobere kleurstellingen komt de vormtaal van de architectuur goed tot zijn recht. In de kerk ligt een natuurstenen vloer. Scheibogen scheiden de zijbeuken van het middenschip, Bedaux heeft tussen de scheibogen en de lichtbeuk smeedijzeren hekken geplaatst waardoor de opstand een driedelige geleiding heeft gekregen. De kerk is voorzien van vrij eenvoudige glas-in-loodramen, voorzien van niet figuratief, grisaille glas. Deze versterken het sobere karakter van het interieur. In de kerk bevinden zich diverse kunstwerken, een orgel, biechtstoelen etc. Het interieur is in de loop der jaren enigszins gewijzigd.

De pastorie, welke door middel van een muur met het kerkgebouw is verbonden, heeft twee bouwlagen onder een zadeldak met een dakruiter centraal op de nok. De voorgevel heeft een regelmatige indeling in vensterassen. De achtergevel is voorzien van tuindeuren. De hoofdentree toont overeenkomsten met die van de kerk; een dubbele voordeur met omlijsting en daarboven een gevelplaat met lantaarn. Naast de hoofdentree staan stoeppalen. De pastorie is nog voorzien van de oorspronkelijke kozijnen.

Rond een deel van het complex staat een hoge muur, welke opgenomen dient te worden in de bescherming.

Bedaux heeft voor de kerk ook nog enig liturgisch vaatwerk, zoals een wijwatervat en wierookvat, ontworpen.

Monumentnummer: 31

Waardering

Architectonische waarde

Het kerkgebouw is een verfijnd en geslaagd voorbeeld van het werk van architect Jos. Bedaux, één van de belangrijkste architecten in het naoorlogse Nederland.

Het exterieur van het gebouw is nog vrij gaaf behouden. Weliswaar is de kerk voorzien van een uitbreiding uit de jaren 60, maar deze is ook van de hand van Bedaux, en volledig in stijl. Het interieur is in de loop der jaren wel iets gewijzigd, maar nog goed herkenbaar. De aanpassingen verstoren de architectuur amper, en zijn ook redelijk eenvoudig weer te herstellen.

Ruimtelijk is de kerk van belang als landmark aan het Warandeplein, ten midden van groen, op de hoek van de Warande en Den Haas. De kerk is het visuele hart van de naoorlogse wijk. Daarmee is de kerk stedenbouwkundig gezien onmisbaar. De kerk vormt tevens een ensemble met de naastgelegen pastorie.

De waarde van het kerkgebouw is architectonisch en architectuurhistorisch gezien hoog. De belangrijke architect Jos. Bedaux heeft hier een verfijnde kerk ontworpen. Kerkgebouwen zijn bijzonder in zijn rijke oeuvre. Voor Valkenswaard is de kerk tevens van betekenis als goed voorbeeld van (religieuze) wederopbouwarchitectuur.

Voor het oeuvre van Jos. Bedaux is de kerk typologisch gezien zeldzaam, vanwege het feit dat hij weinig kerken ontworpen heeft en de toegepaste traditionalistische bouwtrant met barokke motieven.

Stedenbouwkundig is de kerk van belang als hart van de oostelijke naoorlogse wijk van Valkenswaard.

Cultuurhistorische waarde

Cultuurhistorisch gezien is de kerk van belang als illustratie van de groei van het katholicisme in Valkenswaard en Brabant in de jaren na de Tweede Wereldoorlog. Tevens vertelt de kerk het verhaal van de groei van Valkenswaard in de naoorlogse periode.

De kerk is een goed voorbeeld van het werk van Jos Bedaux, die een groot deel van de jaren vijftig nog bouwde in een traditionalistische trant. Bedaux keek als één van de weinige traditionalistische architecten in die tijd naar de Vlaamse- en Hollandse bouwkunst uit de periode 1500-1700.

De kerk vormt een geheel met de in dezelfde periode opgetrokken pastorie, alsmede met het groen op het perceel.

De kerk en het perceel zijn kenmerkend voor een dergelijke inpassing binnen een stedelijke uitbreiding uit de jaren '50 van de 20e eeuw. Kerk en wijk zijn een goed voorbeeld van de parochiegedachte binnen de naoorlogse uitbreiding.

Monumentnummer: 31

Monumentnummer: 32

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 10 december 2013
Besluitnummer: A1

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Maastrichterweg
Huisnummer: 51A
Monument: brandweertoren

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 4436

OMSCHRIJVING

Beschrijving

Algemene beschrijving

Op de gemeentewerf aan de Emmalaan/Maastrichterweg in Valkenswaard bevindt zich de brandweerkazerne van Valkenswaard. De kazerne is gebouwd in 1954 en bestaat uit een verblijfsgebouw met garageboxen, een volume met een aantal garageboxen en een brandweertoren. De toren diende om de natte brandweerslangen, die van vlas waren gemaakt, op te hangen en te drogen. In de top van de toren was een ruimte ingericht die er speciaal voor diende om in tijd van droogte het bosgebied rond Valkenswaard te observeren. In het weekend hadden de brandweerlieden om beurten de wacht. Tevens werd de toren gebruikt voor oefeningen in het afdalen en redden van mensen uit gebouwen. Bij bijzondere gelegenheden werd en wordt nog steeds vanaf de toren gevlagd. Verder is opvallend dat de brandweertoren geheel uit steen/metaal/beton is gemaakt en derhalve brandveilig is.

Bouwkundige beschrijving

Hieronder volgt een bouwkundige beschrijving van de brandweertoren. De overige volumes worden in deze beschrijving niet meegenomen.

Tegen de brandweertoren is een volume met een zadeldakje gebouwd die in verbinding staat met het verblijfsgebouw. In dit smalle volume bevindt zich de toegangsdeur naar de toren. Tegen de noordzijde van de toren is in latere jaren een eenlaags volume gebouwd met een afgeplatte hoek.

Monumentnummer: 32

De rechthoekige toren is opgetrokken uit rode machinale handvormsteen in halfsteens verband. Boven de rechthoekige uitsparingen (vensteropeningen) zijn strekken aangebracht. In de top van de toren bevinden zich twee rollagen met daartussen een band met uitkragende boogfriezen, die voor een minimale verbreding van de top zorgen. Verder zijn onder de vensteropeningen gemetselde lekdorpels aangebracht. In twee gevallen zijn in de top drie vensteropeningen aangebracht met daaronder één doorlopende lekdorpel. Ter hoogte van de begane grond zijn enkele beluchtingsroosters in het metselwerk uitgespaard. Verder bevinden zich op deze hoogte twee terugliggende drieruits halfgrondvensters met betonnen roeden, een rollaag en een uitstekende gemetselde lekdorpel. Al het metselwerk in de toren is platvol gevoegd. Tegen de fries van de oostgevel is een vlaggenmast gemonteerd.

De toren is voorzien van een betonnen afdekking. Hierop is een stalen uitkijkkamer gemonteerd. Deze kamer is aan alle vier de zijden voorzien van vensters met kleine metalen roeden. Ook de kamer is voorzien van een betonnen afdeklaag.

In de toren bevinden zich diverse muuropeningen. Deze hebben geen kozijnen, maar er is aan de buitenzijde een metalen frame met gaaswerk tegen gemonteerd. Onder die muuropeningen zijn op verschillende plaatsen betonnen plateaus bevestigd, voorzien van metalen steunbeugels. Onder de plateaus zijn metalen ogen aangebracht, die dienen voor het oefenen van afdalingen. Er zijn drie klimladders aan het metselwerk bevestigd.

Waardering

Architectonische waarde

De brandweerkazerne bestaat uit een verzameling van eenvoudige en voornamelijk functionele gebouwen uit diverse perioden. De slangentoren vormt hierop een uitzondering en is monumentwaardig.

De slangentoren uit 1954 is gebouwd in het eerste deel van de wederopbouwtijd (1945-1965).

Betonelementen zijn als dakconstructie toegepast. De uitkijkkamer heeft metalen hoekstijlen en de ramen hebben metalen roeden. De bakstenen versiering van boogfriezen is echter niet typerend voor de wederopbouwstijl.

De toren verkeert nog in oorspronkelijke staat en is opgebouwd uit onbrandbaar materiaal: baksteen, beton, staal, ijzeren rasterwerken en steunbeugels.

De brandweerkazerne ligt aan de zuidelijke rand van het centrum in een wijk die grotendeels na 1945 is opgebouwd (wederopbouwarchitectuur). De toren stak lange tijd ver boven de overige bebouwing uit.

Wetenschappelijke betekenis

Brandslangen worden tegenwoordig niet meer verticaal hangend gedroogd, en de nieuwe opsporingstechnieken (luchtvaart) maken de bouw van uitkijktorens overbodig.

Het is bijzonder dat de toren multifunctioneel gebouwd en gebruikt werd. Door de ligging van Valkenswaard, rondom door bos en heide omgeven, werd de toren een belangrijk hulpmiddel om bos- en heidebranden vroegtijdig op te sporen. Voor het drogen van de brandslangen was deze toren onmisbaar en de openingen met betonnen plateautjes konden bij oefeningen op hoogte worden gebruikt.

Hoewel elke brandweerkazerne in het verleden over een slangentoren beschikte, zijn deze torens in de loop van de tijd verdwenen en tegenwoordig bijzonder.

Lange tijd kon men in Valkenswaard een skyline herkennen, die uitsluitend bestond uit kerktorens en de toren van de brandweerkazerne. De toren was vooral van belang om de wijde omgeving te kunnen controleren.

Monumentnummer: 32

Cultuurhistorische waarde

In 2012 bestaat de brandweer in Valkenswaard 175 jaar. Oorspronkelijk werden de wagens door paarden getrokken en het vuur werd met water uit handpompen bestreden. De professionele brandweercorpsen zijn pas in de 20e eeuw in het leven geroepen en door mechanisering bestrijdt het Valkenswaardse corps branden in een groot gebied. De brouwerij in Dommelen beschikt over een eigen bedrijfsbrandweer.

Hoewel elke brandweerkazerne in het verleden over een slangentoren beschikte, zijn deze torens in de loop van de tijd afgebroken en tegenwoordig dus bijzonder.

Zoals de straatnamen al aangeven (Beatrixstraat, Wilhelminapark, Emmalaan, Julianastraat, Marijkestraatenz.) hebben we hier te maken met een typische wederopbouwwijk. Daarin ligt ook de kazerne.

De brandweerkazerne werd in het verleden en ook in 1954 gesitueerd aan de rand van Valkenswaard, in een deel van de gemeente, dat toen nog voor grote delen onbewoond was. Momenteel strekt de bebouwing zich veel verder zuid- en westwaarts uit.

Monumentnummer: 32

Monumentnummer: 33

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 26 augustus 2014
Besluitnummer: B2

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Bergstraat
Huisnummer: 15 en 17
Monument: kerk en pastorie

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: G
Nummer: 2058

OMSCHRIJVING

Beschrijving kerk

Eenbeukige neogotische kruiskerk met een lager liggend dwarschip (transept) en een gedeeltelijk ingebouwde toren.

Algemeen

Kerk in de stijl van de neogotiek, gebouwd in 1882. Architect H.J. van Tulder en verbouwd circa 1930. Rode handvormbaksteen geplaatst in kruisverband met snijvoegen. Muizentanding, bakgoten en regenpijpen zijn aan alle zijden van het kerkgebouw identiek.

De kerk is aan de voorzijde verbonden met de naastgelegen pastorie, door middel van een modern poortgebouw met topgevel en zadeldak en een eenlaags volume met plat dak links en rechts daarvan.

Kerk en pastorie worden omgeven door een parkachtige omgeving. Het kerkhof is sinds de bouwdatum in gebruik.

De kerktoren

De toren heeft een vierkant oppervlak, is gedeeltelijk ingebouwd en wordt pas boven het kerkdak volledig zichtbaar. Licht uitspringende plint.

Monumentnummer: 33

Entree in spitsboog in de voorzijde van de toren geplaatst. Diep kerkportaal, op de grond stoeptegels. Zware houten deuren met sierbeslag zijn naar binnen toe draaiend. Latijnse tekst in siertegel in de rechterwang van het portaal. Wangen bestaan verder uit verspringende getrapte baksteenrijen. Hardstenen latei boven de deuren. Venstertracering in de vorm van een grote cirkel met driebladen en twee kleinere cirkels met driepassen, glas-in-loodramen daarachter. Steense spitsboog met dubbele boog van kraagstenen. Archivolten van rechthoekige en afgeschuinde bakstenen.

Boven de entree (bijna tot aan de nokhoogte van de kap) een verdiept langwerpige spitsboogvenster met venstertracering, bestaande uit montants die het venster in vier delen splitsen en daarboven fijn hardstenen maaswerk. De spitsboog wordt benadrukt met een baksteenversiering van rechthoekige en afgeschuinde bakstenen. Diepe afzaat aan onderzijde. Aan drie zijden twee gekoppelde galmgaten met galmborden die boven het kerkdak uitsteken. Ze hebben de vorm van een dubbele spitsboog en worden aan de bovenzijde verfraaid met een rij kraagstenen. Onder de galmgaten vier smalle langwerpige gevelopeningen.

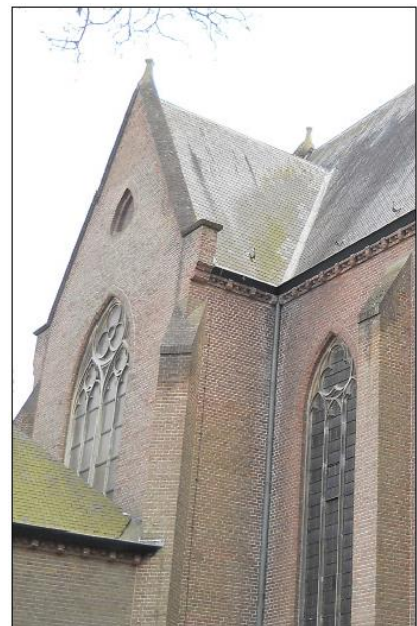
Boven de galmgaten aan vier zijden het toreuurwerk in een rechthoekige uitsparing die met een uitstekende baksteenlaag wordt omgeven. Fries met twee bakstenen waterlijsten met betonnen hoekoplossingen, waarin op enkele plaatsen spuwversiersels zijn aangebracht. Basis van de spits ligt onder de fries.

Smalle achthoekige torenspits belegd met leien, uitlopend in een pijnappel. Smeedijzeren kruis en torenhaan.

Het middenschip

Verdeling in vijf traveeën, daarachter het transept, gevolgd door het koor. Elke travee gescheiden door een steunbeer met bakstenen afzaat. Tussen elke steunbeer, centraal in de travee een langwerpige spitsboog met venstertracering, bestaande uit montants die de vensters in drie delen splitsen en daarboven fijn hardstenen maaswerk van een grote cirkel met een driepas daarbinnen. Glas-in-loodramen. Aan beide zijden van de ramen tot de bovenzijde van de spitsboog zijn de bakstenen afgeschuind. Steense spitsboog. Afwatering via afzaten van gekantelde bakstenen.

Beëindiging van de wanden door een overhoekse muizentanding tussen twee horizontale uitkragende koppenlagen. Daarboven een bakgoot met zinken bekleding. Aan de achterzijde, voorbij het transept, is op de top van de achtergevel een kleine versiering aangebracht in de vorm van een gemetselde verhoging met bakstenen ezelsrug en pinakel. Schouders eveneens met een bakstenen ezelsrug bedekt. In de achtergevel een diep liggend spitsboogvenster met afzaat en spitsboog.

Monumentnummer: 33

Het zadeldak is zowel aan de voor- als aan de achterzijde van het transept belegd met rechthoekige leien. Een deel van dit dak omsluit aan de voorzijde een deel van de kerktoren. Twee bescheiden dakramen in een van beide dakvlakken.

Het koor

Tegen de hoge achtergevel is het koor gebouwd. De vier muurvlakken worden door drie steunberen met afzaten aan de top gestut. Naast de centrale steunbeer een hoge smalle schoorsteen, die tot aan de nokhoogte van de kap reikt. In elk muurvlak een spitsboog met 9-ruits voorzetramen. Het bovenste raam, in de top van de spitsboog, is gebogen met een puntige bovenzijde. De beide raamdelen daaronder volgen die ronding aan de bovenzijde. Daarachter glas-in loodramen. Spitsbogen met afgeschuinde bakstenen. Muizentanding zoals bij het middenschip. Eenvoudige bakgoot bekleed met zink en 6-vlaks dakje belegd met rechthoekige leien. Op de daktop een piron met daarop een siersmeedijzeren kruis.

Het transept

Tegen de basis van de topgevels van de transept-armen zijn enkellaags straalkapellen gebouwd. Beide gevels hebben een spitsboog met 4-delige venstertracering, verder zoals de overige ramen in het middenschip. Steense rollaag om de rondingen van de spitsboog. Afwatering via afzaten van gekantelde bakstenen. In de top van de gevels een terugspringend bol gebogen driehoekig schijnvenster met zijn basis aan de onderzijde. Drie steense segmentbogen rondom het venster. Aan de noordzijde van de kerk, tussen middenschip en transept, een kleine enkellaags aanbouw met toegang. Houten deur met metalen geheng onder een strek. Een smal rechthoekig venstertje met bakstenen afzaat een steens rollaagje. Eenvoudige houten boeiboorden en platdakje. Aan de achterzijde, voorbij het transept, is op de top van de achtergevel een kleine versiering aangebracht in de vorm van een gemetselde verhoging met bakstenen ezelsrug en pinakel. Schouders eveneens met een bakstenen ezelsrug bedekt. De nok van het transept (dwarsschip) is lager dan die van het middenschip. De verbinding van de daken wordt gevormd door steekcapen. Het zadeldak is belegd met rechthoekige leien.

De straalkapellen en de sacristie en kooromgang

Tegen de transept-armen zijn aan beide zijden twee enkellaagse kapellen gebouwd. Daartegen een klein ondiep volume met blinde muren, dienende als biechtstoel. Achter het koor een enkellaagse uitbouw die dienst doet als sacristie. Eén kapel heeft een rechthoekige basis. De andere heeft aan één zijde een trapeziumvormige basis, gecreëerd door 3 rechte muurvlakken. Laatstgenoemde muren zijn blind. De muurvlakken zijn verdeeld door lichte steunberen. Hoge kapel met diepliggende spitsbogen met vierkante glas-in-loodramen in de twee muurvlakken. Ramen zijn door smalle roeden in drie delen verdeeld. Maaswerk van drielobben aan de bovenzijde. Bovenzijde van de vensters met spitsbogen met daarboven een spitsboog van kraagstenen. Bakstenen afzaat.

Lage kapel met twee rondlichten in de muurvlakken. Aan de bovenzijde ervan een steense rondboog. Aan de bovenzijde ervan een steense rondboog. Boven die rondboog een extra rondboog van kraagstenen. Aan de onderzijde een halfsteense rondboog, waarvan de onderste drie vooruitstekende stenen als lekgoot dienen. Friezen van de kapellen met muizentanding zoals bij het schip van de kerk. Koor en kapel worden met twee hoge blinde en aflopende muren met elkaar verbonden. De ruimte tussen transeptkapellen en genoemde blinde muren wordt boven afgedekt met een lessenaarsdak. Twee samengestelde schilddaken op de kapellen, die (dus) verschillend van hoogte zijn. Daken belegd met rechthoekige leien. Dakvenster in de hoge kapel met sierlijk hol gebogen puntdakje. Op de drie nok-einden van beide kapellen zijn met eikenblad en pijnappels versierde pironen aangebracht. De kooromgang/sacristie is vermoedelijk in latere jaren bijgebouwd. Noordoostelijke muur met twee spitsboogvensters en een houten deur met metalen geheng, met daarboven een boogveld en brede spitsboog. Zuidwestelijke muur met twee spitsboogvensters en een houten deur met geheng onder een strek. Zuidoostelijke muur met stompe hoek heeft spitsboogvensters met getraliede glas-in-loodramen en spitsbogen. Geen muizentanding. Eenvoudig boeiboord en plat dak.

Monumentnummer: 33

Poortgebouw rechts van de toren

Eenlaags poortgebouw met topgevel en zadeldak, gelegen rechts van de kerktoren. Gevels opgebouwd in hout en veel glazen ruiten. Centrale toegangsdeur.

Eenlaags volume tussen poortgebouw en pastorie

Gevel straatzijde met links twee spitsboogvensters met glas-in-lood. Bakstenen lekdorpels en spitsbogen. Rechts een getoogde houten paneeldeur onder steense segmentboog. Boven de fries een bakstenen ezelsrug. Platdak.

Interieur

Schip en transept-armen met wit gestucte wanden en glas-in-loodramen. Gewelven gesegmenteerd door deels gekleurde ribgewelven. Pilasters, bundelpijlers met kapitelen en grijs geschilderde basementen vormen de basis van de ribgewelven. Glas-in-loodramen, de meeste figuratief, enkele met afbeeldingen.

Altaar op verhoging in het koor. Aan beide zijden in de transept-armen een kapel met altaar. Aan de zijde van de ingang op de verdieping een groot pijorgel op de zangkoorruimte achter houten balustrade.

Beschrijving pastorie

Algemeen

Gelegen aan de zuidzijde van de Sint-Martinuskerk. Gebouwd in 1882/1883. Verbonden met de kerk door een modern wit poortgebouwtje tussen twee enkellaagse volumes met spitsboogramen. Hoofdvolume betreft een enkellaags dwarshuis onder afgeplat zadeldak. Gevels opgebouwd in schoon metselwerk van rode baksteen in een kruisverband. Het betreft hier een identieke soort baksteen als gebruikt is voor de kerk. Tegen de linkerzijde een enkellaags volume met topgeveltje.

Monumentnummer: 33

Voorgevel

Grijze gepleisterde plint. Symmetrische indeling, hoekpilasters en middenrisaliet. Hardstenen stoepje en drempel. Centrale voordeur in licht verdiept portiek met dubbele steense segmentboog. Centrale deel van bovenste segmentboog is anderhalfsteens.

Segmentbogen worden beëindigd met forse geprofileerde sluitstenen aan weerszijden. Fraai bewerkte hoge houten toegangsdeur met dubbele verticale ramen met kathedraalglas achter siersmeedwerk. Geprofileerd getoogd bovenlicht met meerkleurig rechthoekig glas-in-lood.

In de Vlaamse topgevel met schouderjjes een tweeruits kantelvenster met bovenraam, vergelijkbaar met het bovenlicht boven de deur. In de top van de gevel een betonnen versiering in de vorm van een eikel met twee hogels. Gepleisterde bakstenen afdeklaag.

Aan beide zijden van de voordeur twee T-stolpvensters met geprofileerd en getoogd glas-in-lood bovenraam. Vensters en ramen zijn in het hele gebouw identiek, hebben een steense segmentboog. Centrale deel van bovenste segmentboog is anderhalfsteens.

Geprofileerde sluitstenen. Onder de vensters lopen de lekdorpels door in een onderdorpelcordonband. Smeedijzeren sierankers ter hoogte van de balklaag. Uitkragende fries met siermetselwerk en overhoekse muizentand.

Zijgevels

Zijgevel links wordt centraal onderbroken door een extern gebouwde schoorsteen. Linkerzijgevel heeft op de begane grond een venster, identiek aan de overige vensters, echter zonder geprofileerd bovenraam en zonder sluitstenen. Op de verdieping voor en achter een getoogd zesruits stolpraam met eenvoudige anderhalfsteense segmentboog en betonnen lekdorpel. Naast de schoorsteen, op de vloering aan de achterzijde een vergelijkbaar venster, met steense segmentboog. Eenvoudige staafankers ter hoogte van de balklaag en de gordingen.

In de rechterzijgevel getoogde T-stolpvensters met bovenramen in spiegelglas en segmentbogen. Begane grond en zolder met anderhalfsteense segmentbogen. Vloering met steense segmentboog. Op de begane grond twee vensters in de achterste helft, op de zolderverdieping twee vensters over de breedte verdeeld en boven op de vloering een centraal venster. De vensters op de begane grond liggen licht verdiept in de muur.

Achtergevel

Tegen de achtergevel een moderne uitbouw met grote moderne ramen en houten omlijsting. In de oorspronkelijke achtergevel is een dakvenster of Vlaamse gevel zichtbaar. Daarop een zadeldakje belegd met leien.

De uitbouw heeft een plansiergoot met zinken bekleding.

Dak

De Vlaamse gevel in de voorgevel heeft een zadeldakje en is bedekt met leien. Het hoofdvolume heeft een geprofileerde bakgoot. Het dak van de pastorie is met leien belegd. Afgeplatte top. Schoorsteen op de nok van het rechterdeel.

Monumentnummer: 33

Bijgebouwtje tegen de pastorie

Op de begane grond, centraal in de voorgevel een breed stolpvenster met een getoogd tweeruits bovenraam met glas-in-lood. Steense segmentboog zonder sluitstenen. Een getoogd eenruitsvenster onder steense segmentboog in de top.

Topgevel met schouderdertjes. Bakstenen tuitstuk en afdekplaten. Achtergevel met op de verdieping een getoogd houten hijsdeurtje. Zadeldakje belegd met kruispannen.

Berghuisje

In de tuin een eenlaags gebouwtje met zadeldak. Opgebouwd in schoon metselwerk van rode baksteen in een halfsteens verband.

Voorgevel met houten paneeldeur onder zesruits bovenlicht met kathedraalglas. Halfsteense rollaag. Links van de deur twee rechthoekige vensters met middenroede en vier ruitjes met kathedraalglas aan de onderzijden. Zesruits bovenramen met kathedraalglas. Halfsteense rollagen en betonnen lekdorpels. Rechtergevel met op de begane grond twee vergelijkbare vensters. Smeedijzeren sierankers ter hoogte van de balklaag.

Houten hijsdeur op zolderverdieping. Daaronder een bakstenen lekdorpel. Houten windveren. Zinken mastgoot. Zadeldak belegd met grijze kruispannen.

Interieur

Meerdere stucplafonds, enkele met een centrale sierplaquette, andere met een eenvoudige lijst.

Omgeving

Aan de voorzijde veel bomen waaronder een forse (oude) beuk, en een Heilig Hartbeeld met siervazen uit 1919 in een perkje met heg en sierplanten. Vijver in de achtertuin.

Monumentnummer: 33

Monumentnummer: 34

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 6 januari 2015
Besluitnummer: B4

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Adres: Mgr. Kuijpersplein 20 (kerk)
Adres: Dorpsstraat 72 (pastorie)
Monument: kerk en pastorie

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Borkel
Sectie: D
Nummer: 203

OMSCHRIJVING

Beschrijving kerk

Eenbeukige kruiskerk met tongewelf, toren tegen de voorgevel.

Algemeen

De Sint Servatiuskerk is gebouwd in 1844 als een zogenaamde Waterstaatskerk (zaalkerk). Huidige kapel aan de noordzijde werd oorspronkelijk als pastorie gebouwd. Architect was de heer Klessens uit Eersel.

Inzegening vond plaats op 15 juli 1845. Opmerkelijk is, dat de kerk pas op 18 juli 1881 werd geconsacreerd. Eerste pastoor was Gerardus Dobbelsteen. Hij was landbouwer van beroep, was getrouwd en had 4 kinderen. Na het overlijden van zijn vrouw besloot hij te gaan studeren en werd hij uiteindelijk in 1828 tot priester gewijd. In 1840 werd hij tot pastoor in Borkel benoemd.

De kerktoren werd in 1890 verhoogd en kreeg toen zijn klokkenverdieping en torenspits. Het torenuurwerk werd in 1897 geplaatst.

De schansmuurtjes aan de noordzijde van de kerk en vóór de kerktoren werden in 1899 gebouwd. In 1923-1924 vond een grote verbouwing plaats. Architect Louis Kooken uit Eindhoven was

Monumentnummer: 34

verantwoordelijk voor de bouw van een nieuwe vrijstaande pastorie ten westen van de kerk. De oude pastorie, daarvoor een onderdeel van de kerk, werd verbouwd tot priesterkoor, sacristie en catechismuslokaal. De kerk werd daarmee verlengd. Tegelijk werd een nieuw transept gebouwd. In september 1944 vernielden enkele bommen en een granaatscherf een deel van de kerk. Een laatste restauratie vond plaats in 2010.

Kerk en straat worden door een schansmuur met bichrome bakstenen gescheiden. De hoofdtoegang tot de kerk aan de zijde van het plein wordt gevormd door een rij van schansmuurtjes met golvende lijnen, gescheiden door bakstenen pilaartjes, afgedekt met een hardstenen plaat. Bovenzijde van de muur met muizentanding en bedekt met een ezelsrug. Tussen de muur en de toren een bakstenen pilaar met hardstenen afzaat. Metalen hekwerk tussen twee pilaren, waarin regelmatig één rij bakstenen terugliggend is gemetseld. Hardstenen afdekplaten. Voor de kerk op de grond bakstenen in visgraatmotief.

Kerk en pastorie worden aan de zuidzijde omgeven door een parkachtige omgeving. Het oude kerkhof ten noorden van de kerk is sinds de bouwdatum in gebruik en wordt afgesloten door twee pilaren en een ijzeren hekwerk.

Tegenwoordig ligt een uitbreiding van het kerkhof aan de Dommelszijde. De oorspronkelijke Waterstaatskerk, het schip van de kerk, is gebouwd in rode baksteen in kruisverband. Dunne voegen met kalkmortel. Licht uitspringende hoge grijze plint aan de noordzijde en een lage beige plint aan de zuidzijde. Tegen de hoge achtergevel is het koor uit 1924 gebouwd. In kruisverband gemetselde bakstenen hebben een kleur die afwijkt van de stenenkleur van het schip. Hier géén plint.

De kerktoren

De toren (1845) is in Romaanse stijl gebouwd, heeft een vierkant oppervlak en is tegen de kerk aangezet. Entree in rondboog in de voorzijde van de toren geplaatst. Verdiept kerkportaal, ingang met twee hardstenen treden. Zware houten deuren met sierbeslag. Latei boven de deuren. Venstertracering in geometrische vorm. Anderhalfsteense rondboog. Twee hardstenen waterlijsten als afscheiding met de bovenzijde van de toren. De bovenste fungeert als onderdorpelband met afzaten van een groot schijn-romaans rondboogvenster met een steense strek en twee montants. In de rondboog een roos bestaande uit vier cirkels. Naast deze vensters, op de hoeken van de toren licht uitspringende hoekpilasters, afgetopt met hardstenen waterlijsten. Boven deze vensters een waterlijst, in de vorm van een wimberg, die bekroond wordt met een drie hogels.

De toren boven de nokrand van het schip is gebouwd in 1899. Onder de luigaten zijn aan elke zijde twee waterlijsten aangebracht. Daartussen bevinden zich in elke zijde drie schijn-rondvensters. Per zijde twee galmgaten met galmborden en deelzuiltje. De rondboog daarvan wordt opgevuld met aan twee zijden een toren-uurwerk. De twee andere rondbogen

Monumentnummer: 34

worden opgevuld door een zespasvenster.

Aan alle zijden van de torenspits friezen met meerdere lagen muizentandingen. Overhoeks ingesnoerde achthoekige torenspits belegd met leien. In vier zijden van de torenspits een houten deurtje met driepas, waarboven een hoog oplopende spits, belegd met leien. Spits wordt afgesloten met een pijnappel en een versierd kruis van siersmeedwerk en een torenhaan.

Links tegen de toren staat een meerhoekige absidiool (1924). Enkel of gekoppeld rondboograampje met steense rondbogen in elk gevelvlak en hardstenen lekdorpels. Licht uitkragende bakstenen fries. Geprofileerde houten bakgoot met zinken kraal. Spits dakje met leien belegd en bekroond met een piron met kogelmotief.

Rechts tegen de toren een slanke ronde traptoren (1924) opgebouwd in een steens metselverband, rechthoekige smalle ramen met glas-in-lood in ruitmotief, rollaag, schuin boven elkaar. Hardstenen lekdorpels. Zinken bakgoot ondersteund door stalen steunankers. Kegeldakje belegd met leien en voorzien van een zinken spitsje.

Het middenschip

Het middenschip behoort tot de oorspronkelijke opzet van de kerk uit 1845.

Verdeling in zes traveeën, daarachter het transept, gevolgd door het koor. Elke travee gescheiden door een bakstenen steunbeer met afzaat. De zuidelijke hoek aan de achterzijde wordt met twee steunberen (één aan de zijgevel en één aan de achtergevel) met hardstenen afzaten omsloten. Westgevel (frontzijde) van het middenschip met hoekpilasters is afgetopt met waterlijsten. Links en rechts in deze gevel op aanzienlijke hoogte een smal rondboogvenster met steense rondboog en hardstenen afzaat. Glas-in-lood. De schuine zijden van deze gevel met vlechtingen.

Tussen de eerste twee steunberen van de noordelijke zijgevel in het onderste deel van het gevelvlak een groot hardstenen kruis met hardstenen plaquette daaronder. In de bovenste helft een (ingekort) rondboogvenster verdeeld in drie traceringen met glas-in-loodramen in een stenen omlijsting. Anderhalfsteense rondboog boven het raam.

Tussen de overige steunberen rondboogvensters, hoger dan de genoemde, maar met dezelfde indeling. Eveneens met glas-in-lood. Onder elk venster aan de noordzijde is een grote stenen plaat in de muur bevestigd.

Aan beide wanden van de zijgevels van het middenschip is een ondiep volume gebouwd: de ruimte voor een biechtstoel. Aan de zuidzijde staat daar een tweede, lager ondiep volume tegenaan.

Zijgevels van het middenschip worden beëindigd door een brede fries die twee keer verspringt. Daarboven een plansiervgoot. De bakgoot, ondersteund door klossen, met een zinken bekleding. Dak belegd met leien. Zinken regenpijpen.

Boven op de nok van het dak ter hoogte van de oorspronkelijke achterzijde van de kerk een opengewerkte dakruiter met hol ingesnoerde vierkante spits, waar de Angelusklok hing. Het torentje staat op vier poten, is met leien belegd en wordt bekroond met een pijnappel en een gestileerd kruis.

Monumentnummer: 34

Het koor

De vijf muurvlakken worden door drie slanke steunberen met geprofileerde afzaten aan de top gestut. De twee noordelijke muurdelen worden voor een deel door de nieuwe sacristie aan het oog onttrokken. Steense rondbogen met één rij smalle kraagstenen. Glas-in-loodramen. Uitkragende muizentandlijst. Geprofileerde bakgoot op de muur en bekleed met zink. Zadeldak met drie driehoekige eindschilden belegd met leien. Op de daktop een piron met pijnappel en een siersmeedijzeren kruis.

Het transept

Tegen beide zijden van het schip zijn in 1923-1924 twee zij-armen gebouwd, de transept-armen. De hoeken zijn voorzien van dubbele bakstenen steunberen met hardstenen afzaten. In beide topgevels drie langwerpige rondboogvensters met glas-in-loodramen, gevat in stenen omlijsting. Het middelste venster is hoger dan de beide andere. Lekdorpels onder alle vensters en rondbogen met steense rollagen waarboven een rij kraagstenen.

De schuine zijden van de topgevels met uitkragende muizentandlijsten. Zadeldakje, belegd met leien, sluit aan op de dakgoot van het schip. Houten windveren en eenvoudige houten bakgoten, met zink belegd.

De sacristie en catechismusruimte

Tussen de noordelijke transept-arm en het koor ligt de sacristie met catechismusruimte (1923-1924). Dit onderdeel valt op door zijn volume en afwijkende ligging: het staat, in vergelijking met de gevel en de transept-arm van de kerk, ver buiten de centrale as.

Het gebouw heeft een vierkante basis en is via een lange tussenbouw verbonden met de (nieuwe) pastorie.

In de drie vrijstaande gevels zijn per gevel drie smalle rondboogvensters met onvolledige rondbogen (dicht bij elkaar staand) geplaatst. Glas-in-loodramen gevat in stenen omlijsting. Steense rondbogen met daarboven een laag kraagstenen. Hardstenen lekdorpels onder elk venster. Tralies voor de vensters.

Friezen met uitkragende muizentandlijsten, gevelafwerking en dakbedekking op het schilddak, zoals die van het transept. In het noordelijke dakschild een dakvenster met zadeldakje, belegd met leien. Schoorsteen op de nok van deze sacristie/catechismusruimte.

Het interieur

De kerk heeft een wit geschilderd houten tongewelf.

Overvloedige afwerking met gips- of stucversiering. Boven de toegangsdeur het zangkoor met orgel.

De ruimte wordt gedragen door zuilen. Opengewerkte houten scheidingswand tussen de kooruimte en de kerk.

Traveeën gescheiden door glad gestucte pilasters met een grijs basement en een kleurig kapiteel.

Transept-armen ingericht als kapelruimtes. Schuin oplopende dakheden met cassetteplafonds.

Noordelijke kapel met altaar, zuidelijke kapel zonder altaar.

In de zuidelijke kapel een schilderij uit 1709 van Martinus de la Court, met een voorstelling van Christus aan het kruis. Diverse kunstvoorwerpen, zoals een marmeren doopvont uit 1846, een Mariabeeld uit ca. 1500, een beeld van de heilige Antonius-Abt uit de achttiende eeuw en de gebrandschilderde ramen uit 1947 door Pierre van Rossum uit Kampen.

Monumentnummer: 34

Beschrijving pastorie

In 1923 gebouwde pastorie, tegenwoordig ingericht als woonhuis en zorginstelling.

De oorspronkelijke pastorie van de Sint Servatiuskerk in Borkel werd in 1844 als onderdeel van de waterstaatskerk gebouwd. Op verzoek van pastoor Van den Bichelaer werd in 1923 begonnen met de bouw van een separate pastorie ten oosten van de kerk. Architect was Louis Kooken uit Eindhoven.

De oude pastorie, die een onderdeel van de oude kerk was, werd vervolgens gesloopt.

Momenteel wordt de bovenverdieping van de pastorie verhuurd aan particulieren, de begane grond is in gebruik als ruimte van Zorgboerderij de Pastorie, een dagcentrum voor ouderen en zieken.

De pastorie is gelegen naast de kerk en aan de openbare weg, maar ligt vooral aan de oost- en zuidzijde in een zeer groene omgeving.

Algemeen

De pastorie heeft een rechthoekig oppervlak. Westelijk ervan staat een enkellaagse bijbouw, die via een smalle gang verbonden is met het kerkgebouw.

Gevels opgebouwd in schoon metselwerk van bruinrode bakstenen in kruisverband. Zowel op de begane grond als op de verdieping hebben de gevels een rollaag als onderdorpelband. In de gevels van de bovenverdiepingen twee licht uitspringende baksteenranden als bovendorpelbanden. De grote vensters op de begane grond hebben kruiskozijsen. Steense strekken boven elk venster en bakstenen lekdorpels. Zinken regenpijpen aan beide zijden van de voor- en achtergevel.

Noordelijke voorgevel

Entree onder plat dakje dat gedragen wordt door twee slanke bakstenen kolommetjes en dat bevestigd is tegen de gevel van de pastorie. Versiering op kolommen door licht uitspringende rij van baksteenranden. De beide kolommen zijn via een bakstenen muurtje verbonden met de voorgevel. Dakje met boeiboorden en zinken kraal. Boven het dakje een halfrond venster met halfrond kozijn, daarboven een dubbele bakstenen rondboog. Geprofileerde houten voordeur en houten kozijnen met langwerpige betralied kijkvenstertje. Links van de voordeur een hardstenen brievenbus, in de bakstenen muur verwerkt en rechts een stenen plaquette met de tekst van de eerste steenlegging in 1923 (+P.L.P.+ F. v.d. Bichelaer Par 5/9 A° D' 1923).

Links en rechts van de voordeur een venster. Twee ramen onder en twee keer vier kleine ruiten als bovenramen. Houten luiken.

Tussen de twee bakstenen sierbanden in de bovengevel een ruit van bakstenen met een kruis in het midden.

Twee vensters op de verdieping, vergelijkbaar met, en recht boven de vensters op de begane grond. Indeling en vormgeving gelijk als op begane grond, behalve de bovenramen. Die bestaan uit twee keer twee kleine ruiten.

Monumentnummer: 34

Oostelijke zijgevel

Begane grond met twee staande erkers en daar tussenin een standaardvenster met kruiskoosijn. Trapeziumvormige, vierledige staande erkers met vierruits bovenramen. Bakstenen lekdorpels. Bovenzijde met smalle, geprofileerde houten bakgoot.

Op de verdieping drie kruisvensters met zesruits onderramen en tweeruits bovenramen.

Zuidelijke achtergevel

Bordes omgeven door gemetselde muurtjes achter het pand, aan de groene tuinzijde. Op de begane grond een openslaande dubbele deur. Daarboven twee bovenlichten met elk zes ruitjes. Venster links met dubbel bovenraam met twee keer vier ruitjes. Op de verdieping twee vensters gelijk aan die van de verdiepingen in de overige gevels.

Westgevel (zichtbaar)

Voor het grootste deel op de begane grond door de westelijke bijbouw bedekt.

Aan de voorzijde een smal venster met houten kozijnen.

Achtergevel begane grond blind. In de bovenverdieping aan de voorzijde een smal venster zoals beneden. Bovenverdieping achter met een deur die toegang geeft tot het platdak van de bijbouw. Daarboven een rollaag. Naast de deur drie langwerpige glas-in-loodramen. Hierboven strekken.

Bijbouw (westelijk)

Vormgeving met rollagen waar mogelijk gelijk aan de gevels van het woonhuis.

Breed venster in de gevel aan de straatzijde. Daarboven een strek.

In de westgevel van deze bijbouw een standaardvenster.

Achtergevel heeft toegangsdeur met hardstenen drempel. Rollaag boven de deur en een nieuwe baksteeninvulling tonen aan, dat de oorspronkelijke opening breder geweest is. Drie kleine raampjes met bakstenen lekdorpels. Houten boeiboord en geprofileerde houten bakgoot met zinken kraal. Platdak.

Smalle gang met platdak verbindt de bijbouw met de kerk.

Dak

Brede houten dakgoot op gootklossen met rechte olijfversiering om het hele gebouw heen. Goten met zinken bekleding. Schilddak met rode holle pannen.

Dakkapel met ver overstekend platdak met boeiboorden in het westelijk dakschild. Centraal op het dak staat een vierkante dakruiter met zinken basis en zinken tentdakje, staande op vier houten poten. Op het dakje een windwijzer.

Op de twee nokeinden een schoorsteen.

Monumentnummer: 34

Interieur

De benedenverdieping van de pastorie wordt dagelijks gebruikt door Zorgboerderij De Pastorie. De bovenverdieping is aan een (particuliere) familie verhuurd.

Alleen de begane grond is heel beperkt gezien, de bovenverdieping helemaal niet. Beneden vallen enkele zaken direct op:

- De trappartij naar de verdieping met de fraai vormgegeven trapleuning en -spijlen.
- De glas-in-loodramen die tussen de twee trapdelen (vide) in de muur zijn aangebracht.
- De parketvloeren met visgraatmotief.
- De mooi afgewerkte plafonds met eenvoudig stucwerk.

Pastorieschuur

In de zuidelijk gelegen tuin een wit geschilderd enkellaags gebouwtje.

Voorgevel met schuin oplopende muren (steunberen) onder afdekplaten. Grote dubbele getoogde garagedeur onder korfboog. Stalen geheng, dat de vorm van de korfboog volgt. Anderhalfsteense korfboog met sluitstenen boven de openslaande deuren. Platte muizentand in het topgeveltje. Zijgevels met toegangsdeur en kleine zesruits vensters. Schuin toelopende steunbeer centraal in de zijgevel. Platte muizentanding onder de dakgoot. Zinken bakgoot, zinken regenpijp. Zadeldak belegd met rode holle dakpannen.

Tuin

De zuidelijk gelegen tuin oogt zeer groen en is mede dankzij zijn grote oppervlakte een oase van rust. Ten behoeve van de opvang (De Pastorie) staat een grote glazen kas naast het woonhuis en is een kleine moestuin aangelegd. Zeer forse, oude beuk in de achtertuin.

Monumentnummer: 34

Monumentnummer: 35

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 8 september 2015
Besluitnummer: B6

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Adres: Kromstraat
Huisnummer: 4
Monument: Woning, voorheen sigarenfabriek met drogerij

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: D
Nummer: 5675

OMSCHRIJVING

Het complex Kromstraat 4 vormt een ensemble met het naastgelegen woonhuis Dommelseweg 19-19a. De bouwkundige samenhang tussen de panden op beide adressen verhoogt de monumentale waarde van de drie bouwdelen.

De ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van beide panden vertonen enige gelijkenis.

Kromstraat 4 werd in 1907 gebouwd door sigarenfabrikant Gerardus de Natris, die in juni 1907 vergunning krijgt om hier een 'sigarenfabriek met drogerij' op te richten. Mogelijk gebruikte hij ook een deel van het huis aan de Dommelseweg 19a. Na het vertrek van De Natris uit Valkenswaard, in 1916, is sigarenfabrikant Van Best enige tijd eigenaar van de fabriek, maar voor zover bekend laat hij daarin geen sigaren fabriceren. Het kan zijn dat de latere eigenaar, de uit Almelo afkomstige sigarenfabrikant Herman Pezie, het pand huurde voor zijn sigarenfabricage. In 1919 wordt Pezie ook eigenaar van de fabriek. Nadat de fabriek van Pezie in juni 1925 wordt opgeheven, huurt Franciscus van Dooren het fabrieksgedeelte voor zijn 'Alexander sigarenfabriek', de derde sigarenfabrikant in successie. Eigenaar van Kromstraat 4 was inmiddels Gerardus Ummelen geworden, een klerk bij de sigarenfabriek van Van Best. Hij heeft het pand samen met Dommelseweg 19 tot in de jaren zestig van de vorige eeuw in bezit. Na 1945 is het huis alleen als woonhuis gebruikt.

Monumentnummer: 35

Algemeen

Enkellaags woonhuis uit 1908 met zolderverdieping onder mansardedak.

Korte gevel is aan de straatzijde georiënteerd. Wit geschilderde bakstenen gevels.

Voorgevel

Gevel aan de Kromstraat met grijze gepleisterde plint. Voordeur boven hardstenen drempel. Breed modern venster met lekdorpel van geglazuurde tegels. Gesmede staafankers met afgeplatte top.

Verdieping met twee getoogde T-stolpvensters met betonnen lekdorpels. Strekse segmentbogen.

Topgevel met schouderijtjes en eenvoudige staafankers.

Betonnen dekplaten met schouders en tuitstuk in de nok.

Lange zijgevel

Lange linkerzijgevel met groot raam, twee kleine raampjes en een deur met bovenlicht. Alle gevelopeningen zijn gemoderniseerd. Boven en naast de deur segmentbogen in het metselwerk; restanten van oude deuren of vensters. Dubbele betonnen latei boven het grote venster. Eenvoudige staafankers ter hoogte van de balklaag. Bakgoot met zinken kraal.

Dak

Dak belegd met grijze Tuile du Nord-dakpannen met platte wel. Onderste dakschild met drie dakramen. Bakstenen schoorsteen aan achterzijde van het pand.

Waardering

Dit pand is cultuurhistorisch waardevol vanwege de verschijningsvorm met de mansardekap. Het pand heeft een luxe uitstraling vanwege de fraai vormgegeven dekplaat en de typische staafankers in de voorgevel die mogelijk uit een oudere fase stammen. Het pand heeft onderdak geboden aan tenminste drie sigarenfabrieken: De Natris, Pezie en Van Dooren.

Monumentnummer: 35

Monumentnummer: 36

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 8 september 2015
Besluitnummer: B6

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Adres: Dommelseweg
Huisnummer: 19-19A
Monument: Patriciërswoning

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: D
Nummer: 3994

OMSCHRIJVING

Het complex Dommelseweg 19-19a vormt een ensemble met het naastgelegen woonhuis Kromstraat 4. De bouwkundige samenhang tussen de panden op beide adressen verhoogt de monumentale waarde van de drie bouwdelen.

De ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van beide panden vertonen veel gelijkenis.

Een voorganger van het enkellaagse pandje aan de Kromstraat is omstreeks 1736 opgetrokken ter vervanging van een veel ouder gebouw. De opvallende dorpswoning aan de Dommelseweg is circa 1885 gebouwd door winkelier Hendrikus van de Leur. Zijn zoon, fabrikant Petrus van de Leur vestigde in latere jaren in de vleugel aan de Kromstraat een linnenfabriekje. Wellicht heeft zijn broer Johannes van de Leur, er rond 1880 korte tijd ook nog een sigarenfabriekje in gehad.

Algemeen

Het volume aan de Dommelseweg betreft een oude patriciërswoning uit ca. 1885. Dit pand heeft een hoge monumentale waarde vanwege de zeer rijke eclectische pleisterarchitectuur en de rijke profileringen. Zeer waardevol

Monumentnummer: 36

door zijn vorm, gevelgeleding, schaal en markante ligging.

Het complex heeft een L-vormige basis bestaande uit een ondiep, rijk versierd eclectisch dorpswoonhuis met huisnummer 19 waartegen een enkellaags volume aan de Kromstraat staat met huisnummer 19a. Het laatste is eenvoudiger van opzet.

Het pand aan de Dommelseweg heeft een bakstenen stoep, waarvoor leilinden groeien. Beide bouwdelen worden van de openbare weg gescheiden door hardstenen paaltjes en een smeedijzeren hekwerk. Beide volumes zijn uitsluitend vanaf de weg bekeken. Gegevens van de overige bouwdelen zijn niet bekend.

Dommelseweg 19

Voorgevel

Grijs gepleisterde plint.

Het pand heeft een rijk versierde voorgevel in de stijl van de eclectische pleisterarchitectuur. Wit gepleisterde gevel met schijnvoegen.

Centrale toegangsdeur met aan beide zijden twee vensters. Gedeelte tussen plint en vensters opgevuld met gebosseerde en geprofileerde stucwerkblokken. Betonnen lekdorpels van de vensters lopen door over de breedte als onderdorpelband.

T-schuifvensters met glas-in-lood bovenramen in houten kozijnen met afgeronde hoeken aan de bovenzijden. Brede glas-paneeldeur boven een hardstenen of betonnen stoepje en neuten. Glas-in-lood bovenlicht.

Vensters liggen in rijk geprofileerde en versierde gestucte omlijstingen.

Antiek straatnaambordje "Dommelseweg". Twee regenpijpen aan weerszijden van het pand.

Rijk geprofileerde gestucte fries met bossages en gebosseerde cirkeldecoraties.

Zijgevels

Grijs gepleisterde plint.

Het pand staat parallel aan de Dommelseweg. De beide zij gevels (een aan de Dommelseweg, de andere aan de Kromstraat) worden door een topgevel beëindigd. In de gevel zijn eenvoudige staafankers opgenomen, die aan de balklaag op de zolderverdieping en de spanten van de kap zijn bevestigd.

De linkerzijgevel behoort fysiek tot Dommelseweg 19, maar is volgens de basisadministratie gemeenten (BAG) onderdeel van nummer 19a.

Dak

Rijk geprofileerde houten kroonlijst met zinken kraal.

Zadeldak belegd met grijze Hollandse pannen. Dakkapel met platdak in voorste dakschild.

Zijgevels blind met eenvoudige staafankers. Gepleisterde dekplaten met gepleisterde schoorstenen op de nok aan de beide zijgevels.

Waardering volume aan de Dommelseweg

Het volume aan de Dommelseweg betreft een oude patriciërswooning uit ca. 1885. Dit pand heeft een hoge monumentale waarde vanwege de zeer rijke eclectische pleisterarchitectuur en de rijke profileringen. Zeer waardevol door zijn vorm, gevelgeleding, schaal en markante ligging.

Monumentnummer: 36

Dommelseweg 19a

Voorgevel

Het volume aan de Kromstraat heeft één bouwlaag en staat parallel aan de Kromstraat. Eenvoudige, wit gepleisterde gevel met grijze plint. Drie grote ramen rechts, twee kleine zesruits ramen links en tussen deze twee kleine ramen een dubbele deur met 2 keer 6 ruiten. Drie schuiframen (rechts) met roedenverdeling, houten kozijnen, betonnen lekdorpels. Eenvoudige staafankers. Zinken mastgoot. Twee regenpijpen.

Zijgevel

De zijgevel die bij Dommelseweg 19a hoort, is hierboven (nummer 19) reeds beschreven.

Dak

Zadeldak belegd met grijze Hollandse pannen. Twee eenvoudige dakramen in het voorste dakschild. Groot dakraam in het achterschild.

Waardering volume aan de Kromstraat

Het volume aan de Kromstraat is omstreeks 1736 opgetrokken ter vervanging van een veel ouder gebouw en diende in latere tijden als schilderswerkplaats voor W. Schets.

Het L-vormige complex Dommelseweg 19-19a vormt een ensemble met het naastgelegen sigarenfabriekje op adres Kromstraat 4.

Petrus van de Leur begon rond 1880 een linnenfabriekje in de vleugel aan de Kromstraat. Wellicht heeft zijn broer Johannes van de Leur, er rond deze periode korte tijd ook nog een sigarenfabriekje in gehad.

Monumentnummer: 36

Voorgevel Dommelseweg 19

Voorgevel Dommelseweg 19A

Monumentnummer: 37

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 7 augustus 2018
Besluitnummer: A1

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Bakkerstraat
Huisnummer: 4
Monument: stadsvilla

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 247

OMSCHRIJVING

Inleiding

Tweelaagse asymmetrische stadsvilla onder samengesteld dak uit circa 1915. Gebouwd in een nostalgische stijl.

Beschrijving

Voorgevel

Gevel aan de straatzijde bestaande uit drie bouwdelen, waarvan de twee linkerdelen trapsgewijs uitspringen. Gebouwd in lichtrode baksteen in een Vlaams verband. Overhoekse gevel aan rechterzijde, met Arkel en spits.

Trasraam in donkerrode baksteen, afgetopt met een halfsteense rollaag. Twee treden in baksteen voor de voordeur. Houten voordeur met klein kijkvenster met traliewerk. Hardstenen of betonnen drempel. Bakstenen scheidingsmuurtje van donkerrode baksteen met hoekpilaster, afgetopt met een halfsteense rollaag, gelegen tussen het trottoir en de voortuin. Voor de entree een bakstenen stoepje van twee treden. Tussen stoepje en voortuin een muurtje, dat trapsgewijs omhoog gemetseld is, waarbij elke 'trede' afgetopt is met een halfsteens rollaagje. Deur en vensters met houten kozijnen. Deuren en vensters in de geveldelen evenwijdig aan de straat met zesruits bovenlicht en -ramen. Smalle vensters in de zijdelen van de uitspringende voorgevel met vierruits bovenramen. Anderhalf steense strekken boven deur en vensters. Bakstenen lekdorpels in donkerrode baksteen.

Monumentnummer: 37

Geveldelen rondom de deur en vensters in zowel linker- als rechtergeveldeel zijn licht verdiept. Negenruits venster op derde bouwlaag in linker geveldeel. Klimmende, hoekige fries in het topgeveltje links. Aan de bovenzijde van het uitsparingsveld in het rechtergeveldeel een uitkragende baksteenlaag. Rijk versierde dubbele platte muizentandlaag als gevelbeëindiging van de gehele voorgevel, afgetopt met een halfsteense rollaag.

Smal zijgeveltje, direct links van het rechtergeveldeel, met muizentanding, die het schuin aflopende dakje volgt. Zinken regenpijp in de hoek tussen het geveldeel met de voordeur en het smalle zijgeveltje direct links daarvan.

Overhoekse gevel met arkel

Begane grond met smal enkelruits venster, gelegen in een licht verdiept geveldeel. Steense strek en donkerrode bakstenen lekdorpel. Rijk, naar boven uitkragend metselwerk aan de onderzijde van de arkel.

Verdieping met hoekvenster, bestaande uit twee ruiten met elk een vierruits bovenraam. Twee anderhalf wsteense strekken en een doorlopende bakstenen lekdorpel in donkerrode baksteen. Boevenzijde van de arkel, tussen de strekken en de spits, opgebouwd in lichtrode baksteen in een halfsteensverband. Spits met vier schilden, belegd met zink en een holle dakvoet. Metalen windvaan.

Rechterzijgevel

Opgebouwd in rode en lichtrode baksteen in een Vlaams verband. Geveldelen links en rechts, gescheiden door een uitstekend rookkanaal met twee cannelures. Geveldelen vergelijkbaar met rechterdeel van de voorgevel. Links van het rookkanaal een zinken regenpijp. Links van het venster op de verdieping in het rechtergeveldeel een kleiner, tweede venster in omlijsting, met zesruits onderraam en tweeruits bovenraampje. Kathedraalglas. Houten kozijnen. Eenvoudige, korte lekdorpel en geen strek. Omlijsting hoekrisaliet rechts loopt aan de bovenzijde schuin af.

Linkerzijgevel

Linkerzijgevel is slecht zichtbaar. Opgebouwd in rode baksteen in een halfsteensverband. Op de begane grond lijken aan de achterzijde twee gevelopeningen te zijn.

Ter hoogte van de balklaag, centraal in de gevel, twee smalle boogvensters met segment- of rondbogen en bakstenen lekdorpels. Zinken regenpijp deels diagonaal over de linkerzijgevel lopend. Fries met uitstekende baksteenlaag en platte muizentand daarop.

Dak

Samengestelde kap, bestaande uit tentdak voor het hoofdvolume en zadeldakje boven het linker geveldeel. Grijs, gesmoorde Hollandse pannen. Enkel zesruits dakvenster in voorste dakschild, twee zesruits dakvensters in rechterdakschild. Dakvensters met zinken wangen en zinken lessenaarsdak. Piron op de top van het tentdak. Hoge, smalle schoorsteen boven linker- en rechterzijgevel, opgebouwd uit rode baksteen in een halfsteens verband. Schoorsteen links met twee uitspringende baksteenlagen en een opening aan de bovenzijde, afgetopt met betonnen plaat.

Waardering

Deze stadsvilla is architectuurhistorisch waardevol vanwege de vroege en zeer rijke en gevarieerde (baksteen)architectuur. Het pand oogt (aan de buitenzijde) volledig authentiek.

Het pand is cultuurhistorisch van belang vanwege de uitstraling die het had wegens de bewoning door vermogende (fabrikanten)families in Valkenswaard in het begin van de twintigste eeuw. Het laat zien dat in Valkenswaard in de vroege 20e eeuw al een redelijk welvarende klasse bestond.

Monumentnummer: 37

Monumentnummer: 38

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 7 augustus 2018
Besluitnummer: A1

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Brouwerijplein
Huisnummer: 84
Monument: voormalige fabrikantenvilla "De Berg"

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: G
Nummer: 1288

OMSCHRIJVING

Inleiding

Voormalige fabrikantenvilla 'De Berg' uit 1927, is momenteel in gebruik als notariskantoor. De villa wordt gevormd door een viertal volumes, te weten:

- tweelaagse villa onder samengesteld schilddak;
- eenlaagse aanbouw aan achterzijde, onder schilddak;
- eenlaagse aanbouw aan achterzijde, met platdak (groot);
- eenlaagse aanbouw aan achterzijde, met platdak (klein).

Architect van de villa is Piet Staals, gemeente architect van Valkenswaard en Dommelnaar. Hij is tevens verantwoordelijk voor het ontwerp van de vernieuwde Sint Nicolaaskerk in Valkenswaard (samen met Jan Stuyt) en voor de uitbreiding van de Sint Martinuskerk in Dommelen.

De villa is gebouwd als woonhuis voor de familie Snieders, eigenaars van de Dommelse bierbrouwerij. De naam 'De Berg' verwijst naar het gehucht ter plaatse. Later heeft de villa dienstgedaan als dienstwoning en kantoor van de brouwerij.

Monumentnummer: 38

Beschrijving

Tweelaagse dorpsvilla onder samengesteld schilddak. Opgebouwd in schoon metselwerk van lichtrode baksteen in een kruisverband. Knipvoegen. Trasraam van donkerrode baksteen in een kruisverband. Knipvoegen. Ver overstekende verkropte, geprofileerde houten kroonlijst met zinken kraal boven alle vier de gevels.

Voorgevel

Ventilatieroosters in trasraam duiden op de aanwezigheid van een kelder.

Middenrisaliet met centraal geplaatste geprofileerde houten kussendeur met twee kijkgaten, afgedekt met koperen roostertjes. De deur is gelegen in een verdiept portiek met licht uitspringende anderhalf steense rondboog. De deur wordt bereikt via een hardstenen traprede en hardstenen stoepje. Het stoepje wordt geflankeerd door twee muurtjes met afgeronde vormen. De muurtjes zijn van dezelfde donkerrode baksteen als het trasraam. Op deze muurtjes betonnen afdekplaten met lichte ezelsruggen. In het linker muurtje een ingemetselde steen met inscriptie "P. Staals arch. Dommelen".

Betonnen blokken verbinden de muurtjes met lisenen, die naar boven toe uitmonden in de rondboog, zoals hierboven beschreven. Tussen de lisenen en de rondboog kleine betonnen cordonbandjes.

Aan de onderzijden van de wangen van de portiek bevinden zich zowel links als rechts twee ronde uitsparingen met metalen schoenschrapers. De deur wordt volledig omsloten door vensters met gekleurd glas-in-lood, die de rondboog accentueren. Houten kozijnen. Deur heeft een hardstenen drempel en neuten. In de rechter wang van de portiek bevindt zich een ingemetselde hardstenen brievenbus.

Over de gehele breedte van de voorgevel een betonnen cordonband tussen trasraam en lichtrode metselwerk.

Rechter vensteras met trapeziumvormige erker. Vier enkelruits vensters met enkelruits bovenramen met geel kathedraalglas. Metalen duimen duiden op de vroegere aanwezigheid van luiken. In het metselwerk metalen luikvastzetters. Geprofileerde houten kroonlijst met zinken kraal. Dakje met schilden belegd met grijze shingles.

Linker vensteras met twee rechthoekige enkelruits vensters met enkelruits bovenramen met geel kathedraalglas. Geprofileerde tussendorpels. Houten kozijnen met metalen duimen die duiden op de vroegere aanwezigheid van luiken. In het metselwerk metalen luikvastzetters. Anderhalf steense strekken. Licht uitspringende bakstenen rollaag als onderdorpelband tussen begane grond en verdieping.

Verdieping met in de middenrisaliet een venster, vergelijkbaar met die van de linker vensteras op de begane grond. Betonnen lekdorpel. Metalen duimen en luikvastzetters. Deels in, deels boven de strek metalen sierletters "De Berg". Hierboven, in de top van de topgevel een afgeplat, driehoekig venster. Bakstenen rollaag boven en onder dit venster.

Monumentnummer: 38

Linker- en rechter vensteras op de verdieping met elk twee vensters, vergelijkbaar met het venster in de centrale vensteras. Metalen duimen en luikvastzetters. Zinken regenpijpen op de hoeken links en rechts. Ver uitstekende verkropte, geprofileerde kroonlijst die de driehoekige vorm van de topgevel volgt.

Linker zijgevel

Asymmetrische gevel met uitspringend linkerdeel. Trasraam van donkerrode baksteen. Over de gehele breedte van de linker zijgevel een betonnen cordonband tussen trasraam en lichtrode metselwerk. Op de begane grond, zowel in het teruggelegen rechterdeel als het uitspringende linkerdeel van de gevel twee vensters, vergelijkbaar met die van de linker vensteras in de voorgevel. Ook hier metalen duimen en luikvastzetters. Ook in het ondiepe zijgeveltje van het uitspringende linkerdeel van de gevel een venster, vergelijkbaar met de overige vensters, zij het smaller.

Licht uitspringende bakstenen rollaag als onderdorpelband tussen begane grond en verdieping. Met uitzondering van het uitspringende linkerdeel van de gevel. Op die plek een donkerrode uitspringende bakstenen rollaag.

Verdieping met een zelfde set vensters, duimen en luikvastzetters als op de begane grond. Twee van de vijf vensters hebben een betonnen lekdorpel, bij de overige vensters loopt hier de licht uitspringende bakstenen rollaag. Boven één venster in het terug liggend geveldeel en boven de twee vensters in het uitspringende geveldeel een metalen zonwering.

Rechter zijgevel

Rechter zijgevel asymmetrisch door een smal, licht terug gelegen linkerdeel van de gevel en een breder licht uitspringend rechterdeel. Trasraam van donkerrode baksteen. Over de gehele breedte van de rechter zijgevel een betonnen cordonband tussen trasraam en lichtrode metselwerk. Deze wordt in het brede rechterdeel van de gevel onderbroken aan weerszijden van het venster, in verband met de vroegere aanwezigheid van luiken.

Linkerdeel van de gevel met op de begane grond een smal venster, vergelijkbaar met de overige vensters op de begane grond. Metalen duimen en luikvastzetters. Centraal in het rechterdeel van de gevel een tweeledig venster, vergelijkbaar met de overige vensters op de begane grond. Metalen duimen en luikvastzetters. Links van dit venster een uitsparing met ventilatierooster.

Licht uitspringende bakstenen rollaag als onderdorpelband tussen begane grond en verdieping. Deze rollaag wordt op plaatsen van vensters onderbroken door betonnen lekdorpels.

Verdieping met in linkerdeel een smal venster, vergelijkbaar met de overige vensters op de begane grond. Metalen duimen en luikvastzetters. Rechterdeel van de gevel met twee vensters. Het linker venster betreft een kruisvenster. In detaillering en afwerking, vergelijkbaar met de overige vensters op de verdieping. Metalen duimen en luikvastzetters. Het rechter venster heeft weliswaar twee bovenramen, echter daaronder slechts één ruit. Metalen zonwering. Venster, duimen en luikvastzetters, vergelijkbaar met overige vensters op de verdieping.

Monumentnummer: 38

Achtergevel

Begane grond bebouwd met aanbouwen.

Verdieping met links een licht verdiept, smal en breed rechthoekig dubbelraam. Afgeschuinde gecementeerde wangen. Spiegelglas. Lekdorpel van gele bakstenen.

Rechts van dit venster een rechthoekig enkelruits venster met versierd en gekleurd glas-in-lood. Houten kozijnen en anderhalf steense strek. In de gevel rechtsboven het glas-in-loodraam een klein vierkant enkelruits venster met houten kozijnen.

Lekdorpeltje van zwarte geglazuurde tegels.

Ter hoogte van het kleine venster loopt verticaal over de gevel een metalen vluchtrap. Rechts in de gevel een kruisvenster.

Enkelruits onderramen en enkelruits bovenramen met gewoon glas. Houten kozijnen. Anderhalf steense strek en metalen zonwering. Zinken regenpijpen op linker- en rechterhoek van de gevel.

Dak

Asymmetrisch samengesteld schilddak, belegd met grijze leistenen. Metalen hoefijzervormige beugels in alle dakschilden, te gebruiken bij onderhoudswerkzaamheden aan het dak. Pironen op de hoeken van de nok en op de nokpunt van het gedeelte boven het uitspringende linker gedeelte van de linker zijgevel.

Voorste dakschild met links en rechts een enkelruits dakvenster met geprofileerd overstekend zadeldakje met schoudertertjes en zinken kraal. Boven het raam een beschoten topgeveltje. Dakje en wangen van de het dakvenster belegd met grijze leistenen. Zinken regenpijpjes op de hoeken van het dakvenster.

Linker dakschild met in het terug gelegen rechtergedeelte een dakvenster, vergelijkbaar met die van het voorste dakschild. In het dakschild van het uitspringende linker gedeelte twee dakvensters, vergelijkbaar met de overige dakvensters, echter kleiner en met vensters met roeden verdeling.

Achterste dakschild met links van het midden een dakvenster, vergelijkbaar met de overige dakvensters, echter met tweeruits venster. Rechts een dubbel dakvenster, in detail en afwerking ook weer gelijk aan de overige dakvensters.

Rechter dakschild met twee dakvensters, vergelijkbaar met de overige dakvensters.

Monumentnummer: 38

Aanbouw onder schilddak

Eenlaagse aanbouw onder platdak. Opgebouwd in schoon metselwerk van lichtrode baksteen in een kruisverband. Trasraam van donkerrode baksteen in een kruisverband. Licht uitstekende rollaag van donkerrode baksteen tussen trasraam en lichtrode metselwerk. Houten boeiboord met zinken kraal boven alle gevels.

Oostelijke gevel

Blind met kunststof ventilatierooster

Zuidelijke gevel

Metalen ventilatierooster in rechterdeel trasraam. Centraal geplaatste moderne houten deur waarboven twaalruits bovenlicht met ongekleurd kathedraalglas. Houten kozijnen. Anderhalf steense strek.

Westelijke gevel

Gedeelte van een strek zichtbaar op grondniveau in het linkerdeel van het trasraam, duidend op een kelder. Metalen ventilatierooster rechtsonder in het trasraam. Gevel met drie vensters. Linker venster is een kruisvenster met enkelruits onderramen. Daarboven twee negenruits bovenramen met kathedraalglas. Houten kozijnen. Metalen duimen. Betonnen lekdorpel en anderhalf steense strek. Rechtsboven dit venster een klein metalen ventilatierooster.

Middelste en rechtervenster gelijk. In beide gevallen betreft het een dubbel negenruits venster. Houten kozijnen, betonnen lekdorpel en anderhalf steense strek.

Dak

Schilddak belegd met grijze leistenen. Metalen hoefijzervormige beugels in alle dakschilden, te gebruiken bij onderhoudswerkzaamheden aan het dak. Pironen op de hoeken van de nok. Centraal op de nok geplaatste vierkante bakstenen schoorsteen. Bovenaan in de schoorsteen een licht uitstekende steense rollaag. Aan de bovenzijde van de schoorsteen een opening, waarboven een hol gebogen koperen spits met ui-vormige piron op de top.

Oostelijke dakschild met een dakraampje en metalen afvoerpijp. Zuidelijke dakschild met een dakraampje. Westelijke dakschild met een dakvenster met twee vierruits venstertjes. Geprofileerd overstekend zadeldakje met schouderdjes en zinken kraal. Boven het raam een beschoten topgeveltje. Dakje en wangen van de het dakvenster belegd met grijze leistenen. Zinken regenpijpjes op de hoeken van het dakvenster.

Grotere aanbouw onder platdak

Eenlaagse aanbouw onder platdak. Opgebouwd in schoon metselwerk van lichtrode baksteen in een kruisverband. Trasraam van donkerrode baksteen in een kruisverband. Licht uitstekende rollaag van donkerrode baksteen tussen trasraam en lichtrode metselwerk. Houten boeiboord met zinken kraal boven alle gevels.

Monumentnummer: 38

Oostelijke gevel

Centraal geplaatst houten kruisvenster met enkelruits onderramen en enkelruits bovenramen met geel kathedraalglas. Geprofileerde tussendorpel. Metalen duimen. Lekdorpel van bruine geglazuurde tegels en anderhalf steense strek.

Zuidelijke gevel

Gelijk aan oostelijke gevel met een zelfde soort venster en details. Aan bovenzijde van dit venster een metalen zonwering. In linkerdeel van het trasraam enkele luchtgaten. Enkele moderne attributen, zoals een buitenlamp aan de gevel bevestigd.

Westelijke gevel

Slechts deels zichtbaar. Blind.

Kleinere aanbouw onder platdak

Eenlaagse aanbouw onder platdak. Opgebouwd in schoon metselwerk van lichtrode baksteen in een kruisverband. Trasraam van lichtrode baksteen in een kruisverband. Licht uitstekende bakstenen rollaag tussen trasraam en overige metselwerk. Houten boeiboord met zinken kraal boven alle gevels.

Oostelijke gevel

Slechts deels zichtbaar. Blind.

Zuidelijke gevel

Betegeld stoepje voor links gelegen houten deur met zes ruiten met kathedraalglas. Houten kozijnen. Hardstenen drempel en neuten. Anderhalf steense strek. Bovenzijde gevel met twee kleine metalen ventilatieroostertjes.

Overige bebouwing en beplanting

Voorzijde met twee bakstenen hekpijlers, opgebouwd in schoon metselwerk van lichtrode baksteen. Betonnen cordonbandje aan onderzijde. Betonnen afdekplaat met afgeronde vormen aan bovenzijde. Metalen tuinhek.

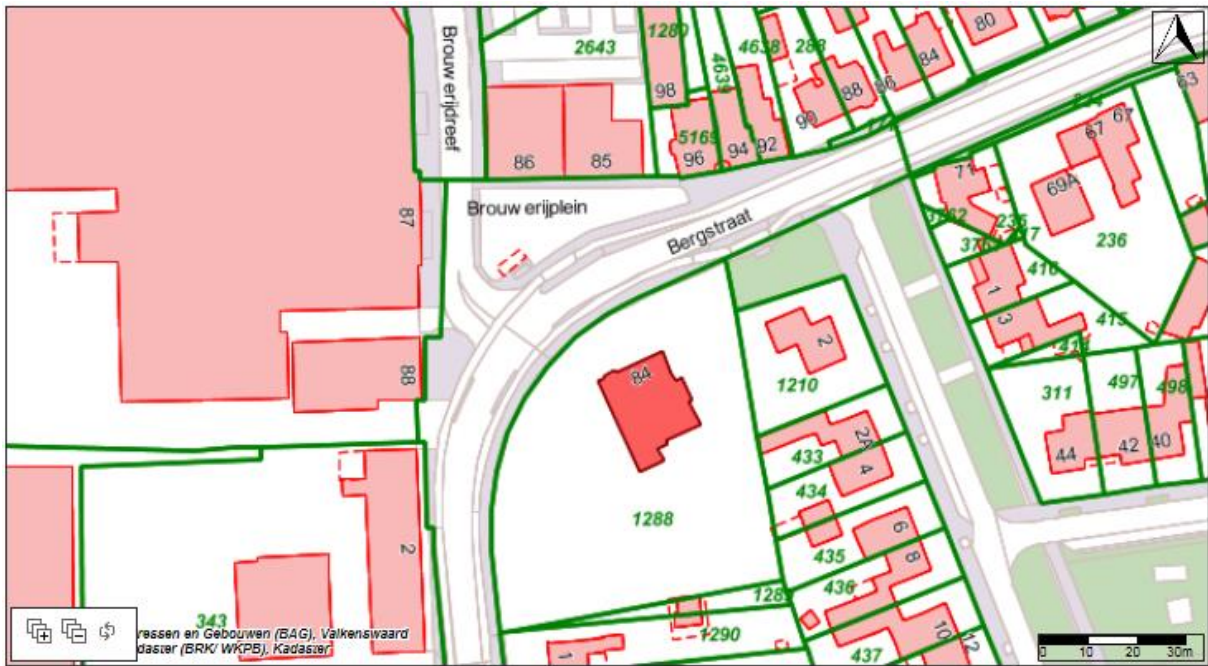
Tuin met diverse monumentale bomen, zoals een groep bruine beuken uit de periode 1890-1900 en een valse acacia uit de periode 1900-1910.

Waardering

Deze villa is van hoge monumentale waarde wegens de verbondenheid met de geschiedenis van de Dommelsche brouwerij. De familie bezat de brouwerij, de oude villa ernaast (nummer 88) en deze villa tegenover de brouwerij (nummer 84). Het rijksmonument Westerhovenseweg 2 (café De Oranjeboom), waar achter ooit de oude brouwerij stond, hoort ook bij dit gehele complex.

- Cultuurhistorisch heeft dit pand een rijke geschiedenis.
- Dommelen heeft zijn geschiedenis voor een belangrijk deel aan de familie Snieders en de brouwerij te danken.
- Het pand is nagenoeg authentiek.
- De ontwikkeling in de bouwgeschiedenis is hier, in combinatie met de villa-bebouwing op nummer 88, duidelijk waarneembaar.
- De rijkdom van de familie wordt hier getoond in een groot, maar relatief sober pand.
- De villa ligt in een hoek van de straat en wordt omgeven door een grote tuin en een aantal monumentale bomen.

Monumentnummer: 38

Monumentnummer: 39

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 7 augustus 2018
Besluitnummer: A1

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Brouwerijplein
Huisnummer: 87
Monument: Dommelsche bierbrouwerij

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: G
Nummer: 2646

OMSCHRIJVING

Inleiding

De Dommelsch Bierbrouwerij. Van deze momenteel nog in gebruik zijnde brouwerij zijn een aantal elementen cultuurhistorisch waardevol, dan wel monumentaal. Alleen deze elementen zullen hier worden beschreven. Het gaat om:

- ketelhuis uit 1935 met een diepte van (linkerzijgevel) drie vensterassen, inclusief interieur met onder andere enkele koperen brouwketels
- gevel van schoon metselwerk in oranje- of baksteen rechts van het ketelhuis, vermoedelijk opgebouwd in 1962, inclusief ondiepe zijgeveltsjes (ca. 1 meter) en keramisch reliëf van René Smeets uit 1962
- schoorsteen uit de periode 1930/1935, staande op het Brouwerijplein tegen de voorgenoemde gevel van oranje- of baksteen-muren in de ontvangstruimte van de brouwerij in het uiterst rechts gelegen deel (met witte voorgevel), met in totaal vier muurschilderingen van René Smeets uit 1962

Het huidige ketelhuis heeft een kern die teruggaat tot 1897. Toen werden grote delen van de brouwerij nieuw gebouwd. De begane grond van het huidige ketelhuis was in 1897 gebouwd als brouwhuis. Dit brouwhuis had een topgevel met zadeldak, dat in 1915 werd vervangen door een verdieping. In 1935 werd het pand verbouwd tot in de staat zoals die momenteel nog steeds is. Ook heeft het pand toen zijn huidige voorgevel gekregen en is de vloer tussen de begane grond en eerste verdieping opnieuw gebouwd. Tijdens de verbouwing is een zijmuur ingestort, hetgeen toen aan twee mensen het leven gekost heeft.

Monumentnummer: 39

Beschrijving

Ketelhuis

Drielaags ketelhuis uit 1935 onder platdak met opbouw met platdak. De cultuurhistorische of monumentale waarde van het ketelhuis bestaat uit het volume met een diepte van drie vensterassen, zoals deze in de linkerzijgevel te zien zijn, inclusief opbouw en interieur met onder andere enkele koperen brouwketels.

Voorgevel

In 1935 opgebouwd in schoon metselwerk van orangerode baksteen in een halfsteensverband. Trasraam van rode baksteen, eveneens in een halfsteensverband. In de gevel liggen verspreid vijf imitatiespeklagen van rode baksteen.

Begane grond met twee licht verdiepte vensterpartijen, waarboven een wit geschilderde betonnen luifellatei. Lekdorpels van donkere geglazuurde tegels. Beide vensterpartijen bestaan uit raamwerken van acht x drie ruiten, waarbinnen een klpraam van vier ruiten met extra kozijnen.

Eerste verdieping met één forse, licht verdiepte vensterpartij, waarboven een wit geschilderde betonnen luifellatei. Lekdorpel van donkere geglazuurde tegels. De vensterpartij bestaat uit een raamwerk van acht x vier ruiten, opgedeeld in vier eenheden van twee x vier ruiten. Deze opdeling is zichtbaar door verdikte kozijnen rondom deze twee x vier ruiten. Tussen de forse vensterpartij van de eerste verdieping en de tweede verdieping een breed reclamebord met tekst in gele letters "Dommelsche Bierbrouwerij".

Tweede verdieping met twee licht verdiepte vensterpartijen, waarboven een wit geschilderde betonnen luifellatei. Lekdorpels van donkere geglazuurde tegels. Beide vensterpartijen bestaan uit raamwerken van acht x vier ruiten, waarbij in elke hoek vier ruiten verdikte kozijnen hebben.

Linkerzijgevel

Zoals vermeld, worden hier alleen de voorste drie vensterassen beschreven. Dit volume met de linkerzijgevel is in 1935 opgebouwd in schoon metselwerk van rode baksteen in een kruisverband. Trasraam met halfsteense rollaag van donkerrode baksteen. Onder het trasraam een ondiepte cementen plint.

Meest rechtse halve meter van de linkerzijgevel is uitgevoerd op dezelfde manier als de voorgevel tot stand gekomen is. Begane grond met links en centraal in de gevel een licht verdiepte vensterpartij, waarboven een wit geschilderde betonnen latei. Lekdorpels van donkere geglazuurde tegels. Beide vensterpartijen bestaan uit raamwerken van zeven x vijf ruiten. Binnen dit raamwerk centraal bovenaan een raam van drie x twee ruiten dat opengeklapt kan worden.

Rechts op de begane grond een licht verdiepte toegangspartij met stoepje. Onder deze toegangspartij een betonnen drempel. Toegangspartij bestaat verder uit een moderne deur links en rechts een wit geschilderd houten geveldeel met daarin twee forse vierkante vensters. Boven de gehele toegangspartij een bovenlicht van zeven x twee ruiten. Binnen dit bovenlicht centraal een raam van drie x twee ruiten dat opengeklapt kan worden.

Monumentnummer: 39

Eerste verdieping met drie licht verdiepte vensterpartijen, waarboven een wit geschilderde betonnen latei. Lekdorpels van

donkere geglazuurde tegels. De vensterpartijen bestaan uit raamwerken van zeven x vijf ruiten.

Tweede verdieping gelijk aan eerste verdieping.

Opbouw

Eenlaagse opbouw, gelegen in de noordwestelijke hoek van het ketelhuis. Uitgevoerd in schoon metselwerk van rode baksteen in een kruisverband. In minimaal de voorgevel en de beide zijgevels van deze opbouw een (mogelijk licht verdiepte) vensterpartij, waarboven een wit geschilderde betonnen latei. Hoogstwaarschijnlijk (dit is niet zichtbaar vanaf de begane grond) lekdorpels van donkere geglazuurde tegels.

De vensterpartijen bestaan uit raamwerken van zes x drie ruiten. Ook deze opbouw heeft een platdak met overstekende plansiergoten.

Dak

Platdak met boven de voorgevel en linkerzijgevel een overstekende plansiergoot. Op het dak twee vlaggenmasten.

Gevel van schoon metselwerk, rechts van het ketelhuis

Grotendeels blinde gevel, vermoedelijk uit 1962, met enkele gevelopeningen op de begane grond. Ondiepe zijgeveltjes van ca. 1 meter diep. Opgebouwd in schoon metselwerk van orangerode baksteen in een halfsteensverband. In de gevel liggen verspreid imitatiespeklagen van rode baksteen.

Trasraam eveneens van rode baksteen.

Begane grond met links en centraal in de gevel op grondniveau een fors vierkant metalen ventilatierooster. Boven deze ventilatieroosters vier hoog op de begane grond gesitueerde, licht verdiepte vensterpartijen, waarboven wit geschilderde betonnen luifellateien. Deze lateien strekken, anders dan de lateien in het ketelhuis, niet verder uit dan de boven de vensterpartij. Lekdorpels van donkere geglazuurde tegels. Alle vier de vensterpartijen bestaan uit raamwerken van zes x drie ruiten. Binnen elke vensterpartij bevinden zich linksboven en rechtsboven een klapraam van twee x twee ruiten.

Rechts op de begane grond een verdiepte vierkante doorgang, afgesloten met een metalen rolluik. Boven deze doorgang een wit geschilderde luifellatei die rechts van de poort nog circa tweeënhalftot drie meter doorloopt. Rechts van deze doorgang, onder de verlengde latei een houten paneel deur met visgraatmotief. Houten kozijnen en een betonnen latei aan de bovenzijde.

Boven de linker vensterpartij van de begane grond een steekt een vlaggenmast uit de gevel. Rechts, boven de doorgang met rolluik een keramisch reliëf uit 1962, gemaakt door René Smeets, destijds directeur van de Eindhovense Academie voor Industriële Vormgeving.

Houten plansiergoten met schuin oplopende hoeken.

Monumentnummer: 39

Schoorsteen aan het Brouwerijplein

Ronde fabrieksschoorsteen uit 1930, staande aan het Brouwerijplein, vlak voor de gevel die in de voorgaande alinea beschreven is.

De schoorsteen is opgebouwd in schoon metselwerk van orangerode strengperssteen in een steens verband. De voet van de schoorsteen is ca. anderhalve meter hoog en iets breder. De bovenzijde van deze voet met een groter formaat strengpersstenen of tegels met schuine zijden. In de noordzijde van de schoorsteen bevindt zich op grondniveau een getoogd deurtje met metalen geheng en rondboog.

In hoger gelegen delen van de schoorsteen metalen klimbeugels en metalen banden rondom de schoorsteen. Hoog in het zuidelijk deel van de schoorsteen zijn met witte strengpersstenen de letters "DB" (Dommelsch Bierbrouwerij) ingemetseld.

Waardering

De Dommelsche brouwerij heeft een lange geschiedenis die volgens de brouwerij zelf tot 1744 teruggaat. Onderzoek door Ad van Moolenbroek toont aan dat deze brouwerij, weliswaar op een andere locatie, al in 1703 bestond. Toen ontving Jacob Goijaerts (Snieders) een erfenis van zijn ouders, waar de brouwerij onderdeel van uitmaakte⁽⁵⁾.

De familie bezat de brouwerij, de oude villa ernaast (nummer 88) en de villa er tegenover (nummer 84). In deze omschrijving worden uitsluitend het ketelhuis, de buitenmuur rechts daarvan (met rode steen) en de schoorsteen gewaardeerd. Het rijksmonument Westerhovenseweg 2 (café De Oranjeboom), waar de voorganger van deze brouwerij ooit achter heeft gestaan, hoort ook bij dit gehele complex.

- Cultuurhistorisch heeft dit pand een rijke geschiedenis.
- Het ketelhuis en de schoorsteen zijn uit circa 1930. De voorgevel van dat ketelhuis is gemoderniseerd rond 1960. Tegelijkertijd is toen het volume rechts daarnaast gebouwd.
- Het ketelhuis heeft nog een origineel interieur met koperen ketels, geglazuurde wandtegels, gekleurde vloertegels en koperen trapleuningen. Verder metalen vensters met roeden verdeling zoals ook aan de buitenzijde zichtbaar is. In de benedenverdieping, waar de onderzijde van de ketels met hun metalen poten zichtbaar zijn, is nog het originele machinewerk uit de jaren dertig aanwezig.
- Op de gevel is een keramisch reliëf met het Dommelsch logo uit 1962 bevestigd. Een typische uiting uit die bouwtijd.
- De schoorsteen met de authentieke letters "DB" is een landmark voor de regio.
- De muurschilderingen in de ontvangstruimte zijn, wat kunstzinnige vormgeving betreft, hoogstaand.

⁵ Jaarboek Merckenswaert 1994, pp 8-30.

Monumentnummer: 39

Monumentnummer: 40

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 7 augustus 2018
Besluitnummer: A1

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Brouwerijplein
Huisnummer: 88
Monument: voormalige fabrikantenvilla "De Ruif"

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: G
Nummer: 2646

OMSCHRIJVING

Inleiding

Eenlaagse eclectische fabrikantenvilla onder mansarde-schilddak uit 1894, momenteel in gebruik als kantoorgebouw voor de Dommelsch Bierbrouwerij. Deze oorspronkelijke fabrikantenvilla is in latere jaren aan de achterzijde uitgebreid. Deze uitbreiding valt buiten de cultuurhistorische/monumentale waarde van het complex. Alleen het oorspronkelijke volume uit 1894 zal hier worden beschreven.

De kern van deze villa gaat terug tot 1838, toen het pand als eenlaags pand met wolfsdak gebouwd werd. Het pand werd dat jaar in gebruik genomen als school-annex-onderwijzerswoning. Het werd gebouwd door Andries Moors uit Westerhoven, naar een ontwerp van Peter Klufens. In 1882 werd een nieuwe school met onderwijzer woning gebouwd. (de huidige nummers 85-86).

In 1885 werd het oude schoolgebouw publiekelijk geveild. Het pand werd gekocht door W. Heeren, weduwe van P.J. Snieders van de Dommelsche Bierbrouwerij.

Aanvankelijk werd het pand gebruikt als pakhuis en bergplaats voor de brouwerij. In 1894 wordt begonnen met de verbouwing van het pand tot woonhuis voor Wilhelmus Cornelius Snieders en zijn vrouw Adriana Maria Willems, eigenaars van de Dommelsche Bierbrouwerij. Zij waren in 1894 de eerste bewoners van deze villa. In de Meierijsche Courant van 3 maart 1894 wordt gesproken over de aanbesteding van een huis met paardenstal voor bierbrouwer W.C. Snieders. In 1895 komt de bouw gereed en wordt het pand in gebruik genomen.

Monumentnummer: 40

Beschrijving

Voorgevel

Symmetrische voorgevel, opgebouwd in een schoon metselwerk van donkerrode baksteen in een kruisverband. Knipvoegen. Gepleisterde en geblokte middenrisaliet met voordeur in portiek. De middenrisaliet loopt aan de bovenzijde door in een Vlaamse gevel. Links en rechts van de deur twee rechthoekige vensters. Gepleisterde en geblokte hoeklisenen.

Grijze, gepleisterde plint met enkele kleine ventilatieroosters.

Centrale voordeur in portiek. Hardstenen stoepje, drempel en neuten. Houten voordeur, bestaande uit boven- en onderdeur. Bovendeur met ijzeren geheng en twee verticale kijkvensters met smeedijzeren hekwerkje, waarin de letters "S" (voor W.C. Snieders) en "W" (voor A.M. Willems) zijn verwerkt. Aan de bovenzijde van de (rechthoekige) deur is een driehoekig houten fronton aangebracht. Geprofileerd houten deurkalf, houten kozijnen. Getoogd bovenlicht met gekleurd glas-in-lood. Wit geschilderde, gepleisterde, geprofileerde deuromlijsting met agraaftstuk en kuifstuk en oren voorzien van koordkwasten. Ingemetselde eerste steen in rechterwang van de portiek met inscriptie "W.C. Snieders en A.M. Willems, 05-05-1894".

Wit geschilderde, gepleisterde, geblokte middenrisaliet met gebosseerde blokken en diamantkoppen aan de onderzijde. Boven de deurpartij, ter hoogte van de fries een wit geschilderd, hoekig verhoogd veld, waarin een lantaarn is aangebracht.

Op de borstwering onder de vier vensters op de begane grond zijn vrij sobere, gestileerde, wit geschilderde verhoogde velden, in de vorm van draperie, aangebracht, de zogenaamde lambrekijns, met versiering in de vorm van koordkwastjes. Betonnen cordonband als onderdorpelband van de vensters. Deze cordonband loopt ook verkropt door over de middenrisaliet, zelfs over de wangen in de portiek, en over de hoeklisenen en vormt tevens een lekdorpel voor de vensters. Enkelruits vensters met getoogd bovenlicht met gekleurd glas-in-lood. Houten kozijnen. Wit geschilderde, gepleisterde, geprofileerde raamlijstingen met agraaftstuk en kuifstuk en oren voorzien van koordkwasten. Kuifstuk van rechtervenster is beschadigd.

Wit geschilderde, geprofileerde, gepleisterde fries met verhoogde velden.

Rijk versierde houten Vlaamse gevel met zadeldakje, ondersteund door twee opengewerkte houten consoles, versierd met prolering, onder andere in de vorm van canellures en diamantkoppen. Verdiept enkelruits venster met houten kozijnen. Geprofileerde houten onderdorpel. Rijk versierde, taps toelopende, geprofileerde, houten omlijsting met verhoogde velden en diamantkoppen. Geprofileerd fronton met schouders en verdiept timpaan, voorzien van diamantkop. Zadeldakje en wangen bedekt met grijze leistenen. Piron op de nok van het zadeldakje. Verkropte houten kroonlijst met zinken kraal, ondersteund door houten gootklossen met kraalprofiel en diamantkop.

Monumentnummer: 40

Linkerzijgevel

Opgebouwd in schoon metselwerk van rode baksteen in een kruisverband. Grijs geschilderde gepleisterde plint. Begane grond met links een licht verdiept, getoogd, rechthoekig enkelruits venster met enkelruits bovenraam. Houten kozijnen en metalen zonwering. Betonnen lekdorpel en anderhalf steense segmentboog. Centraal op de begane grond een deur. Deze loopt niet tot aan de grond. De plint loopt hier gewoon door. Licht verdiepte houten deur met fors vierruits kijkvenster. Getoogd bovenlicht met gekleurd glas-in-lood. Houten kozijnen. Anderhalf steense segmentboog. Drie eenvoudige staafankers ter hoogte van de balklaag.

Verdieping met vier asymmetrisch gesitueerde, licht verdiepte, rechthoekige, enkelruits vensters met getoogde enkelruits bovenramen. Het linker venster is kleiner dan de overige vensters. Betonnen lekdorpels en steense segmentbogen.

Bakstenen fries met overhoekse muizentand en uitkragende baksteen onder elke tand. Wit geschilderde geproleerde houten kroonlijst met zinken kraal. Donker geschilderde betonnen dekplaat met lichte ezelsrug en schouderdje over schuine zijde van het voorste dakschild. Donkere regenpijp juist naast de linkerhoekliseen van de voorgevel.

Rechterzijgevel

Opgebouwd in schoon metselwerk van rode baksteen in een kruisverband. Grijs geschilderde gepleisterde plint met kleine ventilatieroostertjes. Begane grond met centraal een licht verdiept getoogd rechthoekig enkelruits venster met enkelruits bovenraam. Houten boogveld en houten kozijnen. Betonnen lekdorpel en steense segmentboog.

Rechts op de begane grond een licht verdiept, drieledig, gekoppeld venster. Enkelruits boven- en onderramen. Houten kozijnen. Bakstenen lekdorpel. Bakstenen boogveld en steense segmentboog. Rechts van dit gekoppelde venster een verticaal geplaatste betonnen brievenbus.

Vier eenvoudige staafankers ter hoogte van de balklaag.

Verdieping met drie symmetrisch gesitueerde rechthoekige, getoogde enkelruits vensters zonder bovenramen. Betonnen lekdorpels, kleine houten boogvelden en steense segmentbogen. Bakstenen fries met overhoekse muizentand en uitkragende baksteen onder elke tand. Wit geschilderde geproleerde houten kroonlijst met zinken kraal. Donker geschilderde betonnen dekplaat met lichte ezelsrug en schouderdje over schuine zijde van het voorste dakschild. Donkere regenpijp juist naast de rechterhoekliseen van de voorgevel.

Monumentnummer: 40

Dak

Mansarde-schilddak, belegd met grijze leistenen. Kepers en nok zijn afgedekt met loodslabben. Voorste dakschild met links en rechts een rijk versierde oeil-de-boef-dakkapel met rondvenster, imitatie-sluitsteen, schouderboog en piron. Wolfschilden links en rechts met eenvoudig dakraampje.

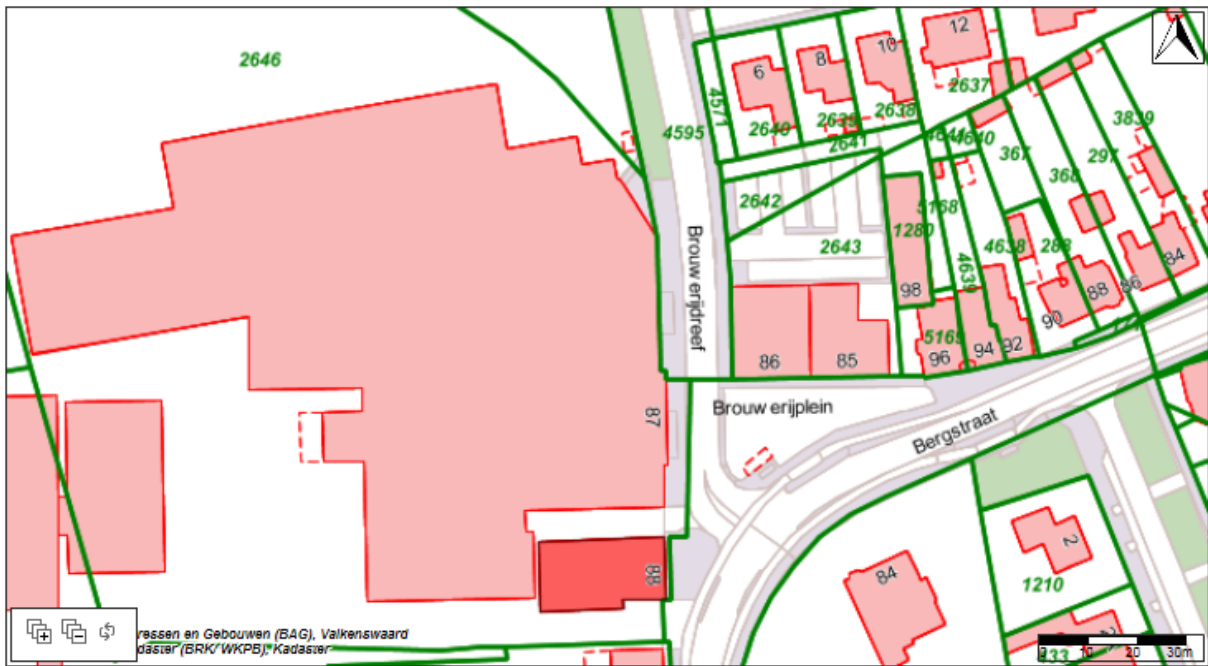
Waardering

Deze villa is van zeer hoge monumentale waarde, onder meer wegens de verbondenheid met de geschiedenis van de Dommelsche brouwerij. De familie bezat de brouwerij, deze oude villa naast de brouwerij (nummer 88) en in latere jaren de villa er tegenover (nummer 84). Het rijksmonument Westerhovenseweg 2 (café De Oranjeboom), waar achter ooit de oude brouwerij stond, hoort ook bij dit gehele complex.

- Cultuurhistorisch heeft dit pand een rijke geschiedenis die terug gaat tot 1838.
- Er is een bijzondere context op het plein, ontstaan door de aanwezigheid van de brouwerij en twee voormalige schoolgebouwen die momenteel ook onderdeel van de brouwerij vormen.
- Het pand is (qua uiterlijk) nagenoeg authentiek uit 1894. Helaas zijn aan en tegen de achterzijde ontsierende bedrijfsgebouwen gezet.
- De ontwikkeling in de bouwgeschiedenis is hier duidelijk waarneembaar omdat de villa aan de overzijde enkele decennia later voor deze familie werd gebouwd in een geheel andere stijl.
- De rijkdom van de familie wordt hier getoond in een kapitaal, en zeer gedetailleerd pand.
- De voorgevel is rijk geornamenteerd en uniek in deze regio.

Monumentnummer: 40

Monumentnummer: 41

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 14 augustus 2018
Besluitnummer: A4

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Bergstraat
Huisnummer: 71
Monument: voormalige raadhuis Dommelen

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: G
Nummer: 235

OMSCHRIJVING

Inleiding

Voormalige gemeentehuis van Dommelen, oorspronkelijk gebouwd in 1876, herbouwd in 1918-1919. Momenteel doet het pandje dienst als woonhuis. Het pand bestaat bouwkundig gezien uit de volgende onderdelen:

- eenlaagse voormalige gemeentehuis onder samengesteld dak
- eenlaagse dwarsbeuk onder zadeldak
- eenlaagse geknikte achterbouw onder geknikt zadeldak met eindschild
- eenlaagse garage onder zadeldak en schansmuur

Het samengestelde dak van het gemeentehuis en het zadeldak van de dwarsbeuk lopen in elkaar over en vormen zo een speels geheel van dakschilden.

Beschrijving

Hoofdgebouw

Voorgevel

Het linkerdeel van de voorgevel is een rechte lijstgevel, het rechterdeel een Gelderse gevel met in- en uitzwenkende contouren. Voorgevel opgebouwd in schoon metselwerk van donkerrode baksteen in een kruisverband. Knipvoegen. Licht uitspringend trasraam, afgedekt met een gepleisterde en afgeschuinde toplaag. Rechts in het trasraam twee kleine ventilatieroosters met daarboven een steens rollaagje.

Monumentnummer: 41

Begane grond met geheel links een ingemetselde eerste steen met inscriptie:

C.M. Ploegmakers
Burgemeester
L. v. Keersop
H. Verbeek
Wethouders
25-09-1918

Aan de bovenzijde een lichtgeel gepleisterde cirkel met daarin het wapen van Dommelen. Hier omheen een halfsteense rollaag met vier grijze, gepleisterde sluitstenen. Verderop naar rechts, in het rechterdeel van de lijstgevel een zeer luxe uitgevoerde entreepartij. Aan de onderzijde een betonnen trapje van twee treden, met aan weerszijden een lage, gebogen trapleuning of borstwering. Aan de onderzijde van deze leuning links en rechts een kleine, versierde betonnen kolom, waarvan de onderzijde met grijze, gepleisterde plint. Getoogde houten glas-paneeldeur met bovenzijde in ojiefmotief. Twintigruits kijkvenster. Hardstenen drempel en neuten. De deur bevindt zich in een licht verdiepte, getrapte portiek. Rijk versierde, geel geschilderde, betonnen deuromlijstingen, eveneens met bovenzijden in ojiefmotief. Ovaal liggend achtruits bovenlicht in lichtgeel gepleisterd veld, omlijst door twee Ionische zuilen met kroonlijst en segmentboog Centraal boven dit veld met bovenlicht een klein rechthoekig houten plaatje met metalen sierelementen. De functie van dit sierelement is ons niet duidelijk.

Monumentnummer: 41

Bovenzijde van de lijstgevel met geprofileerde houten bakgoot met zinken kraal en houten voluten als consoles.

Rechterzijde van de begane grond met twee rechthoekige kruisvensters. Twee enkelruits onderramen en twee zesruits bovenramen per venster. Houten kozijnen en duimen voor luiken. Luiken ontbreken. Betonnen lekdorpels. Anderhalf steense strekken met vergrote, betonnen aanzet- en sluitstenen.

Zolderverdieping in de Gelderse gevel met één centraal geplaatst rechthoekig T-stolpvenster. Twaalfruits bovenraam. Houten kozijnen en duimen voor luiken. Betonnen lekdorpel. Steense korfboog met vergrote betonnen aanzet- en sluitstenen boven gepleisterd boogveld. Links van het venster een baksteen-/betonversiering in de vorm van een vierkant, balancerend op een punt, met daarin het getal "19". Rechts van het venster eenzelfde vierkant met het getal "18" en boven het venster een derde vierkant met de tekst "A.N", tezamen het bouwjaar "Anno 1918" vormend. Top van de in- en uitzwenkende Gelderse gevel belegd met een uitstekende betonrand. Onderzijden van deze geveltop met geprofileerde betonstenen als schouderstukjes.

Linkerzijgevel

Linkerzijgevel opgebouwd in schoon metselwerk van donkerrode baksteen in een kruisverband. Knipvoegen. Licht uitspringend trasraam, afgedekt met een gepleisterde en afgeschuinde toplaag. Begane grond met links een klein enkelruits-toiletraampje met houten kozijnen. Betonnen lekdorpel en steense rollaag. Schuin rechts daarboven een klein, rechthoekig zesruits venster met houten kozijnen. Betonnen lekdorpel en steense rollaag. Schuin links daarboven eenzelfde zesruits venster. Deze twee vensters geven daglicht aan een trap aan de binnenzijde. Rechts en geheel links in de gevel zinken regenpijpen. De pijp rechts heeft een zinken vergaarbak met olijfemotief. Bovenzijde van de gevel met geprofileerde houten bakgoot met zinken kraal en houten voluten als consoles.

Rechterzijgevel

Rechterzijgevel opgebouwd in schoon metselwerk van donkerrode baksteen in een kruisverband. Knipvoegen. Licht uitspringend trasraam, afgedekt met een gepleisterde en afgeschuinde toplaag. In het trasraam enkele kleine ventilatieroosters met daarboven een steens rollaagje.

Links in deze zijgevel een rechthoekig kruisvenster. Twee enkelruits onderramen en twee zesruits bovenramen. Houten kozijnen. Betonnen lekdorpel. Anderhalf steense strekken met vergrote, betonnen aanzet- en sluitstenen. Midden en rechts in deze gevel een rechthoekig venster met enkelruits onderraam en negenruits bovenraam. Houten kozijnen. Betonnen lekdorpel. Anderhalf steense strekken met vergrote, betonnen aanzet- en sluitstenen. Bovenzijde van de gevel met geprofileerde houten bakgoot met zinken kraal en houten voluten als consoles.

Achtergevel

Gedeelte van de achtergevel zichtbaar vanaf de Crocuslaan. Smalle verticale strook metselwerk aan de onderzijde steekt een halve steen uit ten opzichte van het bovenste geveldeel en is opgebouwd in schoon metselwerk van donkerrode baksteen. In dit geveldeel de (verplaatste) oorspronkelijke eerste steen van de voorganger van dit gemeentehuisje uit 1876 met inscriptie:

E. Keunen
Burgemeester
28-09-1876

Bovenzijde van dit deel van de achtergevel deels met stenen uit 1918/1919 en deels opgebouwd in schoon metselwerk van oranje-rode baksteen in een kruisverband, daterend van 1876. Korte zinken regenpijp. Twee kleine gaten in de gevel. Bovenzijde van de gevel met geprofileerde houten bakgoot met zinken kraal en houten voluten als consoles.

Monumentnummer: 41

Rechterdeel van de achtergevel slechts gedeeltelijk zichtbaar. Voor een klein gedeelte opgebouwd in oranje metselwerk uit 1876, maar voor het grootste gedeelte uit donkerrood metselwerk uit 1918/1919. Zichtbaar is een gevelopening met anderhalf steense strek met vergrote betonnen aanzet- en sluitstenen. Geheel rechts in de gevel een zinken regenpijp. Bovenzijde van de gevel met geprofileerde houten bakgoot met zinken kraal en houten voluten als consoles.

Dak

Samengesteld dak, bestaande uit een hoog trapeziumvormig schilddak, met daartegenaan een zadeldak als steekkap in het linker dakschild (dwarsbeuk) en een zadeldak als steekkap in het voorste dakschild (Gelderse gevel). Van elk van beide steekappen loopt één dakschild door in het trapeziumvormig schilddak, waardoor het dak een speelse indruk maakt. Schilden belegd met grijze Tuile-du-Nord dakpannen. Linker dakschild met een metalen afvoerpijp. Rechterdakschild met lange, vierkante bakstenen schoorsteen, opgebouwd in schoon metselwerk van rode baksteen in een halfsteensverband. Bovenzijde opengewerkt en voorzien van halfsteense rollaagjes. Afgedekt met betonnen afdekplaat. Achterste dakschild met tweeledig dakvenster met houten kozijnen en wangen. Houten bakgoot met zinken kraal.

Dwarsbeuk aan de linkerzijde

Gevel aan straatzijde

Gevel aan straatzijde opgebouwd in schoon metselwerk van donkerrode baksteen in een kruisverband. Knipvoegen. Licht uitspringend trasraam, afgedekt met een gepleisterde en afgeschuinde top laag. Begane grond met een rechthoekig venster met enkelruits onderraam en negenruits bovenraam. Houten kozijnen en duimen voor luiken. De roeden van het bovenraam zijn mogelijk van kunststof gemaakt. Betonnen lekdorpel en anderhalf steense strek met vergrote, betonnen aanzet- en sluitstenen. Bovenzijde van de gevel met geprofileerde houten bakgoot met zinken kraal en houten voluten als consoles.

Linkerzijgevel

Trapgevel, opgebouwd in schoon metselwerk van donkerrode baksteen in een kruisverband. Begane grond grotendeels aan het zicht onttrokken door een garage. Verticaal, centraal in de gevel een licht uitspringende schoorsteen, opgebouwd in schoon metselwerk van donkerrode baksteen in een halfsteensverband.

Zolderverdieping met twee kleine vierkante enkelruits vensters met houten kozijnen. Betonnen lekdorpels en halfsteense rollagen. Trappen van de trapgevel afgedekt met licht uitstekende betonnen afdekplaten. Schoorsteentop eveneens met betonnen randen.

Achtergevel

Reeds beschreven bij het hoofdstukje over de achtergevel van de hoofdbouw.

Geknikte achterbouw

Algemeen

Eenlaagse achterbouw met geknikte plattegrond, opgebouwd in schoon metselwerk van donkerrode baksteen in een halfsteensverband. Vermoedelijk is deze aanbouw van latere datum.

Oostelijke gevel

Oostelijke gevel met in de linker poot een houten deur met glazen vensters en een enkelruits venster. Beide met houten kozijnen en rollagen. Rechterpoot met houten deur en venster met bovenraam, gevat in één houten kozijn. Halfsteense rollaag. Mastgoten.

Monumentnummer: 41

Zuidelijke gevel

Korte zuidelijke gevel met enkelruits venster met houten kozijnen. Geheel rechts in de gevel een zinken regenpijp. Mastgoot. Tegen het linkerdeel van de deze gevel staat een eenlaagse houten aanbouw met lessenaarsdak.

Westelijke gevel

Van de westelijke gevel aan de Crocuslaan is slechts de poot zichtbaar die het dichtst bij het hoofdpand ligt. In deze gevel twee enkelruits vensters met houten kozijnen. Bakstenen lekdorpels en steense rollagen. Geheel rechts in de gevel een zinken regenpijp. Mastgoot.

Dak

Twee geknikte zadeldaken met één eindschild, belegd met grijze Tuile-du-Nord dakpannen. Zuidwestelijke dakschild van de lange achterpoot met metalen afvoerhuis.

Garage en schansmuur

Algemeen

Eenlaagse garage tegen de oostelijke zijgevel (trapgevel) van de dwarsbeuk. Opgebouwd in schoon metselwerk van rode baksteen in een halfsteensverband. Garage is van recente datum.

Gevel aan de straatzijde

Gevel aan de straatzijde met getoogde dubbele houten geprofileerde deur. Houten kozijnen en halfsteense segmentboog. Geheel rechts in deze gevel een zinken regenpijp. Mastgoot.

Oostelijke zijgevel en schansmuur

Oostelijke zijgevel is blind met gecementeerde dakranden en loopt aan de straatzijde door in een schansmuur. De overgang is gemetseld in een oplopende boog. Halfsteense rollaag. Oprit met metalen dubbel hekwerk met smalle metalen hekpijlers met eikels.

Achtergevel

Achtergevel niet goed zichtbaar. Zichtbaar is een mastgoot.

Dak

Zadeldak met flauwe helling, belegd met grijze Tuile-du-Nord dakpannen.

Waardering

Dit pand is van grote betekenis voor zowel de cultuurhistorie als voor de unieke architectuur.

De vormgeving van het pand en diverse onderdelen ervan (entreepartij, Gelderse topgevel etc.) zijn een voorbeeld van de gemeentelijke "macht" in het kleine Dommelen. Bovendien moest het concurreren met de villa's aan het Brouwerijplein.

De betekenis van het pand is ook groot als uiting van de zelfstandige gemeente die Dommelen in het verleden was. Het interieur van het pand heeft mogelijk ook nog herinneringen aan het verleden, maar dit is niet onderzocht. Het pand moet om genoemde redenen met de grootste zorg worden behandeld.

Monumentnummer: 41

Monumentnummer: 42

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 14 augustus 2018
Besluitnummer: A4

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Dommelseweg
Huisnummer: 23
Monument: stadsvilla

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: D
Nummer: 3879

OMSCHRIJVING

Inleiding

Asymmetrische tweelaagse dorpsvilla met zolderverdieping uit 1908. Terug gelegen linkerdeel met lijstgevel en vooruit liggend rechtergeveldeel met trapeziumvormige topgevel. Samengestelde kap. Voor- en linkerzijgevel en schuin dak van een achterhuis aan linkerzijde van het pand deels zichtbaar.

Beschrijving

Voorhuis

Algemeen

Gevels in schoon metselwerk in donkerrode baksteen in kruisverband. Knipvoegen. Deur en (T-stolp)vensters met houten kozijnen, geprofileerde bovendorpels en achtruits bovenlicht en -ramen. Bovenramen met geprofileerde onderdorpels. Anderhalf steense strekken met grijze betonnen aanzet- en sluitstenen boven deur en vensters. Afgeronde betonnen lekdorpels onder de vensters. Betonnen onderdorpelbanden.

Voorgevel

Trasraam, afgetopt met halfsteense rollaag.

In het linker geveldeel een geprofileerde houten toegangsdeur met smal, langwerpig kijkvenster. Betonnen drempel op bakstenen stoepje. Links tegen de deur een klein, enkelruits venster met vierruits bovenraam. Smalle linkerzijgeveltje van de rechtergeleding met smal enkelruits venster met glas-in-lood en kathedraalglas. Dubbele halfsteense rollaag boven het venster.

Monumentnummer: 42

In de rechtergeleding op de begane grond twee enkelruits vensters. Aanzet- en sluitstenen reiken op de begane grond, in beide geledingen, hoger dan de bakstenen strekken.

Gietijzeren sierankers.

Venster in de linker geleding op de verdieping met halfsteense rollaag boven het venster.

Zolderverdieping met gekoppeld venster, elk met enkelruits onderraam en tweeruits bovenraam.

Houten kozijnen. Halfsteense rollaag en betonnen lekdorpel. Zinken regenpijp op rechterhoek van de gevel. Houten bakgoot met zinken kraal op sierlijke houten gootklossen.

Linkerzijgevel

Blind. Houten bakgoot met zinken kraal op sierlijke houten gootklossen.

Rechterzijgevel

Begane grond blind met aanbouw met kraaldelen aan achterzijde. Staafankers ter hoogte van de balklaag. Metalen poort met sierhekwerk. Achterzijde iets uitgebouwd. Houten bakgoot met zinken kraal op sierlijke houten gootklossen.

Dak

Samengesteld dak belegd met grijze holle dakpannen. Rechtergeveldeel met trapeziumvormige topgevel met zadeldak en wolfseind.

Achterhuis

Algemeen

Gevels in schoon metselwerk in donkerrode baksteen in kruisverband. Knipvoegen. Metalen poort met sierhekwerk.

Voorgevel

Begane grond met enkelruits venster en bovenlicht met kathedraalglas-in-lood. Geprofileerd kalf en bovendorpel. Houten kozijnen. Anderhalf steense strek met grijze betonnen aanzet- en sluitstenen.

Aanzet- en sluitstenen reiken hoger dan de bakstenen strekken. Verdieping blind. Houten bakgoot met zinken kraal op sierlijke houten gootklossen.

Linkerzijgevel

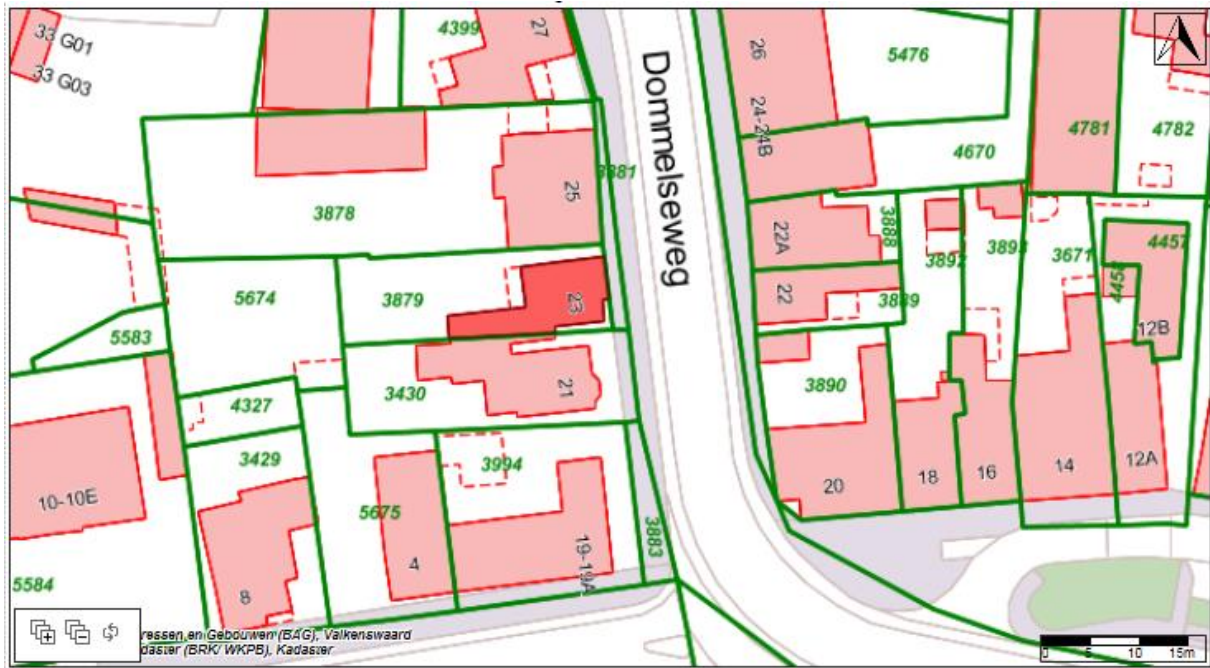
Blind met staafankers ter hoogte van de balklaag.

Waardering

Dit zeer gave pand is monumentaal vanwege de traditionele bouwstijl van rond 1900-1910 die gebruikt werd voor de bouw van dorpsvilla's. Luxe uitstraling door gedetailleerde architectuur en waardevol vanwege authenticiteit.

Cultuurhistorisch geeft dit pand uitdrukking aan de welvaart die er begin 20^e eeuw al bestond in Valkenswaard.

Monumentnummer: 42

Monumentnummer: 43

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 14 augustus 2018
Besluitnummer: A4

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Karel Mollenstraat Noord
Huisnummer: 6
Monument: voormalige sigarenfabriek

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: B
Nummer: 3909

OMSCHRIJVING

Inleiding

Voormalige sigarenfabriek van de firma gebroeders Jeurissen, gebouwd in 1926 naar een ontwerp van A. Croes. Momenteel is in het pand een kinderdagverblijf gevestigd. De fabriek bestaat bouwkundig gezien uit de volgende onderdelen:

- tweelaagse fabrieksgebouw met mansardedak
- drielaagse zijvleugel met platdak
- eenlaagse aanbouw met lessenaarsdak aan de achterzijde
- diverse elementen, zoals hekpijlers, schansmuur en eikenbomen

Gevels opgebouwd in schoon metselwerk van rode baksteen in een kruisverband. Trasramen van donkerrode baksteen in een kruisverband. Deze lopen op de begane grond onder vensters door tot aan deze vensters. Alle gevels, met uitzondering van de achtergevel, zijn in latere tijd schoongemaakt en opnieuw gevoegd. Dat het om bestaande gevels gaat, blijkt uit het oude, geschilderde huisnummer op de gevel. Alle deuren en vensters in het pand zijn in een latere fase vernieuwd. Alle lekdorpels van de vensters in het complex lopen aan de bovenzijden licht schuin op. Steense rollagen boven alle vensters.

De rechthoekige voorgevel van de voormalige fabriek steekt boven het mansardedak uit en wordt op die plaatsen aan de achterzijde met een metalen constructie vastgehouden.

Monumentnummer: 43

Beschrijving Sigarenfabriek

Voorgevel

Geheel links op de begane grond de ingangspartij, gelegen in een ondiepe portiek met een bakstenen stoepje en twee halfhoge muurtjes die zijn afgedekt met gebakken aardewerken tegels. Moderne houten deur met onder een paneel en boven glas, gevat tussen houten kozijnen. Betonnen drempel en neuten. De deur wordt aan twee zijden geflankeerd door langwerpige enkelruits vensters. In het portiekje zijn nog kleine versieringen aangebracht in de vorm van enkele licht uitstekende bakstenen. Bovenzijde van het portiekje met betonnen luifellatei en daarboven een fraai vormgegeven bakstenen topgevel van voornamelijk verticaal geplaatste bakstenen die her en der licht uitsteken. Bovenzijde van deze topgevel houdt het midden tussen een kielboog en een ezelsrugboog. Onderzijde van deze topgevel met links en rechts een langwerpige betonnen band. Reclame uiting van Mira kinderdagverblijf op het topgeveltje. Direct rechts van de portiek een betonnen brievenbus met rollaagje van twee licht uitspringende halve bakstenen. Hierboven de huisnummers: een modern nummer 6 en een ouder, geschilderd huisnummer 60.

Centraal in de gevel op de begane grond twee vierkante houten enkelruits vensters. Tussen de lekdorpels van deze vensters een ingemetselde eerste steen met Art Deco versiering en dito letters met inscriptie:

Victor Getrudis Johan
Jeurissen
Oud anderhalf jaar
Heeft dit steentje
Bijgedragen
Den 7den juni 1926

Boven deze steen een halfsteense rollaag. Daarboven een ouder straatnaambord in reliëf: Karel Mollenstraat Noord.

Rechts op de begane grond een dubbele houten paneeldeur met kijkvensters. Drempel van Arduin. Steense rollaag. In deze rollaag een reclame-uiting van kinderdagverblijf Mira. Uiterst rechts, op de hoek van het korte voorste deel van de rechterzijgevel een steunbeer.

Verdiepingslaag met midden en rechts een drieledig vierkant houten venster, waarvan de ruiten verticaal georiënteerd zijn. Ter hoogte van de balklaag boven deze verdieping geheel links en rechts hoekbeëindigingen van de bakgoten van de zijgevels. Hieronder aan beide zijden een dubbele gootklos.

Zolderverdieping met over de gehele breedte een symmetrisch opgezette vensterpartij, bestaande uit enkele ruiten en enkele beschoten geveldelen. Steense rollaag.

Rijk versierde topgevel met licht uitspringende en versierde delen en centraal geplaatst vierkant enkelruits vlieringvenster. Onder dit venster een gevelvlak van verticaal geplaatste bakstenen. Boven het venster een gecementeerd gevelvlak met geschilderde tekst "SIGARENFABRIEK LORD CARNARVON".

Boven deze tekst wordt het centrale deel van de gevel beëindigd met een bloktandlijst. Links en rechts van deze bloktandlijst licht uitspringende pilasters met driehoekige/mijtervormige baksteenversiering. Geheel links en rechts in de topgevel eveneens verticaal georiënteerde geveldelen met dezelfde driehoekige/mijtervormige baksteenversieringen. De gehele lijstgevel wordt op verschillende niveaus afgetopt met licht overstekende bakstenen.

Monumentnummer: 43

Linkerzijgevel

De linkerzijgevel bestaat uit zeven vensterassen, gescheiden door licht uitspringende pseudo lisenen. Geen echte lisenen, want aan de bovenzijden ervan blijkt dat het gaat om licht verdiepte geveldelen in plaats van uitspringende lisenen. Geheel van vensterassen afgetopt door één doorlopende steense rollaag.

Op de begane grond enkelruits vensters, met uitzondering van de voorste, zevende vensteras (geen venster), het zesde venster op de begane grond (twee rechthoekige enkelruits vensters) en het vijfde venster op de begane grond (dubbele houten deur met kijkvensters). Op de verdieping drieledige vierkanten houten vensters, waarvan de ruiten verticaal georiënteerd zijn, met uitzondering van het voorste, zevende venster (enkelruits venster). Rechts van de derde en de zevende vensteras een zinken regenpijp. Geprofileerde houten bakgoot op versierde klossen.

Rechterzijgevel

Het grootste deel van de rechterzijgevel begint voorbij de langwerpige zijbeuk. Daarvóór is een smal deel van de rechterzijgevel zichtbaar. In dit geveldeel op de verdieping een smal langwerpig enkelruits venster met enkelruits bovenraam. Geprofileerde houten bakgoot op versierde klossen.

De verdieping van de rechterzijgevel voorbij de langwerpige zijbeuk bebouwing heeft vier vensterassen. De vier vensterassen met elk één drieledig vierkant houten venster, waarvan de ruiten verticaal georiënteerd zijn. Boven deze vensters metalen rolluiken. Rechter, vijfde vensteras licht verdiept met steense rollaag. Rechts in dit gevelvlak een eenvoudige deur met enkelruits bovenlicht. Hiervoor een balkon omheining met ijzeren spijlen en een trap die naar de begane grond leidt. Tussen de tweede en derde vensteras van links gezien een zinken regenpijp. Geprofileerde houten bakgoot op versierde klossen.

Achtergevel

Gevel van de begane grond gaat schuil achter de eenlaagse aanbouw. Verdieping blind. Zolderverdieping met links een enkelruits venster en rechts een even groot venster, enkel met twee verticaal georiënteerde ruiten. Rechts van dit venster zit een gat in het metselwerk, hetgeen vermoedelijk een inslag van een oorlogskogel of granaatscherf is. Vliering met centraal geplaatst vierkant enkelruits venster. Gevelbeëindiging in de vorm van het mansardedak met een halfsteense rollaag. Geheel links en geheel rechts een zinken regenpijp.

Dak

Mansardedak belegd met grijze betonnen of kunststof holle pannen.

Onderste linker dakschild met (ter hoogte van de linker vier vensterassen) vijf dakramen. Daarboven, in het bovenste dakschild een brede houten dakkapel met een indeling van drie maal drie ruiten. Links in dit dakschild nog een klein dakraampje. Hierboven een gemetselde dakruiter met blinde geveltjes en een zadeldakje, belegd met grijze holle pannen.

Onderste rechterdakschild met eveneens vijf dakramen. Daarboven, in het bovenste dakschild een brede houten dakkapel met een indeling van drie maal drie ruiten.

Zijvleugel

Voorgevel

Begane grond met twee vierkante enkelruits vensters. Eerste en tweede verdieping met elk twee rechthoekige enkelruits vensters. Bovenzijde van de gevel met houten boeiboord.

Rechterzijgevel

Tot voor zover zichtbaar blind, met aan de bovenzijde van de gevel een houten boeiboord. Deze wordt in het midden van de gevel onderbroken door een langwerpige schoorsteen.

Monumentnummer: 43

Achtergevel

Voor zover zichtbaar een rechthoekig enkelruits venster op zowel de eerste als tweede verdieping. Deze vensters liggen rechts in de gevel.

Dak

Plat dak met langwerpige bakstenen schoorsteen, opgebouwd in schoon metselwerk van rode baksteen in een halfsteens verband.

Aanbouw aan achterzijde

Algemeen

Deels bakstenen, deels houten aanbouw onder lessenaarsdak. Onderste delen opgebouwd in schoon metselwerk van rode baksteen in een wild verband. Deze aanbouw hoort niet bij de sigarenfabriek en is in 1954 gebouwd.

Achtergevel

Drie twaalfruits stolpvensters

Noordelijke zijgevel

Dubbele houten deur met kijkvensters

Zuidelijke zijgevel

Twaalfruits stolpvenster

Dak

Lessenaarsdak belegd met transparante golfplaten.

Diverse elementen

Hekpijlers

Links van het pand staan twee rechthoekige bakstenen hekpijlers zonder hek of poort. Betonnen afdekplaten.

Schansmuur

Achter de linker hekpijler loopt een lange schansmuur, opgebouwd in schoon metselwerk van rode baksteen in een halfsteens verband. In deze schansmuur aan beide zijden segmentboogvormige nissen met halfsteense rollagen. Hiertussen lisenen. Boven op de muur een ezelsrug.

Bomen

Aan de voorzijde van het complex staan twee karakteristieke, oude, monumentale eiken.

Waardering

Het pand heeft een grote cultuurhistorische waarde vanwege zijn eerdere functie van sigarenfabriek. De authenticiteit van het pand is uiterlijk nog relatief groot. De kozijnen zijn in de meeste gevallen gemoderniseerd. Het industriële karakter van het pand is voornamelijk zichtbaar aan de voorgevel (met reclametekst) en de kapvorm (een mansardekap die veel opslagruimte biedt). Dankzij de vele tabaksfabrieken in dit deel van Valkenswaard is een grote ensemblewaarde ontstaan.

Qua architectuur is het pand, waarin de invloed van de Amsterdamse School is te vinden in bijvoorbeeld de ingangspartij, bijzonder. De vormgeving met de hoge voorgevel met kleine torenvormige opbouwen, en de hoge schoorsteen op de terugstaande aanbouw zorgen voor een statige aanblik.

Monumentnummer: 43

Monumentnummer: 44

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 13 november 2018
Besluitnummer: B5

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Dorpsstraat
Huisnummer: 22
Monument: woonboerderij

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 487

OMSCHRIJVING

Inleiding

Woonboerderij, oorspronkelijk van het hallenhuistype, blijktens jaartal in de westgevel versteend in 1754. Volgens het kadaster was het pand in 1832 eigendom van de toenmalige burgemeester van de gemeente Borkel en Schaft, Jan Cox. In 1886 maakte het kadaster melding van een verbouwing, waarbij de oost- en zuidgevel vernieuwd werden. Het pand heeft een kern die teruggaat tot de vroege 17e of late 16e eeuw. Deze kern heeft sporen van hergebruik, mogelijk afkomstig van een 16e- of 15e-eeuwse voorganger. Onder wolfdak, deels belegd met pannen, deels met riet. Deuren en vensters in traditionele vorm en kleuren en daterend van 1994, toen de huidige bewoner hier kwam wonen en het pand gerestaureerd heeft. Op het erf staan verder nog enkele schuren, stallen en forse bomen.

Monumentnummer: 44

Beschrijving

Linker zijgevel

De zuidelijke gevel dateert van 1886 en is opgebouwd in schoon metselwerk van lichtrode baksteen in kruisverband. De gevel heeft onder een gecementeerde plint en boven een zaagandlijst boven een strekkenlaag.

Linkerdeel van de gevel bevindt zich achter een schansmuur met dubbele poort uit 1994. In dit geveldeel twee houten twaalfruitsvensters met achtruits bovenramen gevat in een kozijn en voorzien van houten blinden. Onder de vensters een strekkenlaag en daaronder een licht uitstekende halfsteense rollaag, die tevens als lekdorpel fungeert. Ook boven de vensters een halfsteense rollaag. Onder het rechtervenster is het metselwerk vernieuwd. Voorheen zat hier de voordeur. Boven in de gevel, ter hoogte van de balklaag, twee langwerpige staafankers.

Het centrale deel van deze zuidgevel bevindt zich vóór de schansmuur. Geheel links eenzelfde venster als in het linker gedeelte achter de schansmuur. Rechts van het venster een houten voordeur boven een hardstenen drempel met deurneuten. Onderzijde met houten afzaat. In de deur een enkelruits kijkvenster met omlijstingen. Ter hoogte van de balklaag een langwerpig staafvenster.

Rechterdeel van de gevel is grotendeels blind. Links een klein rechthoekig vierruits stalvenster uit 1887 of ouder, met een licht uitstekende middenroede. Houten kozijnen, aan elkaar bevestigd met houten pennen. Geschilderde lekdorpel. Ter hoogte van de balklaag een langwerpig staafvenster.

Voorgevel

Oostelijke kopgevel gesitueerd aan de straat. De gevel dateert van 1886 en is opgebouwd in schoon metselwerk van lichtrode baksteen in kruisverband. De gevel heeft een gecementeerde plint. De asymmetrische gevel heeft een symmetrische gevelindeling.

Centraal op de begane grond een forse steense rondboog. Hierachter bevindt zich een loggia. Deze is voorzien van een grote glazen wand en twee kleinere glazen wanden in de zijvlakken. De vloer van de loggia ligt iets verhoogd ten opzichte van de voortuin en is belegd met rode en grijze gebakken vloertegels. De loggia kan gesloten worden door middel van een getoogde dubbele opgeklampte deur. Deze sluit aan tegen een achterliggende bakstenen rondboog in de binnenmuur. De buitenste rondboog en de achterliggende rondboog van de binnenmuur vormen samen een dikte van anderhalve steen.

Links en rechts van de loggia een getoogd houten zesruits stalvenster. Boven en onder deze vensters een halfsteense rollaag. Tussen het rechtervenster en de loggia is een geëmailleerd huisnummerbordje "22" aangebracht.

Monumentnummer: 44

Centraal in de zolderverdieping een verdiept enkelruits venster met een houten raamwerk, daterend van 1886 of ouder. Ook hier zijn de houten onderdelen met houten pennen aan elkaar bevestigd. Een houten spiegelklampluik kan het venster sluiten. Het venster is aan boven- en onderzijde voorzien van een halfsteense rollaag. Schuine zijden van de gevel voorzien van boerenvlechtwerk. Links drie vlechtingen, rechts vijf vlechtingen. Een aanduiding dat de zuidelijke gevel in 1886 is verhoogd ten behoeve van een nieuwe locatie van de voordeur. De verhoging van de zuidgevel vereiste in 1886 eveneens een vernieuwing van de oostgevel. Ter hoogte van de balklaag twee langwerpige staafankers.

Monumentnummer: 44

Rechter zijgevel

Noordelijke gevel dateert deels van 1886 (linkerdeel) en deels van 1754 (rechterdeel). Het linkerdeel van de gevel is opgebouwd in schoon metselwerk van lichtrode baksteen in kruisverband. Het rechterdeel is opgebouwd in schoon metselwerk van orangerode baksteen in kruisverband en is in 1994 opnieuw gevoegd. De gevel heeft een gecementeerde plint en bovenaan een zaagtandlijst boven een strekkenlaag. Het linker geveldeel is grotendeels blind met rechts een klein vierkant enkelruits toiletraampje, gevat in houten kozijnen, die vermoedelijk 19e-eeuws of ouder zijn.

Het rechterdeel van de gevel is gedeeltelijk afgesloten door middel van een houten poort. Aan de straatzijde bevindt zich in deze gevel links een samengesteld geprofileerd kozijn, dat een zesruits venster (links) en een houten deur (rechts) koppelt. Onder het venster een strekkenlaagje en een halfsteens rollaagje daaronder. De deur is aan de onderzijde voorzien van een houten afzaat, een hardstenen drempel en hardstenen neuten.

Rechts van de deur twee vierruits vensters gevat in houten kozijnen en voorzien van houten blinden. Onder de vensters een strekkenlaagje en een halfsteens rollaagje daaronder.

Ook boven de vensters een halfsteense rollaag. In dit geveldeel twee langwerpige staafankers ter hoogte van de balklaag.

Vorbij de houten poort in het uiterste rechterdeel van de noordgevel een houten deur, gevat tussen twee geprofileerde houten stijlen. Boven de deur een geprofileerde bovendorpel, waarboven een halfsteense rollaag. Onder deur een hardstenen drempel en neuten. Rechts van de deur, op het begane grondniveau een eenvoudig staafanker.

Monumentnummer: 44

De westelijke achtergevel is slechts zichtbaar vanaf het achtererf. Het betreft een asymmetrische kopgevel waarin diverse bouwsporen zichtbaar zijn. De gevel is in 1754 opgebouwd in schoon metselwerk van oranjerode bakstenen in kruisverband.

Onderaan de gevel een gecementeerde plint die, zoals alle andere plinten uit 1994 stamt. Links, gedeeltelijk in de plint een verdiept getoogd enkelruits kelderraampje. Gemetseld halfsteeds rondboogje met een koppenlaagje daarboven. Boven het kelderraam een langwerpige achtruits opkamervenster gevat in houten kozijnen en voorzien van een houten blind. Onder het venster een strekkenlaagje en een halfsteeds rollaagje daaronder. Ook boven het venster een halfsteeds rollaagje. Rechts op de begane grond in deze kopgevel twee twaalfruitsvensters met achtruits bovenramen gevat in houten kozijnen en voorzien van houten blinden. Het metselwerk boven en onder de vensters is vergelijkbaar met dat van het opkamervenster. Geheel rechts in de gevel is aan enkele verticale voegen duidelijk waarneembaar dat de zuidelijke gevel in 1886 is verhoogd en voorzien van nieuwe bakstenen.

De verdieplingslaag van deze kopse gevel is voorzien van het jaartal "1754". Het jaartal wordt gevormd door donkere gebakken bakstenen met een ruwe afwerking. Tussen de cijfers "1" en "7" bevindt zich een sierlijk smeedijzeren staafanker dat vermoedelijk eveneens uit 1754 stamt. Rechts van het jaartal is een opzettelijk gebogen staafanker aangebracht.

Centraal op de zolderverdieping een vierruits venster gevat in houten kozijnen. Onder het venster een strekkenlaagje met een halfsteeds rollaagje daaronder. Het verschil in hoogte van de noord- en zuidgevel is in deze kopse achtergevel ook duidelijk waarneembaar. Hier bevinden zich vier vlechtingen aan de zijde van de lage zijgevel, waar in de kopse voorgevel vijf vlechtingen aangebracht zijn. Boven het smalle venster is de scherpe hoek van een vlechting verwijderd. Rechts in de gevel drie vlechtingen.

Wolfdak belegd met riet (hogere delen) en grijze gesmoorde oude holle pannen (lagere delen). De pannen dateren vermoedelijk uit de 19e eeuw of ouder. In zowel het noordelijke als het zuidelijke dakschild zijn twee dakramen aangebracht. De nok van het pand is belegd met nokvorsten en wordt beëindigd met 'apenkanten'. Boven het woongedeelte staat op de nok een moderne bakstenen schoorsteen.

Monumentnummer: 44

In de woonkamer van de woning staat aan de straatzijde een eikenhouten ankerbalkgebint op bakstenen poeren. Deze poeren dateren uit 1994, maar een foto, in bezit van de bewoner, laat zien dat hier oorspronkelijk ook bakstenen poeren stonden. Hoewel het gebint de moderne enkelvoudige balklaag ondersteunt, is het gebint in het midden met moderne schroeven en bouten vastgezet aan de balklaag.

De houten balken zijn middels houten toognagels aan elkaar verbonden. Er konden geen telmerken waargenomen worden, maar uit informatie van de bewoonster zouden deze er wel gezeten hebben vóór de grootschalige restauratie in 1994. In de staanders van het gebint zijn sporen van hergebruik waarneembaar. De vermoedelijk rond 1600 geconstrueerde houten elementen zijn daarmee vermoedelijk één of enkele eeuwen ouder en zijn wellicht afkomstig van een voorganger van deze oorspronkelijke hallenboerderij.

Ook verder in de woning zijn her en der houten elementen zichtbaar uit de oude boerderij. Sommige zijn echter verplaatst in 1994, waar het gebint in de voorkamer in 1994 geheel op zijn plaats is gebleven.

De in totaal vijf schuren, stal en hokken op het erf van Dorpsstraat 22 dateren volgens het kadaster uit de periode 1895 tot 1994.

Vóór de zuidelijke voorgevel van het pand staan twee forse bomen, mogelijk zijn dit wilgen. Op het erf staat een oude boom. Mogelijk is dit een oude lindeboom.

Het pand Dorpsstraat 22 ligt in Borkel, het buitengebied van de gemeente Valkenswaard. De kern van de boerderij is van het type hallenhuishoerderij. Na een grote restauratie in 1994 zijn veel elementen van de houten constructie verdwenen of aan het oog onttrokken. Veel deuren en vensters waren in de tweede helft van de 20e eeuw vervangen door exemplaren die niet bij deze oude boerderij horen. Bij de restauratie van 1994 zijn deze details op een verantwoorde manier teruggebracht.

De boerderij heeft een kern die uit de 16e of 17e eeuw stamt. In de westelijke kopgevel is het jaartal van de versterking van de boerderij (1754) aangeduid met bakstenen van afwijkende kleur. Binnen is slechts één ankerbalkgebint in zijn geheel bewaard gebleven.

In Borkel en Schaft zijn meerdere boerderijen aanwezig, die op de rijksmonumentenlijst zijn geplaatst. Ons is niet bekend of deze boerderijen eveneens van het hallenhuistype zijn en een nog grotere historische waarde hebben dan de boerderij aan Dorpsstraat 22.

Waardering

De boerderij staat op de Kadastrale minuut en heeft derhalve een kern die terug gaat tot vóór 1832.

In latere jaren, waarschijnlijk in de late 20e eeuw, is de boerderij verbouwd tot de huidige staat.

Dit complex is cultuurhistorisch waardevol vanwege het origineel bewaarde beeld van een langgevelboerderij met hoofdgebouw en bijgebouwen en de historische onderdelen die zich mogelijk nog aan de binnenzijde van het pand bevinden (bijvoorbeeld de kapconstructie). De boerderij heeft een traditionele uitstraling met houten deuren, vensters en luiken, geschilderd in de traditionele kleuren donkergroen, oker en wit. Hoewel vermoedelijk in latere periode vervangen, ogen de vensters met rodeverdeling eveneens traditioneel en historisch. De beide forse lindes bij de voordeur zijn het behouden waard omdat ze het traditionele beeld bevestigen.

Monumentnummer: 44

Monumentnummer: 45

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 13 november 2018
Besluitnummer: B5

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Kerkweg
Huisnummer: 21 - 21A
Monument: voormalige sigarenfabriek

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: D
Nummer: 4568

OMSCHRIJVING

Inleiding

Voormalige sigarenfabriek van de firma H. Kinjet en zonen, gebouwd in de periode 1922-1924. Momenteel zijn in het pand twee woonhuizen gevestigd met de adressen Kerkweg 21 en Kerkweg 21a. Tweelaags fabrieksgebouw onder mansardedak. Gevels opgebouwd in schoon metselwerk van rode baksteen in een kruisverband. Vensters en deuren gemoderniseerd.

Beschrijving

Voorgevel

Zinken regenpijp met vergaarbak geheel links en geheel rechts in de voorgevel.

Begane grond met links een licht verdiept getoogd houten vierruits-venster. Bakstenen lekdorpel en anderhalfsteense segmentboog. Even links van het midden een licht verdiepte getoogde dubbele houten deur met kijkvensters in de bovenzijde van de deuren. Hardstenen of betonnen drempel en anderhalfsteense segmentboog. Rechts een vergelijkbare dubbele deur, alleen een formaat kleiner. Hardstenen of betonnen drempel en anderhalfsteense segmentboog.

Eenvoudige staafankers ter hoogte van de balklaag.

Eerste verdieping met drie gelijke, licht verdiepte zesruits-vensters. Bakstenen lekdorpels en anderhalfsteense segmentbogen. Links van het linker venster een sierlijke smeedijzeren constructie met uithangbord met reclame-uiting van sigarenmerk Hamilton en tekst "Anno 1904", een verwijzing naar de vroegere sigarenindustrie. Tweede verdieping met drie enkelruits-vensters. Bakstenen lekdorpels en steense segmentbogen. Eenvoudige staafankers ter hoogte van de balklaag.

Oculus of ronde ontluichtingsnis op de zolderverdieping. Houten windveer met zinken kraal.

Monumentnummer: 45

Linkerzijgevel

Begane grond met aan de achterzijde vier kleine, licht verdiepte enkelruits-vensters met bakstenen lekdorpels en dubbele halfsteense segmentbogen. In het midden twee vensters ten behoeve van een trap. Het linker venster is nagenoeg identiek aan de vensters links en ligt wat lager dan deze vensters. Een steense segmentboog in plaats van een dubbele halfsteense segmentboog. Het rechter van de twee centraal gelegen vensters is groter van formaat met een boven- en onderraam. Licht verdiept. Bakstenen lekdorpel en dubbele halfsteense segmentboog. Dit venster ligt iets hoger ten opzicht van de vier kleine vensters links. Het bevindt zich ter hoogte van de balklaag. Rechts, op de hoogte van de vier kleine vensters een groter venster met boven- en onderraam. Verder identiek aan het rechter van de twee middelste vensters. Rondom dit venster bakstenen met een afwijkende kleur. Links, ter hoogte van de balklaag enkele eenvoudige staafankers.

Verdieping met links een licht verdiept zesruits-venster. Bakstenen lekdorpel en een dubbele halfsteense segmentboog. Rechts hiervan een venster met boven- en onderraam. Bakstenen lekdorpel en dubbele halfsteense segmentboog. Rechts in de gevel een zelfde venster met boven- en onderraam. Rechts daarvan steekt een metalen afvoerpijp uit de gevel. Dubbele uitkragende rollaag als fries. Houten bakgoot met zinken kraal.

Rechterzijgevel

Begane grond slechts gedeeltelijk zichtbaar. Centraal in de gevel een verdiept venster. Metalen latei. Links en rechts van dit venster een smaller venster met dubbele halfsteense segmentboog. Ter hoogte van de balklaag een groot aantal onregelmatig geplaatste eenvoudige staafankers. Links van het linker venster loopt een stalen trap omhoog naar een rechthoekige nooddeur op de eerste verdieping. Verdieping met geheel links een rechthoekige nooddeur met halfsteense rollaag aan boven- en onderzijde. Deze nooddeur is iets lager geplaatst dan de vensters rechts. Rechts drie verdiepte vensters met bakstenen lekdorpels en metalen zonweringen. Links een vierruits-venster, rechts twee zesruits-vensters. Dubbele uitkragende rollaag als fries. Houten bakgoot met zinken kraal.

Achtergevel

Niet zichtbaar

Monumentnummer: 45

Dak

Mansardedak belegd met grijze Hollandse pannen. Twee moderne dakkapellen en een modern dakraam in het onderste linker dakschild. Een dakraam in het bovenste linker dakschild. Bakstenen schoorsteen op de nok van het pand. Onderste dakschild aan de rechterzijde van het pand met twee moderne dakkapellen.

Waardering

Dit pand is cultuurhistorisch waardevol vanwege zijn herkenbare uiterlijk als vroeg twintigste-eeuwse sigarenfabriek met mansardekap. In vergelijking met andere sigarenfabrieken spreken we hier over een fors bedrijf, gelegen in het centrum van Valkenswaard. In dit pand heeft sigarenfabriek Kinjet onderdak gevonden vanaf 1924. Uiterlijk heeft het pand weinig bouwkundige wijzigingen ondergaan, echter bij een recente renovatie zijn alle deuren en vensters vervangen en heeft het pand enkele dakkapellen gekregen.

Monumentnummer: 45

Monumentnummer: 46

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 13 november 2018
Besluitnummer: B5

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Julianastraat
Huisnummer: 12
Monument: ontmoetingskerk

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 3464

OMSCHRIJVING

Inleiding

Protestantse Ontmoetingskerk, gebouwd in de periode 1960-1962 als Gereformeerde kerk, naar een ontwerp van de architecten Cees van der Bom en Wout Ingwersen in de "Shake-hands bouwstijl". Uitgebreid in 1974 en 1988-1991.

De kerk bestaat bouwkundig gezien uit vier delen, te weten:

- eenlaagse bijeenkomstruimte onder asymmetrisch dak met schuine zijden (1962)
- klokketoren (1962)
- eenlaags volume onder platdak (1962 en uitbreiding van 1988-1991)
- eenlaags volume onder platdak (uitbreiding van 1974)

Beschrijving

Bijeenkomstruimte uit 1962

Algemeen

Bijeenkomstruimte uit 1962 met rechthoekige plattegrond. Gevels met asymmetrische vormen.

Zuidelijke gevel aan Julianastraat

Opgebouwd in schoon metselwerk van vierkante natuurstenen keien, grotendeels zwart van kleur. De gevel heeft een asymmetrische vorm. Links maakt de gevel een hoge, scherpe punt en rechts loopt de gevel iets schuin af. Links in de gevel, op persoonshoogte drie kleine, licht verdiepte enkelruits

Monumentnummer: 46

vensters. Het gaat om een vierkant venster, een liggend rechthoekig venster en een staand rechthoekig venster. Lekdorpels. Boven de schuine zijde van het rechterdeel van de gevel loopt een smalle strook met vijf brede, liggende enkelruits vensters. Houten kozijnen. Hierboven een grijs geschilderde kunststof boeiboord met aluminium randafwerking. Geheel rechts in deze gevel steekt een stukje van de oostelijke zijgevel uit. Geheel links een schuine windveer of boeiboord.

Westelijke gevel/dakschild aan het Dominee Alstorpiuspad

Westelijke gevel is eigenlijk een dakschild met een steile helling. Opgebouwd uit een scherm van metalen damwandprofielen die de eerdere kunststof golfplaten vervingen. Onderzijde van deze gevel opengewerkt met brede liggende enkelruits vensters. Houten kozijnen. Laag muurwerk onder deze vensters van beton/gepleisterd. Scherm van damwandprofielen wordt geheel links en geheel rechts ondersteund door de uit

natuurstenen opgebouwde gevels. Verder wordt het scherm op drie plaatsen in deze gevel ondersteund door een drietal schuin geplaatste staanders of sporen. Deze staan op betonnen poeren. Vóór de vensters staat een korte betonnen ommuring, waarbinnen het hemelwater afgevoerd kan worden. Bovenzijde van het scherm met een metalen boeiboord.

Noordelijke gevel

Deze gevel is moeilijk zichtbaar. Gespiegeld identiek aan de zuidelijke gevel. Geen vensters zichtbaar. Wellicht zijn deze wel aanwezig.

Oostelijke gevel

De oostelijke gevel bestaat uit twee korte geveldelen: een deel aan de voorzijde en een deel aan de achterzijde. Beide delen zijn opgebouwd uit schoon metselwerk in gele baksteen in een wild verband. Gevel voorzijde met links een zinken regenpijp met vergaarbak. Dit deel van de gevel heeft aan de bovenzijde een aluminium randafwerking. Rechterzijde van dit geveldeel ligt onder een ondiepe luifel en bezit een deur met groot enkelruits venster en enkelruits bovenlicht. Aan de achterzijde heeft de oostelijke gevel links een houten deur met twee verticale enkelruits kijkvensters. Houten kozijnen. Steense strekken boven de deur. Rechts een kunststof regenpijp met vergaarbak. Bovenzijde van dit geveldeel met aluminium randafwerking.

Monumentnummer: 46

Klokketoren

Rechthoekige klokketoren uit 1962. Opgebouwd uit schoon metselwerk van gele baksteen in een wild verband. Deze toren staat los van de zuidelijke gevel, maar wordt door de ondiepe luifel verbonden. Bovenzijde van de toren met rechthoekige opening waarin zich een klok bevindt.

Eenlaags volume onder platdak (middendeel)

Algemeen

Het middendeel van de kerk, de entree, wordt gevormd door een L-vormig eenlaags volume, deels uit 1962, deels uit 1988-1991 daterend. De achterzijde van dit volume is in een hoek gebouwd. De oostelijke gevel van deze achterzijde is niet zichtbaar.

Zuidelijke gevel aan Julianastraat

Opgebouwd uit een framework van houten kozijnen met grote enkelruits vensters. Aan de linkerkant een dubbele houten deur met glazen kijkvensters. Vóór deze gevel ligt een stoepje van grindtegels. Bovenzijde met houten luifel, die aan de voorzijde is voorzien van houten planken met aan de bovenzijde een aluminium randafwerking. Onderzijde van de luifel eveneens met houten planken.

Linkerdeel van de noordelijke achtergevel

Opgebouwd uit schoon metselwerk van gele baksteen in een wild verband. Blinde gevel met geheel links een regenpijp met vergaarbak. Bovenzijde van de gevel met aluminium randafwerking.

Westelijke zijgevel van de achterbouw

Rechterzijde van deze gevel opgebouwd uit schoon metselwerk van gele baksteen in een wild verband. In dit geveldeel een regenpijp met vergaarbak. Linker- en middendeel met framework van houten kozijnen en enkelruits vensters. Links in dit framework een houten deur met groot glazen kijkvenster. Rechts een fors venster met onder- en bovenraam. Boven de deur een bovenlicht. Boven het framework een houten boeiboord met een aluminium randafwerking.

Rechterdeel van de noordelijke achtergevel

Opgebouwd uit schoon metselwerk van gele baksteen in een wild verband. Links een houten deur met fors enkelruits kijkvenster. Houten kozijnen. Hierboven een enkelruits bovenlicht met kunststof ventilatierooster. Rechts van het bovenlicht twee brede, liggende vensters met houten kozijnen. Lekdorpels van donkere tegels. Bovenzijde van de gevel met een houten boeiboord met een aluminium randafwerking. Centraal in de gevel loopt een verticale regenpijp zonder vergaarbak.

Eenlaags volume onder platdak (uitbreiding van 1974)

Algemeen

Eenlaags volume onder platdak uit 1974, uitbreiding aan de rechtervoorzijde van de kerk. Gevels opgebouwd uit schoon metselwerk in gele baksteen in een wild verband.

Westelijke gevel

Linkerkant van de westelijke gevel van de uitbreiding van 1974 is gebouwd tegen een smal geveldeel uit 1962 dat zich onder de luifel bevindt. Westelijke gevel van de uitbreiding van 1974 met links een hout- en glasdeur in een klein portiekje. Boven de deur een enkelruits bovenlicht met houten kozijnen. Links van de deur een zeer smal langwerpige staande enkelruits venster. Daaronder de brievenbus. Bovenzijde van de portiek met betonnen of houten latei. Rechts van de deur een licht verdiept vierkant enkelruits venster met houten kozijnen. Lekdorpel van donkere tegels. Boven het venster een betonnen of houten latei. Rechterdeel van deze gevel is blind met een fors houten kruis dat aan de gevel is bevestigd. Bovenzijde van de gevel met metalen randafwerking. De gevel loopt aan de zuidzijde, dus geheel rechts, een stuk door ten opzichte van de zuidelijke gevel van de uitbouw van 1974.

Monumentnummer: 46

Zuidelijke gevel

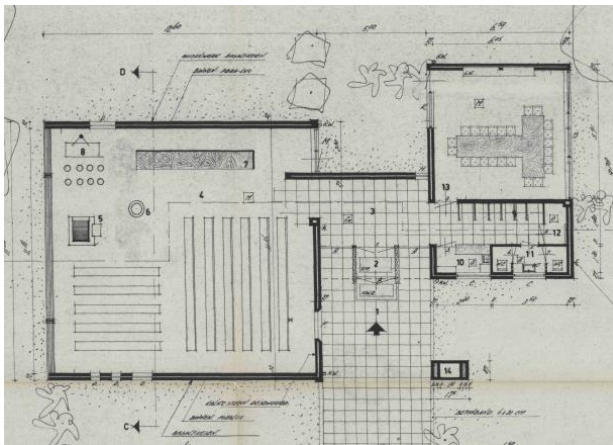
Links en rechts in de gevel een houten framework met houten borstwering en kunststof boeiboorden. Lekdorpels van donkere tegels. Linkerframework met twee forse enkelruits vensters en twee enkelruits bovenramen. Rechterframework met links een hout-glasdeur en rechts een fors enkelruits venster. Enkelruits bovenlicht en bovenraam. Centrale deel van de gevel met bakstenen. Hier loopt een regenpijp zonder vergaarbak. Bovenzijde van de gevel met aluminium randafwerking.

Oostelijke gevel

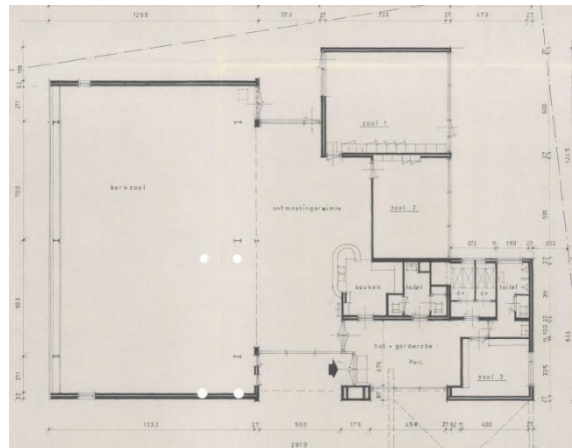
Centraal achteraan in deze gevel twee licht verdiepte tweeledige vensters met houten kozijnen. Lekdorpels van donkere tegels en betonnen of houten lateien. Bovenzijde van de gevel met aluminium randafwerking.

Waardering

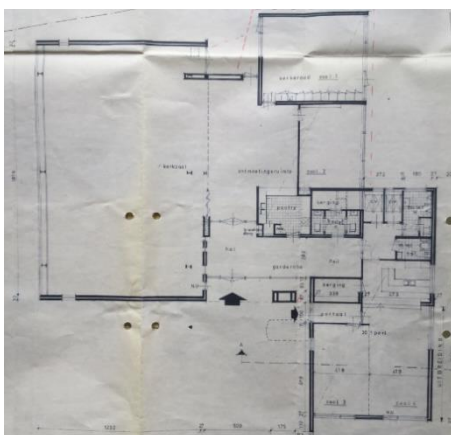
De kerk met entree en klokketoren heeft een bijzondere vormgeving en een materiaalgebruik dat van de standaard afwijkt. Wout Ingwersen was een moderne na-oorlogse architect die (zoals bijna alle architecten) beïnvloed is door Le Corbusier (Ronchamp: Notre Dame du Haut). Een vergelijkbare kerk bouwde hij in Waalwijk. De bijeenkomst ruimte en klokketoren uit 1962 worden beide als hoog monumentaal gewaardeerd. De overige bebouwing wordt als indifferent gewaardeerd.

Bouwtekening (oorspronkelijk plan)

Bouwtekening (tussen fase)

Bouwtekening (huidige situatie)

Ontmoetingszaal van de protestantse kerk.

De kerkzaal was in het oorspronkelijk plan van de architect als nagenoeg vierkant ontworpen, maar is in een latere fase met een derde verlengd. Die vergroting van de zaal heeft voor een deel afbreuk gedaan aan de originele opzet van de architect. Door de beperkte omvang van de zaal werd een intimiteit geschapen. Met name de kleinschaligheid van de oorspronkelijke opzet is door de vergroting

Monumentnummer: 46

van de zaal verdwenen. Direct tegen de rechterzijde van de kerkzaal werd de ruimte tussen kerkzaal en de bebouwing rechts daarvan vervangen door een overdekte ontmoetingsruimte en enkele functionele ruimtes. De originele klokketoren, die voorheen als een vrijstaand object kon worden ervaren, lijkt nu (visueel) tegen de kerk aan te staan. Deze latere bebouwing is functioneel, maar zorgt binnen het complex voor veel “onrust”.

De kerkzaal

De vloer is belegd met linoleum / marmoleum. De binnenwanden worden aan de twee smalle zijden gevormd door wit geverfde bakstenen, die in vergelijking met de lengte (de strek), relatief hoog zijn. De wanden zijn gemetseld zonder de toevoeging van een venster of een deur. Door middel van de diagonale lijnen en de smalle lichtstroken tussen die wanden en het dak ontstaat een speels lijnenspel. Hiermee is een ruimte gecreëerd, die een verrassend karakter heeft.

Zoals het was.

Zoals het nu is.

De schuine (west)wand wordt gevormd door smalle schroten, eveneens wit geverfd. Deze wand is tegen de damwandprofielen aangebouwd, die (aan de buitenzijde van het gebouw) opvallend aanwezig zijn. Dit deel van het gebouw vormt qua architectuur het meest “zwakke” deel van de kerk. Esthetisch gezien heeft de wand geen enkel detail en oogt daarom saai. Opgemerkt moet worden, dat deze wand, zonder vensters, de aandacht van de bezoekers niet zal afleiden.

Monumentnummer: 46

De oostelijke zijwand van de zaal wordt voor een deel gevormd door een geheel van schoon metselwerk met een drietal smalle vensters, die van vloer tot het plafond reiken. Hierdoor treedt in dit deel van de zaal extra licht binnen.

Het overige deel van de oostelijke zijwand wordt met vouwwallen afgeschermd van de naastgelegen (nieuwere) ontmoetingsruimte. Aan de noordoostelijke zijde van de oostelijke zijwand is een korte dwarsmuur van schoon metselwerk geplaatst om een glazen pui met een (nood-) uitgang aan het gezicht te onttrekken. Tussen deze muur en het plafond is enige ruimte vrij gelaten. Daar is nog een deeltje van de verticale (blauwe) stalen profielbalk zichtbaar.

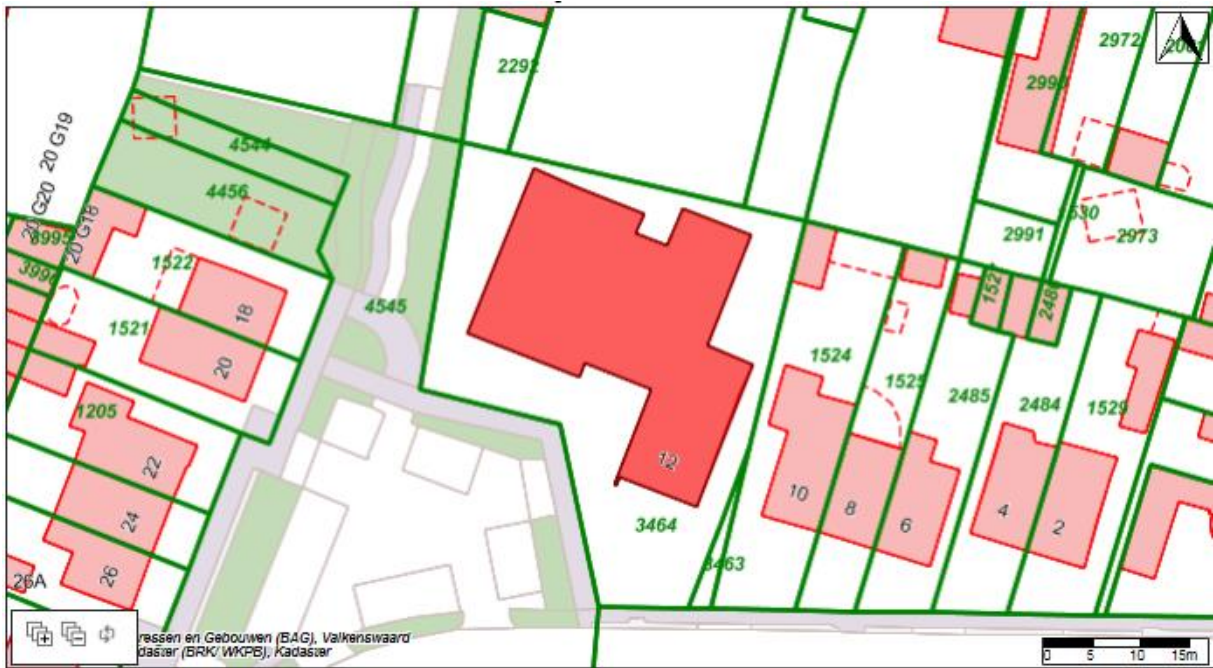
De ontmoetingsruimte is van een schuin aflopend plafond voorzien. Dit plafond is bedekt met platen van geperst vezelmateriaal. De voornaamste lichtinval ontstaat door een opening tussen het plafond en de oostgevel. Verder is aan de gehele bovenzijde van de schuin oplopende wanden een smal venster geplaatst, waardoor ook enig licht in de ruimte binnenvalt. Omdat aan beide zijden van de oostwand een lichtopening is aangebracht, oogt het centrale deel van deze wand donkerder.

De laagste delen van het dak worden aan beide kanten van de oostelijke zijde gedragen door zware geschilderde stalen balken met een I-profiel. Het hoge deel van het schuin oplopende plafond/dak is met dezelfde soort balken verbonden met de balken die buiten, op grondhoogte zichtbaar zijn. Deze balken zijn verscholen achter de damwandprofielen van de westelijke buitengevel.

Ingemetselde steen in de ontmoetingsruimte, afkomstig van het "Weerderhuys".

Monumentnummer: 46

Monumentnummer: 47

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 13 november 2018
Besluitnummer: B5

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Leenderweg
Huisnummer: 26
Monument: tweelaagse dorpsvilla

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 235

OMSCHRIJVING

Inleiding

Tweelaagse dorpsvilla. Samengesteld dak en topgevel, gebouwd in 1907 voor burgemeester W. Thijssen. Hoofdvolume met links een terugstaand bouwdeel met daarin de entree en voordeur. Verder een gevel waarvan het linkerdeel een lijstgevel en het rechterdeel een topgevel. Vóór en naast de rechterhelft van het pand een eenlaagse uitbouw met platdak en borstwering, die in 1932 aan de rechterzijde is uitgebreid.

Beschrijving

Voorgevel

Begane grond van de gevels opgebouwd in schoon metselwerk van rode baksteen in een kruisverband. Trasraam van donkerrode baksteen met lichtgaten, afgetopt met halfsteense rollaag. Verdieping wit gepleisterd. Zinken regenpijp tussen lijstgevel en topgevel.

Terugstaand bouwdeel in linkerdeel met op de begane grond een stoepje waarboven een afdakje dat met rode kruispannen is belegd. Houten voordeur met betralied kijkvenster. Harstenen drempel en deurneuten. Drieruits bovenlicht. Afdakje wordt op de hoek ondersteund door een bakstenen zuiltje, afgetopt met afgeronde betonnen dekplaat. Daarboven een wit geschilderde houten pilaar. Deels rond, deels hoekig met fraaie versieringen in de vorm van cirkels en visgraatmotief. Kroonlijstje met metalen versieringen in leliemotief, ondersteund door olijfvormige consoles. Afdakje met aan linkerzijde een driehoekige beschieting.

Monumentnummer: 47

Korte linkerzijgevel van het centrale geveldeel met op de begane grond één smal langwerpig venster.

Begane grond van lijstgevel met een groot drieledig getoogd venster met steense segmentboog. Houten kozijnen met lichte versieringen, bovenramen met roede-verdeling. Ruitjes van geel kathedraalglas met glas-in-lood. Oranje bakstenen cordonband als versiering tussen de bouwlagen.

Begane grond van het bouwdeel onder de topgevel met een in 1932 toegevoegde staande erker van rode baksteen. Ruitjes van geel kathedraalglas met glas-in-lood. Links met een afgeplatte hoek, rechts verbonden met een forse aanbouw. De erker heeft drie getoogde vensters met steense segmentbogen, donker geschilderde bakstenen lekdorpels en bovenramen met roede-verdeling. Ruitjes van geel kathedraalglas met glas-in-lood. Steense rollaag als overspanning.

Aanbouw aan de rechterzijde uit 1932. Afgeplatte hoek aan rechterzijde met smal langwerpig venster, verder vergelijkbaar met het venster in het rechterdeel van de uitbouw. Aan de bovenzijde van de erker en de aanbouw rechts een oranje bakstenen imitatie-speklaag boven de ramen. Platdak. Golvende daklijn, afgezet met donkere bakstenen, bakstenen borstwering met balusters met betonnen sierbanden en houten balustrade. Aftopping van de balusters in beton.

Verdieping van het terugstaand deel boven de entree met drieledig venster met roede-verdeling. Houten kozijnen met lichte versieringen. Donker geschilderde bakstenen lekdorpel. Halfsteense rollaag van oranje-keurige bakstenen als overspanning. Friesje van uitkragende, oranje-keurige bakstenen. Kroonlijst met metalen versieringen in leliemotief, ondersteund door sierlijke consoles met voluutversiering.

Verdieping van de linkerzijgevel van het centrale geveldeel met één smal langwerpig venster met bovenraam met roede-verdeling. Bovendorpelband van oranje-keurige baksteen. Fries van uitkragende, oranje-keurige baksteen, waarvan de onderzijde versierd als platte muizentand. Kroonlijst met metalen versieringen in leliemotief, ondersteund door sierlijke consoles.

Verdieping van lijstgevel met twee rechthoekige vensters met bovenramen met roede-verdeling. Ruitjes met geel kathedraalglas. Donker geschilderde bakstenen lekdorpels. Bovendorpelband van oranje-keurige baksteen. Fries van oranje-keurige baksteen, waarvan de onderzijde versierd als platte muizentand. Kroonlijst met metalen versieringen in leliemotief, ondersteund door sierlijke consoles met voluutversiering.

Verdieping van topgevel met trapeziumvormige loggia met dubbele halfsteense segmentboog in oranje-keurige baksteen. Houten deur met getoogd bovenlicht met roede-verdeling die toegang geeft tot het platdak. Rechthoekige zijramen van een soortgelijke vormgeving. Aan weerszijden van de loggia een smal langwerpig venster met bovenraam met roede-verdeling. Donker geschilderde bakstenen lekdorpels en dubbele halfsteense segmentboogjes in oranje-keurige baksteen. Bovenramen met ruitjes in geel kathedraalglas. Oranje-keurige halfsteense bovendorpelband over de gehele breedte van het pand, die de segmentbogen met elkaar verbindt. Fries van oranje-keurige baksteen, waarvan de onderzijde versierd als platte muizentand. Kroonlijst met metalen versieringen in leliemotief, ondersteund door sierlijke consoles.

Topgevel met oranje-keurige halfsteense bakstenen onderdorpelband. Drieledig venster met roede-verdeling. Houten kozijnen met lichte versieringen. Topgevel met fries van oranje-keurige baksteen aan de onderzijden van de schuine geveldelen. Top met houten vakwerk boven het venster. Versierde, geprofileerde windveer met zinken kraal en metalen versieringen in leliemotief, ondersteund door sierlijke consoles.

Monumentnummer: 47

Rechterzijgevel

Begane grond bebouwd met aanbouw met borstwering, vergelijkbaar met de voorzijde. Tegen de rechterzijgevel van de aanbouw een rechthoekige eenlaagse uitbouw met platdak. Gevels opgebouwd in schoon metselwerk van rode baksteen in kruisverband. Smalle linkerzijgevel van de uitbouw met venster met glas-in-lood. Rechterzijgevel uitbouw met links en rechts een regenpijp. Centraal een groot ongedeelde drieledig venster, bestaande uit een groot middenraam en twee smallere zijramen. Rijk versierd kleurig glas-in-lood. Steense rollaag als overspanning. Houten bakgoten.

Verdieping blind. Wit gepleisterd. Fries van uitkragende, oranjekleurige baksteen, waarvan de onderzijde versierd als platte muizentand. Houten boeiboord met zinken kraal en metalen versieringen in leliemotief.

Tegen de rechterzijgevel staat een forse, moderne, gepleisterde aanbouw met platdak. Deze loopt door tot aan de achterzijde.

Dak

Tentdak in het centrale bouwdeel, belegd met rode kruispannen. Piron op dakpunt. Dakvenster in voorste dakschild met bakgoot. Stolpvenster met twee zesruiters. Houten bakgootjes met zinken kraal. Twee hoge schoorstenen en twee dakramen in rechterdakschild. Dakje met knik op het terugstaand linkerbouwdeel.

Overige

Monumentale bomen in de achtertuin.

Als afscheiding tussen het trottoir van de Leenderweg en de voortuin een bakstenen muur met rechthoekige uitsparingen. Muur is opgebouwd uit schoon metselwerk van donkerrode baksteen in een Noords verband, afgetopt met een halfsteense rollaag. Rechthoekige uitsparingen met smeedijzeren hekwerkje in de vorm van het cijfer "8". Achterzijde aan de Hofstraat van de straat gescheiden door een hoge schansmuur met lisenen, een platte muizentanding en een ezelsrug.

Waardering

Dit pand heeft een hoge monumentale waarde vanwege de rijke vooroorlogse architectuur, herkenbaar in de combinatie van lijst- en topgevel. Het geheel is op een bijzondere wijze gecombineerd met de afwisselende bouwvormen uit de jaren '30. Uiterlijk is het pand nog zeer authentiek. Samen met de naburige panden op nummer 28-30 en 36 is hier sprake van een zeer hoge ensemblewaarde.

Cultuurhistorisch geeft dit pand uitdrukking aan de welvaart die er begin 20^e eeuw al bestond in Valkenswaard en de status van het burgemeestersambt in het algemeen.

Monumentnummer: 47

Monumentnummer: 48

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 13 november 2018
Besluitnummer: B5

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Leenderweg
Huisnummer: 89
Monument: voormalige sigarenfabriek

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: B
Nummer: 4082

OMSCHRIJVING

Inleiding

Voormalige sigarenfabriek van Chr. van de Kerkhof, gebouwd in of kort na 1922 en in of kort na 1926. De fabriek bestaat bouwkundig gezien uit drie delen, te weten:

- tweelaags fabrieksgebouw met zadeldak uit 1922 of kort daarna;
- drielaagse voorbouw met platdak uit 1926 of kort daarna;
- drielaagse achterbouw met zadeldak uit 1926 of kort daarna.

Beschrijving

Tweelaagse Fabrieksgebouw aan straatzijde

Voorgevel

Voorgevel opgebouwd uit wit geschilderde bakstenen in een kruisverband. Donkergroen gepleisterde plint. Geheel links loopt een regenpijp die uitmondt in de bakgoot van het belendende pand. Rechts een regenpijp die tot aan het vloeroppervlak reikt.

Begane grond met rechts een houten paneeldeur met metalen kijkroostertje. Betonnen drempel, houten kozijnen. Steense rollaag boven de deur. Links twee gelijke rechthoekige vensters. Houten stolpvensters met forse bovenramen. Houten kozijnen. Bakstenen lekdorpels en steense rollagen boven de vensters. Twee staafankers ter hoogte van de balklaag.

Verdieping met drie vensters, zoals op de begane grond. Echter met anderhalfsteense strekken in plaats van rollagen.

Monumentnummer: 48

Alle vensters zijn voorzien van dubbel glas, m.u.v. het bovenlicht bij de voordeur. Er kunnen voorzetrampen worden geplaatst.

Boven in de topgevel klein tweeledig venster. Houten kozijnen. Bakstenen lekdorpel en halfsteense rollaag. Houten windveer of bakgoot ondersteund door enkele klossen.

Linkerzijgevel

Blind.

Dak

Zadeldak belegd met grijze holle dakpannen. Linker dakschild met bakstenen schoorsteen waar een forse pijp uit steekt.

Drielaagse voorbouw aan straatzijde

Voorgevel

Voorgevel opgebouwd uit wit geschilderde bakstenen in een kruisverband. Donkergroen gepleisterde plint. Begane grond met een rechthoekig zesruits venster. Houten kozijnen. Bakstenen lekdorpel en steense rollaag. Eerste verdieping met een zelfde venster als op de begane grond. Tweede verdieping met een zelfde venster als op de begane grond. Houten boeiboord met aluminium rand. Alle vensters zijn voorzien van dubbel glas en er kunnen voorzetrampen worden geplaatst.

Linkerzijgevel

Blind.

Rechterzijgevel

Gelijk aan voorgevel, echter deze gevel loopt iets verder door naar de achterzijde. Er loopt een horizontale regenpijp van een vergaarbak op het boeiboord naar de zeer korte zuidelijke gevel van het achterliggende volume. Elke bouwlaag een rechthoekig zesruits venster. Houten kozijnen. De vensters op de begane grond en 2^e verdieping zijn voorzien van dubbel glas. Op de 1^e verdieping heeft het venster enkel glas. Voorzetrampen mogelijk.

Drielaagse achterbouw

Zuidelijke gevel

Zeer kort zuidelijk geveldeel van de achterbouw opgebouwd uit wit geschilderde bakstenen in een kruisverband. Donkergrijs gepleisterde plint. Kort houten kroonlijstje op de hoek met de oostelijke gevel. Regenpijp.

Geveldeel ter hoogte van de tweede verdieping blind. Mogelijk met uitkragende bakstenen fries.

Oostelijke gevel

Oostelijke gevel van de achterbouw opgebouwd uit wit geschilderde bakstenen in een kruisverband. Donkergroen gepleisterde plint. Tuitgevel met schoorsteen.

Begane grond met geheel links een houten paneeldeur met kijkvenster met roedeverdeling. Dit kijkvenster is opgebouwd als een ondiepe halfronde erker. Houten kozijnen. Betonnen drempel.

Steense rollaag. Rechts twee rechthoekige vierruits vensters voorzien van dubbel glas. Houten kozijnen. Bakstenen lekdorpels en steense rollagen. Gietijzeren sieranker ter hoogte van de balklaag.

Eerste verdieping met links een rondboogvenster met roedeverdeling (onder andere een ondergaande zon). Halfsteense rondboog. Loodslabbe als lekdorpel. Rechts twee grote rechthoekige tweeledige vensters met forse middenstijlen, roedeverdeling en dubbel glas. Bovenramen met dubbel glas.

Bakstenen lekdorpels. Steense rollagen. Metalen bakken voor rolluiken. Drie gietijzeren sierankers ter hoogte van de balklaag.

Tweede verdieping met links een rondboogvenster, vergelijkbaar met dat van de eerste verdieping.

Midden in de gevel een tweeledig venster met forse middenstijl en roedeverdeling voorzien van enkel glas. Geen bovenramen. Bakstenen lekdorpel en steense rollaag.

Monumentnummer: 48

Rechts een vierruits venster. Bakstenen lekdorpel en steense rollaag. Vijf gietijzeren sierankers ter hoogte van de balklaag. Gietijzeren sierankers ter hoogte van de gordingen. Houten boeiboorden met aluminium randen. Klein houten kroonlijstje op de hoek met de korte zuidelijke gevel. Korte houten kroonlijst rechts in de gevel.

Aan de achtergevel van het achterhuis is ter hoogte van de eerste verdieping een serre aangebouwd. Alle vensters aan de oostzijde kunnen worden voorzien van voorzetramen.

Westelijke gevel (zie rechterzijgevel)

Westelijke gevel van de achterbouw opgebouwd uit wit geschilderde bakstenen.

Tweede verdieping met geheel rechts een venster met rolluik. Twee gietijzeren sierankers ter hoogte van de balklaag. Gietijzeren sierankers ter hoogte van de gordingen. Houten boeiboorden met aluminium randen.

Dak

Zadeldak belegd met grijze holle dakpannen. Voorste dakschild met twee dakramen. Rechts op de nok een bakstenen schoorsteen met randafwerking.

Naast de industrieel-architectonische waarde heeft het pand een cultuurhistorische waarde in de context van de Valkenswaardse tabakshistorie. In het pand was tot 1953 de sigarenfabriek van Christiaan van de Kerkhof gevestigd, die ook onder de naam 'Taberna' en 'Kerof' sigaren fabriceerde. Om die reden is het pand dan ook opgenomen in de Sigarenmakerij en Valkerijwandelroute en verdient het bescherming.

Waardering

Dit pand is cultuurhistorisch van waarde wegens zijn plaats in de geschiedenis van de tabaksindustrie in Valkenswaard. Opmerkelijk is het zeer grote volume van dit bedrijf. Het is daarmee afwijkend van de vele tabaksfabriekjes, die veelal in een normaal woonhuis waren gevestigd. Uit de uitbreiding in 1926 blijkt bovendien, dat de sigarenindustrie hier welig bloeide. In het pand was tot 1953 de sigarenfabriek van Christiaan van de Kerkhof gevestigd, die ook onder de naam 'Taberna' en 'Kerof' sigaren fabriceerde. De nevenstaande middenstandswoning vertoont een groot contrast met de forse sigarenfabriek. Het gebouw toont op veel plaatsen nog het oude uiterlijk.

Monumentnummer: 48

Monumentnummer: 49

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 13 november 2018
Besluitnummer: B5

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Maastrichterweg
Huisnummer: 3
Monument: dorpsvilla

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 1986

OMSCHRIJVING

Inleiding

Tweelaagse dorpsvilla met samengesteld dak uit ca. 1900 met rechts een eenlaagse garage of bedrijfsruimte onder een samengesteld dak uit ca. 1900.

Beschrijving

Voorgevel

Voorgevel opgebouwd in schoon metselwerk in donkerrode baksteen in kruisverband. Knipvoegen. Trasraam in donkerdere kleur baksteen. Luchtgaten. Centraal gelegen toegangsdeur in verdiept portiek met betonnen drempel. Steense rondboog en halfsteense rollaag als ontlasting boven de deur. Licht uitspringende rondbogen aan binnenzijde van de portiek. Voordeur van glas en hout en houten kozijnen. Geprofileerd deurkalf. Getoogd bovenlicht in glas-in-lood. Versierde betonnen aanzetstenen die als tussendorpelbandjes doorlopen in de portiek. Aan beide zijden van de deur twee enkelruits vensters met bovenramen in glas-in-lood. Betonnen lekdorpels, die in een onderdorpelband doorlopen over de breedte van het pand. Smeedijzeren sierhekwerkjes voor de vensters. Anderhalfsteense strekken met betonnen sluitstenen boven de vensters. Halfsteense rollaag als bovendorpelband, die doorloopt in de rondboogrollaag boven de deur.

Verdieping met vijf enkelruits vensters met bovenramen in glas-in-lood. Betonnen lekdorpels die in een onderdorpelband doorlopen over de breedte van het pand. Anderhalfsteense strekken met betonnen sluitstenen boven de vensters. Rollaag als bovendorpelband. Baksteenversieringen ter hoogte van de tussendorpels. Ter hoogte van de bovenramen op de verdieping links en rechts een betonnen console

Monumentnummer: 49

met ojiefprofiel, waarboven een uitstekende bakstenen kolom, die doorloopt tot voorbij de zolderverdieping. Zolderverdieping in steekkap met twee glas-in-loodvensters met houten kozijnen. Steense strekken en onder de vensters één betonnen lekdorpel. Halfsteense rollaag als onderdorpelband. Boerenvlechtwerk naast de vensters. Een platte muizentandlijst boven de vensters. Houten kroonlijst met plansiergoot met zinken kraal die in de trapeziumvormige lijn van het centrale deel van de gevel doorloopt. Rijk versierde en geprofileerde houten consoles, bestaande uit kleinere en grotere varianten. Onder de grotere consoles loopt over de fries van de lijstgeveldelen een smalle, licht uitstekende, verticale bakstenen kolom. Aan de onderzijde van deze smalle kolommen een smalle, licht uitstekende doorlopende horizontale rij bakstenen. Zinken regenpijp geheel links in de gevel.

Linkerzijgevel

Begane grond bebouwd met aanbouw van Markt 51.

Verdieping van trapeziumvormige gevel opgebouwd in schoon metselwerk van donkerrode baksteen in kruisverband. Blinde gevel met vier staafankers ter hoogte van de balklaag van de zolderverdieping. Houten kroonlijst met bakgoot met zinken kraal die de trapeziumvorm van het dak volgt. Licht versierde, houten consoles.

Rechterzijgevel

Begane grond en deel verdieping bebouwd met aanbouw aan rechterzijde.

Verdieping van trapeziumvormige gevel opgebouwd in schoon metselwerk van donkerrode baksteen in kruisverband. Blinde gevel met één zichtbaar staafanker ter hoogte van de balklaag van de zolderverdieping. Houten kroonlijst met bakgoot met zinken kraal die de trapeziumvorm van het dak volgt. Licht versierde, houten consoles. Regenpijp aan linkerzijde van de zijgevel.

Dak

Samengesteld dak belegd met grijze Tuile-du-Nord dakpannen. Aan de voorzijde een steekkap met wolfseind en piron. Bakstenen schoorsteen in linkerdakschild.

Garage of bedrijfsruimte

Voorgevel

Voorgevel in schoon metselwerk van rode baksteen in kruisverband. Drie halfsteense rollagen, verspreid over de gevel. Linkerdeel voorgevel met grote houten poort, bestaande uit vier delen die onafhankelijk van elkaar open en dicht kunnen. Stalen I-profiel als overspanning. Daarboven een steense rollaag.

Rechterdeel van de gevel met zolderverdieping en steekkap. Begane grond met twee kleine raampjes met houten kozijnen, bakstenen lekdorpels en steense strekken. Eén eenvoudig staafanker ter hoogte van de balklaag. Zolderverdieping met rechthoekig venster of deur. Houten kozijnen en met kraaldelen beschoten onderzijde. Bakstenen lekdorpel. Vierruits rondlicht in top met ronde, halfsteense rollaag. Zinken regenpijpen aan beide zijden van het gebouw. Houten bakgoot met zinken kraal die doorloopt in de topgevel van het rechterdeel van het gebouw. Versieringen in de top.

Rechterzijgevel

Blind, opgebouwd in schoon metselwerk van rode baksteen in een Vlaams verband. Halfsteense rollaag op kniehoogte. Houten boeiboord met zinken kraal.

Dak

Samengesteld dak belegd met grijze Tuile-du-Nord dakpannen.

Overige

Siersmeedijzeren hekwerk tussen de aanbouw van nummer 3 en nummer 5.

Monumentnummer: 49

Waardering

Dit pand met aangelegen garage/bedrijfsruimte is waardevol vanwege de rijke architectuur en de authenticiteit. Het complex is een voorbeeld van de bouw van woningen van de gegoede middenstand rond 1900.

Monumentnummer: 50

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 13 november 2018
Besluitnummer: B5

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Maastrichterweg
Huisnummer: 5
Monument: dorpsvilla

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 2186

OMSCHRIJVING

Inleiding

Vrijstaande eenlaagse eclectische dorpsvilla onder platdak met schilden. Gebouwd in 1894 door koopman P. Fasol.

Beschrijving

Voorgevel

Voorgevel opgebouwd in schoon metselwerk van rode bakstenen in kruisverband. Middenrisaliet en hoekrisalieten. Grijs, gepleisterde plint. Centrale toegangsdeur met getoogd bovenlicht in glas-in-lood in portiek met hardstenen stoepje. Aan weerszijden van de deur twee terugliggende T-stolpvensters met houten kozijnen en getoogde bovenramen. Betonnen lekdorpels die licht uitspringen ten opzichte van de betonnen onderdorpelband. Aan weerszijden van de vensters twee wit gepleisterde sierstenen. Rijk geprofileerde bakstenen omlijstingen van portiek en vensters. Rijk versierde, wit geschilderde, gepleisterde, uitkragende, getoogde lateien met diamantkoppen als imitatie-sluitstenen boven portiek en vensters. Uitstekende waterlijst van afgeronde lichte rode baksteen tussen de lateien en de goot. Geprofileerde bakgoot met zinken kraal. Verkropt ter hoogte van de risalieten.

Linkerzijgevel

Linkerzijgevel door begroeiing slecht zichtbaar. Gevel opgebouwd in schoon metselwerk van rode bakstenen in kruisverband. Getoogd T-venster aan straatzijde op de begane grond. Anderhalfsteense segmentboog.

Monumentnummer: 50

Verdiepingslaag met twee T-vensters met daarboven boogvelden met geel en zwart tegelmozaïek en steense segmentbogen. Geprofileerde houten plansiergoot. Zinken regenpijp geheel rechts in de gevel.

Rechterzijgevel

Rechterzijgevel gestuct en met eenvoudige staafankers. Geheel links en centraal een zinken regenpijp.

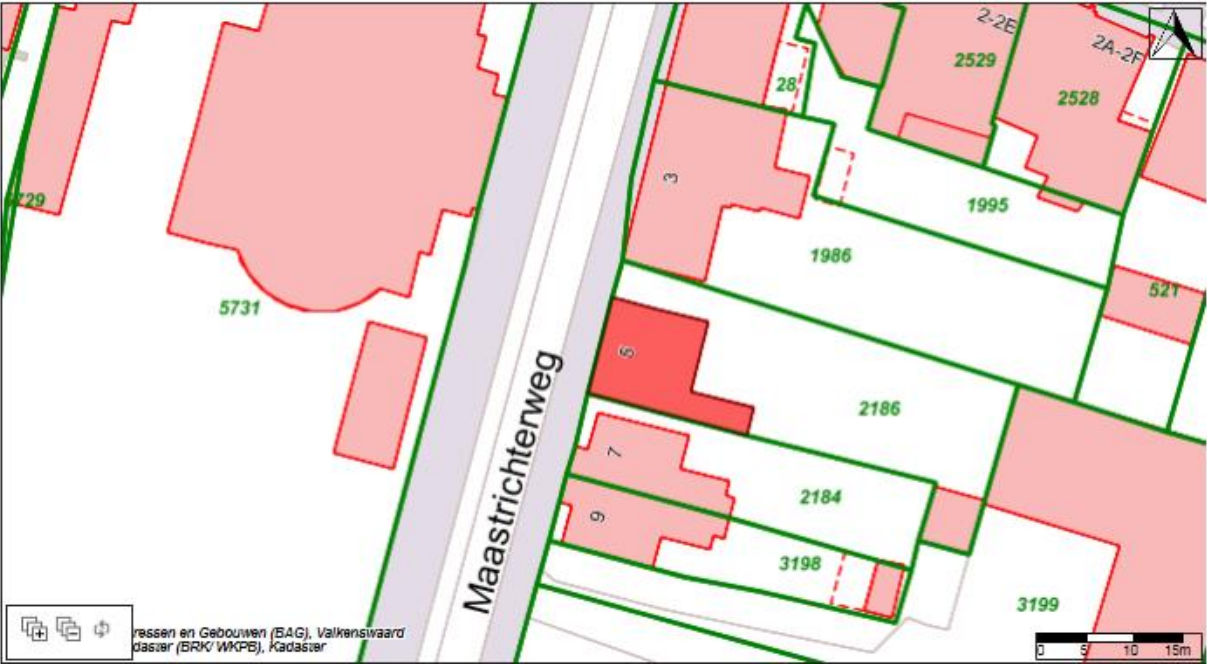
Dak

Dakschilden belegd met leistenen. Voorste dakschild met betonnen ezelsruggen en schoudertertjes als dekplaten. Bakstenen schoorsteen op platdak. Voorste dakschild met centraal geplaatst bakstenen dakvenster met topgeveltje, afgetopt met halfsteense rollaag en baksteenversiering, piron als topstuk en belegd met leistenen. T-stolpraam met dezelfde versieringen als de vensters op de begane grond. Aan weerszijden van het centrale dakvenster een eenvoudiger houten dakvenster met dubbelraam en platdak met bakgoot en zinken kraal. Wangen van leisteen.

Waardering

Dit pand is waardevol vanwege de zeer rijke en zeer opvallende architectuur met de vele versieringen. Wat verschijningsvorm betreft is dit pand in Valkenswaard een unicum. Uiterlijk ziet het pand er nog authentiek uit. Cultuurhistorisch is het pand een goed voorbeeld van een praal-woning van een gegoede middenstander. Het staat in het centrum van Valkenswaard.

Monumentnummer: 50

Monumentnummer: 51

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 12 februari 2019

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Markt
Huisnummer: 49-49A-49B
Monument: horecapand

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 185

OMSCHRIJVING

Algemeen

Drielaags horecapand onder platdak uit ca. 1925, gebouwd in de stijl van de Amsterdamse School.

Voorgevel

Voorgevel opgebouwd in schoon metselwerk in rode baksteen in een wild verband met knipvoegen. Aan de bovenzijde uitkragende hoekelamenten, die doorlopen tot boven de daklijn, in siermetselwerk met reliëf. Twee hoekelamenten, lijkend op schoorstenen, met baksteenversieringen in de vorm van een soort hoefijzer.

Begane grond met anderhalf steense rollaag als trasraam. Uitstekende geveldelen op de hoeken. Moderne horecapui, bestaande uit deuren en vensters met roedeverdeling. Forse, twee en een half steense rollaag ter hoogte van de eerste verdiepingvloer. Tweede bouwlaag met drie houten vensters, bestaande uit negenruits onderramen en drieruits bovenramen. Bakstenen lekdorpels en een steense rollaag als onderdorpelband. Anderhalf steense rollaag als overspanning van de vensters. Derde bouwlaag met vensters en rollagen, vergelijkbaar met de tweede bouwlaag. Iets teruggelegen fries van geglazuurde bakstenen met de (slecht zichtbare) tekst "BIERBROUWERY". Daarboven opnieuw een anderhalf steense rollaag.

Linkerzijgevel

Linkerzijgevel blind, opgebouwd in schoon metselwerk in rode baksteen in een kruisverband. Dichtgemetseld venster op de derde bouwlaag. Halfsteense rollaag aan de onderzijde en anderhalf steense rollaag aan de bovenzijde. Houten plansier.

Monumentnummer: 51

Aan achterzijde een uitstekende zijvleugel met op de derde bouwlaag een vierruits venster met halfsteense rollagen aan boven- en onderzijde.

Rechterzijgevel

Rechterzijgevel opgebouwd in schoon metselwerk in rode baksteen in een kruisverband. Tweede bouwlaag met drie enkelruitsvensters met bovenramen en houten kozijnen. Linkervenster is dicht gemetseld. Halfsteense rollagen aan onderzijden, anderhalf steense rollagen aan bovenzijden. Derde bouwlaag met twee enkelruitsvensters met bovenramen en houten kozijnen. Halfsteense rollagen aan boven- en onderzijden. Zinken regenpijp met vergaarbak aan voorzijde van de gevel en houten plansier.

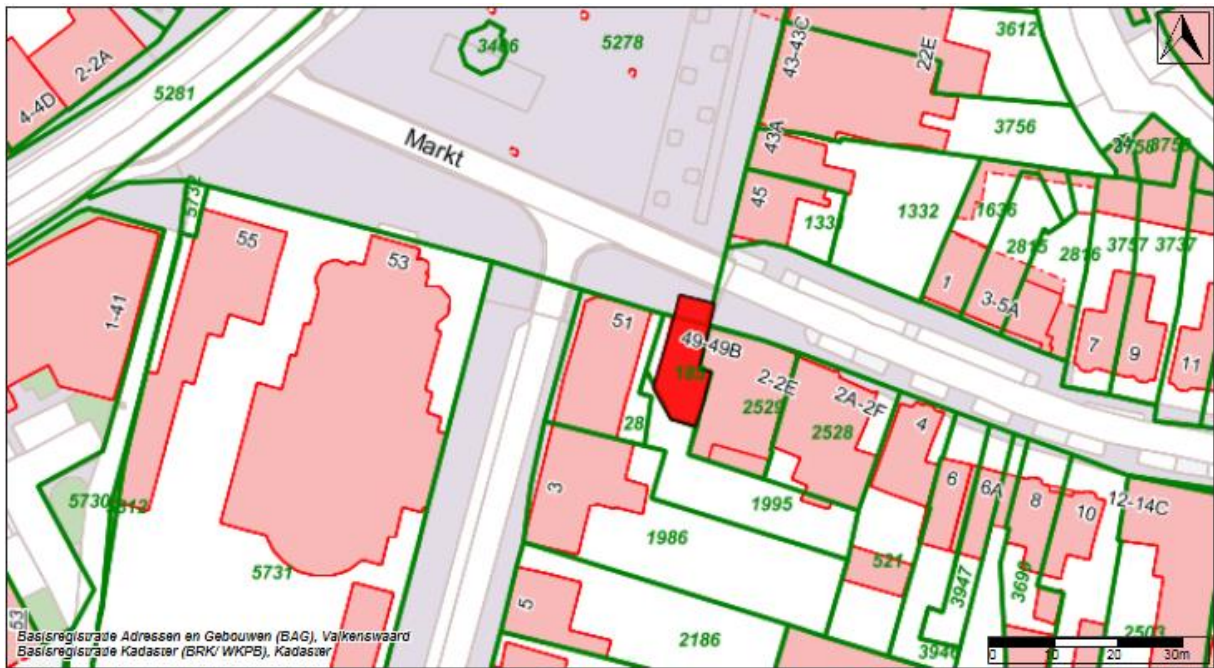
Dak

Platdak.

Waardering

Dit pand is cultuurhistorisch zeer waardevol vanwege het industriële uiterlijk. Het pand is een voorbeeld van de industriële bouw en met name die van een bierbrouwerij uit de jaren '20 van de vorige eeuw. Opvallend zijn ook de industriële verdiepingslagen met vensters met roedeverdeling. Ook bijzonder zijn de hoge uitkragende baksteenversieringen in de stijl van de Amsterdamse School.

Monumentnummer: 51

Monumentnummer: 52

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 12 februari 2019

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Markt
Huisnummer: 51
Monument: horecapand

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 28

OMSCHRIJVING

Algemeen

Aan het zuiden van de Markt, op de hoek met de Maastrichterweg, staat het café 'In de Swaen'. Het huidige pand dateert van 1902 en vormde een geheel met de ernaast gelegen brouwerij op nummer 49. In het pand elementen uit de neogotiek en de chaletstijl.

Bij enkele verbouwingen (1949, 1955 en 1968) werd vooral de gevel aan de Maastrichterweg gewijzigd, welke in 1989 in zijn oorspronkelijke staat werd teruggebracht. Het interieur is bij de laatste verbouwing ingrijpend gewijzigd.

Speels en rijk versierd eenlaags cafépand onder samengesteld mansarde-schilddak. Boven de overhoekse ingang een torentje onder spits schilddak. Eenlaagse aanbouw onder plattendak, rechts van de bebouwing aan de Maastrichterweg. Moderne veranda voor de gevel aan de Markt.

Gevels zijn opgebouwd uit schoon metselwerk van rode baksteen in een kruisverband. Begane grond met trasraam in donkerdere kleur rode baksteen. Onderste rij stenen diagonaal geplaatst. Bovenzijde van het trasraam met schuin geplaatste laag donkere tegels. Daarboven twee baksteenlagen met goudbruinkleurige geglazuurde bakstenen als onderdorpelband. Op de hoek van vensters een donkerkleurige betonsteen. Eén enkele baksteenlaag met goudbruinkleurige geglazuurde bakstenen als tussendorpelband en eentje als bovendorpelband. Gietijzeren sierankers ter hoogte van de balklagen. Friezen met baksteenversiering in lichtrode en donkerrode baksteen. Gevelbeëindiging boven de fries met baksteenversiering in kraalprofiel. Geprofileerde houten bakgoot met zinken kraal op consoles met kraalprofiel.

Monumentnummer: 52

Linker gevel aan de Markt

Linker gevel aan de Markt bestaat uit twee delen. Het linkerdeel springt iets uit en heeft een topgevel. Het rechterdeel ligt iets terug en heeft een lijstgevel.

Begane grond met één fors drieledig kruisvenster. Vierruits onder- en bovenramen. Bovenramen met gekleurd glas-in-lood. Geprofileerde houten kozijnen met verdikking op hoeken en uiteinden.

Lekdorpel van donkere tegels. Deze ligt schuin en direct boven de rij schuin geplaatste tegels boven het trasraam. Grijs gecementeerd boogveld. Steense segmentboog met op plaatsen van aanzet- en sluitstenen goudbruinkleurige geglazuurde bakstenen.

Rechterdeel van de gevel aan de Markt met forse ingangspartij, bestaande uit drie vierruitsdeuren en drie vierruits bovenlichten. Geprofileerde houten kozijnen met verdikking op hoeken en uiteinden.

Grijs gecementeerd boogveld. Steense segmentboog met op plaatsen van aanzet- en sluitstenen goudbruinkleurige geglazuurde bakstenen. Rechts tegen de gevel een zinken regenpijp.

Verdieping met in de topgevel aan de linkerzijde een schuifraam met tweeruits onderraam en drieruits bovenraam. Bovenraam met gekleurd glas-in-lood. Houten kozijnen. Dubbele, schuin geplaatste lekdoorpel van donker gekleurde tegels, vergelijkbaar met het venster op de begane grond. Op de hoeken van het venster een donkerkleurige betonsteen. Tussendorpelband van goudbruinkleurige geglazuurde baksteen met versiering in de vorm van enkele verticaal geplaatste geglazuurde bakstenen. Bovendorpelband van een enkele laag goudbruinkleurige geglazuurde bakstenen. Boven het venster een rondboog, met op plaatsen van aanzet- en sluitstenen goudbruinkleurige geglazuurde bakstenen. Rijk versierd boogveld met groene en witte mozaïek. korte fries in de hoek van de topgevel, vergelijkbaar met de overige friezen in het pand. Overstekende houten windveer met zinken kraal op consoles. Onderzijden van de windveer met holling.

Overhoekse gevel

Twee bakstenen hoekrisalieten die ter hoogte van het deurkalf uitkragen tot een hangende erker op de verdieping en een halve portiek voor de begane grond. Bij deze uitkraging zijn betonstenen en lichtrode bakstenen gebruikt met kraalprofielen. Houten vierruits voordeur boven hardstenen drempel en deurneuten met profiel. Geprofileerd deurkalf en getoogd vierruits bovenlicht. Geprofileerde houten kozijnen. Direct boven het bovenlicht een steense segmentboog met op plaatsen van aanzet- en sluitstenen goudbruinkleurige geglazuurde bakstenen. Deze versiering is aan de binnenste bovenzijde van de halve portiek doorgetrokken tot de segmentboog aan buitenzijde van de portiek, die dus dezelfde versiering heeft.

Geveldeel boven de deur en onder het torentje met eenvoudige versiering in de vorm van een rechthoekige lijstvorm, uitgevoerd in goudbruinkleurige geglazuurde bakstenen. Gietijzeren uithangbord met afbeelding van een zwaan. Ter hoogte van de bakgoten van de linker- en rechtergevel loopt in de overhoekse gevel een rij schuin geplaatste donkerkleurige tegels.

Torenopbouw bestaande uit een voorgevel en twee zijgeveltjes. Gevels opgebouwd in vakwerk, opgevuld met horizontale, verticale en diagonaal geplaatste bakstenen. Uitstekende houten cordonlijst centraal in de gevel. Voorgevel met tweeruits stolpenvenster met drieruits bovenraam. Bovenraam met gekleurd glas-in-lood. Zijgeveltjes met elk een enkelruits onderraam en enkelruits bovenraam. Holle, houten friezen met consoles met kraalprofielen.

Monumentnummer: 52

Rechtergevel aan de Maastrichterweg

Rechtergevel aan de Maastrichterweg bestaat uit drie delen. Het linker- en rechterdeel met een lijstgevel. Het middendeel betreft een middenrisaliet met lichte uitkraging, waardoor een halve portiek ontstaan is. Bovenzijde met tuitgevel. Vensters met metalen ophangstelsel ten behoeve van markiezen.

Linkerdeel van de rechtergevel met één fors drieledig kruisvenster, vergelijkbaar met het venster in het linkerdeel van de linker gevel aan de Markt.

Middenrisaliet met op de begane grond een zijdeur met daarboven een halve portiek, vergelijkbaar met de overhoekse gevel. Echter in deze rechterzijgevel geen deurneuten. De uitkraging van de halve portiek is lichter uitgevoerd en zonder betonstenen. Kwartholle profielen en geen kraalprofielen. De baksteenversiering boven de deur is weer rijk uitgevoerd, zoals in de meeste geveldelen van het pand. Ter hoogte van de bakgoten van het linker- en rechterdeel van de rechterzijgevel een rij schuin geplaatste donkerkleurige tegels. Tuitgevel met schouders en één venster. Venster en topgevel vergelijkbaar met de topgevel in de linkergevel aan de Markt. In deze topgevel enkele kwartrondprofielen onder de schouders. Eén gietijzeren sieranker in de korte fries aan de bovenzijde. Gevel afgedekt met betonnen dekplaten. Bovenop het tuitstuk een smeedijzeren versiering.

Rechterdeel van de rechtergevel met links een fors drieledig kruisvenster, vergelijkbaar met het venster in het linkerdeel van deze gevel. Rechts een fors tweeledig kruisvenster, verder vergelijkbaar met de overige vensters. Direct rechts van de middenrisaliet een zinken regenpijp. Uiterst rechts in de gevel een hoekrisaliet.

Linkerzijgevel van de linker gevel aan de Markt

Opgebouwd in schoon metselwerk van rode baksteen in een kruisverband. Begane grond bebouwd met schuurgedeelte tussen de nummer 49 en 51.

Verdieping met staafankers ter hoogte van de balklaag. Geprofileerde bakgoot met zinken kraal, ondersteund door sierlijke consoles met kraalprofiel.

Rechterzijgevel van de rechtergevel aan de Maastrichterweg

Voor zover zichtbaar blind en grijs gecementeerd. Staafanker in de top van de gevel. Overstekende dakrand, ondersteund door olijfconsoles.

Gevel aanbouw Maastrichterweg

Gevel opgebouwd in schoon metselwerk van rode baksteen in een kruisverband. Trasraam met luchtgaten in een donkerrode baksteen. Twee forse drieledige vensters met elk drie maal vierruits onderramen en drie enkelruits bovenramen. Bak voor rolluik tegen beide tussendorpels. Lekdorpen van donker gekleurde tegels. Halfsteense rollaag als overspanning. Fries, bestaande uit twee uitkragende baksteenlagen. Zinken kraal.

Dak

Samengesteld mansarde-schilddak belegd met grijze muldenpannen. Dat geldt ook voor de topgevel aan de Markt en de tuitgevel aan de Maastrichterweg. Piron aan voorzijde van de nok.

Voorste dakschild boven de lijstgevel aan de Markt met vierruits dakvenster. Overstekend zadeldakje met aan de voorzijde een sierlijk houten topgevelschot. Zadeldakje en wangen belegd met leistenen in Maasdekking. Piron aan voorzijde van de nok.

Hoog schilddak van de torenopbouw boven de overhoekse ingang met hol gebogen dakvoet. Dak belegd met leistenen in een Maasdekking. Voorste dakschild met kleine dakkapel. Voorzijde van de dakkapel beschoten met vier smalle, verticale sleuven. Metalen geheng. Lessenaarsdakje belegd met zink. Wangen van leistenen in Maasdekking.

Monumentnummer: 52

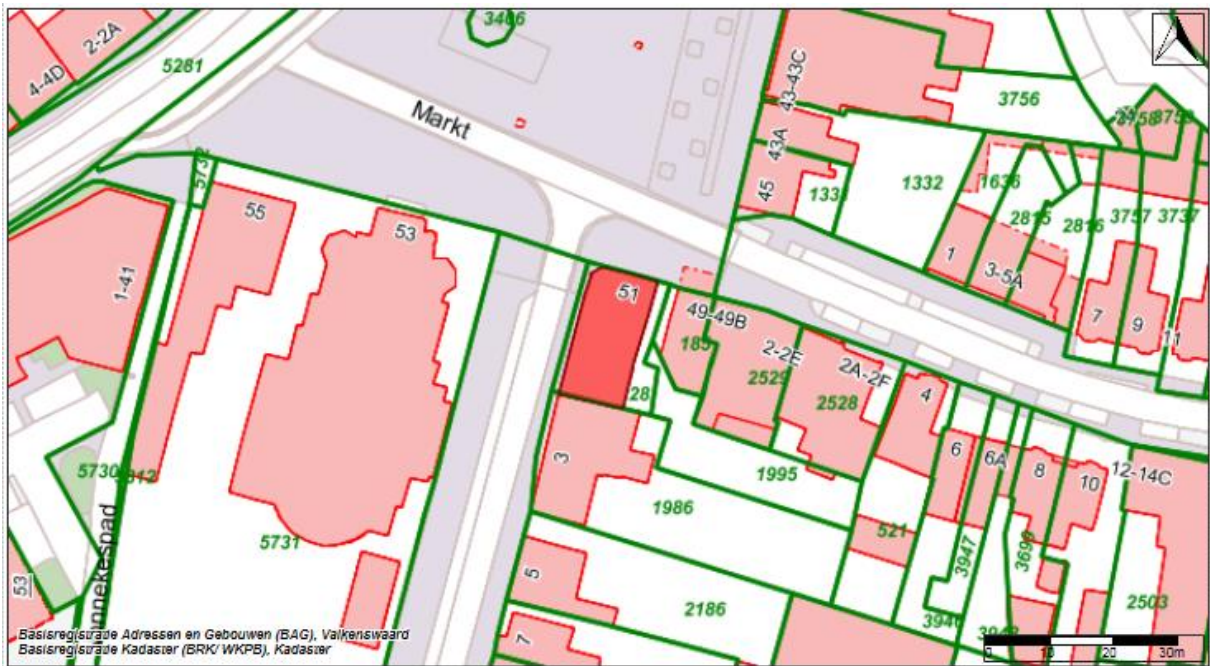
Twee dakvensters in voorste dakschild boven rechterdeel van de gevel aan de Maastrichterweg. Dakvensters in uiterlijk vergelijkbaar met het dakvenster aan de Markt.

Waardering

Het pand is van belang als uitdrukking van een typologische ontwikkeling en vanwege het bijzondere materiaalgebruik. Opvallend is de architectonisch gaafheid, mede in relatie tot de visuele gaafheid van de omgeving.

Cultuurhistorisch is dit oorspronkelijke horecapand van grote betekenis als uitgaansgelegenheid in het centrum van Valkenswaard. Er bestaat hier een directe verbinding (ensemble) met de naastgelegen brouwerij.

Monumentnummer: 52

Monumentnummer: 53

Onderstaand dorpsgezicht is een beschermd gemeentelijk dorpsgezicht in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 18 april 2019

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Gebied: Merellaan - Eksterlaan
Huisnummers: Merellaan 1 t/m 13 en 15 Eksterlaan 1 t/m 12
Dorpsgezicht: Tuindorp

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: A
Nummers: 2783, 2785, 2787, 2788, 2790, 2825, 2862, 2863, 2864, 2865, 2968, 2969, 2970, 2971, 2972, 3054, 3116, 3117, 3140, 3170, 3188, 3232 en 3233

Sectie: B
Nummers: 4830, 4831, 4832, 4833, 4835, 4836, 4837, 4838, 4839, 4840, 4841, 4842, 4924 en 4925

OMSCHRIJVING

Inleiding

Tijdens de oorlog was de NV PHILIPS met haar diamantboorderij tijdelijk in Valkenswaard gevestigd in de voormalige JASNEVA sigarenfabriek aan de Eindhovenseweg. Na de oorlog besloot het bedrijf om dit onderdeel definitief in Valkenswaard te vestigen. Op 2 september 1948 opende de NV PHILIPS dan ook een eerste vestiging in de vorm van een diamantboorderij aan de Geenhovensedreef. Naast de bedrijfsactiviteiten was het bedrijf actief op sociaal-maatschappelijk gebied. Daartoe behoorde ook de zorg voor de huisvesting van werknemers.

Zodoende wilde het bedrijf voorzien in huurwoningen voor zijn Valkenswaardse medewerkers en de keuze viel daarbij op een gebied pal naast de fabriek. De grote woningnood noopte tot allerlei creatieve oplossingen om veel en snel te kunnen bouwen. Het bouwbureau van het bedrijf wist contacten te leggen om houten prefabwoningen te importeren uit Zweden en uit Oostenrijk. Het Dutch Import and Export House Ltd. in Den Haag importeerde de bouwpakketten voor houten woningen uit Oostenrijk met de toepasselijke naam AUSTRIA-woning.

In Oostenrijk waren diverse fabrikanten die zich hadden verenigd in het Österreichische Holzbauverband. Deze organisatie beschikte over een gemeenschappelijk architectenbureau dat ontwerpen vervaardigde voor diverse landen. Zo werd voor de Nederlandse markt onder andere het type 'Holland Huis' ontworpen.

Monumentnummer: 53

Op die manier werden honderden woningen gerealiseerd, vooral in Eindhoven. Maar ook in de regio verschenen de zogenaamde ‘Oostenrijkse woningen’, soms in grote complexen, maar ook kleinschalig. Vermeldenswaardig is het feit dat in Oostenrijk voedselschaarste heerste en zodoende werd overeengekomen dat de betaling gedeeltelijk (ca. 70%) zou plaatsvinden in de vorm van de levering van aardappelen.

PHILIPS realiseerde in 1947 een complex van 14 vrijstaande woningen. De gemeente was in die tijd met een eigen woningbedrijf ook actief op het gebied van de volkshuisvesting met de realisering van woningwetwoningen. PHILIPS bood de gemeente aan om door zijn tussenkomst een contingent van 13 Oostenrijkse woningen beschikbaar te stellen op voorwaarde dat tenminste drie woningen voor de huisvesting van personeelsleden ter beschikking zouden worden gesteld. De gemeente aanvaardde dit aanbod en zo werd het complex een jaar later uitgebreid met 6 blokjes van twee-onder-een-kap in de Eksterlaan.

Typering van het gebied

Het gebogen en kronkelende verloop van de eenvoudig ingerichte geasfalteerde straten in combinatie met de bosrijke omgeving en de weelderig begroeide voortuinen geven het gebied een besloten groen karakter. De samenhang binnen de complexen en de groene inrichting van de straten, pleintjes en voorerven zorgen voor een aangenaam en vriendelijk omgevingsbeeld. Wat betreft de bebouwing is binnen het gebied een tweedeling te herkennen. In het westelijk deel staan langs de Merellaan enkel ruime vrijstaande woningen bestaande uit één laag met de tweede laag in een fors (samengesteld) zadeldak. Met uitzondering van de hoekwoningen zijn de woningen evenwijdig aan de straat gesitueerd. Door het gebogen verloop van de straat verspringt de bebouwing ten opzichte van elkaar in de rooilijn.

Binnen het gebied bestaat grote samenhang wat betreft vormgeving, kleur- en materiaalgebruik en detaillering van de bebouwing. De vormgeving en architectuur van zowel de vrijstaande woningen als van de twee-onder-één- kap woningen is overwegend ingetogen en sober van opzet. Kenmerkend zijn de met hout beklede gevelwanden in donkere kleurstelling waarbij de licht gekleurde kozijnen uitspringen.

De aanwezige dakkapellen aan de voorzijde zijn zorgvuldig ontworpen en vormen een samenhangend geheel met de daken.

De ‘harde’ tweedeling van het complex door de spoorbaan die sinds 1866 Eindhoven met Hasselt verbond is sinds de opheffing van de lijn verdwenen waardoor de samenhang is versterkt. Het onlangs aangelegde fietspad vormt mede door zijn kaarsrechte tracé een herinnering aan de lijn zonder afbreuk te doen aan de samenhang.

Monumentnummer: 53

De 14 woningen aan de Merellaan

Stedenbouwkundige opzet.

In het westelijk deel van het gebied, langs de Merellaan, staan een aantal vrijstaande woningen. Het wegprofiel bestaat uit een verharding van asfaltbeton zonder opsluiting. Deze verharding dateert uit de tijd van de bouw. De Merellaan volgt een flauwe boog waardoor de weg een informeel, speels karakter krijgt. Dat karakter wordt nog versterkt door de variërende afstand van de woningen tot de weg. De woningen zijn oorspronkelijk allemaal identiek, maar door diverse verbouwingen is een gedifferentieerd beeld ontstaan. Elke woning is zodanig gesitueerd dat de bezonning optimaal is. De consequentie daarvan is dat de woningen niet met de voordeur op de weg zijn gericht.

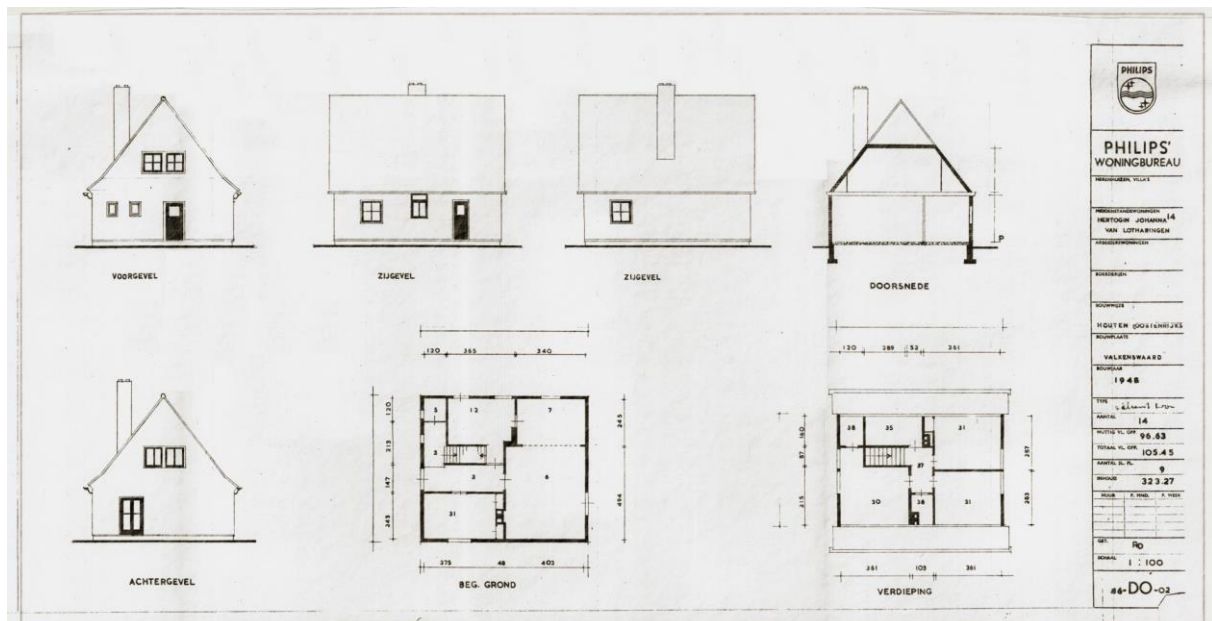
De wegbermen zijn onverhard en de privétuinen zijn afgescheiden door ligusterhagen waardoor de sfeer van een tuindorp wordt versterkt.

De woningen bestaan uit één laag met een tweede laag in een fors zadeldak.

Type 'Holland huis'

Deze woningen werden in opdracht van de NV PHILIPS gebouwd nadat het gemeentebestuur daarvoor op 11 augustus 1947 een bouwvergunning had afgegeven. Volgens het oorspronkelijke ontwerp zouden de woningen aan de buitenzijde worden voorzien van een pleisterlaag.

Voor de beschrijving worden de gevels benoemd volgens het "standaardplan" van de producent / leverancier. Op 15 januari 1948 verstreekte de gemeente de voltooiingsverklaring.

De bestektekening van het PHILIPS' woningbureau.

De linker zijgevel (aan de straatzijde)

De woning heeft één bouwlaag waarboven een spits zadeldak. De gevel aan de straatzijde is oorspronkelijk bedoeld als zijgevel. De onderzijde van de gevel bestaat uit een houten lat, die ter hoogte van de fundering loopt. De gevel bestaat uit schroten (vermoedelijk met messing en groef) en heeft een verticale structuur. De wanden zijn circa 10 centimeter dik en geïsoleerd. Zowel de buitenmuren als de binnenwanden zijn opgebouwd uit een houten stijl- en regelwerk. De indeling van de woning aan de straatzijde bestond oorspronkelijk uit een deur rechts die toegang verschaft tot de keuken, in het midden een vierruits venster met klepraam als bovenraam en een vierkant vierruits venster links. De bovendorpel van de deur heeft eenvoudige houten sierlatten. De vensters links zijn in 1965 overal vervangen door brede drieledige vensters, waarvan de beide buitenste ramen kunnen

Monumentnummer: 53

worden geopend. Eenvoudige mastgoot. De kap heeft een (minimaal) geknikte dakvoet en is belegd met rode keramische muldenpannen.

Consequent zijn de daken op alle woningen beëindigd met kantpannen. Centraal in de kap is in alle woningen in 1965 een dakkapel gebouwd, die geled is in drie delen. De wangen zijn met plaatmateriaal bekleed en het plat afgedekte dak heeft een gering overstek.

De voorgevel

De schroten in dit geveldeel vertonen een gelijk beeld als die van de zijgevels. De planken zijn verticaal strak naast elkaar aangebracht. De oorspronkelijke indeling van de rechterzijgevel (op tekeningen dus aangeduid als voorgevel) op begane grondniveau bestond uit twee kleine raampjes aan de voorzijde en een deur in het centrale deel van de gevel. Het merendeel van de eigenaren van de woningen heeft inmiddels een of meer wijzigingen in deze gevel aangebracht. Ter hoogte van de keuken is meestal een groot venster geplaatst. In een enkel geval is de toegangsdeur verwijderd. Andere eigenaren hebben tegen de zijmuur ter hoogte van de keuken een uitbouw toegevoegd. De wanden van het begane grondniveau en van de topgevel bestaan uit twee delen. Om de overgang tussen de twee delen vorm te geven is op de plaats waar de topgevel begint, een houten lat (in een enkel geval een brede plank) aangebracht. De topgevel heeft twee geschakelde vensters. Beide vierruits vensters bestaan uit twee stolpramen. Elk raam heeft twee ruiten die onderling zijn gescheiden door een horizontale roede. Door de naden tussen de houten delen in de top van de gevel te voorzien van een opdeklat is op subtiel wijze een geleding in de gevel aangebracht.

De rechter zijgevel

De onderzijde van de gevel bestaat uit een houten lat, die ter hoogte van de fundering loopt. De schroten in dit geveldeel vertonen een gelijk beeld als die van de huidige voorgevels. De planken zijn verticaal strak naast elkaar aangebracht.

Monumentnummer: 53

De zijgevel die bij de meeste woningen de rol van achtergevel vervult bevatte oorspronkelijk slechts één venster dat licht bracht in de keuken. In een enkel geval is dit venster gewijzigd in een dubbele openslaande deur.

Om ook in de huiskamer meer verlichting te brengen, is daar vaak ook een venster toegevoegd.

Eenvoudige mastgoot. Zadeldak met (minimale) geknikte dakvoet, die belegd is met rode muldenpannen. Centraal op de halve hoogte van het dak staat een smalle, hoge met geelkleurige baksteen gemetselde schoorsteen, die boven de nok van het dak uitsteekt.

Zowel voor als achter in de kap steken op verschillende plaatsen ventilatie- en ontluchtingspijpjes uit het dak.

De achtergevel

Deze gevel fungeert bij de meeste woningen als zijgevel. In deze houten gevel op begane grondniveau één dubbele tuindeur, die via de woonkamer bereikbaar was. De rest van deze gevel had een houten afwerking, zoals in alle overige geveldelen. De afwerking in de geveltop is identiek aan de afwerking zoals aan de rechterzijde van de woning. Ook hier een lat of plank, die de kier tussen de twee wanddelen bedekt.

In de topgevel was ook een dubbel venster aangebracht, zoals aan de andere zijde van de woning. De afwerking ervan was identiek

Monumentnummer: 53

De buitenberging

Elke woning heeft een buitenberging aan de achterzijde van de woning. De bergingen komen zowel vrijstaand als twee-aan-twee gekoppeld onder één zadeldak voor.

De bergingen hebben een eenvoudige toegangsdeur in de smalle zijde en een klein rechthoekig tweeledig venster in de lange gevel. De gevels zijn met gele baksteen opgetrokken in halfsteens metselwerk in dito verband. De zadeldaken zijn belegd met rode muldenpannen.

Tenslotte

De woningen werden verhuurd aan werknemers van het Philipsconcern. Onderhoud en renovatie werd door het Philips Woningbureau uitgevoerd. De meest in het oog springende renovatie vond plaats in 1965. In dat jaar kregen alle woningen in de Merellaan op de bovenverdieping een brede dakkapel. Van iedere woning werd één van de vensters aan de straatzijde verbreed.

In de loop der tijd werd een aantal woningen verkocht. Door de diverse eigenaren zijn alle woningen in de afgelopen twintig jaar op verschillende manieren verbouwd. Een groot aantal woningen is voorzien van een uitbouw tegen de zijkant van de woning, waarmee meer leefruimte op de begane grond is gecreëerd. Andere eigenaren hebben het pad naast het huis overdekt met een carport. De oorspronkelijke geschilderde kleur van het hout, (dof-bruin of grijs) is in de meeste gevallen gewijzigd. De kleuren zijn overwegend passend in de omgeving.

Monumentnummer: 53

De 12 woningen aan de Eksterlaan

Stendbouwkundige opzet

In het noordoostelijk deel van het gebied, langs de Eksterlaan, staan een aantal twee-onder-één-kap woningen. De twee-onder-één-kap woningen zijn diagonaal gepositioneerd ten opzichte van de weg, waardoor een levendig en speels bebouwingsbeeld ontstaat. De woningen bestaan uit een laag met een tweede laag in een fors zadeldak.

Het wegprofiel bestaat net als bij de Merellaan uit een verharding van asfaltbeton zonder opsluiting en volgt in hoogteligging het enigszins geaccidenteerde terrein. De Eksterlaan keert door middel van een lus in de weg, een zogenaamde “cul de sac” weer terug naar de Merellaan. De woningen stonden oorspronkelijk zonder nadrukkelijke erfafscheidingen vrijelijk gesitueerd in het landschap.

Type ‘Suiderzee’

Deze woningen werden in opdracht van de gemeente gebouwd met bemiddeling van het PHILIPS’ Woning- en Grondbedrijf. In het oorspronkelijke plan was sprake van 13 in plaats van 12 woningen (6 blokjes van twee en één vrijstaande).

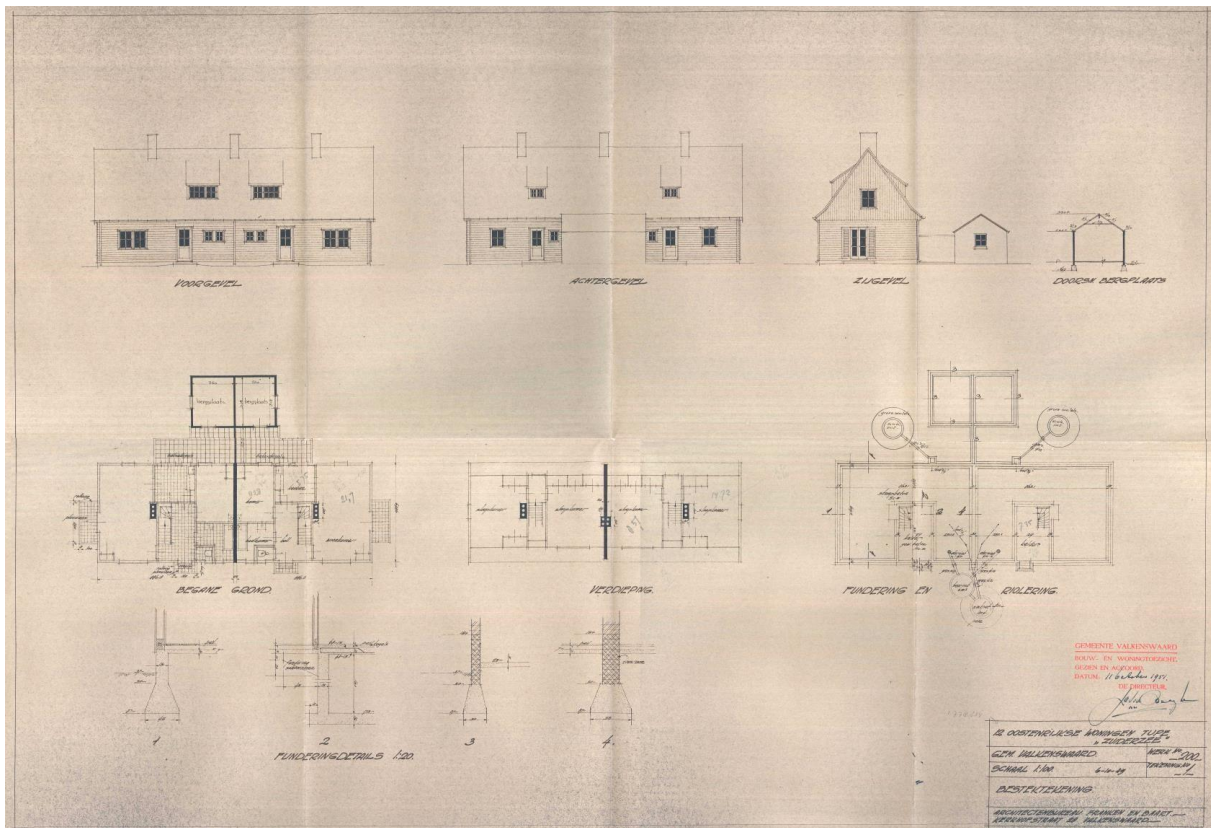
Met de NV PHILIPS werd overeengekomen dat drie woningen zouden worden toegewezen aan hun personeelsleden. De betreffende woningen werden geleverd door de firma Thermobouw uit Oostenrijk. Het eigen architectenbureau van PHILIPS had aanpassingen aangebracht in het standaardontwerp van de producent.

Op 11 augustus 1949 besloot het college van Burgemeester en Wethouders definitief tot aankoop van 12 woningen over te gaan. Volgens de begroting werd f. 7000,- per woning uitgetrokken voor de aankoop terwijl de bouw nog op f. 6000,- werd gecalculeerd.

De gemeente beschikte in die tijd nog niet over een eigen adequate technische dienst en daarom werd het plaatselijk architectenbureau Franken en Baart ingeschakeld om de bouw te begeleiden. Op het standaard-concept werden door de architect nog wel dakkapellen toegevoegd.

De bouw werd openbaar aanbesteed. Bouwbedrijf Van Bree uit Someren bleek met f. 62.993,- de laagste inschrijver en hem werd het werk dan ook opgedragen. Ondanks de prefab levering van de woningen was er toch nogal wat werk voor de aannemer om zelf te maken: de fundering met kelder, de schoorstenen, de gemetselde woningscheidende wand en de gemetselde berging. Op 21 november 1949 werd het werk aan de aannemer opgedragen. Omstreeks augustus 1950 waren de woningen gereed wat mag blijken uit de eindafrekening op 4 september 1950.

Monumentnummer: 53

De bestektekening van architectenbureau Franken en Baart..

Algemeen

De zes dubbele woningen aan de Eksterlaan zijn van het type “twee- onder-een-kap” en zijn gespiegeld.

Ter vergroting van het woongenot hebben de woningen een aanbouw gekregen tegen de zijgevel. Bij één woning was daar geen ruimte voor en is de uitbreiding tegen de achtergevel gerealiseerd waardoor een L-vormige plattegrond ontstond. De woningen zijn gefundeerd op een betonnen plaatconstructie en onder de hal is een kelder aanwezig.

Evenals aan de Merellaan, hebben de woningen houten gevels. Die zijn in deze straat bruin of blauwgrijs geverfd. De kap heeft een (minimaal) geknikte dakvoet en is oorspronkelijk met rode muldenpannen gedekt. Bij sommige panden zijn de pannen inmiddels vervangen door roodbruine sneldekkpannen. Het dak is met kantpannen afgezet. In het dak is ten behoeve van elke woning een aangepaste dakkapel gebouwd. Deze dakkapellen behoorden niet tot het geïmporteerde standaardtype, maar er werd al bij de bouw in voorzien door het uitvoerend architectenbureau Franken en Baart.

Monumentnummer: 53

De voorgevels

De gevels zijn op begane grondniveau samengesteld uit horizontale rabatdelen. De oorspronkelijke indeling van de voorgevels is in alle gevallen gehandhaafd. De roedeverdeling in alle deuren en vensters is verdwenen en vervangen door ongedeelde ruiten. De voordeuren zijn in alle gevallen modern, maar wel in alle woningen gelijk. Links en rechts van elke voordeur zijn

vensters aangebracht. Het formaat van de kleine vensters (tussen de twee voordeuren) is origineel maar zonder roedeverdeling, de grote vensters zijn in latere jaren eveneens vernieuwd.

De huizen hebben een eenvoudige mastgoot van zink. De kap is evenals het lessenaarsdakje van de dakramen, belegd met muldenpannen. Boven de nok van de kap steekt in het midden van elke woning een schoorsteen uit. Centraal

in de nok van de kap, tussen de twee woningen, is een derde schoorsteen gemetseld, die de uitmonding vormt van een viertal ventilatiekanalen.

De zijgevels

De zijgevels van deze woningen zijn meestal gedeeltelijk door de aanbouw aan de zijkant van de woning bedekt. In de onderste helft zijn diverse oplossingen bedacht om daglicht binnen te krijgen. Dubbele vensters (met louvre-delen) of openslaande (stolp)deuren.

In de topgevel zijn de

planken verticaal bevestigd. De houten wandbekleding ligt daar niet in hetzelfde vlak als het niveau eronder, maar steekt een paar centimeter uit. De gevel krijgt daardoor niet alleen een verticale geleiding, maar tegelijk wordt indringing van regenwater vermeden. Boven in de topgevel is in de meeste gevallen een stolpvenster te zien. In enkele gevallen met een dunne horizontale roede, andere (kunststof)vensters zonder horizontale verdeling.

De achtergevels

De achtergevels zijn eenvoudig en functioneel van structuur met een achterdeur en twee gevelopeningen. Op het dakvlak per woning een kleine aangekapte dakkapel.

De aanbouwen en tuinen

De aanbouw is aan alle woningen in latere jaren toegevoegd. Omstreeks 1960 werd bij huisnummer 1 door de bewoner het initiatief genomen om te komen tot meer woongerief. Uiteindelijk kregen alle woningen een aanbouw, meestal tegen de zijgevel. In een enkel geval door ruimtegebrek tegen de achtergevel.

De aanbouwen hebben vaak een pui die een heel gevelvlak vormt. Er zijn ook aanbouwen die een deur, gecombineerd met enkele vensters hebben.

Monumentnummer: 53

De aanbouwen hebben een zadeldak met in de meeste gevallen rode holle pannen, waarin soms aan de bovenzijde de al eerder genoemde ventilatiepan is verwerkt. Enkele van deze aanbouwtjes hebben een forse gemetselde schoorsteen. Een uniforme beschrijving van deze aanbouwen is dus niet te geven. Evenals de huizen aan de Merellaan liggen deze woningen een volledig groene omgeving. Tuinen en openbaar groen lopen in elkaar over.

Bergingen

In het oorspronkelijke plan had elke blokje aan de achtergevel een verlenging van de woningscheidende wand waartegen ter weerszijde een in baksteen gemetselde berging was gebouwd. De bergingen hebben een met pannen gedekt zadeldak met de nokrichting evenwijdig aan die van de woningen.

Waardering

Het waardevolle gebied wordt gekenmerkt door karakteristieke vrijstaande en geschakelde woningen in een groene enigszins besloten setting. Karakteristiek voor tuinvijken is de groene en verzorgde, bijna landelijke uitstraling van het openbaar gebied, gekoppeld aan de sterk samenhangende bebouwing. Het is van belang deze uitstraling te behouden. De grote mate van samenhang in zowel situering, vormgeving, kleur- en materiaal gebruik en detaillering van de bebouwing vraagt om een behoudende insteek van het ruimtelijk kwaliteitsbeleid, dat in beginsel geen verandering, vernieuwing of afwijking van de bestaande karakteristiek kan verdragen. Een belangrijk item daarbij is het zorgvuldig omgaan met aan- en uitbouwen, toevoegingen aan het dakvlak en bijgebouwen aan de openbare zijde van de bebouwing. Tevens is het van belang het groene bijna landelijke karakter te behouden.

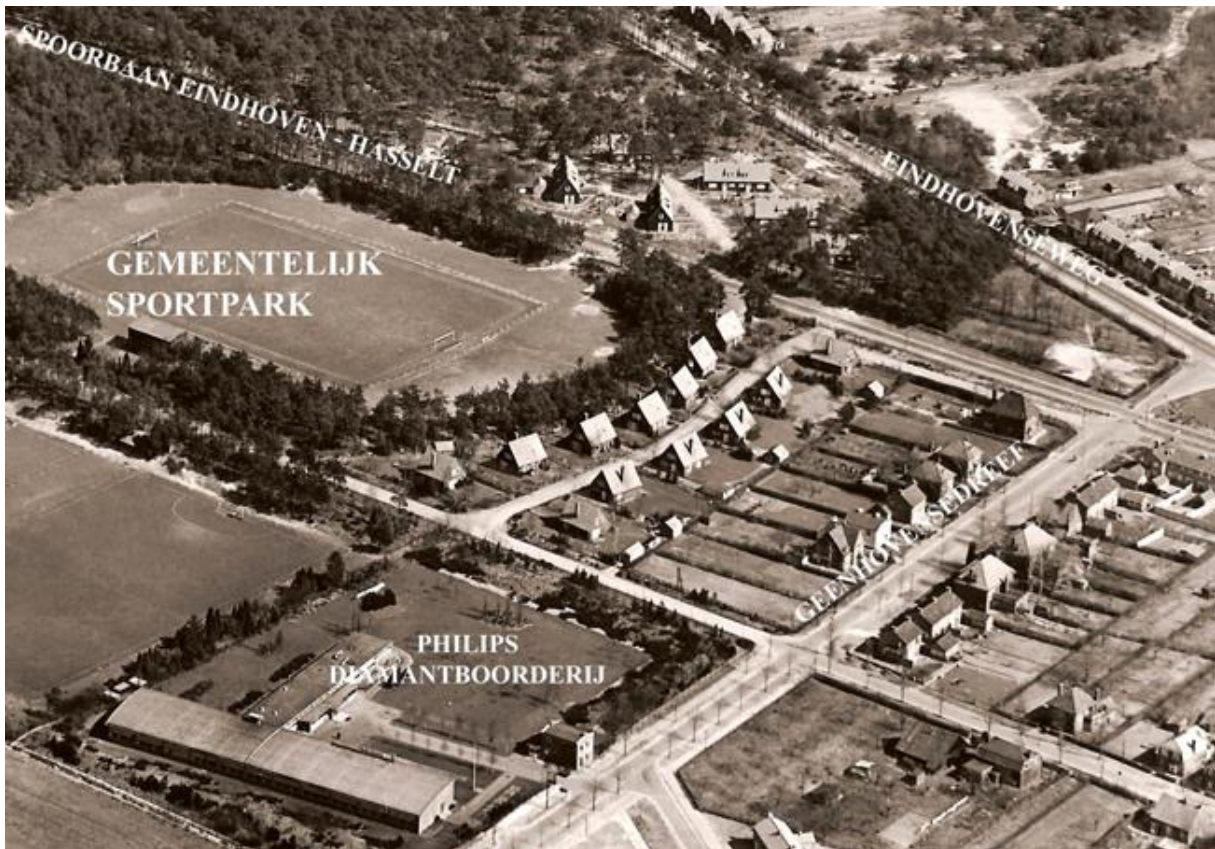
De woningen in beide straten kunnen hier niet individueel worden gewaardeerd. Daarvoor zijn de afwijkingen per gebouw te groot. Geen enkele woning heeft het uiterlijk dat bestond op het moment van oplevering. Door de individuele eigenaren zijn veel wijzigingen aangebracht.

Algemeen kan echter gesteld worden, dat de woningen in de twee straten als één geheel mogen worden gezien. Daarnaast maakt ook de inrichting van de openbare ruimte een wezenlijk deel uit van bijzondere stedenbouwkundige kwaliteit. Een eventuele gemeentelijke monumentenbescherming zou dan ook niet per pand, maar voor het hele gebied moeten gelden. Dat houdt dan in dat het gebied in zijn geheel een beschermde status zou kunnen krijgen.

Behoud en versterking van kwaliteit kunnen niet alleen door van overheidswege bepaalde regels worden afgedwongen. Zij vormen weliswaar de garantiestellende minimale basis, maar komen pas tot wasdom vanuit een breed gedragen betrokkenheid en verantwoordelijkheid van de eigenaren. De vorming van een vereniging van eigenaren of buurtvereniging kan daarvoor een goed platform vormen. Niet alleen voor het beheer van de woningen, maar ook als gesprekspartner naar de gemeente met name voor het beheer van de openbare ruimte.

Monumentnummer: 53

Begrenzing van het beschermd dorpsgezicht.

Monumentnummer: 54

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 22 oktober 2019

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Bergeijksedijk
Huisnummer: 26
Monument: langgevelboerderij

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummer: 584

OMSCHRIJVING

Informatie omliggend gebied

Heideontginningen Beekerheide

Het landschap in de Kempen veranderde drastisch in de eerste decennia van de twintigste eeuw. Veel beken werden rechtgetrokken en kregen een grotere afvoercapaciteit. In de beekdalen zette het proces van de ontginning en de verdichting in de vorm van perceelsrandbegroeiing aanvankelijk nog door. Op de uitgestrekte heidevelden zorgden landbouwontginningen en uitgebreide bebossingsprojecten voor een landschappelijke ommekeer.

Het oude landbouwsysteem veranderde rond de vorige eeuwwisseling danig van karakter. Door de komst van kunstmest en afval uit de steden werd het potstalsysteem verlaten en verloren de heidevelden hun functie voor de landbouw. Een deel van de heidevelden veranderde in landbouwgrond, zowel in het beekdal als op de hogere gronden er buiten.

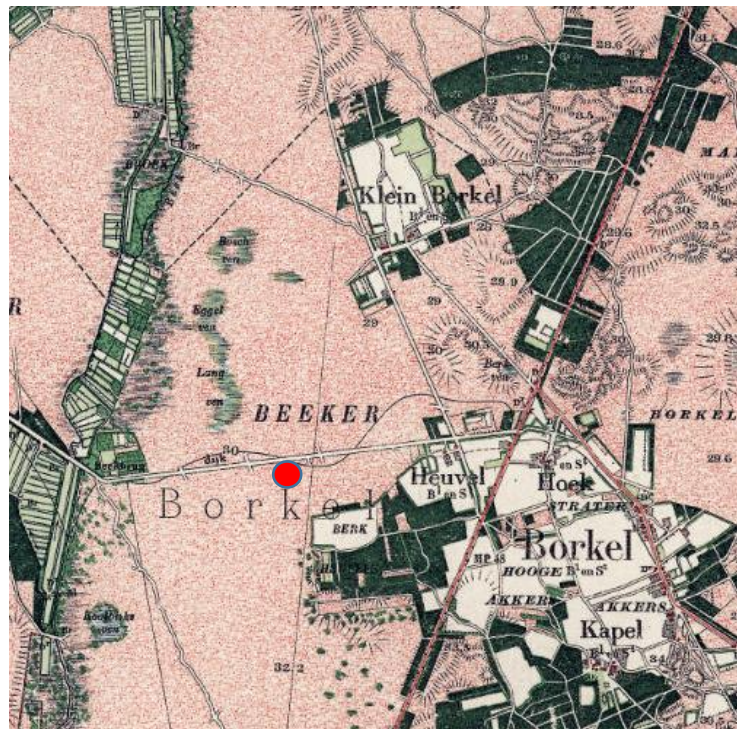
In de eerste decennia van de vorige eeuw is het areaal vloeiveiden nog verder toegenomen. Niet alle heidevelden waren echter geschikt om te bevoeien, en door de komst van kunstmest was men voor de aanvoer van voedingsstoffen voor de gewassen ook niet meer afhankelijk van de bevoeiingssystemen. Grote delen van de vroeger zo uitgestrekte heidevelden werden ontgonnen en omgezet in landbouwgrond.

Ook de introductie van een andere vinding, het prikkeldraad, had gevolgen voor het landschap. Waar men vroeger voor goede perceelscheidingen was aangewezen op goed onderhouden singels of houtwallen, kon men nu volstaan met een aantal paaltjes en een rol prikkeldraad.

Monumentnummer: 54

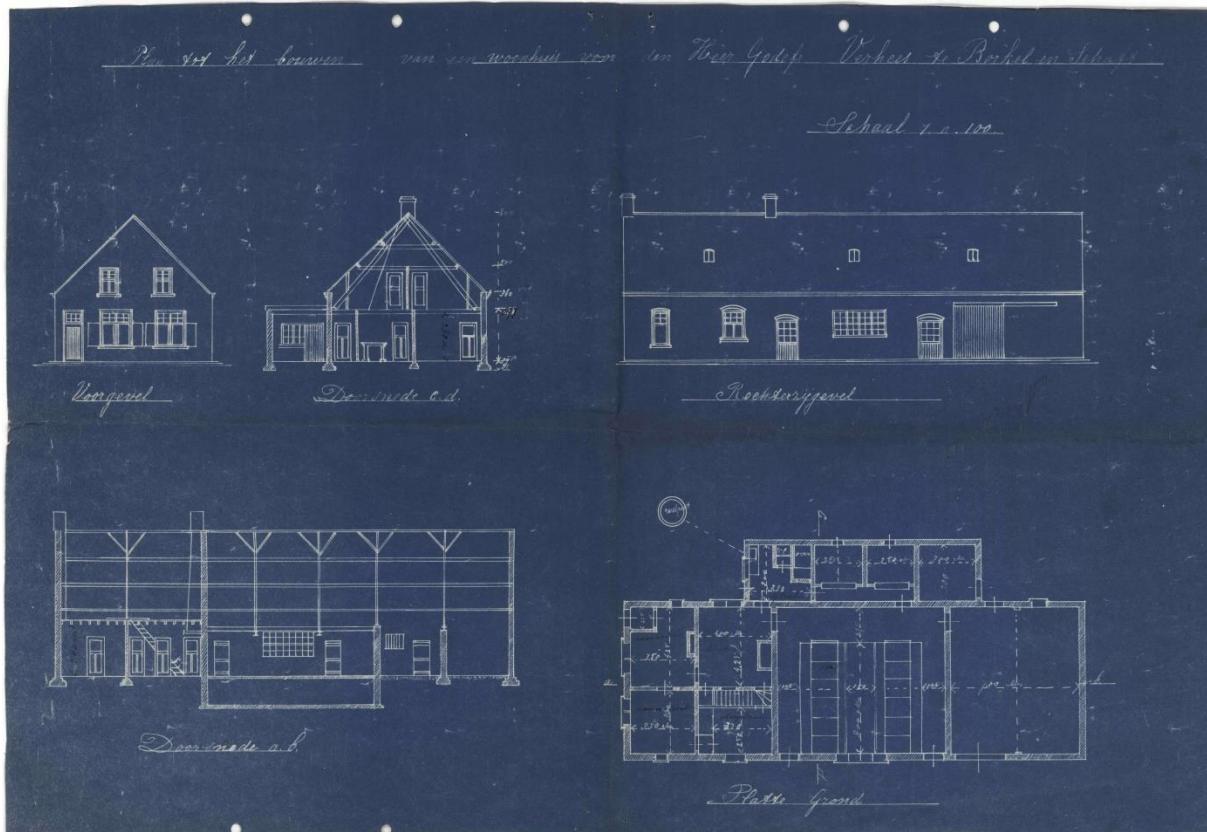
Op de voormalige heidegebieden ontstonden uitgestrekte landbouwgebieden, die in hun 'polderachtige' verschijningsvorm in schril contrast staan tot het oude, kleinschalige coulissenlandschap dat eeuwenlang kenmerkend was voor de streek.

Zo onderging ook de Beekerheide in het tweede kwart van 20e eeuw een ingrijpende gedaanteverwisseling door grootschalige ontginning. Als eerste pioniersboerderij werd in 1928 in opdracht van het landbouwersechtpaar Godefridus P. Verhees-Kennis het pand Bergeijksedijk 26 gesticht. De plaats staat met een rode stip aangeduid op de kaart die de topografie weergeeft anno 1902.

Beschrijving

Langgevelboerderij uit 1928 onder zadeldak. Afhang onder lessenaarsdak tegen oostelijke zijgevel. Het oorspronkelijk plan, waarvoor op 17 maart 1928 bouwvergunning werd verleend, was echter geen langgevelboerderij. Wat nu de linkerzijgevel is was in het plan de voorgevel. Kennelijk was het de bedoeling deze gevel aan de straatzijde te positioneren waardoor de boerderij haaks op de weg zou komen te staan.

Monumentnummer: 54

De stal was ingericht als 'Hollandse grupstal' voor het houden van 12 koeien, een flink bedrijf voor zijn tijd dus. Vanaf 1900 stimuleerde de centrale overheid de veeverbetering door het aanstellen van zuivelconsulenten. Deze consulenten gingen zich op lokaal niveau bezighouden met de verdere ontwikkeling van de kwaliteit van de veehouderij. Daarbij valt te denken aan stalverbetering (van potstal naar grupstal) en de zindelijkheid van stal en dieren. Deze modernisering vinden we terug in het plan.

Linker deel voorgevel

Voorgevel opgetrokken in schoon metselwerk van oranjerode baksteen in kruisverband.

Linkerdeel van de gevel met het woongedeelte. Geheel links in de gevel een rechthoekig tweeruits venster met drieruits bovenraam. Boven het venster een wit geschilderd boogveld met daarboven een steense segmentboog, afgesloten met een segmentboog van liggende koppen. Bakstenen lekdorpel. Ter hoogte van de lekdorpel loopt over de gehele breedte van de voorgevel een halfsteense rollaag als onderdorpelband.

Rechts van het linkervenster de voordeur, bestaande uit een houten onderdeur met vier diamantkoppen en een bovendeur met een negenruits kijkvenster van kathedraalglas. Drieruits bovenlicht met kathedraalglas. Boven de deur een wit geschilderd boogveld met daarboven een steense segmentboog, afgesloten met een segmentboog van liggende koppen. Rechts van de voordeur, op een ongebruikelijke plaats een opkamervenster dat kleiner van formaat is, maar verder vergelijkbaar is met het venster links.

Onder het opkamervenster een breed rechthoekig vierruits kelderlicht, voorzien van tralies. Kozijn van het kelderlicht bestaat uit twee houten stijlen en een bovendorpel, die voorzien zijn van biljoenen. Gecementeerde onderdorpel. Ter hoogte van de balklaag smeedijzeren jaartalankers '1928'.

Monumentnummer: 54

Centrale deel voorgevel

Centrale deel van de gevel met links een getoogde houten deur met vierruits kijkvenster. (Gekromd) metalen geheng. Boven de deur een steense segmentboog, afgesloten met een segmentboog van liggende koppen. Rechts van deze deur een kunststof regenpijp.

Rechts in het centrale deel van de gevel twee vierkante tweeruits stalvensters. Het metselwerk onder deze vensters is in latere tijden vernieuwd. Hier bevonden zich vroeger twee langwerpige vensters. Boven de stalvensters wit geschilderde boogvelden met daarboven een steense segmentboog, afgesloten met een segmentboog van liggende koppen.

Bovendien is direct boven de vensters, onder het boogveld, een halfsteense rollaag van rode bakstenen aangebracht. In het centrale deel van de voorgevel drie staafankers op verschillende hoogtes.

Rechter deel voorgevel

Rechterdeel van de gevel met links een zelfde getoogde deur met kijkvenster als in het middendeel van de gevel. Direct rechts van deze deur een forse houten deeldeur die kan schuiven op een regel. Uiterst rechts in de gevel een enkelruits stalvenster met halfsteense rollaag.

Boven het linker- en centrale deel van de voorgevel een platte muizentand. Boven het linkerdeel van de gevel (het woongedeelte) een mastgoot.

Linker zijgevel

De zijgevel is opgetrokken in schoon metselwerk van orangerode baksteen in een halfsteens verband. Begane grond met twee rechthoekige tweeledige vensters en twee gekoppelde tweeruits bovenramen boven elk venster. Stijlen en regels als bij een kruiskozijn. Boven de vensters een wit geschilderd boogveld met daarboven een steense segmentboog en een segmentboog van liggende koppen daar weer boven. Bakstenen lekdorpels. Ter hoogte van de lekdorpels loopt over de gehele breedte van de zijgevel een halfsteense rollaag als onderdorpelband. Houten luiken kunnen de onderramen afsluiten. Ter hoogte van de balklaag drie siersmeedijzeren staafankers.

Zolderverdieping met twee rechthoekige tweeruits stolpvensters met tweeruits bovenramen. Boven de vensters een wit geschilderd boogveld met daarboven een steense segmentboog en een segmentboog van liggende koppen daar weer boven. Bakstenen lekdorpels. Diagonaal geplaatste staafankers in de schuine zijden van de gevel. Geveltop met bakstenen schoorsteen. In de geveltop een hoefijzervormig anker.

Monumentnummer: 54

Rechter zijgevel

De rechter zijgevel op de begane grond bebouwd met de ahang. Zolderverdieping opgetrokken in orangerode baksteen in kruisverband. Vierkante gevelopening met halfsteense rollaag. Schuine zijden van de gevel met kleine, verticaal geplaatste balk-ankers, waarvan alleen de bovenzijde in de muur bevestigd is.

Zadeldak belegd met rode muldenpannen. Voorste dakschild met twee dakramen. Op de nok twee bakstenen schoorstenen. Ahang onder lessenaarsdak is aan de oostzijde deels open. Oostelijke gevel met linkerdeel beschoten, rechterdeel opgetrokken in schoon metselwerk van rode baksteen. Trasraam van donkerrode baksteen.

Zuidelijke zijgevel opgetrokken in schoon metselwerk, deels van rode bakstenen, deels van lichtere bakstenen in kruisverband. De delen daarboven van lichtrode bakstenen in een wild verband. Hoge gecementeerde plint. Schuine zijde van de gevel met balkanker. Lessenaarsdak belegd met deels rode, deels grijze muldenpannen.

In de voortuin, recht tegenover het woongedeelte in het linkerdeel van de zuidelijke voorgevel twee forse bomen.

Waardering

De boerderij is een gaaf en typerend voorbeeld van een heideontginningsboerderij en herinnert daarmee aan de ingrijpende veranderingen die het buitengebied in de eerste helft van de 20e eeuw heeft ondergaan.

In zijn verschijningsvorm representeert de boerderij het begin van de overgang van het traditionele Kempische boerenbedrijf naar de moderne agrarische bedrijfsvoering.

Typisch is ook de kleur van de toegepaste baksteen in een tamelijk felrode tint die hier in het grensgebied associaties oproept met het beeld van het bouwen in België.

De toepassing van een zadeldak is enigszins afwijkend van de 'standaard' uit de eerste decennia van de 20e eeuw waarbij vaak werd gekozen voor een franse kap. Met uitzondering van de twee stalvensters in het centrale deel van de voorgevel, de voordeur van het woongedeelte en de stalen schuurdeuren oogt de hele boerderij authentiek.

Monumentnummer: 55

Onderstaand cultuurgood is een beschermd gemeentelijk cultuurgood in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 12 mei 2020

AANDUIDING

Object: Wandkleed Heilige Willibrordus, Apostel van Brabant.
Vervaardiger: Luc van Hoek (Tilburg 30 juni 1910 – Goirle 29 januari 1991).
Opschriften: “Luc van Hoek, B D”, met spar als beeldmerk rechteronderhoek, ingeweven.
Datering: Jaren 50.
Afmetingen: 144 x 414 cm (h x br)
Materiaal: Wol.
Techniek: Geweven.
Constructie: Niet gevoerd, aan de achterzijde zijn aan de bovenzijde ophanglussen direct op het tapijt genaaid.

OMSCHRIJVING

Beschrijving

Het betreft hier een wandtapijt, volledig uit textiel vervaardigd en heeft een afmeting van 114 hoogte x 414 cm. breedte. Het wandkleed is rechthoekig en is geweven met diverse wollen garens. De achterzijde is niet gevoerd en bevat enkele ophanglussen.

De herkomst van het wandkleed is bekend: Willibrordus was de patroonheilige van het Hertog Jan College. Toen een nieuw schoolpand werd betrokken aan de Merendreef, werd een bepaald percentage van de nieuwbouw aangewend voor kunst. Jaarlijks vierde de school op de naamdag van Willibrordus - 7 november - haar schoolfeest.

Er bestaat een catalogus met werken van de kunstenaar Luc van Hoek, waarin het wandkleed is afgebeeld, met de tekst ‘*Heilige Willibrordus, Apostel van Brabant Geweven wandkleed 144x413 cm. In het bezit van het Hertog Jan College te Valkenswaard.*’

In deze uitgave van de gemeente Goirle (1986) staat het wandkleed vermeld onder het hoofdstuk ‘Wandkleden 1950 – 1975’ .

Het tapijt is vervaardigd in Atelier Diepen te Tilburg, de plaats waar Van Hoek vaker zijn ontwerpen liet uitvoeren. Rechts onderin staat de naam van de Brabantse kunstenaar ingeweven, alsmede de letters A D, met een spar als beeldmerk. De letters D is onmiskenbaar van atelier Albertha Diepen.

De Brabander Luc van Hoek werd geboren in Tilburg in 1910 en overleed te Goirle in 1991. Naast ontwerper van wandkleden ontwierp hij veel liturgische gewaden voor in de kerk en voor diverse openlucht-processies.

Monumentnummer: 55

Voor de Nicolaaskerk ontwierp hij in 1936 de glas-in-loodvensters van de zijbeuken en transepten, met Bijbelse voorstellingen. Het waren zijn eerste glas-in-loodramen van zijn carrière. In vijftiger jaren schilderde Van Hoek ook het tafereel van De Boom van Jesse in de zijkapel, terwijl in de huidige doopkapel een Madonnabeeld van Van Hoek is geplaatst. Luc van Hoek ontwierp ook kerkelijk vaatwerk, en reliëfs. Tenslotte was hij ook schrijver.

Het wandtapijt stelt het leven van St.-Willibrordus voor. Van links naar rechts zijn karakteristieke momenten van zijn leven weergegeven:

- Willibrord in een boot, met gezellen op weg naar Friesland om het geloof daar te verkondigen.
- Een afgodsbeeld stort van een zuil: tijdens een reis kwam Willibrord in Walichrum (Walcheren). Daar stond een afgodsbeeld, dat door Willibrord werd verbrijzeld.

- Willibrord (gekleed in kazuifel) laat met zijn kruisstaf een bron ontspringen (de stroom water rechts).

- Willibrord heeft vele kerkjes gesticht in zijn leven, waaronder de Abdij Echternach.

- Willibrord legde op zijn vijftiende de gelofte af en kreeg toen een monnikshabijt en tonsuur.

Tien jaar later werd hij tot priester gewijd. Het zou één van deze scènes kunnen zijn, maar gezien de kleding en vooral de kroon van de persoon rechts lijkt het de ontmoeting tussen Willibrord en de Frankische koning Pepijn. Die stuurde Willibrord naar Rome om door de paus tot bisschop gewijd te worden. Deze scène wordt ook nog al eens afgebeeld, maar de rechter figuur is geen paus.

Het kleed is professioneel geweven en van mooie kwaliteit. Inmiddels is het wat vervuild, maar reinigen is zeer goed mogelijk, aangezien het in goede conditie verkeert. Aangezien het tapijt lange tijd (verkeerd) opgerold op de zolder heeft gelegen, is het belangrijk om het minimaal te behandelen als conservering, ofwel optimaal te restaureren voor (permanente) expositie.

Waardering

De kunstenaar

Brabander Luc van Hoek, een veelzijdig kunstenaar en autodidact, werd bekend als beeldhouwer, edelsmid, glasschilder, wandschilder, ontwerper, schilder, tekenaar, textielkunstenaar, monumentaal kunstenaar, dichter en auteur. Zijn onderwerpen betreffen merendeels christelijke religieuze voorstellingen en figuurvoorstellingen. Een expositie uit 2017 gewijd aan zijn werk en georganiseerd door Heemkundekring “De Vyer Heertenganghen” uit zijn voormalige woonplaats Goirle, getuigt van (hernieuwde) belangstelling voor het oeuvre van Van Hoek.

Het wandkleed, een voorbeeld van gematigde modern-religieuze kunst

Tijdens het interbellum en na de Tweede Wereldoorlog was de Rooms-katholieke kerk een belangrijke opdrachtgever voor Van Hoek. De kerkelijke kunst bevond zich in de periode 1945-1965 toenemend in een fase van modernisering voor zover de Kerk in Rome dat toeliet. Het wandkleed dateert uit die periode.

Vooraf in 1945 eisten opdracht gebonden kunstenaars meer autonomie bij de uitvoering van Bijbelse voorstellingen bestemd voor de Kerk en voor aanverwante gebouwen. Progressieve clerici stonden welwillend tegenover deze actualisatie van de kerkelijke kunst, maar ze troffen veel weerstand bij de Kerk in Rome. De traditie (met hoofdletter!) plaats laten maken voor de moderniteit bleek vaak een brug te ver. Deformatie en abstractie, zoals gangbaar bij contemporaine seculiere kunst, waren merendeels uit den boze wanneer het religieuze c.q. kerkelijke kunst betrof. De Kerk verkoos – indien gewenst maar schoorvoetend – abstractie boven deformatie want kerkelijke kunst met bijvoorbeeld gedeformeerde en/of felgekleurde Heiligen was uit den boze. Literatuur leert dat in Nederland vooral Bisschoppelijke Bouwcommissies nauwkeurig toezagen op de keuze voor ‘eerbiedwaardige’ kerkelijke kunst bestemd voor godshuizen.

Dit gold uiteraard vooral voor devotionalia bestemd voor kerken en kloosters, maar ook Rooms-katholieke scholen, zoals de Willibrordus MULO waar dit wandkleed hing, kregen er mee te maken omdat zij in die periode een nauwe relatie met de Kerk onderhielden. De Sint-Willibrordus MULO werd tussen 1945 en 1984 geleid door de Broeders van Dongen.

Monumentnummer: 55

Het onderhavige wandkleed is vanwege die onderlinge band tussen school en Kerk verwant aan roerend religieus erfgoed en kan vanwege het eigentijdse ontwerp worden geclassificeerd als gematigd modern-religieuze kunst. Het wandkleed herbergt namelijk een vernieuwende beeldtaal en is een illustratie van een vernieuwende liturgische ontwikkeling binnen de Rooms-katholieke kerk. Het doel van die ontwikkeling was om parochianen meer te betrekken bij de eredienst. Sinds het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) zette de ontwikkeling fors door. Men plaatste o.a. het altaar beter zichtbaar naar voren in het kerkship en actualiseerde de inrichting. Eigentijdse devotionalia en hedendaagse kerkelijke kunst vervaardigd door contemporaine kunstenaars vervingen steeds vaker de talloze gipsen beelden, wandgrote kruiswegen en traditionele glas-in-lood ramen, gemaakt door kerkschilders en al dan niet afkomstig uit kerkateliers. Die in massa productie gemaakte devotionalia werden ook wel als 'bondieuserieën' afgedaan.

Kunstenaar Van Hoek koos met zijn wandkleed bestemd voor een katholieke school, maar met een religieus onderwerp qua ontwerp, voor een tussenoplossing in een tijdvak waarin het spanningsveld tussen traditie en moderniteit manifest was. Hij beeldde het leven van St. Willibrordus op eigentijdse, strak en enigszins geabstraheerd weergegeven figuren. De verhoging met daarop Willibrordus, zijn mandorla en de draperieën rondom de Heilige verwijzen nog naar de traditionele iconografie. Deze 'mix' getuigt van durf, originaliteit en artisticeit van kunstenaar Luc van Hoek.

Tot roerend religieus erfgoed behoren alle verplaatsbare voorwerpen die verwijzen naar een religieuze, godsdienstige of devotionele context, of ermee in verband staan, zowel in het openbare (hier een wandkleed van katholieke school) als in privédoem. Roerend religieus erfgoed is een tastbaar onderdeel van onze geschiedenis en een afspiegeling van onze geestelijke en culturele identiteit. Meer specifiek is dit wandkleed onmisbaar voor de geschiedenis van de school en in meerdere opzichten historisch waardevol. Het Willibrordus wandkleed is enerzijds waardevol voor dorp en regio (lokale geschiedenis) en voor de provincie Noord-Brabant. Het ontwerp is van een Brabantse kunstenaar, het wandkleed werd geweven door een Tilburgse fabrikant, Atelier Diepen te Tilburg en erop afgebeeld staat het leven van St. Willibrordus, Apostel van Brabant. Anderzijds is het van waarde omdat het wandkleed behoort tot de gematigd modern-religieuze kunst uit de jaren '50 en '60 in Nederland en tot de monumentale wandkunst, een kunstvorm waarvan weinig voorbeelden resteren. De Rijksdienst voor Cultureel erfgoed roept derden op om onbekende wandkunst op te sporen en te melden. Onder wandkunst wordt verstaan: mozaïeken, betonreliëfs of wandschilderingen, maar ook glas-in-lood ramen en dit wandkleed valt onder deze categorie.

Advies

Ter afsluiting wordt geadviseerd om dit wandkleed de status van cultureel erfgoed toe te kennen vanwege de hiervoor toegelichte culturele en kunsthistorische waarde van het object.

Monumentnummer: 55

Monumentnummer: 56

Onderstaand cultuurgood is een beschermd gemeentelijk cultuurgood in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 13 november 2018

AANDUIDING

Object: Wandtapijt met twee figuren en muziekinstrumenten
Vervaardiger: Willi Martinali (Beek en Donk 22 november 1914 – Deurne 22 november 1983).
Opschriften: “W Martinali 58”, rechtsonder voorstelling, geborduurd, “HJC” midden voorstelling, geapliceerd.
Datering: 1958 (opschrift).
Afmetingen: 242 x 140 cm (h x br).
Materiaal: Divers, o.a. katoen, zijde, wol, synthetische materialen.
Techniek: Applicaties en borduursels.
Constructie: Grondweefsel, voering, ophanglussen.

OMSCHRIJVING

Beschrijving

Het betreft hier een wandkleed, volledig uit textiel vervaardigd en heeft een afmeting van 242 hoogte x 140 cm. breedte. Het wandkleed is rechthoekig en is gedeeltelijk geborduurd en voorzien van diverse soorten lapjes en textiele stoffen. De achterzijde is gevoerd en de bovenzijde bevat enkele ophanglussen.

De herkomst van het wandkleed is bekend. In het midden is het monogram HJC geborduurd, de afkorting van het Hertog Jan College. Het is bekend dat het wandtapijt in genoemd gebouw heeft gehangen. Inmiddels is het HJC opgegaan in het Wera Di College, waar het ligt opgeslagen op zolder.

Er bestaat een boek over kunstenaar en maker Willi Martinali. Daarin staan diverse wandkleden beschreven. Dit wandtapijt staat daar niet bij vermeld.

Het kleed is vervaardigd door Martinali (Beek en Donk 22-11-1914 – Deurne 22-11-1983), aangezien zijn naam is ingewerkt met het jaartal: *W Martinali 58*.

De Brabander Willi Martinali heeft een zeer bewogen leven geleid. De self-made beeldend kunstenaar was een markante persoon die veel naaldwerk maakte, en ook schilderwerken vervaardigde met afbeeldingen in kunsthars en olie, op board. Het boek ‘Denken met twee handen’ over het leven en werken van de kunstenaar werd in januari 1988 uitgegeven. Er zijn in Valkenswaard nog personen die zich herinneren dat het wandtapijt in de hal van het Hertog Jan-College hing.

Monumentnummer: 56

Het wandkleed stelt twee mensfiguren voor met muziekinstrumenten. Martinali gebruikte voor het tapijt o.a. katoen, zijde, wol en synthetische materialen. Door applicatie en borduren is het een fraaie compositie geworden. Van hem is bekend dat hij veel garens zelf verfde met plantaardige verfstoffen. Vanwege zijn leefstijl was hij ooit onderwerp in het tv-programma Showroom. Veel van zijn werken bevinden zich in Museum De Wieger in Deurne.

Het kleed is inmiddels wat vervuild, maar reinigen is goed mogelijk. Er is hier en daar wat schade aan het wandtapijt en het is behoorlijk verkleurd. Er is ook wat biologische schade van motten, wat een aantal antieke lapjes geen goed heeft gedaan. Aangezien het tapijt lange tijd (verkeerd) opgerold op de zolder heeft gelegen, is het belangrijk om het minimaal te behandelen als conservering, ofwel optimaal te restaureren voor (permanente) expositie.

Waardering

De kunstenaar

Brabander Willi Martinali, een autodidact, vervaardigde vooral naaldwerk, waarvan dit wandkleed uit 1958 een markant en uniek voorbeeld is. Zijn (naald)werk bleek al tijdens zijn leven museaal. In 1955 stelde hij divers werk tentoon in het Eindhovense Van Abbemuseum op een expositie waar tevens kunstwerken van andere Brabantse kunstenaars te zien waren.

Ook Museum de Wieger in Deurne verzamelde kunstwerken van Martinali. Nog in 2013 hing divers werk in dat museum. Kortom, zijn werk werd eerder museaal gewogen.

Martinali werkte bij voorkeur als autonoom en vrij kunstenaar. Het onderhavige wandkleed lijkt echter opdracht gebonden – een uitzondering – en ook dat maakt het speciaal.

Het wandkleed, een voorbeeld van lyrisch abstracte moderne kunst

Martinali ontwierp dit eigentijdse wandkleed in 1958, ongeveer in dezelfde periode als het wandkleed Willibrordus van Luc van Hoek. Dus hier geldt ongeveer dezelfde context. Bovendien betreft het hier eveneens een wandkleed voor een katholieke school. Het Hertog Jan College, een RK HBS, te Valkenswaard. Het katholicisme speelde op deze school in de jaren '50 een belangrijke rol.

Godsdienstleer telde even zwaar mee als examenvak. De lessen begonnen met een gebed en de school kende per schooljaar enkele katholieke 'bezinningsdagen'.

Martinali ging nog een stap verder dan Van Hoek, qua ontwerp. Dat liet het seculiere onderwerp (muzikanten) dan ook toe. We zien een wandkleed in een lyrisch abstracte stijl waarop figuren met dynamiek en expressie zijn weergegeven. De kunstenaar speelde als het ware een spel met figuratie en abstractie. We zien nog figuren met muziekinstrumenten, afgebeeld vanuit verschillende hoeken, maar met enige moeite.

De invloed van Pablo Picasso en Paul van Klee in dit wandtapijt is niet ver weg. Een dergelijk eigentijds kunstwerk bestemmen voor een streng katholieke school was beslist gedurfd.

Ook hier geldt dat het kleed van historisch belang is voor de school en voor de destijds merendeels traditionele, rooms-katholieke dorpsgemeenschap in Valkenswaard. Dit moderne wandkleed is namelijk vooral 'een getuige' van de periode waarin binnen de seculiere kunst het spanningsveld tussen figuratie en abstractie van kracht was. Martinali had wel meer vrijheid bij de verbeelding van zijn ontwerp dan Van Hoeks wandkleed 'Willibrordus', aangezien het geen religieuze voorstelling betreft.

Advies

Ter afsluiting wordt geadviseerd om dit wandkleed de status van cultureel erfgoed toe te kennen vanwege de hiervoor toegelichte culturele en kunsthistorische waarde van het object.

Monumentnummer: 56

Monumentnummer: 57

Onderstaand dorpsgezicht is een beschermd gemeentelijk dorpsgezicht in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 24 september 2020

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Gebied: Achterste Brug e.o.
Huisnummers: Achterste Brug 6-8-12-14-16-20 Hoeverdijk 109
Dorpsgezicht: Buurtschap Achterste Brug

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: F
Nummers: 548 ged., 276, 277, 280, 436, 412, 437, 282, 292 ged. en 443 ged.

OMSCHRIJVING

2 Ontstaansgeschiedenis en ontwikkeling vanaf 1832 tot heden

2.1 Geschiedenis in het kort

De buurtschap De Achterste Brug behoort tot de vroegere gemeente Borkel en Schaft.

De plaatsnaam Borkel wordt als oudste vermelding aangetroffen in een charter van 12 april 1299. Daarin is vastgelegd, dat Hertog Jan de Tweede enige hem toebehorende allodiale goederen in onder andere Borkel uitgeeft aan vrouwe Aelidis en de parochie van Eikerberghe (Bergeijk). De plaatsnaam Schaft wordt pas circa 1450 in de archieven aangetroffen. Beide plaatsen vallen later onder de gemeente Bergeijk.¹

In 1810 werden beide gehuchten zelfstandig en vormden toen de gemeente Borkel en Schaft. In 1830 werd bepaald dat deze gemeente onderdeel vormde van het Nederlandse grondgebied, vooral ook omdat de Dommel een klein deel van de grenslijn vormt.

De huidige gemeente Valkenswaard is tenslotte in 1934 ontstaan uit een samenvoeging van de gemeenten Valkenswaard met die van Dommelen en Borkel en Schaft.

De buurtschappen Voorste Brug en Achterste Brug behoren tot de oude gemeente Borkel en Schaft en hebben momenteel nog een volledig agrarisch karakter.

Uit oppervlakkig onderzoek en een proefopgraving op de akkers in de omgeving van de buurtschap De Achterste Brug is gebleken, dat hier al ver voor het begin van onze jaartelling, in het Mesolithicum en gedurende de IJzertijd menselijke activiteiten hebben plaatsgevonden.²

Volgens diezelfde bron³ zou de buurtschap De Achterste Brug tussen 1600 en 1800 zijn ontstaan uit een alleenstaande hoeve. De benamingen Voorste en Achterste Brug zijn volgens de overlevering gegeven wegens twee bruggen die over de Dommel liepen. Die bruggen zouden al lange tijd verdwenen zijn, maar op de kadastrale minuut van 1832 is een brug in het verlengde van de Achterste Brug zichtbaar. Schutjes meldt slechts het bestaan van een gehucht onder Borkel en Schaft met de naam "Brug".⁴

Beide buurtschappen werden in het verleden door heidevelden omgeven. De heide was al in de middeleeuwen door de plaatselijke machthebbers aan de diverse gemeenten geschonken of verkocht. In het begin van de negentiende eeuw en de decennia die daarop volgden, werd de omgeving grotendeels geschikt gemaakt voor landbouw. Dat gebeurde uiteraard eerst in de directe nabijheid van de openbare wegen. Bestaande vennen werden gedempt en in weide en akkerland omgezet. Ten zuiden van de Achterste Brug is het heidelandschap inclusief het Kraaienveld nog deels aanwezig.

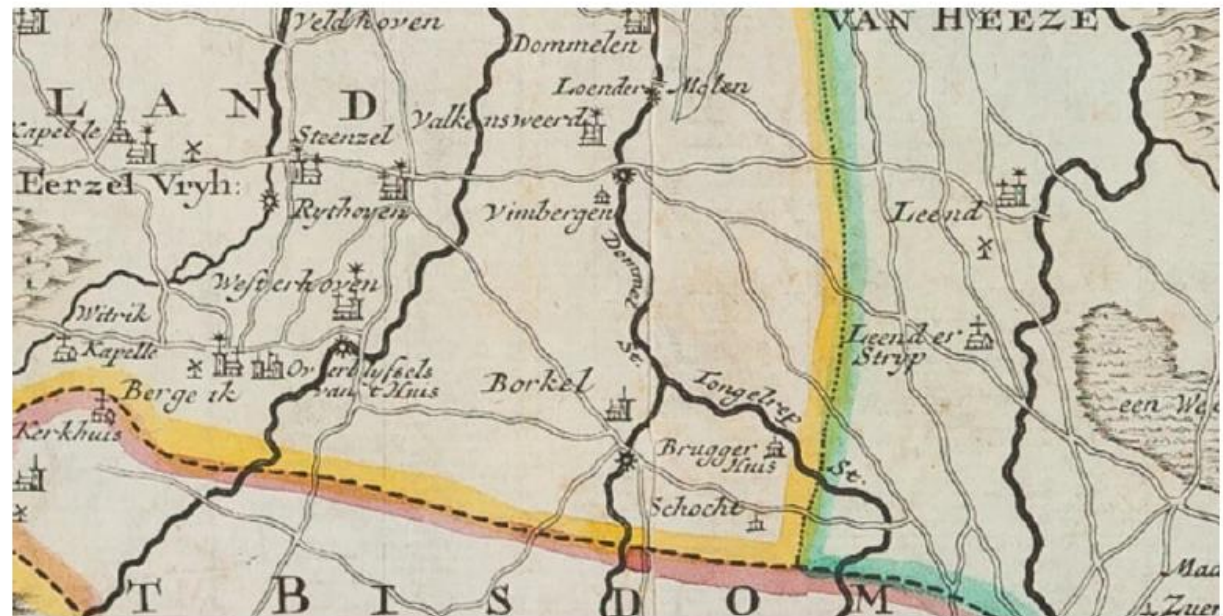
¹ Camps, H.P.H., 695.

² Catalogus ODZOB, 328, 332-334, 382

³ Catalogus ODZOB, 81

⁴ L.H.C. Schutjes, derde deel, 232, 313 ev.

Deel van de kaart van de Meierij van 's-Hertogenbosch, vervaardigd door J. Keijser en uitgegeven door Isaac Tirion in 1745. Schaft wordt hier Schocht genoemd, De Achterste Brug is niet vermeld. Wel zijn in het zuiden aan beide zijden van de Dommel twee "grensovergangen" naar het Bisdom Luik te zien. (afb. Isaac Tirion, 1745)

2.2 Historisch landschap en groen

Op de kadastrale minuutkaart uit 1832 is de buurtschap Achterste Brug ingetekend in Sectie B van de gemeente Borkel en Schaft. Deze sectie wordt begrensd door de Dommel in het oosten en de Luikerweg (de weg van Luik naar 's-Bosch) in het westen.

Het gebied rond de Achterste Brug lag eeuwenlang midden tussen de heidevelden met zijn vele vennen. Op deze heidevelden werden door de boeren heideplaggen gestoken, die samen met de mest van het vee werden gebruikt om de schrale landbouwgronden te bemesten.

In het zuidelijke deel van de sectie wordt onderscheid gemaakt tussen de (westelijk gelegen) Buitenheide en de zuidoostelijke Lage Heide. In beide heidegebieden liggen enkele vennen: het Reisven, het Klotven, het Zwartven en het Kraaijeven.

De Lage Heide is voor een deel ontgonnen, wordt als bouwland gebruikt en is veelal eigendom van de boeren die in de buurtschap Achterste Brug wonen. De niet ontgonnen heide is dan eigendom van de gemeente Borkel en Schaft.

In het noordoosten ligt het gebied het Broek, dat voornamelijk uit onontgonnen heide bestaat en eigendom van de gemeente is.

Tegen de Dommel, oostelijk van de Achterste Brug, liggen de Overbroeksche Beemden. Deze gebieden bestaan uit hooi- en weilanden en zijn vooral in bezit van de bewoners aan De Achterste Brug.

De percelen grond die niet als "heide" worden gedefinieerd, zijn dus in 1832 als bouwland of weiland in gebruik.

De boeren in De Achterste Brug hielden zich dus voornamelijk met landbouw en veeteelt bezig. De producten die niet zelf werden geconsumeerd, zullen in Borkel, Schaft en Valkenswaard aan de man gebracht zijn.

*Kwalificatie van boerderijen in De Achterste Brug in 1832**

Perceel	Eigenaar	klasse
B 934	Wed. H. moonen	6
B935	H. Jansen	5
B937	G. van den Berg	6
B948	A.C. van Gulik	3
B951	H. Joordens	5
B955	A. Aerts	6
B956	B. Jonkers	6

De klassen waren ingedeeld in een school van 1 tot 10.

De tweede en derde klassen zijn samengesteld uit woningen van neringdoende lieden en die der voornaamste landbouwers, zijnde klein, maar in een goede staat van onderhoud.

De vierde, vijfde en zesde klassen bestaan uit kleine landbouwers-, ambachtslieden- en daglonerswoningen.

**Bron: Kadastrale Atlas van de gemeente Valkenswaard, Borkel en Schaft, Dommelen en Valkenswaard anno 1832 (Valkenswaard 1997)*

NB: Borkel en Schaft telde anno 1832 86 huizen. Daarvan behoorden er 24 (28%) tot de klassen 2 en 3, en 59 (69%) tot de klassen 4, 5 en 6. Op de Achterste Brug was die verhouding 14% tegenover 86%. De Achterste Brug was op basis van deze getallen dus niet zo'n welvarend gehucht.

Bron: informatie van de heer H. van Mierlo, Valkenswaard..

Rechts: kadastrale minuutkaart uit 1832 met daarop de benamingen van de onderdelen van dit deel van de gemeente Borkel en Schaft (sectie B):

de Buitenheide, de Lage Heide, het Broek de Overbroeksche Beemden. Tenuidden en ten noorden van de heidegronden liggen De Achterste Brug en De Voorste Brug.

Duidelijk ingetekend zijn ook de diverse vennen.

2.3 Historische wegenstructuur

Al in 1832 lag de buurtschap van De Achterste Brug geïsoleerd in het landschap. Over de Buiten Heide leidt in 1832 een weg van Westerhoven naar Neerpelt. Dit zal niet meer dan een zandpad geweest zijn.

Kaarten uit twee verschillende tijden: boven 1902 en onder 1950.

Rechts van De Achterste Brug stroomt de Dommel.

De Hoevedijk komt vanaf Westerhoven en Hoef (Hoeve) en passeert De Achterste Brug om met een lichte kromming in de richting van Neerpelt te lopen. Zoals op de onderste kaart goed te zien is, bestaat dit hele gebied voor een groot deel uit bos-, heide-, akkers en weidegrond.

Het gebied dat ten oosten van de boerderij-encluster van De Achterste Brug ligt, verdient de nodige aandacht. De overgang van de gecultiveerde akkers via de natte graslanden in de richting van de Dommel bepalen mede het karakter van de hele buurtschap.

Dit groengebied is van nature een stiltegebied en zou dat ook moeten blijven.

De straat Achterste Brug loopt vanaf de Dommel door tot aan de genoemde weg tussen Westerhoven en Neerpelt. Op de kadastrale minuutkaart is duidelijk zichtbaar, dat de weg Achterste Brug zich in de richting van de Dommel splitste om langs de zuidelijke afslag via een brug over de Dommel te voeren. De noordelijke afslag leidde naar een meer noordelijk gelegen overgang over de Dommel. De namen Achterste Brug en Voorste Brug zijn daarmee meteen verklaard.

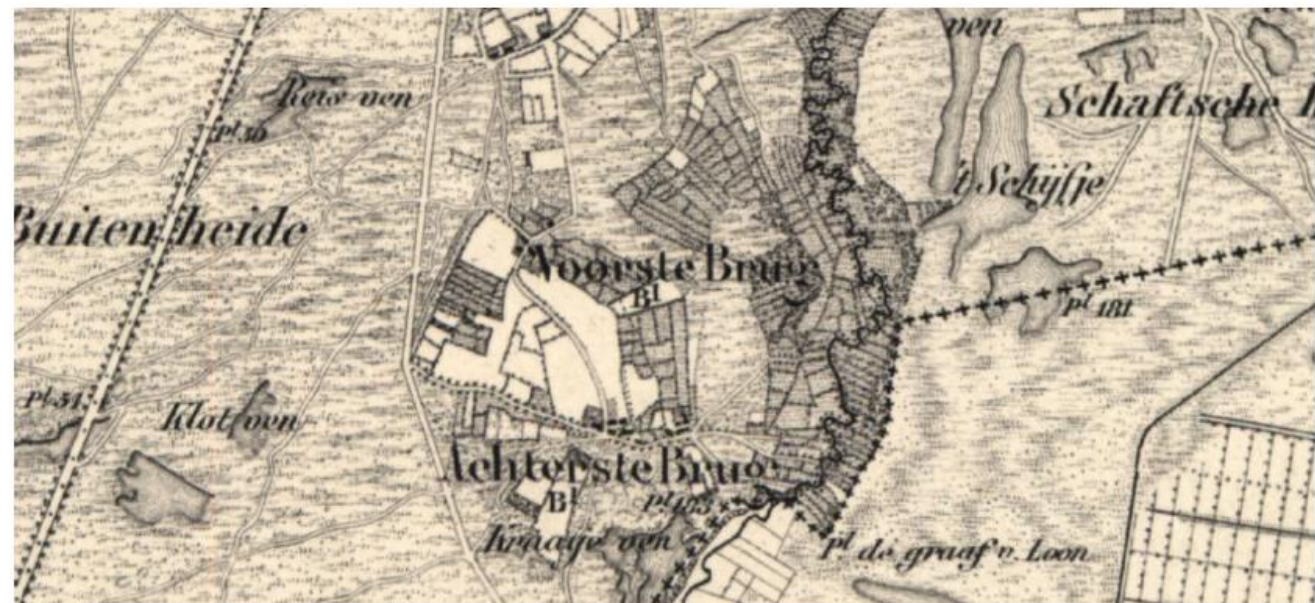
Om te laten zien hoe uitgebreid het wegenpatroon in dit deel van de gemeente was, hebben we de grotere straten een gele kleur gegeven. Aan de meeste grotere wegen staan slechts enkele bomen. De kleinere wegen zijn door ons zwart ingekleurd. Daarbij moet worden aangetekend, dat die landweggetjes hoofdzakelijk gebruikt werden door de plaatselijke bevolking die het vee langs deze zandwegen verplaatsten. Tussen de verschillende akkers en weidevelden lagen kleine zandpaadjes, soms met bomen erlangs. Tussen het gebied van de Voorste Brug en de Achterste Brug ligt een waterscheiding (de Leilooop).

Het dorp Borkel en buurtschap Hoeve zijn via de noordelijke afslag, nu de Hoeverdijk, te bereiken. Verder lopen over de Buiten Heide enkele weggetjes die een verbinding vormen tussen de Voorste en Achterste Brug, Luyksgestel en de Hoef, de tegenwoordige buurtschap Hoeve. Over de Lage Heide lopen enkele zandwegen, die naar Lommel, Luyksgestel en Neerpelt leiden. De weg Achterste Brug voert oostwaarts richting de Dommel, maar loopt daar dood.

Boven de kadastrale minuut met het gebied van de Voorste en Achterste Brug, daaronder een kaart van datzelfde gebied uit circa 1863.

Rond 1900 lijkt het wegenpatroon in deze buurtschap nauwelijks gewijzigd. Richting het zuiden en de Belgische grens is de verbinding met de Luijkerweg rechtgetrokken. Op diezelfde detailkaart is zichtbaar dat de perceelsgrenzen in veel gevallen nog steeds door rijen bomen en bosschages werden gevormd. De bomen worden daar als puntjes naast de perceelsgrenzen ingetekend. Ten noorden van de weg de Achterste Brug zijn veel percelen op die wijze van elkaar gescheiden. In het westelijke deel van de buurtschap bestaat de perceelsgrens uit kleine begaanbare paadjes, en soms alleen uit struikgewas. Maar ook daar zien we de bomen langs de weggetjes staan.

Pas circa 1950 worden nog meer wegen in het gebied vernieuwd en rechtgetrokken. Ruilverkavelingen in de jaren zeventig zorgden voor grotere akkers en weiden.

De Hoeverdijk krijgt dan een functie als doorgaande weg, echter alleen in noordelijke richting. Tot aan de Belgische grens is de weg als secundaire weg aangeduid en na het passeren van de grens wordt deze weg ook zo in het Belgische wegennetwerk opgenomen.

Tegelijk met de Hoeverdijk wordt de straat Achterste Brug zowel in oostelijke als in westelijke richting geasfalteerd, maar het grootste deel van die verbinding met de Luikerweg blijft tot op de dag van vandaag een zandpad.

De infrastructuur in dit hele gebied is per saldo in 200 jaar nauwelijks gewijzigd.

De kaarten bestrijken ongeveer 100 jaren: boven ca. 1910, links onder ca. 1970 en rechts onder ca. 2018.

Het gebied dat ten oosten van de boerderijcluster van De Achterste Brug ligt, verdient ook de nodige aandacht. De overgang van de gecultiveerde akkers via de natte graslanden in de richting van de Dommel bepalen mede het karakter van de hele buurt. Dit groengebied is van nature een stiltegebied en moet dat ook blijven.

2.4 Historische bebouwing

Op de minuutkaart uit 1832 is de verkaveling in het gebied van De Achterste Brug duidelijk ingetekend. Het hele gebied is in 101 percelen opgedeeld (B886 tot B986). In vergelijking met de akkers in de noordelijk gelegen buurtschap De Voorste Brug is het formaat van de percelen in de Achterste Brug erg klein. Hoewel beide gebieden ongeveer even groot zijn, telt de Voorste Brug "slechts" 41 percelen akker- en weidegronden (B845 tot B885).

De Hoeverdijk deelt het gebied in een oostelijk en een westelijk deel. Meer noordelijk aan deze weg staat op de kaart slechts één boerderij. Dat is de voorganger of wellicht nog dezelfde als de huidige boerderij Hoeverdijk 109.

In het oostelijke deel van de buurtschap staan drie boerderijen langs de weg. Een vierde staat iets verder van de weg verwijderd. Achterste Brug 14 is hier duidelijk afgebeeld met de boerderij, een vrijstaande schop en een schuur aan de weg. Twee percelen aan de weg (B949 en B950) zijn niet als tuin of erf in gebruik, maar worden benoemd als gebied met "opgaande bomen". Deze zijn eigendom van de gemeente Borkel en Schaft.

Voorbij de splitsing die wellicht ooit naar de voorste brug over de Dommel leidde, ligt nóg een perceeltje met opgaan de bomen.

Het overige gebied ten oosten van dit boerderijencluster ligt in de Overbroeksche Beemden. Ook die gronden zijn eigendom van de gemeente en bestaan uit heide, bomen en veel weiland.

Ten westen van de Hoeverdijk staan in de buurtschap De Achterste Brug aan de weg slechts 2 boerderijen. Op de plaats van de rechterboerderij staat nu de boerderij van Achterste Brug 16.

Westelijk en ten noorden van die twee boerderijen liggen, in een groot gebied tussen de weg naar Westerhoven en de buurtschap De Voorste Brug, tientallen percelen bouwland en weide van diverse grootte.

De bebouwing aan de wegen Achterste Brug en Hoeverdijk op de kadastrale minuut uit 1832. In vergelijking met de huidige situatie blijkt, dat een aantal boerderijen na brand op een andere plaats is herbouwd.

3 Analyse

3.1 Analyse van de huidige buurtschap

De Achterste Brug ligt in het buitengebied van Valkenswaard, vlakbij de Belgische grens en tegen de Dommel aan. De buurtschap wordt gekenmerkt door haar afgelegen ligging, het vele groen, de weide- en landbouwgronden, de bospercelen en de historische agrarische bebouwing aan de straat.

Water

De nabijheid van de Dommel is van belang geweest voor de plaatselijke boerenbevolking. Het water uit de Dommel kon voor allerlei doeleinden worden gebruikt. De oevers van de rivier, in 1832 nog de Overbroeksche Beemden genaamd, leverden gras voor de koeien.

Waterputten op het boeren erf zijn vermoedelijk de belangrijkste watervoorziening geweest. Maar of daarvan in de huidige buurtschap nog overblijfselen te vinden zijn, is niet geconstateerd.

Het water uit de vennen kon door de boeren niet worden benut. Het is niet drinkbaar vanwege de hoge zuurgraad en is voor irrigatiedoeleinden op zandgronden ongeschikt. Het ontstaan van De Achterste Brug is te danken aan twee factoren: eerstens de omringende heide, die ontgonnen moest worden. Ten tweede de rivier de Dommel, want zonder drinkwater zou het bestaan hier, althans zeker in de vroegste tijden, onleefbaar zijn.

Infrastructuur

Om de kern van de buurtschap te bereiken, dient men via Borkel de lange en bochtige Hoeverdijk te volgen. Feitelijk is dit de enige doorgaande verbinding met deze buurtschap. De Hoeverdijk loopt door in zuidelijke richting en komt uiteindelijk uit in het Belgische Neerpelt.

Oostelijk wordt de weg Achterste Brug bij de Dommel geblokkeerd, in het westen is een mogelijkheid om direct bij de Luikerweg te komen. Dat is een moeilijk begaanbare zandweg, die dan ook verre van uitnodigend is.

De relatief slechte bereikbaarheid van de buurtschap is zonder twijfel de reden, waarom dit gehucht bewaard is zoals het nu nog is.

Links: de schuur die de boer van Achterste Brug 12 schuin achter zijn boerderij had laten bouwen, werd eind jaren '70 van de twintigste eeuw niet meer gebruikt en raakte in verval. Het gebouw vormt een dissonant in dit agrarische gebied (al zullen er ook voorstanders bestaan van het in het zicht laten van vervallen bebouwing).

Rechts: een akker die omgeven is door bos en bomenrijen. Dit soort landschappen wordt al sinds het midden van de negentiende eeuw (romantiek) enorm gewaardeerd.

Eigendomsgrenzen, perceelsgrootte en grondgebruik

De buurtschap De Achterste Brug is in het verre verleden op een organische wijze ontstaan aan het kruispunt van twee doorgaande wegen.

Oorspronkelijk zal dit kruispunt midden op de heide hebben gelegen. Het is niet onmogelijk dat hier vele eeuwen geleden als eerste een eenvoudige boerenwoning werd gebouwd die als basis en pleisterplaats gediend heeft voor reizigers en de post.¹

De omringende heide werd in de voorbije eeuwen ontgonnen door boeren, die zich hier vestigden en die het gebied voor akkerbouw in gebruik namen. Als gevolg daarvan zijn honderden akkertjes ontstaan. Dat is duidelijk zichtbaar op de kadastrale kaart van 1832.

Het grote aantal percelen, dat toen nog eigendom van veel verschillende eigenaren was, werd verkleind om daar efficiënter gebruik van te kunnen maken. Door één of meer ruilverkavelingen is dit geëffectueerd.

De Kuijperkaart uit 1865 (linksonder) laat zien, dat deze relatief kleine gemeente volledig door andere gemeenten en buurland België is omringd.

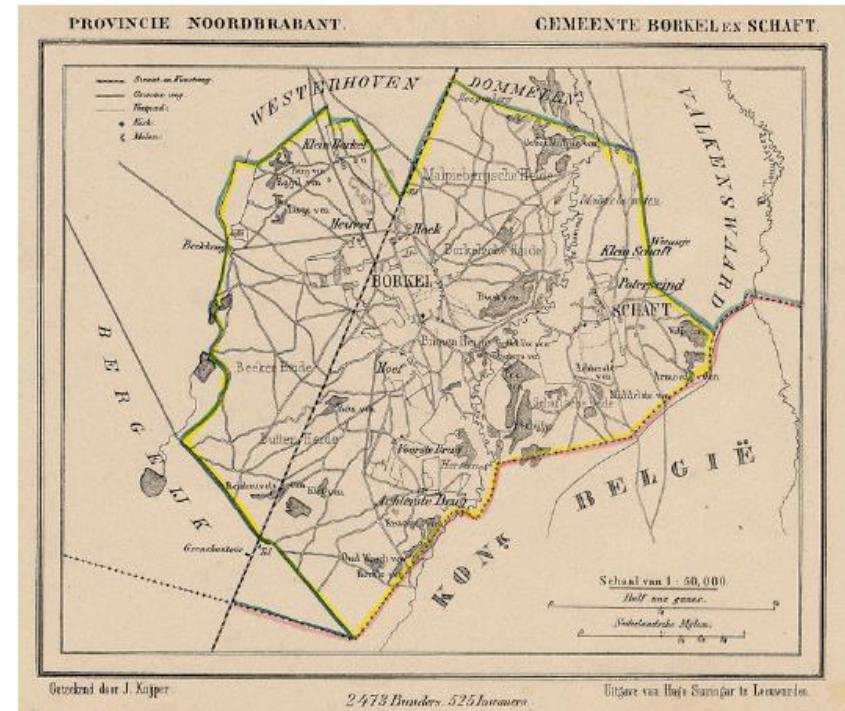
Door de huidige kadastrale kaart (rechtsboven), waarop de erfgrenzen zijn afgebeeld, met de kadastrale minuutkaart uit 1832 (onder) te vergelijken, is het verschil in grootte van de akkers duidelijk waarneembaar.

noot 1: De paardenpost was van oorsprong een Franse instelling. In Frankrijk onderscheidde men in het begin van de 19e eeuw drie "posten": de personen- en goederenpost, de brievenpost en de paardenpost. De eerste was aan particulieren verpacht, de twee andere werden verregaand door de overheid geregeld. De paardenpost vervoerde zelf niet, maar exploiteerde langs de belangrijke wegen paardenpoststations, waar de twee andere posten van paarden konden wisselen en waar ook regeringskoeriers een vers paard konden krijgen. (J. Spoorenberg 1975-14, 33, 48)

Tussen de Achterste Brug 16 en 20 staan twee monumentale bomen van ruim 100 jaar oud. De voorste boom is een zomereik en de achterste een beuk.

Een kaart van de gemeente Borkel en Schoft uit de serie Kuyperskaarten. Jacob Kuypers (1821-1908) heeft als cartograaf in de periode van 1865 tot 1870 van alle gemeenten in Nederland een nauwkeurige plattegrond vervaardigd.

Het grondgebruik van de percelen is in de loop van bijna tweehonderd jaar sterk gewijzigd. Dit heeft te maken met een andere manier van bemesting en een verdergaande mechanisering. De akkerlanden werden in het verleden vooral voor de verbouw van graan gebruikt, terwijl de nadruk later op de aardappel en nog later op de mais kwam te liggen. Gedurende de laatste eeuwen zijn nieuwe gewassen, zoals suikerbieten en mais, geïntroduceerd. Suikerbieten al in de negentiende eeuw, mais in de jaren '50 en '60 van de twintigste eeuw. Waar voorheen de mest met paard en kar werd uitgedragen over de smalle landweggetjes en daarna met dezelfde middelen werd geoogst, wordt nu met trekkers kunstmest gestrooid of vloeibare mest met de veldspuit geïnjecteerd. De hoofdwegen moesten daarom worden verbreed.

Als de boer zelf die kostbare machines niet kon of wilde aanschaffen, werd het loonbedrijf ingeschakeld. Het gebruik van bijvoorbeeld de maishakselaar maakte het bewerken van grotere stukken land mogelijk. Wegens die mechanisering verdween de handarbeid steeds meer en verhuisden veel boerenzonen en -dochters naar elders. De bedrijfsopvolging werd dus na 1970 een probleem. De boerderijen kwamen leeg te staan. Het gevolg was, dat "niet-autochtonen" hun plaats met genoeg kwamen innemen.

Zuidelijk van de weg ging de ontwikkeling veel trager. Pas na 1970 ontstond aan de weg in zuidelijke richting enige bedrijvigheid. Daar werden toen ook enkele bedrijven gesticht. Maar verder zuidwaarts hebben de heide en de vennen nog steeds de overhand.

Kaart boven: de gewaspercelenkaart van De Achterste Brug. Donkergeel zijn wegen, lichtgeel het bouwland, felgroen de graslanden en dofgroen de bospercelen. Tussen al het groen en de akkers liggen de boerderijen met hun erven. Kaart onder: het grondgebruik en de indeling in percelen. Het lichtgroene gebied is in gebruik voor landbouw, donkergroen zijn de bossen. De rode lijnen verbeelden de hoofdwegen en met de blauwe lijn wordt de Dommel weergegeven. Onderaan ligt nog een groot nat natuurlijk terrein (lichtblauw), daarnaast in geel is een groot droog natuurlijk terrein ingetekend. (pdokviewer)

Groen

Langs de straat en rondom de boerderijen valt vooral het vele groen op. Het groen en de bebouwing bepalen voor een groot deel de sfeer in De Achterste Brug. Zoals op de website van de gemeente (bijzondere bomen) is te lezen, staan er diverse bomen in de buurtschap die de moeite waard zijn. Tussen Achterste Brug 20 en 16 staan twee zomereiken, aan de Hoeverdijk, behorend bij Achterste Brug 14a staan twee winterlindes. De beukenhagen zijn al eeuwenlang op het platteland geliefde erfafscheidingen. Langs de Hoeverdijk, maar ook tussen de verschillende akkers is ook van greppels en houtwallen gebruik gemaakt.

Langs de straat geen stoepen, maar bermen met groene planten en struiken. Hoge bomen zijn in het hele gebied aanwezig. Zoals gebruikelijk in een agrarisch gebied, waren deze bomen met een bepaald doel geplant. Bomen beschermen tegen zon en wind. Ook kon de boer het hout gebruiken om zijn woning te verstevigen (met bijvoorbeeld dakgebinten en -sporen) of als bouw materiaal voor hokken en schuren te gebruiken. Overtollig hout werd opgestookt in de haard. Vruchten van de noten-, appel- en perenbomen waren een luxe.

Typerend voor deze buurtschap zijn de kleine paden tussen de akkers en weiden. Ze zijn uitsluitend te gebruiken door de plaatselijke bevolking, die lange tijd uitsluitend bestond uit boeren.

In de omgeving van de buurtschap liggen vooral verder in het noordoosten nabij de Dommeloevers diverse gebiedjes met bos. Ook in het gebied ten zuiden van de weg liggen enkele bospercelen.

Het omringende landschap

De omgeving van De Achterste Brug komt erg authentiek over.

Deze authenticiteit kan vooral zo ervaren worden, als de verwijderde omgeving waarin je zelf woont, als “kunstmatig” wordt ervaren. Dat is het geval voor wat betreft de stad of het dorp, je woonplaats.

In elke stad of dorp is men zich bewust van de invloed die de mens op de (bebouwde) omgeving heeft. Daar is niets authentiek: niet de gebouwen en ook niet de groene parken of de loop van de rivier. Het park is op die specifieke plaats uitgelegd, men heeft een bewuste keuze gemaakt voor soorten beplanting, de paden zijn aangelegd om de bezoeker te plezieren en alle natuurlijke afval, zoals takken en bladeren, is keurig opgeruimd. De rivier lijkt natuurlijk, maar is dat in de meeste gevallen ook niet. De oevers zijn kunstmatig verhoogd, omdat die rivier anders in natte perioden buiten zijn oevers zou treden. Over de rivier is een brug gebouwd om droge voeten te houden.

Het landschap dat het gebied van De Achterste Brug domineert, is vooral agrarisch. De buurtschap ligt in een groene oase. Waar nu de heide bloeit stonden in het zeer verre verleden bossen. De vennen zijn het resultaat van de ontbossing. Al het overige is hier door mensenhanden ontstaan, met uitzondering van de Dommel en de vennen in de omgeving. Dat wil echter niet zeggen dat juist dit omringende landschap weinig waarde heeft. In onze drukke wereld worden het groen en de weidse akkers als een weldaad ervaren. Omdat de moderne maatschappij hier niet de boventoon voert, wordt dit gebied als zeldzaam ervaren.

Kaart boven: hier is duidelijk afgebeeld, waar zich het groen in de Achterste Brug bevindt.

Ten westen van de buurtschap, in de richting van de Luikerweg, liggen grote percelen met bos en onder andere beukenhagen. Ook zuidelijk van De Achterste Brug is veel natuurgebied met bos te vinden.

Vooraf aan beide zijden van de doorgaande wegen staan op onregelmatige afstand van elkaar veel bomen.

De boerderijen zijn ook omringd door groen grasland en bosschages. Een keurig glad gemaaid gazon met bloemperkjes zou hier niet gepast zijn.

(pdokviewer)

3.2 Analyse van de boerderijen

Typeringen van boerderijen

De boerderijen in De Achterste Brug zijn in het algemeen vlakbij de weg gelegen. De lange zijden van de boerderijen zijn vanaf de straatzijde zichtbaar. Door de bouw aan de straat kon men de ruimte voor akkerbouw en veeteelt in het verleden zo optimaal mogelijk benutten. Hoeverdijk 109 vormt hierop een uitzondering, omdat de zijgevel aan de Hoeverdijk staat.

In De Achterste Brug is een combinatie van historische architectuurvormen van boerderijen te vinden. Oorspronkelijk bestonden de boerderijen uit een samenstel van de boerenwoning die een geheel vormde met de stal en schuur: de zogenaamde hallenhuizen. Verankerde houten palen en dekbalken vormden het karkas van de boerderij, de wanden bestonden vaak uit een combinatie van twijgen en leem. De kapschilden waren aan beide zijden met houten sporen aan elkaar verbonden en werden dan bedekt met hooi, stro of riet.

Aan één zijde van de boerderij was het woonhuis gebouwd dat door een brandmuur van de stal en schuur was gescheiden. De vorm van de boerderij is kenmerkend voor de bouwtijd. Zodra sprake is van een wolfdak mag de bouwdatum geschat worden op een periode vóór 1850, uiterlijk tot 1900. Dan zou er eventueel sprake kunnen zijn van een oud hallenhuis. Maar dat kan alleen na bouwhistorisch onderzoek worden vastgesteld.

In het midden van de achttiende eeuw kregen veel nieuw gebouwde boerderijen bakstenen gevels. De houten (zolder)balken lagen op de muren waardoor de boerderijen op een later moment eenvoudig met een of meer segmenten konden worden verlengd. De langgevelboerderijen zijn zo ontstaan. Bestaande hallenhuizen werden soms ook “versteend” en na toevoeging van een extra bedrijfsgedeelte oogde dat dan als een langgevelboerderij.

Na circa 1850 kregen de “moderne” boerderijen topgevels en pas na 1910 worden in deze regio boerderijen met mansardedaken gebouwd.

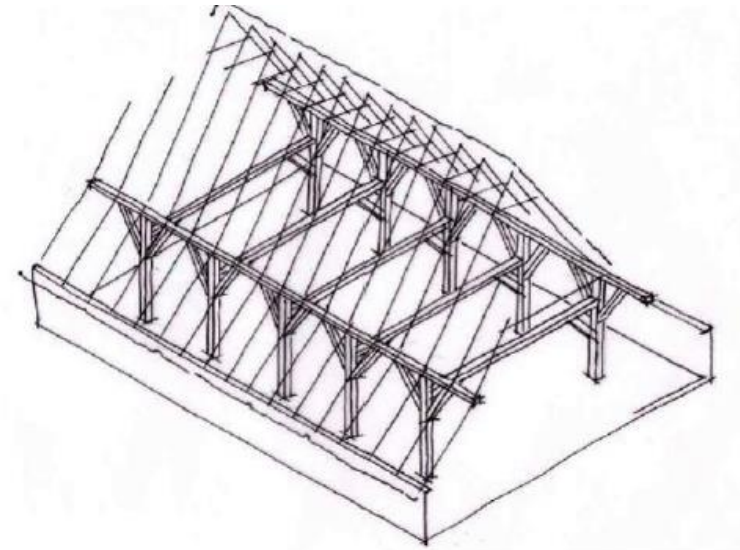
Als dakbedekking wordt in het algemeen gebruik gemaakt van stro, riet of dakpannen.

Drie kenmerkende vormen van boerderijen: rechtsboven de hallenboerderij, samengesteld uit verankerde staanders en dwarsbalken, waardoor een onbeweeglijk skelet ontstond. De muren werden veelal pas jaren later “versteend”.

Rechts onder de boerderij met een wolfeindschild. Dit type boerderijen is tot ver in de 19e eeuw gebouwd, soms als hallenboerderij, soms al als langgevelboerderij.

Links onder: langgevelboerderijen werden vanaf circa 1850 gebouwd met een rechte topgevel. De balken werden hier (bijna standaard) op de muren gelegd.

Cultuurhistorische invloeden

In de loop van de tijd hebben aan alle boerderijen bouwwerkzaamheden plaatsgevonden. In veel gevallen is dit begrijpelijk, omdat de boer nu eenmaal zijn bedrijf aanpast aan zijn eigen behoefte. In de loop van de tijd bouwden boeren tegen, voor, achter of naast hun boerderij diverse bijgebouwen voor het vee, voor opslag van producten of voor stalling van werktuigen. Vooral in het midden van de negentiende eeuw werden bakhuisjes gebouwd, omdat het stoken op een groot open vuur in de woning niet meer gewenst was.

Al die vernieuwingen door de boeren hebben dan ook meestal al voor 1970 plaatsgevonden. Toen het aantal actieve boeren afnam en werd vervangen door bewoners, die vanwege de rust en de natuur hun intrek namen in die boerderijen, veranderde ook het uiterlijk van de boerderijen of hun bijgebouwen. Nieuwe bewoners, die de boerderij alleen nog als woonhuis gebruiken, stellen weer andere eisen aan de boerderij. Maar gewoonlijk gaat een dergelijke verbouwing niet ten koste van de agrarische uitstraling van de buurtschap omdat de nieuwe bewoners juist voor dit natuurlijke en agrarische geheel hier zijn komen wonen. Toch zal ook hier veel aandacht moeten blijven bestaan voor moderne verstoringsen.

Overige zaken

Ook bij de nieuwbouw van langgevelboerderijen was het woonhuis nog onderdeel van het hele bedrijfsgebouw, maar in de loop van de tijd werden naast en achter de boerderijen ook vrijstaande schuren, stallen en bakhuisjes gebouwd.

Waterputten zullen de oorspronkelijke bewoners op hun eigen terreinen hebben aangelegd om in de drinkwaterbehoefte te voorzien. Met de aanleg van leidingwater zijn deze waterputten vaak verdwenen.

In De Achterste brug zijn geen elementen opgenomen of ontstaan, die een ander dan agrarisch accent op deze buurt drukken. De bebouwing is van eenzelfde soort, overal in en om het gebied is veel groen te vinden. Grote akkers of weiden liggen aan de buitenranden van het gebied. Een fenomeen dat meteen opvalt bij bezoek aan dit gebied is de stilte. Het dorpse leven uit Borkel en Schaft is hier niet waarneembaar. Autoverkeer is er nauwelijks, omdat alleen de bewoners van De Achterste Brug van of naar hun woning gaan. Landbouwvoertuigen maken af en toe gebruik van de wegen. Moderne toeristen die hier op bezoek komen, verplaatsen zich bij voorkeur per (elektrische) fiets.

De boerderijen

De boerderijen die momenteel in De Achterste Brug staan, zullen hierna voor wat hun ontstaan en voornaamste kenmerken betreft, beknopt worden beschreven.

Kaarten, tekeningen, afbeeldingen en een summier geschiedenis per boerderij zijn hierna in Bijlage I opgenomen.

De Achterste Brug 6-8

Deze opvallend langgestrekte boerderij, gebouwd in 1877, heeft een met blauwe pannen gedekt zadeldak en kan beschouwd worden als een typisch voorbeeld van een langgevelboerderij. Vermoedelijk al sinds de zestiger of zeventiger jaren is de agrarische functie verdwenen.

De Achterste Brug 12

Deze boerderij uit 1878 heeft twee topgevels en een met blauwe pannen gedekt zadeldak. De boerderij is met zijn lange gevel schuin aan de straat gesitueerd.

Hier is sprake van een traditionele langgevelboerderij. Het woonhuis en het bedrijfsgedeelte hebben nog de standaard-indeling. Vermoedelijk al sinds de zestiger of zeventiger jaren is de agrarische functie verdwenen. De boerderij staat op de gemeentelijke lijst cultuurhistorisch waardevolle objecten door middel van de "Sterstatus".

De Achterste Brug 14

Deze boerderij met wolfdaken wordt getypeerd als een kortgevelboerderij, die sinds 19 september 2005 op de landelijke lijst van rijksmonumenten is opgenomen. (Monumentenregister.cultureel erfgoed.nl/monumenten,Nrs: 526770 & 526782) De boerderij en de daarbij staande schop zijn volgens de Rijksdienst in de tweede helft van de zeventiende eeuw gebouwd en in de tweede helft van de negentiende eeuw ingrijpend gewijzigd.

De Achterste Brug 16-16a

Langgevelboerderij, in 1885 na een zware brand herbouwd, waarbij onder meer een zijgevel met het jaartal 1836 behouden bleef. Het pand heeft twee wolfeinden en is in de bovenste delen gedekt met riet, daaronder met blauwe pannen.

In 1972 werd de boerderij verkocht aan een Eindhovense ontwerper, waarna de agrarische functie verdween. De voormalige schuur op de hoek met de Hoeverdijk dateert uit 1974.

De boerderij staat op de gemeentelijke lijst cultuurhistorisch waardevolle objecten door middel van de "Sterstatus".

De Achterste Brug 20

Langgevelboerderij met één wolfeind en een verlaagd eindschild, gedekt met rode en blauwe pannen. Het pand werd in 1864 gebouwd nadat een eerdere boerderij door brand was vernield.

De boerderij staat op de gemeentelijke lijst cultuurhistorisch waardevolle objecten door middel van de "Sterstatus".

Hoeverdijk 109

Langgevelboerderij die al op de kadastrale minuut van 1832 was ingetekend. Oostelijk is de boerderij in 1889 verlengd ten behoeve van het woonhuis. Het huidige uiterlijk van de boerderij kwam in 1960 tot stand.

De boerderij ziet er op onderdelen, zoals bijvoorbeeld de schuurdeur, enigszins vervallen uit. Deze boerderij is momenteel nog als agrarisch/industriële bedrijf in gebruik.

4 Cultuurhistorische waardering

De gemeente Valkenswaard maakt gebruik van de “Erfgoedmeetlat A2 Gemeenten”.

Deze matrix is een combinatie van waarderingscriteria die voor het bepalen van zowel archeologische waarden als voor monumentale/erfgoedwaarden wordt gehanteerd. De meetlat noemt criteria die voor waardering van archeologische opgravingen en sites kunnen worden gehanteerd, maar ook specifieke criteria die op het monumentale erfgoed toepasbaar zijn.

Hierna wordt in algemene bewoordingen beschreven welke cultuurhistorische waarden van toepassing zijn op de buurtschap De Achterste Brug.

Daarna wordt per onderdeel van de erfgoedmeetlat beschreven, welke waarde aan die onderdelen kan worden toegekend op cultuurhistorische gronden.

De erfgoedmeetlat toont op een systematische en objectieve manier, hoe door middel van waarderingscriteria en operationele parameters de historische waarde van (steden)bouw ofwel de cultuurhistorische elementen, patronen en ensembles (“objecten”) kunnen worden bepaald. Deze onderdelen van de ‘erfgoedmeetlat’ kunnen van toepassing worden verklaard op aardkundige waarden, archeologie, (moderne) architectuur, historische bouwkunst, historische geografie, historisch blauw en groen en historische stedenbouw, inclusief de openbare ruimte.

De matrix met puntenwaardering volgt direct na deze waarderingscriteria. Om verwarring te voorkomen zijn alleen de relevante waarderingscriteria benadrukt. De criteria, die voornamelijk worden gehanteerd in andere vakgebieden, zijn licht gedrukt. Bovendien zal de handleiding die bij deze matrix hoort, in bijlage V worden geplaatst.

Cultuurhistorische waarde

De buurtschap De Achterste Brug heeft grote cultuurhistorische waarde vanwege de historische herinnering aan dit buitengebied. In het verre verleden zijn dit soort gehuchten, buurtschappen op het platteland van Oost-Brabant een algemeen fenomeen geweest. De Achterste Brug is een voorbeeld van de manier waarop de landbouw in dit gebied werd uitgeoefend.

De buurtschap wordt behalve door het groen vooral gedomineerd door de bebouwing. De boerderijen, waarvan sommige hier al eeuwenlang hebben gestaan, passen volkomen in deze omgeving en laten veel van de ontwikkelingsgeschiedenis van de agrarische architectuur zien.

Stedenbouwkundige waarde

Door haar lange geschiedenis is deze buurtschap van grote waarde voor de kennis van het ontstaan van de buurtschap. De vorm ervan is verbonden aan zijn afgelegen ligging in de groene omgeving, niet ver verwijderd van de Dommel. De organische groei van dit gebied was mogelijk, omdat het ver van de bewoonde wereld is gelegen. De compacte eenheid van deze boerderijen levert een soort "Gesamtkunstwerk" dat door het ensemble van grote waarde is. Alle boerderijen hebben een eigen karakter maar vormen desondanks toch een eenheid.

Landschappelijke waarde

Het gebied heeft een grote landschappelijke waarde, niet alleen omdat het voor recreanten vrij toegankelijk is. De landelijke omgeving is uniek, het bewoonde gebied wordt omringd door de natuur: bos, vennen, heide die als geheel het typerende Brabantse weide- en akkerlandschap vormen, dat door houtwallen, beukenhagen en sloten wordt ingedeeld. De aanwezigheid van de Dommel versterkt het geheel. Het aanwezige groen is functioneel, anders dan het kunstmatige groen dat in de bebouwde kom aanwezig is. De groene omgeving wordt ervaren als natuurlandschap, de groene inrichtingen in de buurtschap vormen hier het cultuurlandschap.

Schoonheid

De buurtschap De Achterste Brug is gelegen in een groene omgeving en in een gebied, dat op grote afstand van de "bewoonde wereld" is gelegen. De combinatie van deze buurtschap met de historisch uitzijnde boerderijen, het vele groen, de heide met de vennen en de nabijheid van de Dommel versterken de afzonderlijke onderdelen. De variatie in boerderijen zorgt ook voor een niet-gekunstelde omgeving. Mede dankzij de wisselende seizoenen, (herfstkleuren) wordt de schoonheid van deze semi-natuurlijke omgeving automatisch ervaren, al blijft dit altijd een persoonlijk voorkeur.

Herinneringswaarde

De ouderdom van een gebied is vaak alleen af te lezen aan de bewaarde objecten. Enkele van deze boerderijen (zoals De Achterste Brug 14) zijn zonder twijfel twee tot drie eeuwen oud. De historie van deze buurtschap is pas vanaf 1832 te volgen. Toen werden immers de kadastrale registers met de eigendommen en eigenaren vastgelegd. De herinneringswaarde van de buurtschap is hoog en wordt voor een deel gevormd uit de waarneembare ouderdom van de boerderijen.

Authenticiteit/gaafheid

Historische boerderijen worden niet meer uitsluitend worden gewaardeerd op basis van pure gaafheid. Uiteraard moet de constructie van de boerderij, een hallenhuis of een langgevelboerderij, nog volledig aanwezig zijn. Maar als gevels door verplaatsing van vensters en deuren in het verleden een ander uiterlijk hebben gekregen, zal dat niet een reden zijn om de monumentwaardigheid in twijfel te trekken. Zoals al vele eeuwen het geval was, hebben boeren tijdens de periode van gebruik van hun eigendom hun goed naar behoefte aangepast, verbouwd, uitgebreid of gesloopt. De authenticiteit van de buurtschap is zeer hoog omdat dit gebied uit een samenspel van oorspronkelijke bebouwing en de omringende natuur ervaren wordt.

Bouwkundige staat

Boerderijen die “op leeftijd” zijn, worden vaak gekenmerkt door het gebrek aan moderne standaard-behoefte. Waterleiding, riolering, gasleidingen, verwarming zijn niet meer weg te denken in onze moderne samenleving. Ongeacht of een actieve agrariër of een stadsmens bewoner van de boerderij is. Het gevolg is, dat alle boerderijen gemoderniseerd worden. Interne verbouwingen zijn tegenwoordig acceptabel, maar ingrepen in de schil van de boerderij met zijn kenmerkende brandmuur, schouw, opkamer en kelder kunnen riskant zijn voor de historische belevingswaarde en blijven een punt van aandacht.

De waardering van de bouwkundige staat dient in dit onderzoek niet per onderdeel te worden gegeven, maar is afhankelijk van het samenspel en uiterlijk van de boerderijen.

Ook de variatie van groen is hier erg belangrijk. Veel kunstmatig groen, zoals keurig bijgehouden gazons, verlaagt de waarde van dit landelijke geheel. De bouwkundige staat van De Achterste Brug is qua bebouwing erg hoog en wordt versterkt door de indruk, dat het meeste groen in deze buurtschap organisch ontstaan is.

Zeldzaamheidswaarde

Oude buurtschappen zijn tegenwoordig zeldzaam omdat veel van deze gebieden inmiddels door de gemeenten zijn opgeëist voor de woningbouw.

Het feit dat een van deze boerderijen in het verre verleden als stopplaats voor de postkoets heeft gediend, is bovendien bijzonder. De schoorsteen op deze boerderij (De Achterste Brug 14) is wat zijn vormgeving betreft bijzonder, het verhaal dat hier bij hoort, maakt de boerderij nog unieker en waard om te worden bewaard.

Wat zeldzaamheid betreft, scoort dit gebiedje dus zeer hoog.

Informatiewaarde

De bebouwing in deze buurtschap bestaat uit een aantal boerderijen die elk afzonderlijk niet het onderwerp van een uitgebreide studie zullen zijn. De informatiewaarde van een langgevelboerderij zal in theorie niet uitzonderlijk hoog zijn, omdat er van dit type boerderij nog grote aantallen bekend zijn. Per boerderij zou echter moeten worden bekeken, of het de moeite waard zou zijn om het object bouwhistorisch te onderzoeken.

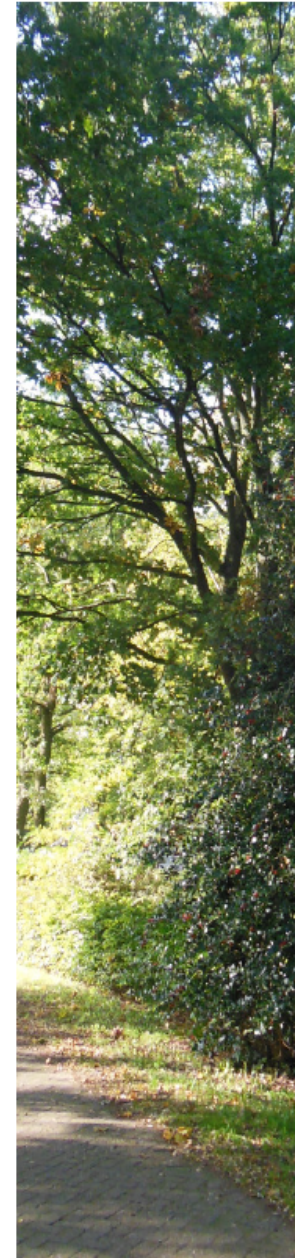
De informatiewaarde kan echter ook bestaan uit het geheel van het buurtschap met zijn boerderijen. Niet alleen bouwhistorisch, maar ook op sociaal-economisch terrein. Welke gebruiken en gewoonten uit het verleden kunnen hier worden aangetroffen of zijn via de archieven of via mondelinge overlevering nog bekend.

Een uitzondering is hier De Achterste Brug 14, die ook zonder een bouwhistorisch onderzoek vermoedelijk erg veel informatie zou kunnen opleveren voor de erfgoed- en monumentale wetenschap.

De informatiewaarde van dit gebied is dus in meerdere opzichten groot.

Contextwaarde / ensemblewaarde

De buurtschap bestaat uit een samenstel van een groot aantal min of meer historische boerderijen. Hier is dus sprake van een erg bijzondere waarde die dankzij dit ensemble aan De Achterste Brug mag worden toegekend. De sterkte van deze buurtschap is dus gelegen in het ensemble, de waarde is zeer hoog.

Representativiteit

Het fenomeen van clusters van boerderijen, die samen een buurtschap vormen, komt op het platteland vooral voor in gebieden met veel nog te ontginnen gronden. Het ontstaan van een dergelijk cluster kan worden verklaard uit een gezamenlijk belang: in dit geval de ontwikkeling van de heidegronden. De drang om de heidegronden te willen ontginnen, is bepalend geweest en trok de boeren aan om zich juist hier te vestigen.

De heide lag in het verleden verspreid rondom De Achterste Brug. De boerderijen lagen bij elkaar aan één straat en daaromheen lag hun werkgebied: de te ontginnen heidevelden, de akkers en de weiden. Waar de gronden al waren ontgonnen, bestond die behoefte om dicht bij elkaar te blijven wonen uiteraard niet meer. Het is hier bijzonder, dat deze cluster van boerderijen nog steeds bestaat.

Monumentnummer: 57

Begrenzing van het beschermd dorpsgezicht.

Monumentnummer: 58

Onderstaand monument is een gemeentelijk monument in de zin van de Erfgoedverordening Gemeente Valkenswaard.

Datum besluit: 5 april 2022

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats: Valkenswaard
Straat: Eindhovenseweg
Huisnummer: 73
Monument: Rooms-Katholieke Antonius van Padua kerk

KADASTRALE AANDUIDING

Kadastraal gemeente: Valkenswaard
Sectie: E
Nummer: 4321

OMSCHRIJVING

Algemeen

Rooms-Katholieke kerk H. Antonius van Padua, gebouwd in 1920-1921 onder architectuur van de Eindhovense architect F. Wolters, in de stijl van de Delftse School. Opgebouwd in rode baksteen in een kruisverband. Basilicale kerk met breed middenschip met zadeldak en smalle zijbeuken. Voor de kerk een lager ingangsportaal. Achterzijde met klokgevel boven het koor. Modern eenlaags parochiezaaltje aan linkerkant uit 1969.

Ingangsportaal

Voorgevel

Voorgevel aan de Eindhovenseweg met grijze, gepleisterde plint. Opgaande betonnen trappartij naar de entree van de kerk. Entree kerkportaal met dubbele houten deur onder spitsboog. Betonnen neuten. Boven de deur een halfsteense rollaag en daarboven een blind halfsteens boogveld. Spitsboog als overspanning met sierlijke baksteenreliëfband. Boven de ingangspartij drie diep gelegen spitsboogvensters. Elk venster is door twee horizontale roeden in drie segmenten verdeeld. Dubbele halfsteense segmentbogen en hardgebakken tegels als lekdorpels. Licht uitstekende halfsteense rollagen van bakstenen onder de lekdorpels. Tuitgevel met schouders en trapeziumvormig tuitstuk met kruis in metselwerk en beton. Gevelbeëindiging met dubbele halfsteense rollaag.

Monumentnummer: 58

Linkerzijgevel

Linkerzijgevel met grijze, gepleisterde plint. Opgaande betonnen trappartij met stalen leuning naar de zijdeur in de linkerzijgevel. Getoogde houten deur met hoekige bovenzijde, gelijkend op een spitsboog. Dubbele, halfsteense spitsboog. Rechts van de deur twee diep gelegen spitsboogvensters. Elk venster is met één horizontale roede in twee segmenten verdeeld. Dubbele halfsteense segmentbogen en forse afzaten van hardgebakken tegels. Licht uitstekende halfsteense rollagen onder de lekdorpels. Schouder van de voorgevel en fries van de linkerzijgevel met platte muizentand en uitkragende baksteenlagen. Houten bakgoot met zinken kraal.

Rechterzijgevel

Vergelijkbaar met de linkerzijgevel, echter gespiegeld. Zinken regenpijp links in de gevel.

Monumentnummer: 58

Dak

Zadeldak belegd met grijze, gesmoorde Hollandse pannen met aan beide zijden een modern dubbel dakraam.

Basilicaal kerkgebouw

Algemeen

Aan beide zijden een verdeling in zes geveldelen met licht uitstekende lisenen. De zijbeuken hebben een geringere hoogte dan de middenbeuk. Zadeldak. Vijf gemetselde steunberen (afgedekt met zink?) hebben aan de bovenzijde een opening met een rondboog. De achterste steunbeer is verhoogd en voorzien van een opening met een spitsboog. De topgevel wordt aan de voor- en de achterzijde beëindigd met gemetselde schouders, die in het ritme van de steunberen passen.

Voorgevel

Centrale deel aan onderzijde bebouwd met de ingangsportaal. Blinde gevel. Links en rechts van de ingangsportaal een muurtje, afgetopt met halfsteense rollaag, die dienst doet als plantenbak. Daarachter de voorgevel. In de voorgevel van de kerk, zowel links als rechts een verkleuring in het metselwerk, een dicht gemetselde boogdeur. In de top van de gevel een blinde oculus met ronde, dubbele halfsteense baksteenlaag. Gevelbeëindiging met boerenvlechtwerk en dubbele halfsteense rollaag. Rechthoekig bakstenen tuitstuk, afgetopt met halfsteense rollaag.

Noordelijke zijgevel

De zijgevel van de kerk is verdeeld in vijf geveldeel. De zesde geveldeel aan de achterzijde is onderdeel van een lage aanbouw.

Geheel voor en geheel achter is de geveldeelhoogte minder dan die van de drie centrale geveldelen. Ongeveer centraal een moderne toegangspartij. Eén opgang voor rolstoelgebruikers, een andere met trapreden. Houten deuren met glas en plat dakje.

De zijgevels, onderdeel van de zijbeuk, hebben uitkragende platte muizentandingen. In de drie hoge gevels zijn in de bovenzijde van die gevel drie spitsboogvensters aangebracht. De ramen zijn voorzien van glas-in-lood. De lage gevel aan de voorzijde bevat een eenvoudige houten deur. De lage gevel achter heeft één spitsboograam. De zijbeuk wordt over de hele lengte met een platdakje beëindigd. Dat dakje wordt onderbroken door de steunberen.

Ter hoogte van de verdieping (de zijgevel van de hoofdbeuk) per geveldeel drie langwerpige ramen met spitsbogen en glas-in-lood. Alle ramen voorzien van lekdorpels van baksteen voorzien van keramische tegels. Boven de ramen dubbele rollagen die de spitsbogen benadrukken. Bakgoot met zinken kraal over de hele lengte.

Zuidelijke zijgevel

Zuidelijke gevel vergelijkbaar met de gevel aan de Eindhovenseweg. Zijgevel met langwerpige spitsboogramen zoals aan andere zijde.

Abscis en zij-aanbouw

Achtergevel zoals voorgevel. Tegen de achtergevel een centrale hoge aanbouw (priesterkoor) met zadeldak met eindschild, dat tegen de achtergevel is geplaatst en belegd is met grijze holle pannen. Hoge smalle schoorsteen. Gevelbeëindigingen van uitkragende platte muizentandingen. In de zijgevel van deze aanbouw drie spitsboogvensters, voorzien van lekdorpels van baksteen en waarop keramische tegels. Boven de ramen dubbele rollagen die de spitsbogen benadrukken. Links en rechts van de aanbouw een eenlaagse aanbouw onder schilddak met een piron aan één zijde. Bakstenen trap aan de achterzijde leidt naar een diep liggende, overdekte entree, waarin een houten paneeldeur. Naast de trap een bakstenen voorraadkast met houten deuren, afgedekt door een betonnen plaat. Drie spitsboogvensters met roedeverdeling en dubbele rollagen in zowel de achtergevel als in de zijgevel van beide gebouwtjes.

Monumentnummer: 58

Dak van de kerk

De achterste steunbeer, ter hoogte van het koor, is verhoogd en voorzien van een opening met een spitsboog. Zadeldak met grijze gesmoorde Hollandse pannen. Tegen de nok een viertal zinken verwarmings/ontluchtingspijpen.

Parochiezaaltje tussen kerk en pastorie

Algemeen

Eenlaags parochiezaaltje met platdak, gebouwd in 1969 en gelegen tussen de linkergevel van de kerk en de achterbouw van de pastorie.

Gevel aan de Eindhovenseweg

Opgebouwd in rode baksteen. De uiterste zijdelen van de gevel zijn opgebouwd in een kruisverband, de delen tussen de vensters in een staand verband. Halfsteense rollaag als onderdorpelband. Geheel rechts een deur, half glas, half hout. Houten kozijnen. Enkelruits bovenlicht. Grijze betonnen plaat boven het bovenlicht. Links van de deur vier enkelruitsvensters met enkelruits bovenramen. Zelfde materialen als bij de deur. Links in de gevel een metalen ventilatierooster. Rechts in de gevel een regenpijp. Gevelbeëindiging met houten boeiboord afgetopt met metalen rand.

Waardering

De kerk heeft een belangrijke cultuurhistorische betekenis, omdat dit de eerste nieuw gebouwde kerk is, die door de grote bevolkingsgroei in het begin van de twintigste eeuw van de oude parochie werd afgesplitst. Ze is gelegen op een belangrijk en markant punt aan de Eindhovenseweg. De kerk is gebouwd als zaalkerk, een typerende architectuuruiting voor de kerkenbouw van de eerste helft van de twintigste eeuw. De architect is hier duidelijk onder invloed van de architectuur van de Delftse School. Het pand vormt een ensemble met de belendende pastorie op nummer 71 die eveneens door Wolters werd gebouwd en ook met het kloosterhuis op nummer 69-69a.

Monumentnummer: 58

